

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS

Dr. Tóth Andrea Noémi

Debrecen

2015.

**DEBRECENI EGYETEM
MARTON GÉZA ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA**

A TÁVOLTARTÁS JOGINTÉZMÉNYE

Készítette:

Dr. Tóth Andrea Noémi

Témavezető:

Dr. habil. Elek Balázs PhD.
Tanszékvezető egyetemi docens

A doktori program címe: Az állam és a jog változásai Közép- és Kelet-
Európában

A doktori iskola vezetője: dr. Szabó Béla egyetemi tanár

A kézirat lezárva: 2015. augusztus 31.

**DEBRECEN
2015.**

NYILATKOZAT

Alulírott, *dr. Tóth Andrea Noémi*, büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolában a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott, *A távoltartás jogintézménye* című értekezésem saját önálló munkám, a benne található, másoktól származó gondolatok és adatok eredeti leelőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

Tudomásul veszem, hogy amennyiben részben vagy egészben sajátomként mutatom be más szellemi alkotását, vagy az értekezésben hamis, esetleg hamisított adatokat használok, és ezzel a doktori ügyben eljáró testületet vagy személyt megtévesztem vagy tévedésben tartom, a megítélt doktori fokozat visszavonható, a jogerős visszavonó határozatot az egyetem nyilvánosságra hozza.

Debrecen, 2015. augusztus 31.

aláírás

A témavezető ajánlása

Tóth Andrea Noémi doktori értekezése hiánypótló munka a büntetőeljárás jog tudományában. A szerző a kényszerintézkedések körében szabályozott távoltartás jogintézményét dolgozta fel tudományos igényességgel úgy, hogy annak gyakorlati alkalmazását is éveken keresztül kutatta. A távoltartástól sokáig idegenkedett a jogalkalmazó, részben annak újszerűsége, részben kidolgozatlansága miatt. Az elmúlt években több módosításon is átesett, de alkotmánybíróság is vizsgálta annak összeegyeztethetőségét az alapvető jogokkal.

A büntetőeljárás kényszerintézkedéseknek több olyan célnak is meg kell felelnie, amelyeket nem mindig könnyű szinkronba hozni egymással. A sértett érdekeinek megóvása megköveteli a gyors és határozott intézkedéseket a büntetőügyekben eljáró hatóságoktól, de az érem másik oldalát vizsgálva is számos olyan példát lehet felhozni az elmúlt évek hazai és külföldi justizmordjai köréből ahol indokolatlan, így jogtalan fogva tartásra került sor alaptalan feljelentésből, vagy más okból adódóan. Az előzetes letartóztatás, mint a legsúlyosabb kényszerintézkedés legtöbbször helyrehozhatatlan károkat okoz. A távoltartás ezzel szemben olyan kényszerintézkedés, amely esetenként az előzetes letartóztatás alternatívája lehet, de sokkal kisebb károkat és jogsérelmet okoz, egyben alkalmas lehet a fokozatosság elvének érvényesítésére is.

A szerző önálló külföldi kitekintésként a távoltartás Amerikai Egyesült Államokbeli szabályozását elemzi. Ezen túlmenően a hazai jogalkotásra részben mintaként szolgáló, vonatkozó osztrák szabályanyagot is elemzi, és egyben összeveti, miként alakult a jogintézmény fejlődése Magyarországon és Ausztriában.

A szerző elsőként vállalkozik arra, hogy PhD értekezésben kizárólag a távoltartást vizsgálja, és választ adjon arra, hogy az mennyiben alkalmas a büntetőeljárások esetenként szükségszerű elhúzódása mellett is megfelelő, gyors és hatékony védelem biztosítására.

A szerző kutatásainak összegzéseként de lege ferenda javaslataiban a szabályozás továbbfejlesztésének lehetőségeit is megfogalmazza.

A dolgozat nem a családon belüli erőszak problémaköréről szól, azonban a távoltartás jogintézményének továbbfejlesztésével alkalmas eszközévé válhat a sértettek megfelelő jogvédelmének biztosítására. Mindez a szerző által felszínre hozott jogalkotási és jogalkalmazási hiányosságok kiküszöbölésével, valamint a jogintézménybe vetett bizalom megerősítésével érhető el.

A szerző kutatásainak kezdetén pontosan meghatározott hipotézisekből indult el, melyekre szakszerű és megalapozott választ tudott adni. Maga a dolgozat a büntetőeljárás kényszerintézkedéséről szól, de a kutatás rávilágított annak interdiszciplináris jellegére, hiszen a kapcsolódó büntetőjogi, alkotmányjogi, kriminológiai, sőt kriminálpszichológiai elemzéseket sem kerülhette meg.

Tóth Andrea Noéminek a hazai és külföldi jogalkotás, jogalkalmazás, és jogtudomány eredményeit, valamint a mindennapi tapasztalatokat komplex módon felhasználó értekezése jelentős hiányt pótol a hazai jogirodalomban.

A szerző értően, alaposan, részletesen, a magyar szakirodalomban eredeti, önálló eredményeket felvonultatva, jelentős irodalmi apparátust felhasználva bontja ki, dolgozza fel a témakört. A dolgozat jelentős érdeme, hogy a szerző a tudományos értekezések kritériumait messzemenően kielégítő, hiteles értekezésben, de mégis közérthető stílusban ad választ a vizsgált kérdésekre.

Témavezetőként meggyőződéssel nyilatkozom arról, hogy a dolgozat valamennyi vonatkozó kritériumnak megfelel, s alkalmasnak tartom arra, hogy nyilvános vitára bocsássák, és ott elfogadásra kerüljön.

Debrecen, 2015. szeptember 1.

Dr. habil. Elek Balázs PhD
Tanszékvezető egyetemi docens, Debreceni Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőeljárás Tanszék
Tanácselnök bíró, Debreceni Ítéltábla
Európai jogi szaktanácsadó

Tartalom

Rövidítések jegyzéke	9
Bevezetés	11
I. Nemzetközi követelmények, uniós dokumentumok.....	22
I. 1. ENSZ	22
I. 2. Európa Tanács	23
I. 3. Európai Unió	25
I. 3. 1. Az Európai Unió távoltartáshoz kapcsolódó jogforrásai.....	25
I. 3. 2. Az Európai Unió Bíróságának vonatkozó ítélete	33
II. A távoltartás bölcsője: az Amerikai Egyesült Államok.....	37
II. 1. A Duluth-modell	37
II. 2. A távoltartás szabályai	42
III. A hatályos szabályozás előzményei.....	47
III. 1. Az első törvényjavaslat.....	53
III. 2. A második törvényjavaslat.....	58
III. 3. A harmadik törvényjavaslat	60
IV. A hatályos magyar szabályozás az osztrák rendszerrel összevetve.....	62
IV. 1. Ideiglenes megelőző távoltartás (Magyarország) és a kiutasítás és belépési tilalom (Ausztria).....	65
IV. 2. A megelőző távoltartás (Magyarország) és az ideiglenes intézkedés (Ausztria)	79
IV. 3. Távoltartás a büntetőeljárásban	89
IV. 4. A háttér intézmények.....	115
V. A magyar szabályozás rendszerének egyes anomáliái	121
VI. A távoltartás és az alapvető jogok	130

VI. 1. Emberi méltósághoz való jog	134
VI. 2. Szabad mozgáshoz való jog.....	139
VI. 3. Tulajdonhoz való jog	140
VI. 4. Egyéb, korlátozás alá kerülő jogok.....	146
VI. 4. 1. A terhelt további alapvető jogainak sérelme a távoltartó határozat hatálya alatt.....	146
VI. 4. 2. A bántalmazott alapvető jogainak sérelme távoltartás hiányában.....	148
VI. 5. Az Alkotmánybíróság határozata	149
VI. 6. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata.....	152
VI. 7. A fejezet összegzése	153
VII. A távoltartás lélektana	155
VII. 1. A terhelt személyisége	156
VII. 2. A sértett félelme	173
VIII. „Távoltartás” a büntető anyagi jogban	177
VIII. 1. A kitiltás.....	178
VIII. 1. 1. A kitiltás a gyakorlatban	181
VIII. 2. A kiutasítás.....	183
VIII. 2. 1. A kiutasítás általános szabályai	184
VIII. 2. 2. A kiutasítás időtartama	188
VIII. 2. 3. A kiutasítás kiszabásának plusz feltételei	190
VIII. 2. 4. A kiutasítás végrehajtása.....	192
VIII. 3. A kiutasítás és a kitiltás.....	193
VIII. 4. A sportrendezvények látogatásától való eltiltás.....	194
VIII. 4. 1. Új szankció a Btk.-ban: A sportrendezvények látogatásától való eltiltás	197
VIII. 5. A pártfogó felügyelet körében előírható magatartási szabályok.....	200
IX. De lege ferenda javaslatok	202

X. Záró gondolatok.....	216
Irodalomjegyzék	220
Jogszabályok.....	220
Az Európai Unió jogforrásai.....	222
Az Európa Tanács jogforrásai.....	223
Osztrák jogforrások.....	224
Bírósági esetjog.....	224
Monográfiák.....	227
Tanulmányok	230
Egyéb források.....	239
I. Melléklet: A Budai Központi Kerületi Bíróságon végzett kutatás eredményei	243
Résumé.....	246

Rövidítések jegyzéke

AB	Alkotmánybíróság
Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
Ást.	2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről
Be.	1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
Btk.	2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről
I. Bp.	1896. évi XXXIII. törvénycikk
Bv. tv.	2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
Bv. tvr.	1979. évi 11. törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról
EJEB	Emberi Jogok Európai Bírósága
EM	Elektronikus monitoring
EO.	Exekutionsordnung, Gesetz vom 27. Mai 1896, über das Exekutions- und Sicherungsverfahren, RGBI. Nr. 79/1896.
ERÜBS	Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika
EU	Európai Unió
EUMSz.	Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, Hivatalos Lap C 326 , 26/10/2012 o. 0001 - 0390
Hke. tv.	2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltagezésről
Ket.	2004. évi CXL. Törvény közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól
OKIT	Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat
Ptk.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
Pp.	1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról

Régi Btk.	1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvről
Régi Csjt.	1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról
Régi Ptk.	1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
Rtv.	1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
SPG.	Sicherheitspolizeigesetz, Bundesgesetz über die Organisation der Sicherheitsverwaltung und die Ausübung der Sicherheitspolizei BGBl. Nr. 566/1991.
StPo.	Strafprozeßordnung BGBl. Nr. 631/1975.
Szabs. tv.	2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
Törvényjavaslat	T/9837. számú törvényjavaslat a családon belüli erőszak miatt alkalmazható távoltartásról, előadó: Dr. Bárándy Péter igazságügy-miniszter, 2004. április

Bevezetés

Dolgozatomban – a címéhez is igazodva – a távollattást komplex jogintézményként kívánom vizsgálni, azaz nemcsak büntető eljárásjogi kényszerintézkedésként, hanem kitérek a rendőrség, valamint a polgári bíróság által elrendelhető ideiglenes megelőző-, és megelőző távollattás elemzésére is. Ennek indoka egyrészt az élethelyzetek komplexitása, másrészt ezt szem előtt tartva és az osztrák példát követve a magyar rendszer is törekszik a pilléreken nyugvó, koherens rendszer működtetésére, így elengedhetetlen az együttes vizsgálatuk és a rendszerben gondolkodás.

Eljárásjogi előzmények nélkül, a távollattás 2006-ban került a büntetőeljárásról szóló törvénybe¹ mint addig ismeretlen, az előzetes letartóztatás alternatívájaként alkalmazható kényszerintézkedés. A törvény indokolása szerint „*A távollattásnak alapvetően az a célja, hogy az eljárások elhúzódása mellett is megfelelő és gyors védelmi eszközt biztosítson a sértett részére az eljárás jogerős befejezése előtt azzal, hogy a bizonyítási eljárás sikerét elősegíti. Erre a célra a távollattás, mint kényszerintézkedés lehet alkalmas.*”² Működésének első éveiben jelentkező hiányosságok azonban hamar rávilágítottak, hogy szükséges további, a sértettek érdekeit szem előtt tartó védelmi szint megteremtése, ugyanis a távollattást beemelő törvény indokolásában célként megjelölt „megfelelő és gyors védelmi eszköz” a sértettek részére nem valósul meg. Így született meg 2009-ben a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollattásról szóló törvény,³ amely nemcsak bevezette a rendőrség által hetvenkét órára elrendelhető ideiglenes megelőző-, valamint a polgári bíróság által legfeljebb hatvan napra meghozható megelőző távollattást, hanem több ponton is igyekszik kapcsolatot teremteni a távollattás pillérei között.

A távollattás szó definícióját nem tartalmazza sem jogszabály, sem pedig a Magyar Értelmező Kéziszótár. A dolgozatban általános, köznapi értelemben használom, amelyre

¹ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (továbbiakban: Be.) 138/A -139. §§. E szakaszokat a jogalkotó a 2006. évi LI. törvény 59-61. §-aival emelte be.

² A 2006. évi LI. törvény indokolása a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról, 3. pont.

³ 2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollattásról (továbbiakban: Hke. tv.).

– az egzakt meghatározás hiányából következően – csupán a törvény által megfogalmazott magatartási szabályokban leírt kötelezettségekből következtethetünk, azaz „a távoltartás valamitől vagy valakitől” annak tilalmát jelenti, hogy a hatálya alatt álló személy a határozatban megjelölt területet, intézményt, vagy személyt megközelítse, kapcsolatba lépjen vele.

A szabályanyag átláthatósága és a hatékonyabb működést elősegítő javaslatok megfogalmazása érdekében – ezzel egyben a jogszabályok által lefektetett különbségekhez is igazodva – a hazai távoltartást pilléres szerkezetűnek tekintem. A három pillért a rendőrség által elrendelhető ideiglenes megelőző-, a polgári bíróság által nemperes eljárásban elrendelhető megelőző-, valamint a büntetőeljárásban kényszerintézkedésként alkalmazható távoltartás képezi. E felállított struktúra determinált arra, hogy a magyar szabályozást az osztrák szabályozással vessem össze, hiszen Ausztriában is pilléreken nyugszik a távoltartás, és az említett hazai 2009-es törvény indokolásában⁴ is deklaráltan a hazai jogalkotó számára az osztrák szabályozás szolgált mintaként. E példa követését nemcsak a földrajzi közelség, a hasonló jogi berendezkedés és a fejlettebb gazdasági háttér indokolta, hanem az is, hogy Magyarországot mintegy egy évtizeddel megelőzve kezdett ott működni a távoltartás,⁵ azonban már a kezdetektől többszintű, koherens szabályanyaggal és átgondolt háttér-intézményrendszerrel, állami és civil szereplők bevonásával, alapos előkészítő munka eredményeként.⁶ Az osztrák jogalkotó a szabályokat a gyakorlat igényeit figyelembe véve alakította ki és folyamatosan arra reflektálva igyekszik a mind tökéletesebb rendszer megteremtésére.⁷

A kutatás hipotéziseinek meghatározása a kutatás indokaiból és az előzetes feltevésekből ered, hiszen a doktori értekezésben alapvető feladat ezen kérdéseknek tudományos eszközökkel történő feltárása, igazolása vagy gyengítése. Az általam

⁴ Jotár – [Indokolás 2009. évi LXXII. törvény indokolása- a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015. 02. 02.

⁵ Az első erőszakellenes törvény Ausztriában (Das GeSchG, BGBl 1996/759) 1997. május 1-jén, a második (Das 2.GeSchG BGBl I 2009/40) 2009. június 1-jén lépett hatályba.

⁶ BALOGH Lídia, MATOLCSI Andrea, *Vélemények a családon, illetve párkapcsolaton belüli erőszak elleni állami fellépés lehetőségeiről*, Rendészeti Szemle, 2009/12, 100.

⁷ 2009-ben, a magyar Hke. tv. megalkotásakor Ausztriában már a második családon belüli erőszak elleni törvény lépett hatályba, amely szélesítette az áldozatok jogait az előző törvényhez képest. http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/RegV/REGV_COO_2026_100_2_475005/REGV_COO_2026_100_2_475005.html (2013. május 28.)

elemzett kérdéskörben célokom a megalapozott elméleti és gyakorlati következtetések levonása, ezek révén pedig a távoltartás szabályanyagának fejlesztésével kapcsolatos tudományos ajánlások megfogalmazása, és a jogalkotás számára is hasznosítható javaslatok kimunkálása.

A kutatás célja és feladata elsődlegesen a távoltartás elméletének és gyakorlatának tudományos kritikai feldolgozása.

A dolgozat először is áttekintést kíván adni a vonatkozó nemzetközi és európai uniós dokumentumokról, melyek meghatározó jelentőséggel bírtak a távoltartás hazai jogba történő beemelésénél.

A távoltartás alapos vizsgálata során megkerülhetetlen az Amerikai Egyesült Államokban az 1980-as években kidolgozott, világszerte ismert Duluth-modell bemutatása, hiszen nemcsak az egyes államokra, hanem Európa-szerte is nagy hatást gyakorolt – főként civil szervezeteken keresztül – a családon belüli erőszakkal szembeni harcban a jogszabályalkotás folyamatára. Az amerikai szabályozás részletes feldolgozása önmagában is képezhetné egy doktori értekezés témáját, hiszen minden állam saját hatáskörében alkotja meg a vonatkozó szabályokat, így csak a főbb jellemzők kiemelésére tettem kísérletet.

A távoltartás a hazai jogba büntető eljárásjogi előzmények nélkül, 2006-ban került be egy Be. módosítás során, azonban ennek igazolására szükségesnek tartottam az egyes büntető eljárási kódexek szabályanyagait áttekinteni az 1896. évi XXXIII. törvénycikkkel kezdve.

A téma mélyreható elemzése megköveteli, hogy a távoltartással elsőként foglalkozó országgyűlési határozatot, törvényjavaslatokat és ezekkel egyidejűleg a jogintézmény fejlődéstörténetét is elemezzem, s a dolgozat további részeiben mindezekre reflektálva szemléltessem a jogintézmény céljának változásait is. Törekszem egyúttal annak ütköztetésére is, hogy a kezdeti javaslatokban megfogalmazott célok a későbbiekben mennyiben realizálódtak, illetőleg ha szöveg szerint meg is valósultak, azok az esetjogot tekintve hogyan érvényesülnek a joggyakorlatban.

Dolgozatomban a fentebb említettek okán az osztrák szabályozás részletesebb elemzését kívántam elvégezni, s ezt a magyar szabályozással általam alkotott párhuzamos rendszerben, azaz pillérenként összevetve tettem. Kitérek mind a magyar, mind pedig az osztrák távoltartás végrehajtása mögött álló intézményrendszer bemutatására, mely véleményem szerint azért érdemel különös figyelmet, mert a jogintézmény sikeres működésének kulcsa lehet.

Úgy vélem, a két ország szabályanyagának összehasonlítása az a közvetlen és átlátható módszer, amely a legmegbízhatóbb következtetések levonásához vezet a jogintézmény működésével kapcsolatban.

A dolgozat a kritikai elemzés célkitűzéséhez híven folyamatosan törekszik arra reflektálni, hogy a távoltartás beteljesíti-e az eredetileg szándékolt célját, azaz valódi, hatékony segítséget jelent-e a büntetőeljárásban a sértettek számára, továbbá a büntetőeljáráson kívül a bántalmazott számára. Megvizsgálom ezért, hogy mennyiben tekinthető a távoltartás az előzetes letartóztatás valódi alternatívájának, azaz igazolható-e a jogalkotó 2006-os törvényben megfogalmazott kijelentése, mely szerint a távoltartás kényszerintézkedésként alkalmas arra, hogy az eljárások elhúzódása mellett is megfelelő és gyors védelmi eszközt biztosítson a sértett részére az eljárás jogerős befejezése előtt azzal, hogy a bizonyítási eljárás sikerét elősegíti.

Áttekintem a magyar távoltartás működése során észlelhető anomáliákat is, hiszen a problémás pontok feltárásával közelebb jutunk a hasznosítható javaslatok megfogalmazásához.

Céлом volt, hogy áttekintést adjak az érintett alapjogokról, hiszen vitathatatlan, hogy a távoltartás a terhelt oldalát tekintve nemcsak kényszerintézkedésként, hanem rendőrségi-, illetőleg bírósági intézkedésként a bántalmazónak is számos alapvető jogát érinti. Látnunk kell ugyanakkor, hogy a távoltartás alkalmazásának hiányában a bántalmazotti, sértetti oldalon lépne föl jogsérelem, így e mérlegelést igénylő helyzetben a hatóság döntését látom szükségesnek.

Interdiszciplináris megközelítéssel törekedtem a távoltartással érintett sértett és terhelt lelkiállapotának, valamint a tipikus élethelyzetek pszichológiai, pszichiátriai lélektani

hátterének bemutatására is. A jogintézmény hatékonyabb működése érdekében megfogalmazandó javaslatokhoz elengedhetetlennek tartom a személyes tényezők ismeretét, azaz annak megértésére való törekvést, hogy a bántalmazó, vagy a terhelt miért nem képes elszakadni a bántalmazottól, illetőleg a sértettől. Az esetlegesen folyamatban lévő büntetőeljárásban felmerülő kényszerintézkedés elrendelésének szempontjából sem mellékes az, ha a terhelt az igazságügyi szakértő véleménye alapján a kóros elmeállapot szintjét nem éri el, azonban fokozott veszélyt jelent a sértettre és emiatt indokolt lehet a tőle való távoltartása.

A távoltartáshoz hasonló logikát követ a büntető anyagi jogban megtalálható kitiltás, kiutasítás, és a sportrendezvény látogatásától való eltiltás, továbbá a pártfogó felügyelet keretében is előírhatóak a távoltartáshoz hasonló magatartási szabályok, így szükségszerűnek érzem ezek bemutatását is.

Nem célozom ugyanakkor a családon belüli erőszak problémakörét tárgyalni, azonban azt meg kell említeni, hogy az ellene folytatott harcban számos dokumentum és civil szervezet is többek között a távoltartást látja a megoldások sorában. Pontos adatok a családon belüli erőszakra a magas látencia miatt nem állnak rendelkezésre, de egyes becslések alapján a kérdés Magyarországon mintegy félmillió embert érint, minden héten legalább egy nő,⁸ minden hónapban legalább egy gyerek veszti életét a családon belüli erőszak miatt,⁹ s minden ötödik nőt rendszeresen bántalmaz a férje, vagy az élettársa.¹⁰ Az Országos Kriminológiai Intézetben 1997-2002 közötti hat év ERÜBS-adatainak elemzése során a családtag sérelmére elkövetett bűntettek száma évente körülbelül 7500 volt, átlagosan 43%-ban a házastárs, élettárs, volt házastárs, volt élettárs ellen.¹¹ Csökkenő tendenciát mutat, azonban még így is meglehetősen magas, közel 6400 hozzátartozók sérelmére elkövetett erőszakos bűncselekményt regisztrált 2011-ben az igazságügyi statisztika, melynek jelentős hányada testi sértés (43%) és zaklatás (23%) volt.¹² Egy nőnek nyolcszor annyi esélye van, hogy férje vagy élettársa

⁸ <http://16akcionap.org/nehany-adat-a-csaladon-beluli-eroszakrol> (letöltés ideje 2015. január 19.)

⁹ ALFÖLDI Ágnes Dóra, *A családon belüli erőszak problematikája a XXI. századi Magyarországon*, Magyar Tudomány, 2011/8, 959. és ORELL Ferenc János, *Megjegyzések a családon belüli erőszak megelőzésére irányuló országgyűlési határozathoz*, Úgyészek lapja, 2005/4, 18.

¹⁰ <http://www.egeszsegutokor.hu/noi-tukor/nok-bantalmazasa.html> (letöltés ideje 2015. január 19.)

¹¹ WINDT Szandra, *A családon belüli erőszak jellemzői a statisztika tükrében*, Belügyi Szemle, 2005/9, 61-62.

¹² <http://www.ksh.hu/szamlap/életunk.html> (letöltés ideje: 2015. január 19.)

ölje meg, mint hogy idegen támadó (rablógyilkos, ismeretlen nemi erőszak elkövető, stb.). A nők számára a legnagyobb veszélyforrást egyértelműen (volt) férjük és partnerük, a saját otthonuk, valamint a válást követő időszak jelentik.¹³ Az Európai Unióban élő 500 millió emberből körülbelül 100 millió nő szenved a férfi erőszaktól, a naponta megvert, megerőszakolt nők száma egy és két millió között van. Ausztriában minden ötödik nő szenvedett el erőszakot életében legalább egyszer saját partnerétől. Az erőszakoskodó az esetek 90%-ában a nő egy családtagja, legtöbbször a férje, élettársa, barátja.¹⁴

Az 1960-as évekig a családi élet zárt ajtók mögött, a magánszféra háborítatlanságát biztosító garanciák védelmében zajlott, hagyományos szabályok és tradicionális rend szerint. A család a társadalom alapköve volt, nemcsak az egyének reprodukcióját, hanem a kulturális, társadalmi stabilitást is biztosította.¹⁵ Ezután fölerősödtek az ajtók mögül érkező segélykiáltások, és a beavatkozást váró szavak. A téma a XX. század második felében került az érdeklődés homlokterébe, amikor a „megvert gyerek szindróma” súlyosságát öt orvos tárta fel a *Journal of the American Medical Association* című szaklapban. Egyéves intervallumban nézték át hetvenegy baleseti ambulancián a betegségekről készült röntgenfelvételeket, s háromszáz gyermekbántalmazással találkoztak. Nem sokkal később a nőmozgalmak indítottak kampányt a bántalmazott feleségek súlyos helyzetének ügyben, később pedig a saját férjük által megerőszakolt nők problémáira hívták fel a figyelmet.¹⁶ A küzdelmek erősödésével láthatóvá váltak az addig elnyomott otthoni harcok az erőszakkal szemben, mely az otthon falai között elfogadott, természetes volt, mialatt a kinti világ már elítélte azt. Természetesen erőszakkal, akár halállal végződő házastársi, családi konfliktusok léteztek a történelem korábbi szakaszaiban is, hiszen nem volt ritka a hűtlen feleség megölése, vagy a zsarnokoskodó férjek arzénrel mérgezése, a testvérharcok és szülőgyilkosságok, azonban a jog csak éppen annyira avatkozott be, amennyire a család közösségi, társadalmilag megállapított határai megengedték.¹⁷ Civil és politikai szervezetek tüzték zászlajukra a családon belüli erőszakkal szembeni harcot, azonban

¹³ <http://16akcionap.org/nehany-adat-a-csaladon-beluli-eroszakrol> (letöltés ideje 2015. január 19.)

¹⁴ Martina MADNER, *Bevor der Tod uns scheidet, Frauen, die sich von Gewalt in der Familie befreit haben*, Verlag Carl Ueberreuter, Wien, 2009, 13.

¹⁵ TAMÁSI Erzsébet, *Erőszak a családban*, Fundamentum, 2004/3, 76.

¹⁶ ALFÖLDI, *A családon belüli erőszak problematikája ...*, i.m. 955.

¹⁷ TAMÁSI i.m. 79.

még a mai napig sincs teljes egyetértés abban, hogy mit is tekintünk családon belüli erőszaknak.

A kriminológia szakirodalma többféle megközelítésben tárgyalja a családon belüli erőszak fogalmát. A kiinduló fogalom szerint családtagok, vagy intim partnerek (volt partnerek között) tipikusan – de nem kizárólag – otthon megvalósuló erőszakcselekményeket jelent, s a meghatározások közötti eltérés csak az odatartozónak ítélt jelenségek körében mutatkozik. Az úgynevezett szűkebb felfogás a partnerkapcsolaton belüli bántalmazásokat tekinti idetartozónak, azonban az ennél is radikálisabb feminista felfogás szerint kizárólag a nőkkel szemben a férfi partnerük részéről megvalósuló bántalmazás illik a családon belüli erőszak kategóriájába. A gyermekvédelmi képviselők ezzel szemben kiterjesztően értelmezik a családon belüli erőszakot, azaz nem csupán a partnerek közötti, hanem valamennyi, közös háztartásban élő, vagy rokonok közötti erőszak ide sorolandó, sőt, ide helyezik a „családszerű helyzetben” nevelkedőkkel, vagy intézményben élőkkel szemben elkövetett erőszakot (úgynevezett rendszer-abúzust) is. A közéleti megközelítés szerint a gyermekbántalmazás, a nők elleni erőszak, az intézményi és a rendszer-abúzus átfedésben lehet a családi erőszakkal, de semmiképpen nem azonos vele. Álláspontjuk szerint a család tagjai részéről egymás sérelmére elkövetett valamennyi bántalmazás ide sorolandó, azonban csak azok a magatartások tartoznak ide, amelyek ebben az elrendezésben (családban) történnek, tehát a helyzet besorolása során kulcsszavak a családi viszonyok, a függőség és a fokozott kiszolgáltatottság. A szakirodalom a családon belüli erőszakot többféle szempont alapján csoportosítja, így például a bántalmazás jellege szerint: fizikai erőszak, elhanyagolás, lelki-, szexuális erőszak és gazdasági visszaélés, valamint a sértett szerint megkülönbözteti a gyermekbántalmazást, a házastárs/partner (nők és férfiak elleni) bántalmazást, az idősbántalmazást és az egyéb rokonok bántalmazását.¹⁸

Abban egyetérthetünk, hogy egymáshoz közel álló, intim környezetben élő emberek erőszakos cselekedetei minősültek át elfogadott viselkedésből felháborítóvá, ugyanakkor látnunk kell, hogy a család fogalma, szerkezete is változásokon ment át. A korábbi termelési, gazdálkodási közösség fogyasztási egységgé alakult át, s

¹⁸ VIRÁG György, *Családon belüli erőszak*, In: GÖNCZÖL Katalin, KEREZSI Klára, KORINEK László, LÉVAY Miklós (szerk.), *Kriminológia- Szakkriminológia*, Complex Kiadó, Budapest, 2006, 380-382.

megváltoztak a belső és a külső viszonyai is. A családi otthon az állandó, meghitt együttlét helyett futó találkozások színterévé vált, bizonytalan, önmagukat kereső családtagok kiszolgáltatott és könnyű prédái lettek a média által sugallt világnak, s annak idolkái által elkövetett terrornak. A korábbi kontrollált közösségi létet lyukas szociális hálójú lakótelepi magány váltotta fel. Az emberi civilizáció ekkorra érkezett el abba a fejlődési stádiumába, hogy az emberi társadalom az egyének változatosságának, akaratának, vágyainak, azaz individuális jogainak tiszteletben tartására rendezkedett be,¹⁹ s az egyéni és a kollektív emberi jogok is előtérbe kerültek. Megjelentek az egyszemélyes csoportok, azaz az egyes ember képes mindent egymaga, családi segítség nélkül elérni, legyen az gyermeknevelés, tanulás, öfenntartás. Korábban a nagyszülők nemcsak a gyermeknevelésben segédkeztek, de az ismereteik átadásának köszönhetően jelentős tudásbázisra tehetek szert a következő generációk. Ma már az idősek gondozása már nem köti az egyént, nem köteles az együttműködésre, hiszen a kultúra és tudás átadásához rendelkezésre állnak a könyvek, a média és a számítógép. Nincs már tapasztalati értéke az öregségnek, hiszen az információ bázisa gyorsan cserélődik,²⁰ és ahhoz az internet széleskörű hozzáférést biztosít. Eközben a tudomány az elérhető életkor határait egyre kintebb tolja, s a gyermekvállalás is választás elé állítja a nőt: karriert építsen, vagy utódot hozzon világra. Ezzel a család, mint alapkő szerepe kiüresedett, elveszítette a XX. század közepéig betöltött funkcióját. Nem hagyható figyelmen kívül a folyamat politikai háttere sem, amely fölismerte a női szavazatok mennyiségét és hasznát.²¹

Jelenleg tehát nem alkalmazunk egységes, mindenki által elfogadott meghatározást a családon belüli erőszakra. Abban azonban egyetértés alakult ki, hogy tekintettel a lehetséges következményeire (fizikai károsodások; a bántalmazással okozati összefüggésbe nem hozható elváltozások; pszichés-, valamint a szexualitásra és a reprodukivitásra gyakorolt káros hatások; gazdasági terhek)²² bármelyik definíciót is fogadnánk el, küzdeni kell ellene és erre a távoltartás, azaz a bántalmazó és a bántalmazott személyek izolációja, s elsősorban a bántalmazó eltávolítása megfelelő

¹⁹ TAMÁSI *i.m.* 76.

²⁰ Uo. 77.

²¹ VIRÁG György, *Erőszak a családban*, Fundamentum, 2004/3, 71-73.

²² VÁRADI Erika, GILÁNYI Eszter, *A családon belüli erőszak és a magyar szabályozási törekvések*, In: STIPTA István (szerk.), *Miskolci Doktoranduszok jogtudományi tanulmányai*, 12. kötet, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola kiadványsorozata, Gazdász Elasztik Kft, Miskolc, 2013, 498-499.

eszköz lehet. Ezt szorgalmazza számos nemzetközi dokumentum, civil szervezet és a szakirodalom jelentős számú képviselője is, azonban látnunk kell, hogy hazánkban a bántalmazottak számára segítséget nyújtó jogintézmény a kezdeti célkitűzésektől igencsak eltávolodott, s hipotézisem jelentős részét is erre alapítom.

A dolgozat témájában folytatott kutatásaim és az ezek révén megszerzett ismereteim alapján az előzetes feltevéseim ekképpen összegezhetők:

Azzal, hogy 2006-ban a távoltartás kizárólag kényszerintézkedésként, az előzetes letartóztatás alternatívájaként került be a magyar jogba, eltávolodott a korábban felállított eszményképtől és a módosító törvény indoklásában megfogalmazottaktól, azaz a sértettek számára nyújtandó azonnali, gyors és hatékony segítségnyújtás követelményétől. Nem elegendő a megindult büntetőeljárás, hanem a megalapozott gyanú közlése is szükséges ahhoz, hogy a terhelttel szemben e kényszerintézkedést a nyomozási bíró elrendelhesse.²³ Ezáltal nem is tekinthető feltétlennek a segítség, ahogy gyorsnak és hosszú távúnak sem, hiszen a büntetőeljárások átlagos hosszához képest rövid időtartamra, maximum hatvan napra rendelhető el. E mögött a jogintézmény alapjog-korlátozó jellege és végrehajtásának rendezetlen volta állhat, hiszen nem találunk a törvényekben megnyugtató választ arra, hogy hová menjen a távoltartó határozat hatálya alatt álló személy. Amennyiben megfelelő szociális háló állna rendelkezésre és jogszabályban rendezné a jogalkotó, majd pedig a végzésében a jogalkalmazó, hogy a távoltartott milyen intézményben vészelheti át az abban meghatározott időtartamot, akkor a jogintézmény működése is hatékonyabbá válhatna. Így, jelenlegi formájában a büntetőeljárás törvényünkben a terhelt számára biztosítandó garanciák miatt nem garantálja és nem is garantálhatja a gyors, hatékony és hosszú távú segítségnyújtást a sértett számára, nem jelent megbízható megoldást a családon belüli erőszak problémakörére, éppen ezért megkérdőjelezhető a büntetőeljárás kényszerintézkedések közötti elhelyezése is.

Megalkotásra került az addigra nyilvánvalóvá vált problémák kiküszöbölésére 2009-ben a hozzátartozók közötti erőszak megelőzésére elrendelhető távoltartás, azonban a gyakorlatban tapasztalt hiányosságok egy része az e törvény által hozott újítások ellenére is megmaradt. Az egyik legszembetűnőbb probléma, hogy amennyiben nem e

²³ MATUSIK Tamás, *A büntetőeljárás távoltartás szabályozásának jogalkalmazásbeli problémái*, Belügyi Szemle, 2013/9, 13-14.

törvényben meghatározott bántalmazóról van szó (így például közvetett ismerősök, szomszédok, lakótársak esetén), úgy nem jöhet szóba e törvény alkalmazása, így marad számukra a feljelentés megtétele, ezzel a büntetőeljárás megindítása és a távoltartás indítványozása, mely jóval később hozhat számukra segítséget, mintha hozzátartozókról lenne szó.

Feltételeztem kutatásaim kezdetén továbbá, hogy a jogintézmény rendszerének – és ezzel a sértetteknek nyújtható segítség útjában álló – egyik legnagyobb problémája hozzátartozók közötti viszonyban, hogy a segítségnyújtó rendszer nem koherens, azaz a különböző hatóságok által elrendelhető távoltartások között aligha találunk kapcsolódási pontokat, esetlegesen hivatalból történő értesítéseket, vizsgálati kötelezettségeket. Nincs kiépítve a végrehajtáshoz szükséges megfelelő háttér-intézményrendszer sem, mely szintén előrelépést jelentene a távoltartás hatékonyságában. Nem találunk biztonságos elhelyezést jelentő átmeneti otthonokat a távoltartottaknak és menekülő utat jelentő, mindenki számára elérhető krízisközpontokat a bántalmazottak számára.

Fő hipotézisem az volt tehát, hogy a magyar jogba a családon belüli erőszakkal szemben hatékony fegyverként előbb kényszerintézkedésként, majd pedig külön jogintézményként is beemelt távoltartás nem teljesíti maradéktalanul a vele szemben felállított elvárásokat és követelményeket.

A kutatás módszere igazodott a feldolgozott terület jellegéhez, természetéhez. A kutatásban történeti, elméleti és empirikus elemzéssel komplex feltárási-, közelítési módszerek alkalmazásával biztosítható a téma viszonylagosan teljes mélységű, történelmi fejlődésében végigkövethető feltárása.

Alkalmazott kutatási módszer volt a könyvtárkutatás hazánkban, a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárában, a Kúria könyvtárában és ösztöndíj keretében a Bécsi Egyetemi Könyvtárban és ezek adatbázisaiban.

Elsősorban a hazai jogtörténeti anyag, a büntető anyagi jogszabályok, továbbá a hazai és osztrák jogszabályok, így büntetőeljárás-, és egyéb törvények összehasonlító elemzésével is dolgoztam. Módszerként használtam továbbá a büntető eljárásjogi, a kriminológiai szakirodalom, valamint a német és angol nyelvű, távoltartással és annak

háttereként a családon belüli erőszakhoz kapcsolódó osztrák és amerikai szakirodalom feldolgozását. Büntető ügyek aktáit tanulmányoztam, és dolgoztam fel különböző bíróságokon, amelyhez a Kúria Elnökétől és törvényszéki elnököktől kaptam kutatási engedélyt. A kutatás során azért, hogy a Vodafone a Nők Biztonságáért Programról információkat szerezzek, felkerestem a Vodafone Magyarország Alapítványt is, amelynek munkatársa a feltett kérdéseimre adott válaszait a NaNE Egyesülettel egyeztetve küldte el. A dolgozat készítése során természetesen a bíró, ügyvéd, továbbá oktató kollegák véleményét is felhasználtam.

Dolgozatomban a távoltartást főként abból az aspektusból kívánom vizsgálni, hogy mennyiben képes megfelelni a vele szemben támasztott előzetes várakozásoknak, a bántalmazottak és sértettek elvárásainak. Ezen írás igyekszik segítséget nyújtani ahhoz, hogy a hatékonyabb működéshez vezető szabályok felvázolásával közvetetten valódi megoldást jelentsen a családon belüli erőszak problémakörére is.

I. Nemzetközi követelmények, uniós dokumentumok

I. 1. ENSZ

Az országgyűlési határozatban említett nemzetközi dokumentumok egyike az ENSZ CEDAW Egyezménye, melyet az ENSZ Közgyűlése 1979-ben fogadott el New Yorkban. A 19. számú általános ajánlás²⁴ szerint a nők elleni erőszak a nőkkel szembeni diszkrimináció egyik formája, s az államok kötelezettsége az ezzel szemben való fellépés. Specifikus ajánlásai között szerepel a büntetőjogi szankciók és polgári jogi jogorvoslatok létrehozatala családon belüli erőszak esetében, valamint szolgáltatások az áldozatok számára, beleértve a menedékhelyeket, rehabilitációt, tanácsadást. Megelőző intézkedések megtételére, úgymint nyilvános információs és nevelési programok a nők és férfiak szerepével és státusával kapcsolatos attitűdök megváltoztatására, illetőleg védő intézkedések megtételére is felhívja az államokat, ideértve a menedékházakat, tanácsadást, támogató szolgáltatásokat azon nők számára, akik erőszak áldozatai, illetve erőszak kockázatának vannak kitéve.²⁵ Meg kell említeni továbbá az 1995-ben a *Nők VI. Világkonferenciájának Cselekvési Programját és Zárónyilatkozatát (Pekingi Nyilatkozat)*, amely több más terület mellett a nőkkel szembeni erőszak megelőzését is célul tűzte ki. E dokumentum különös hangsúlyt fektetett a családi erőszakra, hiszen ennek a legnagyobb a látenciája, s rendkívül nehéz ellene fellépni. Leszögezi, hogy meg kell változtatni azokat a hagyományokat, amelyek az alsóbb- felsőbbrendűséget elfogadják, továbbá olyan képzéseket kell tartani, amelyek segítségével az igazságszolgáltatási szakemberek megismerhetik a családon belüli erőszak mibenlétét, és az áldozatok sajátos helyzetét. E dokumentumban felhívták a kormányokat, hogy integrált intézkedésekkel lépjenek fel a nők elleni erőszak megelőzése és eliminálása érdekében.²⁶

²⁴ A nőkkel szembeni megkülönböztetés felszámolásával foglalkozó bizottság 19. számú általános ajánlása (1992, 11. ülészak).

²⁵ FEHÉR Lenke, *Nők elleni erőszak- családon belüli erőszak*, Állam- és Jogtudomány, 2003/3-4, 186.

²⁶ Uo. 184.

I. 2. Európa Tanács

Témánk szempontjából nem hagyhatóak figyelmen kívül az Európa Tanács égisze alatt született ajánlások és az Isztambuli Egyezmény.

Az első jelentős előrelépés az *Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1450. számú Ajánlása*²⁷ a nők elleni erőszak Európában címmel. Elítélte a nőkkel szembeni erőszakot, fontosnak tartotta a rendőrség, az orvosok és a civil szervezetek együttműködését, továbbá megfogalmazta, hogy a Miniszteri Bizottság dolgozzon ki egy Európai programot a nők számára nagyobb védelem biztosítása érdekében, például olyan rendelkezésekkel, melyek megtiltják az erőszakos férj számára a közös lakásba való belépést, és olyan intézkedésekkel, melyek célja a büntetések és ítéletek megfelelő módon való végrehajtása.²⁸ Azaz az ajánlás is a nők elleni erőszak problémájának egyik lehetséges megoldását a bántalmazó, erőszakos férj távoltartásában látta. Szorgalmazta az államok felhívását képzések szervezésére, valamint létesítsenek központokat az erőszak női áldozatai számára; továbbá hogy indítsanak információs és köztudatoság-növelő kampányokat a nagyközönség megtanítására a nők ellen irányuló erőszak elfogadhatatlanságáról, és indítsanak a megelőzést célzó kezdeményezéseket az egyenlőségen alapuló kapcsolatok vonzóvá tételére.

Az *Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 5. számú Ajánlása*²⁹ szerint a nők elleni erőszak jelensége ellentmond a legfontosabb alapelveknek. Minden tagállamnak biztosítania kell a nők elleni erőszak áldozatai számára a maximális biztonságot és védelmet, az eljárás megindításának lehetőségét, valamint lehetővé kell tenniük olyan intézkedések meghozatalát, melyek képesek az áldozatok hatékony védelmére a fenyegetéssel és az esetleges bosszúval szemben. Ennek érdekében általános eszközként ajánlja a büntető-, és polgári jog, valamint az eljárásjogok átalakítását, eljárási protokollok kialakítását a rendőrség, az orvosi és a szociális szolgáltatások területén. Kifejezetten a családon belüli erőszak vonatkozásában a tagállamoknak gondoskodniuk

²⁷ <http://www.assembly.coe.int/main.asp?link=http://www.assembly.coe.int/documents/adoptedtext/TA00/EREC1450.HTM> (letöltés ideje 2014. december 29.)

²⁸ Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1450. számú Ajánlása i. fejezet d, pont.

²⁹ Recommendation (2002) 5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence.

kell arról, hogy a rendőrség a lakásba belépjen, az elkövetőt őrizetbe vegye és biztosítsa a bíróság előtti megjelenését. Ezen túl a bíróság ideiglenes védelmi intézkedésként megtilthassa az elkövetőnek, hogy kapcsolatba lépjen az áldozattal, kommunikáljon vele, vagy megközelítse őt, vagy lakóhelyét, illetve meghatározott területre belépjen. Proaktív áldozatvédelmet kell kialakítani, amely kezdeményezi az áldozattal való kapcsolatfelvételt. A dokumentum egyik legfontosabb eleme a szoros kooperáció kialakításának szorgalmazása a rendőrség, bíróság és áldozatvédelmi szervezetek között.³⁰

Az Európa Tanács által alkotott korábbi ajánlások is fontosak, úgymint a *Miniszteri Bizottság R(85) 4. számú Ajánlása*, amely az elvek teljes sorozatát alakította ki a családon belüli erőszak megelőzéséről, feljelentéséről, valamint a feljelentést követő hatósági közbelépésről. Ajánlja, hogy közigazgatási szerveket, illetve a téma komplexitása miatt multidiszciplináris bizottságokat hozzanak létre, s ezek foglalkozzanak a családon belüli erőszak sértettjeivel. Az állami beavatkozással kapcsolatban kiemeli, hogy a sértett védelme és az erőszak ismétlődésének elkerülése érdekében azonnali intézkedés szükséges, még ha az csak ideiglenes jellegű is.³¹ A büntetőjogi eszközöket csak az igen súlyos esetekre kell fenntartani, s előtérbe kell helyezni a közigazgatási és polgári jogi eszközöket.

Az *1582. számú parlamenti közgyűlési Ajánlás (2002)*³² felszólítja a tagállamokat olyan intézkedések megtételére, amelyek megfelelő védelmet biztosítanak a családon belüli erőszak áldozatai számára mind az események után, mind az eljárás során. A tagállamok olyan hatékony jogszabályokat hozzanak, amelyek lehetővé teszik az előzetes bizonyítás és bírói határozat nélkül az erőszakos partner eltávolítását a háztartásból, valamint a nő és a gyermek közeléből.³³ Tehát ez az ajánlás is az erőszakoskodó felet távolítja el a család közeléből, s a távoltartást a bántalmazottak védelme érdekében alkalmazza.

³⁰ FEHÉR Lenke *i.m.* 206.

³¹ DOMOKOS Andrea, *A „távoltartás” bevezetése a magyar jogba*, In: IMRE Miklós, LAMM Vanda, MÁTHÉ Gábor (szerk.), *Közjogi tanulmányok Lőrincz Lajos 70. születésnapja tiszteletére*, Budapest, 2006, 87.

³² Recommendation 1582 (2002) of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Domestic violence against women.

³³ GILÁNYI Eszter, *Távoltartás- nemzetközi ajánlások és a magyar helyzet*, In: FARKAS Ákos, NAGY Anita, RÓTH Erika, SÁNTHA Ferenc, VÁRADI Erika (szerk.), *Tanulmányok Dr. Dr. H.C. Horváth Tibor professor emeritus 80. születésnapja tiszteletére*, Bűnügyi Tudományi Közlemények, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2007, 309.

Az Európa Tanácsnak a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezményét (*Isztambuli Egyezmény*)³⁴ 2011. május 11-én nyitották meg aláírásra Isztambulban és 2014. augusztus 1-jén³⁵ hatályba is lépett. Ez az első olyan európai jogi eszköz, amely átfogó jogi keretet hoz létre a nők védelmére az erőszak minden formájával szemben. Fontos megjegyezni, hogy az Egyezmény nemcsak a nőkre vonatkozik, hanem férfiakra, gyermekekre és idős emberekre is. A témánk szempontjából további jelentős előrelépés, hogy a távoltartó határozatot megoldásként kínálja, s követelményként támasztja, hogy az államoknak adekvát, azonnali és hatékony segítséget kell nyújtania az áldozatok számára.³⁶

I. 3. Európai Unió

I. 3. 1. Az Európai Unió távoltartáshoz kapcsolódó jogforrásai

Az első jelentősebb dokumentum 1986-ban született, *parlamenti állásfoglalás a nők elleni erőszakkal szembeni fellépésről*, amely a magánszférában elkövetett erőszakról is tartalmaz rendelkezéseket. Felszólítja az államokat az áldozatokkal kapcsolatba kerülő szervek dolgozóinak kiképzésére, a megfelelő menedékházak kiépítésére, és a hátrányos anyagi helyzetben lévő nők támogatására annak érdekében, hogy ők is hozzáférhessenek a jogi segítséghez. Megkívánja továbbá az államoktól olyan intézkedések meghozatalát, melyek biztosítják az áldozatok védelmét, illetve, hogy ismerjék el a nők jogát arra vonatkozóan, hogy visszatérhessenek az otthonukba, anélkül, hogy a bántalmazó férjük is otthon tartózkodna.³⁷ Brüsszelben konferenciát is tartottak a nők elleni erőszakról, ahol meghatározták a törvényhozás, igazságszolgáltatás, és a rendőrség feladatait. Kiemelték, hogy a veszélyhelyzetben lévő nőknek azonnali segítséget kell biztosítani.

³⁴ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/about_en.asp (letöltés ideje 2014. december 29.)

³⁵ <http://www.coe.int/en/web/commissioner/-/fighting-violence-against-women-must-become-a-top-priority> (letöltés ideje 2014. december 29.)

³⁶ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Article 50-53.

³⁷ GILÁNYI, *Távoltartás- nemzetközi ajánlások ..., i.m.* 307.

Meg kell említenünk az *Európai Unió Tanácsának 2001. március 12-i, a sértettek büntetőeljárásbeli jogállásáról szóló Kerethatározatát*,³⁸ mely széles körű kötelezettségeket ír elő az államok számára a sértettek jogaival kapcsolatban. A Kerethatározat 2. Cikke a „*tiszteletben tartás és elismerés*” szabályairól szól, kimondja, hogy az eljárások során biztosítani kell a sértettek egyéni méltóságának tiszteletben tartását, el kell ismerni a jogaikat és jogos érdekeiket, biztosítani kell, hogy a különösen veszélyeztetett sértettek a különleges helyzetüknek leginkább megfelelő bánásmódban részesüljenek. A sértettek ezen típusát nem fejt ki a Kerethatározat, azt a tagállamokra bizza. A Kerethatározat végrehajtásáról szóló bizottsági jelentés szövegéből kiderül, hogy ebbe a csoportba sorolandók a családon belüli erőszak áldozatai is.

A 8. Cikk a védelemhez való jogról szól, s ennek alapján megfelelő védelmet kell biztosítani a sértettnek, a családtagjainak, vagy a hasonló helyzetben lévő személyek részére, különösen, ha bosszú veszélye áll fenn, vagy magánéletük súlyos és szándékos megsértését meggyőzően alátámasztó bizonyítékok állnak rendelkezésre.³⁹

E kerethatározatot váltja fel a *bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról szóló irányelv*,⁴⁰ melyet a tagállamoknak 2015. november 16-ig kell implementálniuk. Az új irányelv megalkotását indokolja a kerethatározat után bekövetkezett jogszabályi és egyéb változások sora, úgymint a Stockholmi Program, EUMSZ 82. cikke, a Budapesti Ütemterv, az Európai Parlament a nők elleni erőszak felszámolásáról szóló 2009. november 26-i állásfoglalása, az Európai Parlament a nők elleni erőszakkal szembeni fellépését célzó, új uniós politikai keret prioritásairól és körvonalairól szóló, 2011. április 5-i állásfoglalás, az európai védelmi határozatról szóló irányelv, az emberkereskedelemtől és áldozatvédelemtől szóló irányelv, valamint a terrorizmus elleni küzdelemtől szóló kerethatározat. Az irányelv szabályozási minimumokat állapít meg, azonban a tagállamok kiterjeszthetik ezeket annak érdekében, hogy az áldozatok számára szélesebb körű védelmet biztosítsanak. Rögzíti, hogy a bűncselekmények áldozatait ebbéli minőségükben el kell ismerni, tisztelettel, tapintattal és szakértelemmel

³⁸ A Tanács 2001. március 15-i 2001/220/IB kerethatározata a büntetőeljárásban a sértettek jogállásáról, HL L 82. 2001. 03. 22.

³⁹ GILÁNYI, *Távoltartás- nemzetközi ajánlások...*, i.m. 308.

⁴⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL 315/57 2012.11.14.

kell velük bánni, megkülönböztetéstől mentesen. Figyelembe kell venni egyéni szükségletüket és helyzetüket, azonban meg kell védeni őket a másodlagos áldozattá válástól, a megfélemlítéstől, megtorlástól, valamint megfelelő támogatás mellett biztosítani kell számukra az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést. A hozzátartozók közötti erőszak esetén kiemeli, hogy ez gyakran súlyos és rejtett társadalmi probléma, amely megrázó és végzetes következményekkel járhat, melynek következtében szisztematikus pszichológiai és fizikai trauma érheti az áldozatot, hiszen az elkövető olyan személy, akiben az áldozatnak bíznia kellene tudni. A hozzátartozók közötti erőszak áldozatai esetében tehát különleges védelmi intézkedésekre lehet szükség. Az irányelv hangsúlyozza, hogy a nőket aránytalanul nagy számban érinti az erőszaknak ez a típusa, a helyzetet pedig súlyosbíthatja az, ha a nő gazdaságilag, társadalmilag, vagy tartózkodáshoz való joga szempontjából függ az elkövetőtől.⁴¹ Az irányelv az alapvető rendelkezései között rögzíti, hogy a tagállamokban *„rendelkezésre kell állnia olyan intézkedéseknek, amelyek alkalmasak az áldozatok és családtagjaik biztonságának és méltóságának a másodlagos és az ismételt áldozattá válással, megfélemlítéssel, valamint a megtorlással szembeni megvédésére, mint amilyenek például az ideiglenes intézkedések vagy a védelmi és távoltartó határozatok.”*⁴² Az ilyen intézkedéseket minden esetben az egyéni szükségleteknek megfelelően – így különösen az áldozat személyes jellemzőire, a bűncselekmény típusára, természetére és annak körülményeire tekintettel –, az áldozat kívánságát figyelembe véve kell meghatározni. Az irányelv célja többek között az áldozatok megfelelő tájékoztatása, támogatása és védelme. Ennek keretében a tagállamok biztosítják a hatóságokkal való első kapcsolatfelvételtől kezdve az áldozat számára a tájékoztatást, hogy élhessen többek között a védelemben részesülés jogával, így fel kell őt világosítani annak módjáról, feltételeiről és a lehetséges védelmi intézkedésekről. Az irányelv alapján szintén biztosítják a tagállamok, hogy az áldozatok az áldozatsegítő szolgálatokhoz fordulhassanak, s ez a rendelkezés kiváló alapot adhat hazánk számára a távoltartás végrehajtását is elősegítő áldozatsegítő intervenciók központok kiépítésére.

Hazánk 2004. május 1. óta az Európai Unió tagja, melynek egyik hozadéka, hogy mind a jogalkotás, mind pedig a jogalkalmazás során alkalmazkodnunk kell az Unió által

⁴¹ DEARING, Albin, *The Austrian Act on the Protection against Domestic Violence*, http://www2.weisserring.at/GeSCHG2002_eng.pdf (letöltés ideje: 2015. április 22.) 14.

⁴² Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (52).

megteremtett, folyamatosan változó, bővülő jogi környezethez is. Az EU-tagság bizonyos követelményeket támaszt az államszervezettel és a nemzeti jogrendszerrel szemben, legfőképpen azt, hogy biztosítania kell az uniós jog egységes alkalmazását, hatékony érvényesülését.⁴³ Amennyiben egy állam elkötelezi magát az uniós tagság mellett, akkor az alkotmányozó szabadsága már nem teljes, mivel az unió jogának végrehajtása elsősorban a tagállamok közigazgatásának feladata. Ezért a tagállami bírósági szervezet és adminisztráció felépítése nem közömbös az EU számára. A jogterület koncepcionális módosításait Lisszaboni Szerződés tartalmazza, mely a 2007. december 13-i aláírását követően 2009. december 1-jén lépett hatályba. Ennek hatására megszűnt az Európai Unió pilléres rendszere és a működése egységes keretet kapott. A Szerződés a bűnügyi együttműködés meghatározó elvévé emelte a kölcsönös elismerést,⁴⁴ mely szerint *„Az Unióban a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés a büntetőügyekben hozott bírósági ítéletek és határozatok kölcsönös elismerésének elvén alapul, és magában foglalja a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítését a (2) bekezdésben és a 83. cikkben említett területeken.”*⁴⁵ Ez tehát azt jelenti, hogy az Európai Unió tagállamai egymás meghatározott jogi aktusait minden további eljárás és elismerő aktus nélkül érvényesnek és egyben végrehajthatónak tekintik. Célként került megjelölésre többek között – melynek elérése érdekében az Európai Parlament és a Tanács intézkedéseket állapít meg – a bírósági ítéletek és határozatok minden formájának kölcsönös elismerését biztosító szabályok és eljárások megállapítása, valamint a tagállamok közötti együttműködés megkönnyítése a büntetőeljárás, illetve a végrehajtás során. A Szerződés szabályozási minimumok⁴⁶ megállapítását is célul tűzte ki, többek között a bizonyítékok kölcsönös elfogadásáról, a büntetőeljárásban résztvevő személyek és a sértettek jogairól. Nem is

⁴³ CHRONOWSKI Nóra, *Az Alaptörvény európai mérlegen*, Fundamentum, 2011/2, 69.

⁴⁴ FARKAS Ákos, RÓTH Erika, *A büntetőeljárás*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012, 75.

⁴⁵ Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, Hivatalos Lap C 326, 26/10/2012 o. 0001-0390 (továbbiakban: EUMSZ.) 82. cikk (1) bekezdés.

⁴⁶ *„Amilyen mértékben az a több államra kiterjedő vonatkozású büntető ügyekben a bírósági ítéletek és határozatok kölcsönös elismerésének, valamint a rendőrségi és igazságügyi együttműködésnek a megkönnyítése érdekében szükséges, az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott irányelvekben szabályozási minimumokat állapíthat meg. E szabályoknak figyelembe kell venniük a tagállamok jogi hagyományai és jogrendszerei közötti különbségeket.”* [EUMSZ. 82. cikk (2) bekezdés.]

meglepő ezen előzmények tükrében a témánk szempontjából releváns két irányelv és egy rendelet megszületése.

A 2011/99/EU irányelv⁴⁷ rendes jogalkotási eljárás keretében került elfogadásra tizenkét állam – köztük a Magyar Köztársaság – kezdeményezésére és a tagállamoknak 2015. január 11-ig kellett implementálni. Hazánkban ez megtörtént, az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvény⁴⁸ tartalmazza az európai védelmi határozat végrehajtásáról szóló jogsegélyhez kapcsolódó szabályokat.

Az irányelv előzményként említi meg a kölcsönös együttműködést, a stockholmi programot, a nők elleni erőszak felszámolásáról szóló 2009. november 26-i európai parlamenti állásfoglalást és a Tanács 2011. június 10-i állásfoglalását, amelyben célként tűzték ki egy olyan együttműködési mechanizmus kialakítását, amely a bűncselekmények áldozatainak védelmével kapcsolatos határozatok kölcsönös elismerését biztosítja. Az irányelv a természetes személyeknek nyújtott védelem fenntartását kívánja meg bármely más tagállamban, ahová elutazott, vagy elutazik, így meghatározza azokat a szabályokat, amelyek alapján a kibocsátó tagállam (az a tagállam, amelynek joga alapján elfogadták a védelmi intézkedést) és a végrehajtó tagállam (a másik tagállam, ahol a védett személy lakni vagy tartózkodni kíván) közötti elismerésre irányuló együttműködés alapul. Természetesen az eltérő jogi hagyományok miatt lehetséges, hogy más-más hatóságok – akár nem is büntetőbíróságok – járnak el és bocsátanak ki védelmi intézkedést az egyes tagállamokban, azonban nem kötelezi őket a nemzeti rendszereik módosítására sem a védelmi intézkedés elfogadása céljából, sem pedig egy számukra új büntetőjogi rendszer bevezetésére vagy módosítására. Azonban az belátható, hogy amennyiben a tagállamok meg akarnak felelni az irányelvnek és a kölcsönös elismerés alapelveinek, úgy ki kell alakítaniuk a védelmi intézkedés jogi háttérét. Azt mondhatjuk, hogy hazánkban a jogi háttér számos módosítást követően megfelelő az irányelv implementálásához, azonban meg kell jegyeznünk, hogy egy tíz éve működő, már bejáratott rendszerbe kapcsolódhatott volna be az európai védelmi határozat, amennyiben a fentebb elemzett, 2004-es törvényjavaslat került volna elfogadására és a távoltartást nem előbb kényszerintézkedésként, majd pedig egy külön törvényben új jogintézményként emeli be a jogalkotó a magyar jogrendbe.

⁴⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/99/EU irányelve az európai védelmi határozatról (2011. december 13.) HL L 338/2. 2011. 12. 21.

⁴⁸ 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről, kiegészül XI/A. Fejezettel az európai védelmi határozat végrehajtására irányuló jogsegélyről.

Fontos, hogy az irányelv olyan védelmi intézkedésekre vonatkozik, amelynek kifejezett célja egy személynek valamely más személy olyan bűncselekményével szembeni védelme, amely az adott személy életét, testi és lelki épségét és nemi integritását vagy méltóságát és személyes szabadságát bármilyen módon veszélyeztetheti, továbbá amely intézkedések bűncselekmények ismételt elkövetésének megelőzésére vagy a korábbi bűncselekmények következményeinek enyhítésére irányulnak. A tagállamok azonban nem kötelesek európai védelmi határozatot kibocsátani olyan büntetőjogi intézkedés alapján, amely nem kifejezetten egy személy védelmét, hanem elsődlegesen valamilyen egyéb célt – például az elkövető társadalmi rehabilitációját – szolgálja. Nem lehet alkalmazni az irányelvet továbbá tanúvédelem céljából elfogadott intézkedések elismerésére sem, azonban meg kell jegyeznünk, hogy nem kizárt, hogy a távoltartás tanúvédelmi funkciót is betöltsön,⁴⁹ de kizárólag erre alapozva nem kérhető az európai védelmi határozat kibocsátása. Az irányelvet kizárólag a büntetőügyekben elfogadott védelmi intézkedésekre kell alkalmazni, így nem vonatkozik a polgári ügyekben elfogadott védelmi intézkedésekre. Az irányelvvel összhangban történő végrehajthatóságnak nem feltétele, hogy előzőleg bíróság jogerős határozata mondja ki a bűnösséget, azaz hazánkat tekintve a Be. és a Hke. tv. alapján hozott távoltartó határozat is megfelel a követelményeknek. Nincs jelentősége annak sem, hogy a büntetőügyben kibocsátott védelmi intézkedést valamely polgári, közigazgatási, vagy büntető hatóság fogadta-e el. Nem kötelezi az irányelv a tagállamokat büntető ügyekben kibocsátható védelmi intézkedések megteremtésére, azaz nem mondhatjuk, hogy az irányelv hatására lesz minden tagállamban büntetőeljárás távoltartás, azonban az elismerés gördülékenyebb menete érdekében célszerű ezt kialakítaniuk.

Az irányelv alapvető rendelkezései között fogalmazza meg a gyorsaságot, a védett személynek és képviselőjének tájékoztatását, továbbá az áldozatok, különösen a kiszolgáltatottak és fogyatékkal élők szükségleteinek figyelembevételét és a tagállamok hatóságai közötti rugalmas együttműködés követelményét is.

Az európai védelmi határozat értelmében a végrehajtó tagállam illetékes hatósága elfogadja a kibocsátó állam által hozott védelmi intézkedés létezését és érvényességét, az abban ismertetett tényállást, és egyetért azzal, hogy védelmet kell nyújtani és azt a nemzeti jogával összhangban fenn kell tartani. Az európai védelmi határozat

⁴⁹ SZABÓ Krisztián, *Tanúvédelem a magyar büntetőeljárásban*, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2012, 252.

elismerésének feltétele, hogy immár az Európai Unió tagállamaival folytatott együttműködésről szóló törvény mellékleteként megtalálható formanyomtatványt a tagállami hatóság magyar nyelven a bíróságnak vagy az ügyésznek megküldte, és a védett személy lakóhelye vagy tartózkodási helye Magyarországon van, vagy a védett személy Magyarországon kíván lakni vagy tartózkodni. Az európai védelmi határozat kézhezvétele után a haladéktalan döntés az ügyész, vagy a bíróság hatáskörébe tartozik. A törvény bírósági döntés esetén az illetékességet a védett személy lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes törvényszék székhelyén működő járásbíróságra, Budapesten a Budai Központi Kerületi Bíróságra telepíti. Amennyiben a védett személy Magyarországon lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel még nem rendelkezik, de a későbbiekben Magyarországon kíván lakni, akkor is a Budai Központi Kerületi Bíróság lesz illetékes. Ügyészi döntés esetén a törvény az előző eseteknek megfeleltethető ügyészhez delegálja az illetékességet. Bármelyik hatóság is hozza a döntést, ezt mindig indokolt határozattal teszi, melyről haladéktalanul tájékoztatja a veszélyeztető személyt, a védett személyt és a tagállami hatóságot. Európai védelmi határozat csak akkor bocsátható ki, ha a kibocsátó államban korábban olyan védelmi intézkedést írtak elő, amely legalább egyet tartalmaz a következő előírások közül: tilalom arra vonatkozóan, hogy az érintett személy belépjen bizonyos helyekre, helyiségekbe vagy meghatározott területekre, ahol a védett személy tartózkodik, vagy amelyeket látogat. További elem lehet a védett személlyel való, bármely formában történő érintkezés tilalma vagy szabályozása, beleértve a telefonon, elektronikus vagy hagyományos levélben, telefaxon vagy egyéb eszközök révén történő érintkezést is; vagy tilalom vagy szabályozás arra vonatkozóan, hogy az érintett személy előre meghatározott távolságon belül megközelítse a védett személyt. Tekintettel a tagállamok eltérő jogi hagyományaira, a végrehajtó tagállamnak nem kell minden esetben ugyanazt a védelmi intézkedést meghoznia, mint amit a kibocsátó tagállam elfogadott, hanem mérlegelési jogkörében bármely intézkedést elfogadhat, amelyet hasonló esetben a védelem fenntartása céljából a nemzeti joga szerint megfelelőnek és célszerűnek tartana. Amennyiben a kibocsátó állam megszünteti az európai védelmi határozatot, akkor a végrehajtó államnak is meg kell szüntetnie a védelmet, de azt nem tiltja semmi, hogy a saját nemzeti jogával összhangban, önállóan intézkedéseket tegyen a védelem fenntartása céljából. Mivel ezen irányelv hatálya olyan esetekre terjed ki, amelyekben a védett személy elutazik egy másik tagállamba, a végrehajtó állam az európai védelmi határozat kibocsátása vagy

végrehajtása révén nem kap hatáskört a veszélyeztető személlyel szemben kiszabott fő-, felfüggesztett, alternatív, feltételes vagy mellékbüntetésekre, vagy biztonsági intézkedésekre vonatkozóan, ha a veszélyeztető személy továbbra is a védelmi intézkedést elfogadó államban lakik. A hatóságok rugalmasságát és együttműködését követeli meg az irányelv a határozat megsértése esetén is, ugyanis a végrehajtó tagállam értesíti erről a kibocsátó tagállam illetékes hatóságát. Ez utóbbi haladéktalanul dönthet ennek szankcionálásáról, de emellett a végrehajtó tagállam is kiszabhat szankciót az európai védelmi határozat megsértése miatt. A kölcsönös elismerés elvének szellemében a tagállamoknak ösztönözniük kell a hatóságok közötti közvetlen kapcsolatfelvételt, a bírák, ügyészek, rendőrök és igazságügyi alkalmazottak számára a megfelelő képzés nyújtását, valamint oktató és felvilágosító kampányokba kell integrálni a témában megszerzett információkat.

A polgári ügyekben hozott védelmi intézkedések kölcsönös elismerésére az *Európai Parlament és a Tanács 606/2013/EU rendelete* vonatkozik,⁵⁰ melyet a büntető ügyekben hozott védelmi intézkedésről szóló irányelvhez hasonlóan szintén 2015. január 11-től kell alkalmazni, ennek megfelelően módosul a Hke. tv. is, s így teljesedik ki a védett személyek számára nyújtható határon átívelő védelem. A bántalmazott fogalmába ezután bele kell érteni a rendelet által használt védett személy fogalmát és ahol eddig csak távoltartó határozatot említ a törvény, ott kiegészül a védelmi tanúsítvánnyal. További módosulás, hogy a rendeletben meghatározott védelmi tanúsítványt – amelyre a védett személy kíván hivatkozni a megkeresett tagállam hatóságai előtt – az ideiglenes megelőző távoltartás esetén a rendőrség, a megelőző távoltartásnál pedig a bíróság állítja ki. Amennyiben más tagállamban hozott védelmi intézkedést kívánnak Magyarországon elismertetni, úgy arról a bíróság dönt, s az összes feltétel fennállta esetén az elismerni kért intézkedés tartamára, de legfeljebb tizenkét hónapra elrendeli a megelőző távoltartást. Lehetőség van a védelmi határozat módosítására, felfüggesztése vagy visszavonására is, amennyiben ezt a kibocsátó tagállamban megtették.

Összességében hazánk számára az jelenthet problémát, hogy az irányelv értelmében törekedni kell azon védelmi szint biztosítására, mint amit a védett személy a kibocsátó államban kapott, illetőleg kapott volna. Amennyiben az egy fejlettebb háttér-

⁵⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 606/2013/EU Rendelete a polgári ügyekben hozott védelmi intézkedések kölcsönös elismeréséről, 2013. június 12., HL L 181/4. 2013. 06. 29.

intézményrendszerrel rendelkező tagállam – például az osztrák rendszer – védelmi szintjét jelenti, úgy nem biztos, hogy ennek maradéktalanul eleget tudunk tenni, tekintettel a távoltartó határozat végrehajtásának ellenőrzésére, vagy az esetlegesen a bántalmazó elől menekülni kényszerülő áldozat elhelyezésére.

I. 3. 2. Az Európai Unió Bíróságának vonatkozó ítélete

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról szóló kerethatározat 2., 8. és 10. cikkének értelmezésére irányultak. A kérelmeket családon belüli, női sértettek sérelmére elkövetett bántalmazás miatt a főbüntetés mellett mellékbüntetésként alkalmazott, a sértettek megközelítésére vonatkozó távoltartási intézkedés megsértése miatt indított büntetőeljárások keretében terjesztették elő.

A kerethatározat a 2. cikk első bekezdésében rögzíti, hogy a tagállamok minden erejükkel arra törekszenek, hogy az eljárások során biztosítsák a sértettek egyéni méltóságának kellő tiszteletben tartását, és elismerjék a sértettek jogait és jogos érdekeit, különösen a büntetőeljárás keretein belül. E cikk második bekezdése felállítja a „különösen veszélyeztetett sértettek” kategóriáját, amely nyelvtani értelmezés szerint nem, azonban a végrehajtásáról szóló jegyzőkönyv szerint a családon belüli erőszak sértettjeit fedi le.

A 8. cikk a védelemhez való jogról szól, eszerint „minden tagállam megfelelő mértékű védelmet biztosít a sértettek és amennyiben erre szükség van, családtagjaik... részére, különös tekintettel magánéletük védelmére, amennyiben a hatáskörrel rendelkező hatóságok megítélése szerint bosszúból elkövetett cselekmények komoly veszélye áll fenn, vagy magánéletük súlyos és szándékos megsértését meggyőzően alátámasztó bizonyítékok állnak rendelkezésre.”

Az értelmezni kért 10. cikk a közvetítés lehetőségéről szól, jelen esetben ez irreleváns.

A spanyol büntető törvénykönyv a szankciók között tartalmazza a távoltartást és meghatározza annak hatásait, azaz, hogy az elítélt számára megtiltja különösen a sértett megközelítését és a vele való kapcsolatfelvételt. A törvény azt is előírja, hogy mely bűncselekmények elkövetésekor kell, és mikor lehet távoltartás mellékbüntetésként

kiszabni, így például emberölés, testi sértés, személyi szabadság megsértése, méltóság, szexuális szabadság, magánélet elleni, jó hírnévhez, magánlakás sérthetlenségéhez való jog elleni bűncselekmények esetén. Amennyiben a felsorolt bűncselekményeket „házastárs, vagy volt házastárs, vagy olyan személy sérelmére követték el, aki ennek megfelelő érzelmi kapcsolatban áll vagy állt az elítélttel akár együttélés nélkül is, a távoltartást mindenképpen alkalmazni kell, súlyos bűncselekmény esetén tíz évet, kevésbé súlyos bűncselekmény esetén öt évet meg nem haladó időtartamra.” Kötelező a távoltartást elrendelni büntetésként a kiszabott szabadságvesztés időtartamát egy évvel meghaladó időtartamra, egyéb büntetés kiszabása esetén pedig hat hónapnál hosszabb és öt évnél rövidebb időtartamra. A nőekkel szembeni erőszak elleni átfogó védelmi intézkedésekről szóló spanyol törvény pedig rögzíti, hogy hat hónaptól egy évig terjedő szabadságvesztést kell kiszabni azzal a személlyel szemben, aki megszegi a távoltartást.

A szóban forgó esetben a barcelonai első fokú bíróság 2006-ban hozott ítéletével családon belül elkövetett bántalmazás miatt más büntetések mellett mellékbüntetésként megtiltotta a terheltek számára, hogy egyik esetben 17 hónapig, másik esetben pedig 16 hónapig a sértettek 1000, illetve 500 méteres körzetében tartózkodjanak és velük érintkezésbe lépjenek. Az elkövetők tudtak ezen tilalomról, de rövid idővel az ítélet meghozatala után folytatták a sértettekkel az együttélést, azok kívánságára. Ez az együttélés a terheltek letartóztatásáig tartott. A távoltartás mellékbüntetés megsértése miatt a tarragonai első fokú bíróság büntetőtanácsa elítélte a terhelteket, amellyel szemben azok fellebbezést nyújtottak be. Ennek elintézésékor a bíróság meghallgatta a sértetteket és mindkettő úgy nyilatkozott, hogy az elítéltekkel való együttélést tudatosan, szabad akaratukból kezdeményezték, s tették ezt annak ellenére, hogy a terheltekkel szemben büntetőjogi szankció van hatályban, mivel őket korábban megtámadták. Az együttélésük a terheltek letartóztatásáig hónapokon át és probléma nélkül zajlott. Az elítéltek annak megállapítását kérték, hogy az együttélésnek az élettárs beleegyezésével történt folytatása ne valósítsa meg a távoltartás mellékbüntetés be nem tartásának bűncselekményét. Az előterjesztő bíróság szerint az elsőfokú bíróság által kiszabott büntetések helybenhagyása attól függ, összeegyeztethető-e a kerethatározattal az, hogy a távoltartást családon belül elkövetett erőszakos bűncselekmények esetén a sértett akarata ellenére is kötelező alkalmazni. Álláspontja szerint vitathatatlan, hogy bizonyos esetekben még a sértett akarata ellenére is

alkalmazható ilyen távoltartási intézkedés, azonban a konkrét esetre is tekintettel mindez nem jelentheti a kivételek nélküli, az adott eset körülményeinek vizsgálata nélküli elrendelést.

E körülményekre tekintettel a tarragonai bíróság előzetes döntéshozatal céljából az Európai Unió Bíróságához fordult, s az előterjesztett kérdések között arra kereste a választ, hogy a kerethatározat vonatkozó cikkeire tekintettel a sértett akarata figyelembe vehető-e, lehetőség van-e egyediesítésre a kötelezően kiszabandó távoltartás mellékbüntetés alkalmazása esetén. Tehát a Kerethatározat 2. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy nem hagyhatják figyelmen kívül a sértett szabad akaratát, feltéve, hogy nincs bűnisméltés, továbbá a sértett érzelmi és szociális önállósággal bír, vagy épp ellenkezőleg, mindig, minden esetben indokolt-e a távoltartási intézkedés? További kérdés, hogy a 8. cikk megkövetel-e olyan egyediesítést, amely a konkrét ügyben az érintettek érdekeinek figyelembevételét lehetővé teszi? Azaz a kérdések annak eldöntésére irányulnak, hogy a mellékbüntetésként kötelezően alkalmazandó távoltartás büntetés összeegyeztethető-e a kerethatározattal.

A Bíróság leszögezte, hogy a kerethatározat célja a sértettek védelmére vonatkozó minimum követelmények meghatározása és annak biztosítása, hogy a tagállamok magas szintű védelmet nyújtsanak számukra. A 2. cikk célja, hogy a büntetőeljárásban a sértett hatékonyan és megfelelő módon vehessen részt, és ennek érdekében eljárási jogokat biztosít számára. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a kötelező távoltartási intézkedést ne lehetne az ő véleménye ellenében alkalmazni. A sértett számára biztosítandó meghallgatáshoz való jog magában foglalja, hogy lehetősége van kifejezni az álláspontját, azonban ez semmilyen jogot nem biztosít számára arra vonatkozóan, hogy a nemzeti jogszabályok alapján kiszabott büntetés nemét is megválaszthassa. Az ítéletben a Bíróság leszögezi, hogy családon belüli erőszak pedig olyan terület, ahol a büntetőjogi védelem nemcsak a sértett egyéni érdekeinek védelmét szolgálja, hanem más érdekeket és azok védelmét is figyelembe kell venni. Nem ellentétes a kerethatározattal, ha valamely tagállamban a minimális időtartamú kötelezően alkalmazandó büntetést annak ellenére is ki kell szabni a családon belül elkövetett erőszakos bűncselekmény elkövetőjével szemben, ha a sértett vitatja az ilyen büntetés alkalmazását.

A sértett oldaláról tekintve ez a felfogás az alapjogi állam általi korlátozásához vezethet, azonban a szükségesség-arányosság tesztjének alávetve arra jutunk, hogy az állam számára fontosabb a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés és a terheltek objektív szempontok szerinti megbüntetése, mint a sértett egyedi kívánságainak figyelembevétele. Mindez egy dependens személyiségzavarral küzdő sértett számára problematikus lehet, azonban a szabályozás logikája mégis abba az irányba mutat, hogy azon sértettek, akik félelemben éltek, igazán ettől a megoldástól remélhetnek valódi segítséget, jóllehet a spanyol távoltage végrehajtási rendszerét a jogesetből nem ismerjük meg.

II. A távoltartás bölcsője: az Amerikai Egyesült Államok

Az ENSZ Közgyűlésében negyvennyolc állam egyetértésével⁵¹ 1948. december 10-én elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával⁵² kezdődően egyre több nemzetközi egyezmény deklarált alapvető, elidegeníthetetlen emberi jogokat, melyeket a részes államoknak minden körülmények között biztosítani kell. Ezen egyezményeken át jutott oda a nemzetközi közösség, hogy elvárta az államoktól és a kormányoktól, hogy hatékony eszközöket találjanak a nők, illetve a férfiak ellen elkövetett családon belüli-, és szexuális erőszak eltörlésére.

A leghatékonyabb szabályok kidolgozásához és egyben a sértetteknek nyújtandó minél magasabb szintű védelem biztosításához érdemes lehet áttekinteni az Amerikai Egyesült Államok távoltartással kapcsolatos szabályanyagát, hiszen számos európai állam számára szolgált mintaként az 1980-as évek elején *Domestic Abuse Intervention Program* keretében kidolgozott úgynevezett „*Duluth-modell*”, melyet később minden amerikai állam törvényhozása a helyi viszonyokhoz igazíthatott, és ezzel megteremthette a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés jogi szabályozásának alapjait.

II. 1. A *Duluth-modell*

Az észak-minnesotai kisvárosban, Duluth-ban dolgozták ki azt a modellt, mely szakított a korábbi szemlélettel és alapelve az elkövető felelősségre vonása, a sértettől jogi úton való eltávolítása és így a sértett biztonságba helyezése volt. Különlegessége, és egyben későbbi népszerűségének oka az volt tehát, hogy immár nem a sértett kényszerült szégyenkezésre, esetleg menekülésre, hanem a közösség erejét felhasználva kívánt

⁵¹ http://www.menszt.hu/informaciok/emberi_jogok (letöltés ideje: 2015. augusztus 23.)

⁵² <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml> (letöltés ideje: 2015. augusztus 23.)

együttes erővel fellépni a családon belüli erőszakkal szemben és a bántalmazót akarta távol tartani a bántalmazottól. Alapvetően a bántalmazást és az erőszakot a férfiaknak tulajdonítja, melynek áldozatai a velük azonos háztartásban, vagy családi közegben élő nők. Célul tűzte ki az bántalmazást elkövető férfi számonkérését, majd ezt követően társadalomba és a családba visszavezetését is, melyekre különböző terápiákat, kurzusokat dolgoztak ki.

Sikerének egyik kulcsa, hogy e modell össze kívánja hangolni a büntető és a polgári jogi területen működő hatóságok munkáját és erősíteni közöttük a párbeszédet, hiszen a rendszerben fellelhető hiányosságokat csak együttes erővel lehet megoldani. Minden hatóság eljárásában találhatóak problémák, így ezek megoldásával mindegyiknek lehetősége nyílik hatékonyabban végezni a munkáját, egyre inkább megfelelvén a bántalmazottak által támasztott igényeknek. Folyamatosan törekszenek ennek során mind újabb és újabb elveket, eljárásokat kidolgozni az egész rendszer hatékonyabb működése érdekében.⁵³

A modell további pozitívuma, hogy a sértett nők számára biztonságot igyekszik garantálni a segélyhívástól a bírósági eljárásig. Emellett pedig az elkövetőket sem hagyja magára, nekik lehetőséget kínál a változásra, melyet a bíróság által elrendelt csoportos foglalkozások látogatása biztosít. A program indulásakor a bántalmazott nők kérték, hogy szeretnének ennek során együtt dolgozni a bántalmazó partnerükkel, így segítve nekik a változásban és ez nyújtaná számukra a legnagyobb biztonságot. Így elkezdődtek az „erőszakmentes” foglalkozások, ahol a bántalmazók cselekedeteit, azok hatásait és az ennek következtében jelentkező érzéseket elemezték, melyekkel szembesítették a bántalmazókat.⁵⁴

Fontos, hogy a Duluth-modell a gyakorlatban felmerülő szükségleteket tartja szem előtt, ezért a rendszer alapelveit és az eljárás részleteit olyan nők segítségével dolgozzák ki, akik életük során szenvedtek már el bántalmazást.⁵⁵

A modell sikerességét nemcsak az jelzi, hogy a programban résztvevő bántalmazó férfiak 68%-a az elkövetkező nyolc éven belül nem lesz ismét bántalmazó,⁵⁶ hanem az

⁵³ <http://www.theduluthmodel.org/about/why-works.html> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ <http://www.theduluthmodel.org/about/index.html> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)

⁵⁶ <http://www.theduluthmodel.org/about/why-works.html> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)

is, hogy a rendszer alapelveit más amerikai államok, sőt, több olyan európai állam is átvette, amelynek jogrendszere eltér az Amerikai Egyesült Államokétól, így például Spanyolország, Ausztria, továbbá a modell lényeges elemei hazánkban is széles körben ismertek.

A modell keretében kidolgozott „minta törvény” definíciót ad a családon belüli erőszakra is. Eszerint: „családtag, vagy a családhoz tartozó más személy által elkövetett:

- fizikai bántalmazása családtagnak vagy családhoz tartozó más személynek, ennek kísérlete,
- a fizikai bántalmazástól való félelem előidézése családtagban, vagy családhoz tartozó más személyben,
- annak előidézése – erőszakkal, az erőszakkal való fenyegetéssel, vagy kényszerítéssel –, hogy családtag, vagy családhoz tartozó más személy akarata ellenére szexuális tevékenységben vegyen részt.

Családtagnak, vagy családhoz tartozó más személynek kell tekinteni azt a felnőttet vagy fiatalokot, akik élettársak, vagy korábban élettársak voltak; akik együtt élnek, vagy korábban együtt éltek; akik "együtt járnak", vagy korábban "együtt jártak"; akik egymással szexuális kapcsolatot tartanak, vagy korábban tartottak fenn; akik egymással vérségi vagy örökbefogadás révén létrejött kapcsolatban állnak; akik házastársak, vagy korábban házastársak voltak; akik közös gyermekkel rendelkeznek; illetve ezen kapcsolatokban élő személyek kiskorú gyermeke(i).⁵⁷

Látható, hogy széles körben definiálja a családon belüli erőszakot, hiszen nemcsak a fizikai bántalmazás, vagy annak kísérlete, hanem a félelemkeltés és a kényszerítés is ide tartozik, mely utóbbiakat sokszor nem könnyű egyértelműen bizonyítani. A személyi kör specializációjára is törekszik, azonban nem mindig lehet egy azonnali beavatkozást igénylő élethelyzetben eldönteni, hogy a szóban forgó személyek megfelelnek-e a kritériumoknak. Például, hogy a két személy együtt jár-e, vagy járt-e, vagy csak közeli barátság van kettejük között; továbbá hogy alkalmazható-e a beavatkozás a csupán néhány napja együtt élő személyeknél, vagy egyértelműsíteni-e a helyzetet, ha

⁵⁷ Forrás: T/9837. számú törvényjavaslat a családon belüli erőszak miatt alkalmazható távollatról, előadó: Dr. Bárándy Péter igazságügy-miniszter, 2004. április (továbbiakban: törvényjavaslat).

szükséges lenne hozzá jogszabályban meghatározott minimum időtartam, azonban ez mennyi legyen, stb.

„A Duluth-modell törvény értelmében a családon belüli erőszakot elszenvedett áldozat, büntető bíróságon "eltiltó határozat" iránti kérelmet terjeszthet elő, amely megtiltja a bántalmazónak, hogy további erőszakos cselekedetet kövessen el a családon belül, illetve hogy azok elkövetésével fenyegetőzzön. Megtiltja a bántalmazónak, hogy bármely közvetlen vagy közvetett formában érintkezzen a bántalmazottal, telefonon, vagy személyesen, vagy egyéb módon a bántalmazottat zaklassa vagy zavarja. Kötelezi a bántalmazót, hogy tartsa távol magát a bántalmazottól vagy a bántalmazott családtagjának vagy a családjához tartozó más személynek lakhelyétől, iskolájától, munkahelyétől, vagy más, a bántalmazott által rendszeresen látogatott helyétől.

A határozat biztosítja továbbá a gyermekeknek a bántalmazottnál való elhelyezését, megtagadja a bántalmazótól a gyermekláthatás jogát, illetve pontosan előírja a gyermekláthatás körülményeit (helyét, idejét, tartamát), valamint szükség szerint felügyelet melletti láthatást ír elő.

A bántalmazót kötelezni lehet egyes költségek kifizetésére, mint pl. bérleti díj, vagy kölcsöntörlesztési részlet, gyermektartás, orvosi ellátás költségei, menedékhely költségei, bírósági és ügyvédi költségek.”⁵⁸

Napjainkban már a modell továbbfejlesztésére törekszenek új projektek kidolgozásával,⁵⁹ melyek nemcsak a családon belüli erőszak kezelésében hozhatnak az eddigénél is jobb eredményeket, hanem más, kapcsolódó problémák megoldását is szolgálhatják.

Így vizsgálják a családon belüli erőszak és a szexuális támadások metszéspontjait, ugyanis az egyes bűncselekményekre a büntető igazságszolgáltatás eltérő válaszokat ad, így szükséges az ügyek alaposabb vizsgálata, melynek segítségével a rendőrség működésébe minimum szabályok válnak integrálhatóvá és koordinálhatóvá a sértett biztonsága érdekében.

⁵⁸ Uo. 3.2. pont.

⁵⁹ <http://www.theduluthmodel.org/about/whats-new.html> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)

A rendszer nyitott más közösségek modelljének vizsgálatára is. A „*Blueprint for Safety Implementation*” projekt keretében St. Paul, Minnesota székhelye és második legnépesebb városának modelljét tanulmányozzák, hogy mit tud átvenni belőle az évtizedekkel korábban, sokkal kisebb közösségre kidolgozott Duluth-modell, amely ezzel is tökéletesíthetné a további működését.

Külön projektbe kezdtek a gyermekek láthatása kapcsán is, amelynek során felügyelt találkozások alkalmával láthatja a bántalmazó szülő a gyermeket, egyrészt így garantálva a megfelelő kommunikációt a szülők és gyermek között, másrészt a módszer alkalmas arra is, hogy a gyermeket további traumáktól óvja meg.

A modell számos előnye mellett ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni azon kritikákat sem, amelyek a Duluth-modellt érték. Ezek szerint szélsőségesen és egyoldalúan közelíti meg a problémát, hiszen kizárólag a férfiak által nőknél elkövetett erőszakkal, bántalmazással foglalkozik, s nem veszi figyelembe, hogy a nők is követhetnek el bántalmazást férfiak sérelmére. Lényege nem tudományos tényeken, csupán feminista ideológián alapul, így alkalmatlan a problémakör komplex megoldására.⁶⁰ Nem vizsgálja az áldozat állításait, s az is előfordulhat, hogy a bántalmazóként feltüntetett személy nem is tud semmilyen konfliktusról, extrém esetben nem is ismeri a bántalmazást állítót, s egy helyesen kitöltött formanyomtatvány következtében a bíróság távoltageást rendel el vele szemben, ahogyan az egyik ismert amerikai közéleti személy példája is mutatta.⁶¹

A bíróságok könnyen félrevezethetőek, hiszen a politika is azt hangoztatja, hogy a férfiak bántalmaznak, nem pedig a nők, s nem szankcionálják a hamis kérelmeket. Ez arra sarkallhatja a nőket a hátsó gondolataikban, hogy így tegyenek szert előnyre például a válás során, vagy akár a gyermekfelügyeletben a családjogi bíróság meghallgatását mellőzve. „Olyan könnyű távoltageást kérni, mint vadászati, vagy halászati engedélyt váltani.”⁶²

⁶⁰ <http://www.batteredmen.com/batdulut.htm> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)

⁶¹ HESSION, Gregory A, J. D., *Restraining orders out of control*, The New American, August 4, 2008, 12-13.

⁶² Uo. 13.

II. 2. A távoltartás szabályai

1994-ben született meg az első szövetségi jogszabály,⁶³ amely a családon belüli erőszakot és a szexuális támadást bűncselekménynek nyilvánította, valamint gondoskodott azon szövetségi pénzügyi forrásokról is, amelyek az erőszak elleni közös fellépésre bátorították az államokat. 2000-ben a mutatkozó hiányosságok kiküszöbölésére a sértettek számára jogi segítségnyújtó programot hoztak létre, valamint kiszélesítették a bűncselekmény fogalmát is, beemelték a házastársi erőszakot és a zaklató követést. 2005-ben ezen bűncselekmények még szélesebb körű megközelítése és új programok alkotása következett, amelyeket a vészhelyzetben lévő sértettek igénybe vehetnek. Új területekre is koncentrálni kezdtek, úgymint a megelőzés, a túlélők védelme, az erőszak-krízis központok, valamint a kulturális-, és nyelv-specifikus szolgálatok alapítása. A 2013-as módosítás folytatta ezt az előmenetelt az alapvető életmentő programok és a jogi szabályozás területén.⁶⁴

A Duluth-modell mintaként szolgált a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés szabályainak kidolgozása során az állami törvényhozások számára, melyek megtartották a modell főbb elemeit, de a részletszabályokat a helyi viszonyokhoz igazítva alakították ki.

Az államok tehát önálló hatáskörben szabályozzák, hogy mi minősül családon belüli erőszaknak, ki kérheti a távoltartó végzést, az meddig tart, milyen esetekben kérhető. Elsőként Alaszka szabályozta e kérdéskört 1996-ban, míg tíz év elteltével, 2006-ra már valamennyi államban találunk rendelkezéseket.⁶⁵

Szövegezésüket és lényegüket tekintve azonban szembetűnő hasonlóság mutatkozik abban, hogy megfontolás alá esik a megtörtént támadás jellege, vagy a potenciális támadás lehetősége; az elkövető előélete; a korábbi távoltartó határozat, vagy bírói

⁶³ Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994, Title IV: Violence Against Women <https://www.congress.gov/bill/103rd-congress/house-bill/3355> (letöltés ideje: 2015. augusztus 23.)

⁶⁴ <http://nnedv.org/policy/issues/vawa.html> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)

⁶⁵ *Domestic Violence Civil Protection Orders By State* <http://ww3.lawschool.cornell.edu/avondocuments/20081226-aba-dv-001.pdf> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)

rendelkezés megsértése; a szóban forgó személyek fizikai és lelki jóléte és még számos egyéb tényező. A bíróságok általában bizonyítottak látják a nő veszélyhelyzetét, amennyiben az elkövető fegyverrel rendelkezik, tiltott drogot használ, alkoholist, illetőleg szexuális visszaélést követ el, vagy gyermekeket veszélyeztet.⁶⁶

Az Amerikai Egyesült Államokra jellemző, hogy a probléma kezelésére mind a civil jog, mind pedig a büntetőjog területén tett lépéseket. A büntetőjogban államonként változhat, hogy mi az egyes bűncselekmények elnevezése, s melyek a súlyosító körülmények, azonban az mindenhol jellemző, hogy a sértettet és jogi képviselőjét arra ösztönzik, hogy vegyen részt a büntetőeljárásban. Polgári jog területén található meg a távoltartó végzés és a kártérítési kereset, melyekkel szintén a sértett élhet.

A polgári jogi távoltartás, mint intézkedés – megfelelően az első szövetségi jogszabálynak, azaz az 1994-ben született Nők elleni erőszakról szóló törvényben foglaltaknak – úgy tölti be funkcióját, hogy megsértése esetén a rendőrség letartóztatja, az ügyész és a bíróság pedig bűncselekmény elkövetése miatt felelősségre vonja a rendelkezés megsértőjét. Mindez ugyanakkor elrettentő, és egy súlyosabb bűncselekményt (például súlyos testi sértést, emberölést) megelőző, preventív jelleggel bíró aktus, hiszen valódi ereje abban rejlik, hogy megsértése esetén az állami gépezetet hozza mozgásba.

A távoltartó végzések tartalma államról államra változhat: attól kezdve, hogy az egyik állam széleskörű védelmet biztosít az áldozatoknak, beleértve a fiatalok, azonos nemű, biszexuális, transznemű házasságon kívüli kapcsolatokat is, míg más államban csak a heteroszexuális felnőtt korúak házasságában lehet távoltartást kérvényezni, megtörtént erőszak esetén.

A távoltartó végzés kiadásának eljárása is eltérhet az egyes államok szabályozásában, azonban leggyakrabban a sértett panaszával kezdődik. A bíróságon kitölt egy formanyomtatványt, melyben feltárja az elszenvedett sérelmét, és hogy milyen távoltartást kér. Ezt követi egy azonnali bírósági meghallgatás, melynek során kitűzi a végleges távoltartás ügyében tartandó meghallgatást és arra az időre (általában 7-10 nap) elrendeli az ideiglenes távoltartást, vagy pedig elutasítja a sértett kérelmét az

⁶⁶ MADDUX, John, MA, MCFARLANE Judith, Dr. PH FAAN, Liu, FUQUIN, *Risk for Women from Abusers Violating Protection Orders*, American Journal of Family Law, 2015/1, 32.

ideiglenes távoltartás iránt. A végleges meghallgatáson rendelheti el a bíró a távoltartást, mely például Pennsylvaniában 18 hónapig tarthat meghosszabbításokkal együtt.⁶⁷

A sértett az eljárás bármely pontján visszavonhatja kérelmét, csak egy erre irányuló nyomtatványt kell kitöltenie. Ebben az ügyben is meghallgatást tart a bíróság, s amennyiben a sértett fenntartja ezen kérelmét, a bíróság visszavonja a korábban kiadott (akár végleges) távoltartó végzést. Egy 2005. július és 2006. január között 55 nő részvételével végzett, visszavonás okait vizsgáló kutatás szerint a következőkkel magyarázhatóak e kérelmek. A válaszok 35%-a szerint a sértett már nem félt az elkövetőtől; az elkövető tanácsadáson, vagy ehhez hasonló kezelő programon vesz részt (29%); az elkövető megígérte, hogy megváltozik (26%); a sértett gyermekeinek hiányzik az elkövető (15%); továbbá a sértettnek anyagi okokból szüksége volt az elkövetőre (13%).⁶⁸

A legtöbb állam joga lehetővé teszi távoltartó végzés kiállítását akkor is, ha a nő titokban megy a bíróságra, és ott elmondja, hogy egy vele együtt élő személy miatt megfélemlítve érzi magát. Mindehhez elegendő egy helyesen kitöltött formanyomtatvány és önmagában a nő azon állítása, hogy fél.⁶⁹ Egyes szerzők⁷⁰ szerint sokkal nagyobb arányban hajlandó a bíró egy női kérelmező javára dönteni és elrendelni a távoltartást egy megjelölt férfival szemben, mintha férfi kérelmező indítványozná azt egy női bántalmazóval szemben. Minden amerikai polgár a törvények általi egyenlő védelemre jogosult, azonban ez az állítás felveti a nemen alapuló diszkriminációt. A hipotézist 157 véletlenszerűen kiválasztott eset alapján vizsgálták, melyek nagy részében alacsony, vagy közepes szintű erőszakot állított a nő sértett. A kutatás arra jutott, hogy tizenháromszor valószínűbb, hogy a bíró kibocsátja a távoltartó végzést nő sértett és férfi bántalmazó esetén, mintha férfi sértettől és női bántalmazóról lenne szó.

Az ideiglenes távoltartás elrendelésekor nincs jelen a másik személy, akivel szemben az indítványozó kéri a távoltartást, nincsenek hagyományos bizonyítási szabályok, nincs

⁶⁷ ROBERTS, James C., WOLFER, Loreen, MELE, Marie, *Why Victims of Intimate Partner Violence Withdraw Protection Orders*, Journal of Family Violence, 2008/23, 370.

⁶⁸ ROBERTS, James C., WOLFER, Loreen, MELE, Marie *i.m.* 371-372.

⁶⁹ HESSON, Gregory A, J. D *i.m.* 13.

⁷⁰ MULLER, Henri J, DESMARAIS, Sarah L., HAMEL, John M, *Do Judicial Responses to Restraining Order Requests Discriminate Against Male Victims of Domestic Violence?*, Journal of Family Violence, 2009/24, 625.

nyomozás, és nincs esküdtszék sem. A kérvényben megjelölt bántalmazó ezt követően körülbelül egy héttel később mondhatja el a saját verzióját. A meghallgatásra bizonyítékokat, tanúkat vihet magával, ami ilyen rövid időn belül meglehetősen nehéz feladat. Az ideiglenes távoltartó intézkedések legtöbbször egy évig hatályosak, tekintet nélkül az eset nyilvánvalóságára, az alibire, vagy a tanúvallomásokra.

A legtöbb távoltartó rendelkezés pontosan tartalmazza, hogy a vádlott nem léphet kapcsolatba a panaszossal sem közvetlenül, sem közvetve, vagy hogy bizonyos távolságon belül (általában 100 yard) nem mehet a közelébe. Gyakran a távoltartó végzés miatt a gyermekeit sem láthatja a hatálya alatt álló személy, ugyanis a gyermekeket a törvény „társ- áldozatok”-ként kezeli, így rájuk is kiterjed a védelem. A kapcsolattartás valamennyi formájára kiterjed a tilalom, azaz sem telefonon, sem levélben, sem pedig személyesen nem keresheti a határozatban megnevezett személyeket. Nem kísérelhető meg a békülés sem, de még egy családi ünnep miatti üdvözlés-, vagy virágküldés sem, hiszen a tilalom bármely megszegésével bűncselekményt valósít meg a hatálya alatt álló személy, melynek következtében a rendőrség azonnal letartóztatja és börtönbe kerül. Megnehezülhet, vagy el is lehetetlenülhet ezen időre a munkavégzése is, amennyiben attól az ingatlantól tiltotta el a bíróság, amely nemcsak az otthona, hanem egyben a munkahelye is.

A hatálya alatt állónak valamennyi lőfegyverét és lőszerét be kell szolgáltatnia, ami egy rendvédelmi, vagy honvédelmi szervnél szolgálatot teljesítő személyt igen hátrányosan érinthet, hiszen ez idő alatt csak irodai, vagy egyéb munkát végezhet, amelyhez nem szükséges lőfegyver és lőszer birtoklása. A tilalom leteltekor ismét fegyvertartási engedélyt kell kérnie, ami gyakran épp a korábbi távoltartó végzés miatt ütközik nehézségekbe.

Az Amerikában jellemző széttartó szabályozást a 2011-ben alapított Emberi Jogok Amerika-közi Bizottsága próbálja rendezni, ahová emberi jogok megsértése miatt fordulhatnak az áldozatok. E bizottság mondta ki, hogy a nők elleni erőszak megvalósítja a nőkkel szembeni diszkrimináció egyik formáját. Az államoknak ezért megfelelő gondossággal kell eljárniuk az ilyen esetekben és minden erőszakot meg kell előzniük. Ennek értelmében amennyiben tudnak, vagy tudniuk kellene olyan esetről,

ahol egy személy a másik személy által közvetlen és valódi veszélynek van kitéve, be kell avatkozniuk annak érdekében, hogy a bántalmazást megelőzzék.

Az Amerikai Egyesült Államokban minden évben megközelítőleg kétmillió nő szenved el fizikai bántalmazást a partnerétől.⁷¹ Egy 2010-ben közzétett elemzés⁷² szerint a közegészségügy jelentős problémája a családon belüli-, a párkapcsolati erőszak, és a zaklató követés. A mintegy 16000 felnőttel készült interjú alapján levont következtetések alátámasztják ezt az állítást, mely szerint Amerika-szerre 6-ból egy nő és 19-ből egy férfi vált már élete során zaklató követés áldozatává. A nők 66,2%-át, míg a férfiak 41%-át az aktuális, vagy a korábbi partnere zaklatta. A nők több mint 1/3-a, a férfi áldozatok pedig több mint 1/4-e a partnerétől szenvedett el fizikai erőszakot és/vagy zaklatást, vagy szexuális erőszakot. Szexuális erőszakot 5-ből egy nő, és 71-ből 1 férfi szenvedett el, melyből a nők több mint felénél (51,1 %) az elkövető a partner volt, míg 40,8%-nál pedig az ismerőseik közül valaki.

Egyetértés mutatkozik abban, hogy a problémát csak komplex módon lehet kezelni és több területen történő közös fellépés szükséges azért, hogy a problémakörre megfelelő válaszok szülessenek és azok alkalmazást is nyerjenek. Önmagában a távoltartás nem alkalmas a nők teljes körű védelmére, hiszen a végzés megsértése után e nők veszélyhelyzete még magasabb szintet ér el, mint azon nők esetén, ahol tiszteletben tartotta a bántalmazó a bíróság határozatát.⁷³ A komplex problémakezelés felöleli az egészséges családi élet kommunikációját, a sértettek számára nyújtott segítséget és oktatást, valamint az elkövetők felelősségre vonását is.

⁷¹ ROBERTS, James C., WOLFER, Loreen, MELE, Marie *i.m.* 369.

⁷² National Center for Injury Prevention and Control of the Centers for Disease Control and Prevention, National Intimate Partner and Sexual Violence Survey: 2010 Summary report, Atlanta, Georgia, 2011. http://www.cdc.gov/ViolencePrevention/pdf/NISVS_Report2010-a.pdf (letöltés ideje: 2015. augusztus 8.) 2-3.

⁷³ MADDOUX, John, MA, MCFARLANE Judith, Dr. PH FAAN, Liu, FUQUIN *i.m.* 36.

III. A hatályos szabályozás előzményei

Nem tekinthetők újnak azok a „jogintézmények”, amelyek az elkövetőnek a közösségből való eltávolítását célozzák, hiszen már a kezdetleges szabályokon alapuló antikvitás társadalmában is létezett a közösségből való elűzés, vagyis a bűnös személyt a közösség – ahová előtte tartozott –, kivetette magából. A számkivetés célja – a távoltartáshoz, illetőleg a napjaink büntetőjogában is megtalálható, e logikát követő szankciókhoz hasonlóan – kizárólag negatív volt, azaz eltávolítani a közösségből azt a személyt, aki a békét, illetőleg a békés együttélést zavarja, vagy lehetetlenné teszi.⁷⁴ Az elűzött személy elmenekülhetett, s valahol máshol új életet kezdhett, de akár a bosszúálló személy büntetlenül agyon is üthette, ha épp úgy hozta a sors. Az elűzéssel megfosztották a közösség nyújtotta védelemtől, s így egyedül kellett felvennie a harcot az esetleges támadásokkal szemben is. Igaz ez a római társadalom jogára is, ahol bár az önkéntes száműzetésbe vonuló ezáltal a legsúlyosabb büntetéstől, a haláltól menekült meg, azonban elkobozták a vagyonát, eltiltották a tüztől és víztől, megtiltva ezáltal számára a visszatérést.⁷⁵

A felvilágosodás során ellentétes nézetek alakultak ki a száműzetéssel kapcsolatban, hiszen legtöbbször a vagyontalanok számára ez nem jelentett határos szankciót, csupán annyit, hogy az eddigiektől különböző helyszínen folytathatta az addig életmódját, ami akár még kedvező hatással is lehetett, hiszen az új helyen senki nem ismerte. Ennek alapján valódi büntetés a száműzetés mellett a vagyonvesztés volt, hiszen ez már jelentős visszatartó hatással bírhatott a minimális vagyonnal rendelkezők számára is. Az ellenzői nemzetközi jogi jellegű érvet is felhoztak, amely szerint a nemzetközi jog szabályait is sérti, amennyiben „pestises árut” szabadítanak a szomszédos államok nyakába, vagyis olyan személyeket, akik bűnöző életmódot folytatnak. A száműzött személynek sem kedvez, hiszen az idegen helyen csak a csavargók és koldusok sorát gyarapítja, s tisztességes megélhetési forrásra nem számíthat. Ugyanakkor bizonyos lokális bűncselekményeknél megengedhetőnek tartották a kényszerlakhelyre való

⁷⁴ BALOGH Ágnes, *Fejezetek a kiutasítás egyetemes történetéből*, Tudományos Dialóg, Jogtörténeti Különszám 2000, 26.

⁷⁵ SÁRY Pál, *Előadások a római büntetőjog köréből*, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2011, 50.

letelepítést, amikor a helyi körülmények determinálják a bűncselekmény elkövetését, s a személyi körülmények annyira nem játszanak jelentős szerepet.⁷⁶

II. Lipót 1786-ban kiadott, haladó szellemiségű toscanai büntetőkódexe, amely Európá-szerte nagy visszhangot váltott ki – melyet jól mutat, hogy néhány éven belül német, francia és angol és latin fordítása is megjelent –, hiszen eltörölte a tortúrát, a halálbüntetést és a felségsértést. Tartalmazta az alapvető büntetési nemek között egyebek mellett a kitiltást egy meghatározott helységről, vagy a felsőbbíróság területéről és a száműzetést is, amellyel együtt járt a kényszerlakhely kijelölése három körzetben, amely lehetett közeli, távolabbi, vagy egészen távoli, illetőleg a mai kiutasításhoz hasonlóan a nagyhercegség egész területéről.⁷⁷

A bűnös személy eltávolítása – mint szankció –, tehát mindvégig jelen volt a különböző korszakok joganyagában, változatos formában. Így lesz ez a jövőben is, hiszen a büntető törvénykönyv⁷⁸ a kitiltást, a kiutasítást, a pártfogó felügyelet körében előírható távoltartó jellegű szabályokat, valamint új büntetésként a sportrendezvények látogatásától való eltiltást is tartalmazza, míg a Be.-ben kényszerintézkedésként a távoltartás törekszik a hatálya alatt álló személyt elkülöníteni a határozatban megnevezett helyektől és személyektől.

A felvilágosodás korabeli kódexek az egész ország területéről történő kiutasítást tartalmazták, addig az új, modernkori büntető törvénykönyvekben a száműzés ennél jóval szűkebb területre, az elkövetés helyszínére koncentráltan is lehetségessé válik. Jól példázza ezt a folyamatot sportrendezvények látogatásától való eltiltás szankció törvénybe kerülése, amely a hétköznapi életnek csak egy meghatározott, viszonylag szűk részétől, a sportrendezvényektől, a közös szurkolás és szabadidő eltöltésének lehetőségétől fosztja meg az elítéltet, hiszen az élet többi területén általában jogkövető magatartást folytat, s nem keveredik konfliktusba, így nincs szükség a tilalom kiterjesztésére. Az is a szankciók specializálódását támasztja alá, hogy a bíróság a kitiltást immár az adott település egy részére vonatkozóan is elrendelheti.

⁷⁶ HAJDU Lajos, *Az első (1795-ös) magyar büntetőkódextervezet*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1971, 158.

⁷⁷ Uo. 52.

⁷⁸ 2012. évi C. törvény a Büntető törvénykönyvről (továbbiakban: Btk.)

Az 1896. évi XXXIII. törvénycikk (I. Bp.) ismerte a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéseket, két alapvető formája az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság volt. Szabályozta ezek előtt a terhelt letartóztatását, amely azonban oly rövid ideig tartott, hogy külön perjogi szabályozást nem, csupán az eljárási garanciák rögzítését igényelte az önkény megelőzése érdekében.⁷⁹ Ismerte a mai házi őrizethez hasonló kényszerintézkedést, továbbá a mai óvadékhoz hasonló biztosítékadást is.

Nem szó szerint megfeleltethetően, hanem a lényegét tekintve tartalmazta az I. Bp. azt a kényszerintézkedést, mely a mai értelemben vett távollét (és az anyagi jogban a kitiltás) logikájának feleltethető meg, azaz hogy a bíróság előírhatja a terheltnek, hogy az eljárás jogerős befejezéséig valamely meghatározott községbe vagy helyre ne menjen. *„Ha az előzetesen letartóztatottat vagy a vizsgálati foglyot szabadlábra helyezik, de ellene az eljárást tovább folytatják, a nyomozás alatt a kir. ügyészségnek vagy a rendőrhatalomnak megkeresésére a vizsgálóbíró, a vizsgálat elrendelése után pedig a vizsgálóbíró vagy az eljáró bíróság, kivételes esetekben, nyomós okból meghagyhatja a terheltnek; hogy az eljárás jogerős befejezéséig valamely meghatározott községbe vagy helyre ne menjen, vagy a számára kijelölt tartózkodóhelyről a bíróság engedelmével ne távozzék. E meghagyás megszegése, valamint az idézőlevél iránti engedetlenség, az előzetes letartóztatásnak, illetőleg a vizsgálati fogságnak újra való elrendelését vonhatja maga után. Erről a szabadlábra helyezett fel kell világosítani. A 108. §-ban megnevezetteknek szabadlábra helyezéséről feljebbvaló, illetőleg fegyelmi hatóságuk azonnal értesítendő.”*⁸⁰ Hasonló a mai szabályozáshoz, hogy bíróság rendelhet el e terhelti magatartást és a megszegésének szankciójaként az előzetes letartóztatást (illetőleg a vizsgálati fogságot) helyezte kilátásba. Különbség ugyanakkor, hogy nem nyilatkozott az I. Bp. arról, hogy mely esetkörök tartoznak a „kivételes esetekben nyomós okból” történő elrendelésbe.

Az 1951. évi III. törvény, a II. Bp. a mintának tekintett szovjet modell másolásával az I. Bp.-től eltérő szerkezetben előbb a büntetőeljárás alapvető elveit vonultatja fel, azután az eljárás statikus, majd pedig a dinamikus szabályait, főként az inkvizitórius elemek

⁷⁹ RÓTH Erika, *A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések az 1896. évi XXXIII. tc.-ben*, Magyar Jog, 1996/11, 659.

⁸⁰ 1896. évi XXXIII. törvénycikk 161. §

túlsúlyával. Az alapvető rendelkezések sorában az elsők között rögzíti a személyes szabadság jogát⁸¹ és pontos szabályokat tartalmaz az előzetes letartóztatással kapcsolatban is. Alternatívái között nem találunk a távollátás logikájának megfeleltethetőt, azonban a lakhelyelhagyási tilalmat – bár még nem nevesítve – már e törvény is tartalmazta.⁸²

Az 1962. évi 8. törvényerejű rendelet (I. Be.) ellentétben a korábbi kódexekkel már az egész eljárást a szabályozási körébe kívánta vonni, nem csupán a bíróság előtti eljárást. Nem mondható ugyanakkor teljesen új jogszabálynak, hiszen nagyrészt a II. Bp. szövegét vette át szó szerint, mely azzal magyarázható, hogy a tvr. célja nem a büntetőeljárás jog újrakodifikálása volt, hanem az előző Bp. óta bekövetkezett módosítások egybefoglalása.⁸³ A jelentékenyebb módosítások az eljárás nyomozási szakaszára, valamint az előkészítő ülésre és a fellebbezési rendszerre vonatkoztak. A terheltté nyilvánítás előtt megengedte a gyanúsított kihallgatását, őrizetbe vételét, házkutatás lefolytatását. A terheltté nyilvánítás pedig csak akkor következett be, amikor valaki a bűncselekmény elkövetésével „alaposan gyanúsítható” volt.⁸⁴ A hatályos eljárási törvényünk nem választja ketté a gyanúsítást és a terheltté nyilvánítást, ugyanis attól kezdve terhelik a kötelezettségek és illetik meg a jogok a terheltet a büntetőeljárásban, amikor vele szemben a megalapozott gyanút közölték.⁸⁵ Ez a jogalkotói álláspont felel meg aggálytalanul az alkotmányossági garanciáknak, s ezt követve az értekezés szempontjából releváns távollátás feltételrendszerének is, mivel a távollátó határozat értelmében a hatálya alatt állónak alapjogai kerülnek korlátozásra, mely kizárólag a terhelttel szemben lehetséges, más személlyel szemben – aki még a gyanúsítás előtt áll – nem.

⁸¹ 1951. évi III. törvény „ 2. §(2) Személyi szabadságtól megfosztani senkit sem lehet a törvény által meghatározott eseteken kívül és más módon, mint azt a törvény megengedi.

(3) Az ügyész, a bíróságok és általában azok a hatóságok, amelyek a törvény értelmében jogosultak a személyi szabadság elvonására vagy korlátozására, kötelesek ügyelni arra, hogy a hatáskörükhöz tartozó eljárás során senkivel szemben se alkalmazzanak a személyi szabadságát érintő olyan intézkedést, amely törvényellenes; ilyen sérelem esetében pedig haladéktalanul intézkedni kötelesek annak megszüntetése iránt.”

⁸² 1951. évi III. törvény „104. § Az előzetes letartóztatás elrendelésére jogosult hatóság (98. §) az előzetes letartóztatás elrendelése helyett a szabadlábon lévő terheltnak megtilthatja, hogy lakóhelyét engedély nélkül elhagyja. A tilalom megszegése esetén a terheltet előzetes letartóztatásba lehet helyezni. Erre a terheltet a tilalom elrendelésekor figyelmeztetni kell.”

⁸³ PUSZTAI László, *A modern büntetőeljárás jog kialakulása Magyarországon*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994, 67-68.

⁸⁴ BOTOS Gábor, *A büntetőeljárás jog története*, Pázmány Péter Tudományegyetem Jog-és Államtudományi Kar, Budapest, 2000, 210.

⁸⁵ E megállapítás levezethető a Be. 6. § (2) bekezdéséből és 43. § (1) bekezdéséből.

Az 1973. évi I. törvény (II. Be.) szövege személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedésként az előzetes letartóztatást, valamint annak alternatívájaként a lakhelyelhagyási tilalmat – immár nevesítve – tartalmazta.

Az 1998. évi XIX. törvény (III. Be.) 2003-ban hatályba lépett szövege az előzetes letartóztatás számos alternatíváját kínálta, úgymint a lakhelyelhagyási tilalmat, a házi őrizetet és az óvadékot, azonban a távollattartást a jogalkotó csak a 2006. évi LI. törvénnyel illesztette be e sorba.

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása előtt fokozódott a késztetés távollattartás hazai bevezetésére, hiszen számos nemzetközi és uniós dokumentum foglalkozott a nők elleni-, és a családon belüli erőszakkal, s annak kezelésére a legtöbb a bántalmazó eltávolítását ajánlotta.⁸⁶ A civil szervezetek mozgalmanak első komoly eredménye egy BM utasítás⁸⁷ volt, mely a bűncselekmények, különösen a családon belüli erőszak áldozatainak védelme érdekében alkalmazott intézkedések

⁸⁶ Például az ENSZ égisze alatt az ENSZ Alapokmánya; az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata; a polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya; a gazdasági, szociális és kulturális jogok nemzetközi egyezségokmánya; az emberkereskedelem, illetve mások prostitúciós kizsákmányolásának megszüntetéséről szóló egyezmény; a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezmény (CEDAW) és annak fakultatív jegyzőkönyve; a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetések elleni egyezmény; a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi genfi egyezmény és a visszaküldés tilalma, valamint a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény; a Nőkkel Szembeni Hátrányos Megkülönböztetés Kiküszöbölésével Foglalkozó Bizottság (CEDAW Bizottság) 19. Általános Ajánlása, továbbá 1993. június 25-i bécsi nyilatkozat és akcióprogram, amit az emberi jogi világkonferencia fogadta el (A/CONF. 157/23); a nőkkel szembeni erőszak felszámolásáról szóló 1993. december 20-i nyilatkozat (A/RES/48/104); a nőkkel szembeni erőszak felszámolására irányuló bűnmegelőzésről és büntető intézkedésekről szóló 1997. december 12-i ENSZ közgyűlési határozat (A/RES/52/86); a NŐK IV. (Pekingi) Világkonferenciájának Cselekvési Programja és Zárónyilatkozata (1995); a becsület nevében a nők ellen elkövetett bűncselekmények felszámolásáról szóló 2002. december 18-i ENSZ közgyűlési határozat (A/RES/57/179); a nők ellen elkövetett családon belüli erőszak felszámolásáról szóló 2003. december 22-i ENSZ közgyűlési határozat (A/RES/58/147); ENSZ emberi jogi főbiztossága külön előadójának a nőkkel szembeni erőszakra szóló jelentései; illetve a nőkkel szembeni diszkrimináció felszámolásával foglalkozó bizottság 19. számú általános ajánlása (11. ülészak, 1992). Az *Európa Tanács* égisze alatt: Rec. (2002) 5. számú miniszteri bizottsági ajánlás; 1450 (2000) számú parlamenti közgyűlési ajánlás; 1582 (2002) számú parlamenti közgyűlési ajánlás; R (97) 13. számú Európa Tanács Miniszteri Bizottsági Ajánlás. *Európai Unió* szintjén: Daphne program az erőszakkal szembeni projektek támogatására; European Parliament Documents Resolution on Violence against Women Doc. A2-44/86 OJ. C. 176, 14 July 86, p. 73-83; Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-i 2001/220/IB kerethatározata a sértettek büntetőeljárásbeli jogállásáról.

⁸⁷ 34/2002. (BK. 24.) BM utasítás.

hatékonyágának növeléséhez szükséges feladatokról rendelkezik.⁸⁸ Erre figyelemmel adta ki az országos rendőrfőkapitányság az ORFK intézkedést⁸⁹ a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására. Deklarálta, hogy a rendőrség részről vége az „amíg vér nem folyik, nem megyünk ki” szemléletnek, s előírta, hogy családon belüli erőszak esetén mindig ki kell menni a helyszínre, s az esetet dokumentálni kell.⁹⁰

A fokozott tempójú hazai jogalkotás első megjelenése a 2003-as országgyűlési határozat⁹¹ volt, amely kifejezetten a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kidolgozásáról szólt, s ebben rögzítésre került, hogy nemcsak a civil szervezeteket és a közvéleményt felkavaró tragédiákat, hanem a nemzetközi dokumentumokat is figyelembe véve a szabályozás hiányos. A határozat keretében az Országgyűlés felkérte a Kormányt, hogy az erre szakosodott társadalmi szervezetek bevonásával dolgozza ki és terjessze az Országgyűlés elé többek között a távoltartás bevezetéséről, a családon belüli erőszak eseteiben a soronkívüliséget szabályozó, valamint a tanúvédelmi szabályok megerősítéséről szóló törvényjavaslatot.⁹² Az országgyűlési határozatban felhívták a figyelmet, hogy a bántalmazott fél védelmének kell a középpontban állnia, s nem tekinthető az állampolgárok magánügyének, így állami beavatkozás szükséges. Mindez nemcsak a távoltartó rendelkezés megalkotásában, hanem az eljárás gyorsításában, tanúvédelmi szabályok hatékonyabbá tételében,⁹³ menedékház-hálózat, jogi segítségnyújtás hatékonyabbá tételében és átfogó cselekvési programban is öltön testet. E határozat szorgalmazta a családon belüli erőszak esetén a hatóságok által alkalmazandó szabályok kidolgozását, függetlenül attól, hogy az erőszak bizonyított, vagy még nem bizonyított, de valószínűsíthető, vagy nyilvánvaló. Láthatjuk, hogy ezzel tulajdonképpen az ideiglenes megelőző-, illetve megelőző távoltartás szabályanyagának előképe körvonalazódott, hiszen nem követelte meg a bizonyítottságot, elegendő volt a

⁸⁸ MORVAI Krisztina, *A családon belüli erőszakkal szembeni határozott állami fellépésért, Egy emberi jogi mozgalom története és lehetőségei*, Fundamentum, 2004/3, 148.

⁸⁹ 13/2003. (III. 27.) ORFK intézkedés.

⁹⁰ MORVAI *i.m.* 149.

⁹¹ 45/2003. (IV. 16.) OGY határozat.

⁹² Uo. I. pont.

⁹³ Bár az országgyűlési határozat nem hivatkozik rá direkt módon, de erről szól az *Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (97) 13. Ajánlása*, melyet 1997. szeptemberében fogadtak el, „*A tanúk megfélemlítése és a védelemhez való jog*” címmel. Külön fejezet vonatkozik a sebezhető tanúkra vonatkozóan, különösen a családon belül elkövetett erőszak esetén, hiszen náluk a hagyományos tanúvédelmi eszközök kevésbé lennének hatékonyak.

valószínűsítés, vagy nyilvánvalóság. További előremutató – s mind a mai napig megvalósításra váró – felvetése volt a biztonságos menedékházak bővítése és korszerűsítése, valamint áldozatvédelmi kríziskezelő központok felállítása. Jogi segítségnyújtó rendszer keretében kívánt az áldozatok számára lehetőséget biztosítani a jogi segítségnyújtásra, valamint az egész országra érvényes cselekvési program kidolgozására, amely családon belüli erőszak esetén a szankcionáláson kívül protektív elemeket is tartalmaz, úgymint megelőzés, terápia, védelem. Felhívta a figyelmet az érintett szakemberek és bírák témával kapcsolatos továbbképzésének, valamint a célzott statisztikai adatgyűjtés szükségességére.

A családon belüli erőszakkal szembeni fellépés fontosságát mutatja, hogy az országgyűlési határozattal körülbelül egy időben több utasítás és intézkedés született, melyek a rendőrség és az ügyészség e területen történő eljárását szabályozzák,⁹⁴ továbbá a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló országgyűlési határozat⁹⁵ egyik prioritásként a családon belüli erőszak megelőzését célozta, s törvényalkotási tárgykörként jelölte meg az ideiglenes és a hosszabb távú távoltartási szabály megteremtését. Deklaratív jellege miatt érdemel figyelmet, ugyanis több cím alatt beszél a családon belüli erőszakról és szabályozásának helyzetéről. Megállapítja, hogy nem rendelkezünk reális ismeretekkel a témával kapcsolatban, majd statisztikai adatokkal igazolja, hogy súlyos problémáról van szó, melynek kezelésére indokolt esetben a távoltartást, mint államigazgatási eljárást kell kezdeményezni.

III. 1. Az első törvényjavaslat

Az igazságügy-miniszter már 2004 áprilisában törvényjavaslatot⁹⁶ kívánt benyújtani az Országgyűlésnek, hogy még abban az évben szülessen törvény a családon belüli erőszak miatt alkalmazható távoltartásról. Ezt tekinthetjük az első érdemi javaslatnak és az első

⁹⁴ A 13/2003. számú ORFK intézkedés a rendőrség számára soronkívüli intézkedést ír elő a családon belüli erőszakkal kapcsolatos eljárásokban, továbbá hogy a rendőri fellépés áldozatközpontú módon, a társadalmi elvárásoknak megfelelően történjen. A 14/2003. (ÜK.7.) LÜ utasítás a gyermekvédelmi intézkedések körében a kiskorúak veszélyeztetettségével összefüggő ügyészi jelzési kötelezettségről tartalmaz részletes szabályokat. (Lásd: DOMOKOS *i.m.* 90.)

⁹⁵ 115/2003. (X. 28.) OGY határozat.

⁹⁶ Törvényjavaslat.

komoly lépésnek ahhoz, hogy a családon belüli erőszak sértettjei valódi, hatékony segítséget kapjanak. Elévülhetetlen érdemei közé tartozik, hogy megpróbálta azt a kihívást úttörőként teljesíteni, hogy definiálja a családon belüli erőszak fogalmát. Büntetőjogi fogalmakat használ, ugyanakkor szociológiai és kriminológiai szemlélettel közelít, hiszen így lenne lehetséges valamennyi eljárásban e meghatározást alkalmazni. Mivel a magyar büntető törvénykönyv nem tartalmazott – és azóta sem tartalmaz – erre vonatkozó definíciót, széles körű kutatás keretében áttekintette, és alapul vette az amerikai Duluth-modellt, az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa Emberi Jogi Bizottsága által kidolgozottakat, továbbá a lengyel, a portugál és a spanyol büntető törvénykönyv fogalmait.⁹⁷ A családon belüli erőszak egyik specifikumára, a függőségi viszonyra építve határolja be azt a személyi kört, akik védelmet nyerhetnek, s az indokolás leszögezi, hogy a különélő partneri viszonyban lévőkre nem indokolt és nem is lehetséges a törvény hatályát kiterjeszteni, ugyanis az érzelmi függőség, mint egyetlen kapocs nem szolgálhat alapjogok súlyos korlátozásának alapjául. Egyet kell értenünk az indokolással abban is, hogy bár büntetőjogi fogalmakat használ, azonban nem a Btk. tényállásaira épít, hiszen a családon belüli erőszak egyes magatartásai nem biztos, hogy elérik a büntetőjogi fenyegetettség szintjét, ugyanakkor mégis szükséges lenne törvényi szinten szabályozni és védelmet nyújtani ezekkel szemben is. Álláspontom szerint azért sem érdemes ragaszkodni a családon belüli erőszak – esetleg egy azonos című tényállás – Btk.-ban történő szabályozásához, mert az eljárási szabályokra ez nem lesz hatással. Ameddig lehetőség van arra, hogy a családon belüli erőszak sértettje tanúvallomást tegyen a nyomozás során, majd a tárgyaláson a hozzátartozói minősége okán relatív tanúvallomás-megtagadási jogával élve ne tegyen vallomást, akkor ezzel a korábban tett vallomását negligálja, és nem lehet azt felhasználni, s így irreleváns, hogy az adott büntetőeljárás testi sértés, vagy éppen egy új, kifejezetten a családon belüli erőszakot szankcionáló tényállás miatt indult. Ezen eljárási szabály áttörése esetén – azaz ha a terhelt esetéhez hasonló módon a vallomás megtagadása előtt tett tanúvallomás is felhasználható lenne – olyan plusz bizonyítékhoz jutna a bíróság, amelyet mintegy a vallomástételi akadályok megkerülésével, figyelmen kívül hagyásával szerezne meg, ezért – tekintettel a tanú igazmondási és együttműködési kötelezettségére –, helytállónak tekinthetjük a hatályos eljárási szabályozást.

⁹⁷ Törvényjavaslat indokolás 1. pont.

A törvényjavaslat – a ma hatályos rendszerünkkel azonos szemlélettel – kétféle távoltartásról rendelkezett. Az egyik az ideiglenes távoltartó határozat, amely közigazgatási határozat, s meghozatala a rendőrség hatáskörébe tartozik. Elrendelése akkor lett volna lehetséges, ha az élet, testi épség, vagyonbiztonság azonnali védelme ezt indokolja, vagy ha a családon belüli erőszakkal összefüggésbe hozható bűncselekmény, illetve szabálysértés gyanúja merül fel, de büntetőeljárás vagy szabálysértési kényszerintézkedés alkalmazása nem indokolt. A határozat alapján a bántalmazó köteles magát távol tartani bántalmazottól, a határozatban megjelölt más személytől, illetve e személy vagy személyek lakóhelyétől, tartózkodási helyétől, munkahelyétől, oktatási intézményétől. A bántalmazó köteles a közösen használt lakást a használat jogcímétől függetlenül elhagyni, azonban ez a fennálló tartási, vagy közös lakás fenntartására vonatkozó fizetési kötelezettségét nem érinti. Időtartamát legalább öt, legfeljebb tíz napban állapította meg a javaslat, amely kérelemre, vagy hivatalból meghosszabbítható, ha a bántalmazó magatartása, vagy életvitele alapján a családon belüli erőszak folytatásának veszélye megalapozottan feltehető. A meghosszabbított időtartam sem haladhatta volna meg azonban a húsz napot. Nem hagyta figyelmen kívül, de nem is rendezte megnyugtatóan azt, hogy a távoltartó határozat hatálya alatt álló személy hová menjen. Rögzíti, hogy a távoltartott a saját erejéből, maga köteles gondoskodni az elhelyezéséről, s amennyiben ez nem lehetséges, akkor a lakóhelyéhez, tartózkodási helyéhez legközelebb eső hajléktalan személyeket ellátó intézmények szolgáltatásait veheti igénybe. Láthatjuk, hogy a rendőrség határozata – ellentétben a hatályos ideiglenes megelőző távoltartásra vonatkozó szabályokkal – jogcímre tekintet nélkül utasította volna ki a bántalmazót, akinek önerejéből kellett volna megoldani a legalább öt, legfeljebb húsz napos elhelyezését. Hasonlóan a jelenlegi szabályokhoz, a javaslat is lehetőséget biztosított volna a rendőrség határozatának bírói felülvizsgálatára, azonban összességében – főként az időtartamát tekintve – szigorúbb szabályokat vezetett volna be, mint amelyek napjainkban vonatkoznak a rendőrség által elrendelhető távoltartásra.

A javaslatban megtalálható másik távoltartást a bíróság rendelheti el mind polgári peres, mind pedig büntetőeljárásban, amennyiben családon belüli erőszakkal függ össze az ügy. Ha nincs ilyen eljárás folyamatban, a bántalmazott akkor is kérheti a távoltartó határozat meghozatalát polgári peres eljárásban, amennyiben a rendőrség korábban

ideiglenes távoltartó határozatot hozott, annak jogerőre emelkedését követő kilencven napon belül. A pert a bántalmazóval szemben kell megindítani, s keresetindításra az ügyész is jogosult.

A javaslat egyik kiemelkedő érdeme, hogy egyedülálló és helyesíthető módon mindkét területen, azaz a polgári és a büntetőeljárásban is megnyitja a távoltartás kezdeményezésének lehetőségét, így komplexen igyekezett volna a jogintézményt a magyar jogba integrálni, nem pedig elszigetelten – idegen elemként – csak a büntetőeljárásban kényszerintézkedésként elhelyezni. Közös szabály, hogy a bíróság mindkét eljárás szerint ugyanazon tilalmakat írhatja elő, mint amelyeket a rendőrség, azonban nem tilthatja el a bántalmazót a munkavégzésének, tanulmányainak helyétől, illetőleg rendszeresen látogatott oktatási intézményétől sem. Ez ésszerű korlátozásnak tűnik, hiszen ha a bántalmazó és a bántalmazott egymás közelében dolgozik vagy tanul, akkor a távoltartó határozat egyébként sem oldja meg a problémát, így – a korlátozás alá eső alapjogokra is tekintettel – lehetőséget sem ad a törvényjavaslat arra, hogy a bántalmazó a mindennapi életvitelét ne folytathassa a megszokott módon. A végrehajtást és annak ellenőrzését segítő, a későbbi javaslatokhoz képest is egyedülálló eleme volt e javaslatnak, hogy amennyiben a bíróság elrendeli a távoltartást, úgy a bántalmazó köteles a határozat közlésétől számított három napon belül bejelenteni a rendőrségen az új, távoltartással nem érintett lakcímét. Mindez nemcsak a bántalmazott nyugalma és a hatóság ellenőrzési lehetőségét biztosítja, hanem azt is, hogy a távoltartott a későbbiekben könnyebben idézhető legyen. További előremutató eleme volt a javaslatnak a távoltartás időtartama: a bíróság legfeljebb hat hónapban állapíthatja meg a távoltartást, amelyet három hónappal meghosszabbíthat, amennyiben az eljárás még jogerősen nem fejeződött be. Ez az időtartam és a jogerős befejezés – és annak megváltoztathatatlanságot és lezáró hatása⁹⁸ – érdekében elrendelhető hosszabbítás sokkal inkább biztosíthatja a bántalmazottak számára a megnyugtató védelem lehetőségét. A bántalmazó elhelyezését a javaslat e határozatnál is az előzőekben ismertetett módon kívánta volna megoldani, azaz önerőből gondoskodik magáról, amennyiben pedig erre nincs mód, akkor a hajléktalan személyeket ellátó intézményeket veheti igénybe.

⁹⁸ ELEK Balázs, *A jogerő a büntetőeljárásban*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntető Eljárásjogi Tanszéke, Debrecen, 2012, 89.

Ezt követően a javaslat külön-külön részletezi a polgári perben és a büntetőeljárásban elrendelhető távoltartás eljárási kérdéseit.

Polgári perben soron kívül jár el a bíróság, a feleket személyesen meghallgatja, hivatalból bizonyítást rendelhet el. A bántalmazottak számára megnyugtatóan ideiglenes intézkedésként is lehetőség nyílt volna a távoltartás alkalmazására. A javaslat szerint amennyiben a bíróság elrendeli a távoltartást, úgy határozhat a szülői felügyelet korlátozásáról, a bántalmazott tartásáról, illetve a bántalmazó és bántalmazott közös kiskorú gyermekének tartásáról.

Büntetőeljárásban akkor lett volna lehetőség távoltartás elrendelésére a javaslat alapján, ha a bűncselekmény jellege, a sértett és a terhelt viszonya, a terhelt eljárás során tanúsított magatartása indokolja, és a terhelttel szemben nem rendeltek el olyan kényszerintézkedést, amely azt feleslegessé, vagy kizárttá tenné. Akkor is elrendelhető, ha olyan kiskorú személyt kell tanúként kihallgatni, aki a terhelttel közös háztartásban él, és megalapozottan feltehető, hogy a kiskorú vallomását a terhelt környezetében hagyása nyilvánvalóan befolyásolná. Kiemelendő, hogy a vallomás befolyásolásának távoltartással történő megakadályozása már e javaslatban is szerepet kapott, ugyanakkor sajnálatos módon szinte ennyi maradt meg a törvényjavaslatból a távoltartás 2006-ban történő bevezetésének idejére.

A hatékony védelem lehetőségét megteremteni igyekvő törvényjavaslat számos kritikát kapott. A civil szervezetek a biztosítandó védelem mértékét kifogásolták, az ideiglenes távoltartó határozat tartamát minimum tíz, maximum harminc napra kívánták felemelni, s javasolták azt is, hogy az ideiglenes távoltartó határozat maradjon hatályban a távoltartó határozat meghozatalára irányuló bírósági eljárás tartama alatt. Tehát a civil szervezetek az időtartam felemelése mellett a pillérek közötti kapcsolódási pontokat kívánták kialakítani a rendszeren átívelő védelem megteremtése érdekében. Az országgyűlési vita során elsősorban alkotmányossági aggályok merültek fel, hiszen a távoltartást a tulajdonjogra való tekintet nélkül lehetett volna elrendelni, s emellett nem biztos, hogy a távoltartott személy lakhatása biztosított. Megfogalmazódott a kritikusok részéről az is, hogy a rendőrségnek túl széles hatáskört biztosít a javaslat, hiszen akár megfelelő bizonyítottság nélkül meghozhatta volna a határozatot, valamint hogy a jogintézmény visszaélészerű felhasználása egy majdani válás során a kedvezőbb

feltételek kiharcolásához nyújthat segítséget.⁹⁹ A törvényjavaslat végül visszavonásra került, s később egy új előterjesztés ettől teljesen eltérő koncepciót képviselve vezetett el a távoltartás magyar jogba történő beemeléséhez. Az előterjesztés már nem kívánta meghatározni a családon belüli erőszak fogalmát abból a megfontolásból, hogy a hatályos jogban kimerítően megtalálhatóak azok a tényállások, amelyek alá beilleszthetőek a családon belüli erőszak elkövetési magatartásai. Nem törekedett az áldozatok biztonságának garantálására a veszélyeztető esemény bekövetkeztétől, csupán a már megindult büntetőeljárásban, vagy szabálysértésben tette lehetővé a távoltartás, mint kényszerintézkedés elrendelését. Amennyiben nem indul büntető-, vagy szabálysértési eljárás, úgy az állam nem biztosítja a nemzetközi ajánlások által is megkívánt védelmet az áldozatok számára.

E koncepció azért is aggályos, mert éppen ezzel egy időben fogalmazta meg a CEDAW Bizottság a Véleményét T.A. Magyarországgal szemben benyújtott panaszával kapcsolatban, melyben kifejtette, hogy a nők emberi jogait az életre és a testi és lelki épségre semmilyen egyéb jog, így többek között sem a tulajdonhoz, sem a magánélethez való jog nem bírálhatja felül, továbbá emlékeztetett arra, hogy korábban már felhívta a magyar állam figyelmét a családon belüli erőszakra vonatkozó speciális törvény megalkotásának szükségességére.¹⁰⁰

III. 2. A második törvényjavaslat

A „második javaslatként” emlegetett törvényjavaslat¹⁰¹ 2004 novemberében készült el, mely alapján a Be. már egy külön fejezettel egészült volna ki, melynek címe „A távoltartás” lett volna. Lényege hasonló az eddigiekhez, azaz a jogintézmény a terhelt mozgási szabadságát és a lakóhely szabad megválasztásának jogát korlátozza. A távoltartás hatálya alatt álló köteles a meghatározott lakást – a használat jogcímétől függetlenül –, vagy meghatározott területet, körzetet elhagyni, s oda a bíróság által meghatározott ideig nem térhet vissza. Köteles magát távol tartani a bíróság által

⁹⁹ GILÁNYI, *Távoltartás- nemzetközi ajánlások...*, i.m. 314-315.

¹⁰⁰ GILÁNYI, *Távoltartás- nemzetközi ajánlások...*, i.m. 317.

¹⁰¹ IM/BÜNT/2004/681. javaslat.

meghatározott személytől, e személy lakó-, és munkahelyétől, illetőleg e személy által látogatott oktatási intézményektől.

A távoltartás elrendelhető lett volna büntetőeljárás kényszerintézkedésként és szabálysértési kényszerintézkedésként is.

Büntetőeljárás kényszerintézkedésként célja, hogy megfelelő és gyors védelmi eszközt biztosítson a sértett vagy a közös háztartásban élő kiskorú részére az eljárás jogerős befejezése előtt azzal, hogy a bizonyítási eljárás sikerét elősegíti. Elrendelésére csak a bíróság jogosult és csak akkor, ha nem rendeltek el más kényszerintézkedést, amely a távoltartás elrendelését kizárta teszi.¹⁰² E távoltartás két esetben lett volna elrendelhető. Az egyik eset, amikor a bűncselekmény jellege, a sértett és terhelt viszonya, valamint a terhelt eljárás előtt és az eljárás során tanúsított magatartása alapján a bizonyítási eljárás veszélybe kerülhet. Az elrendelés másik esete, ha a büntetőeljárásban sértettként vagy tanúként gyermek szerepel. Ami miatt támogatták e javaslatot, az a távoltartás időtartama volt, mely a vádirat benyújtása előtt az első fokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig tart, de akár a másodfokú eljárás befejezéséig is tarthat, ha az elsőfokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetése után rendeli el, vagy tartja fenn a távoltartást. Látható, hogy ez az időtartam a sértettek számára megbízható, a teljes eljárás alatt védelmet nyújtott volna, azonban a terhelt oldalán huzamosabb ideig számos alapvető jogot korlátozott volna, ami a végrehajtás rendezetlensége miatt alkotmányossági aggályokat vetett volna fel.

Szabálysértési kényszerintézkedésként csak tételesen felsorolt szabálysértések esetében lehetett volna a távoltartást alkalmazni azoknál, ahol a családon belüli elkövetés lehetséges. Megjegyzendő, hogy még ezen enyhébb kényszerintézkedési formánál is ragaszkodik a jogalkotó a családon belüli erőszak áldozatainak védelméhez, hiszen ezen tényállások a magánlaksértés, rendzavarás, veszélyes fenyegetés, valamint az akkor még bevezetni tervezett zaklatás lehettek volna. Ugyanakkor hogy bővítse a távoltartáshoz köthető előnyök körét, a jogintézmény új céljaként jelenik meg a bizonyítás sikeressége. Csak akkor lehetett volna elrendelni, ha a sértett és a terhelt elkülönítése a bizonyítás sikere érdekében elkerülhetetlen, vagy ha alappal feltehető, hogy az eljárás alá vont újabb szabálysértést követne el.

¹⁰² Ilyen kényszerintézkedések az előzetes letartóztatás, az ideiglenes kényszergyógykezelés, a lakhelyelhagyási tilalom és a házi őrizet.

III. 3. A harmadik törvényjavaslat

A harmadik javaslat¹⁰³ rendelkezései hasonlítanak az első két javaslat szövegére, ugyanakkor itt a távoltartás már csak büntetőeljárás kényszerintézkedésként szerepel. A távoltartás e javaslat szerint is változatlanul a terhelt mozgásszabadságát és lakóhely szabad megválasztásának jogát, valamint a tulajdonjoghoz fűződő jogát korlátozza. Tartamára, fenntartására, megszüntetésére a lakhelyelhagyási tilalom szabályait kell alkalmazni.

A távoltartás alatt álló kötelezettségei hasonlóak az eddigiekhez, de annyiban bővült, hogy köteles tartózkodni attól, hogy a bíróság által meghatározott személlyel közvetlenül vagy közvetve, különösen telefonon, levélben, vagy bármilyen más módon érintkezésbe lépjen.

A távoltartás részletes szabályait a bíróság állapítja meg, különös tekintettel az érintettek lakó-, és munkahelyére, valamint az általuk látogatott nevelési és nevelési-oktatási intézményre, illetve vallásgyakorlásuk során rendszeresen látogatott vallási szertartás végzésére szolgáló épület helyére. Részben az előzőekhez hasonlóan csak akkor rendelhető el, ha szabadságvesztés büntetéssel büntetendő bűncselekmény gyanúja merül fel.

Ezen túl további feltételként szerepel az előző, szabálysértési kényszerintézkedéshez hasonlóan, hogy a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelése nem szükséges, de megalapozottan feltehető, hogy a lakókörnyezetben hagyása esetén a sértett tanú befolyásolásával vagy megfélemlítésével megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást, illetve megalapozottan feltehető, hogy a távoltartás hiányában a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy a sértett sérelmére újabb bűncselekményt követne el.

Új feltétel, hogy elrendelhető, ha olyan kiskorú személyt kell kihallgatni, aki a terhelttel közös háztartásban él, és a kiskorú vallomását a terheltnek a környezetében hagyása nyilvánvalóan hátrányosan befolyásolná.

¹⁰³ T/18090. törvényjavaslat a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról, előadó: Dr. Petrétei József, igazságügyminiszter, 2005. október.

Mindkét új feltétel már a bizonyítási eljárás megkönnyítése érdekében került bele, s már itt sem a kezdetben bemutatott és nemzetközi szervezetek által is szorgalmazott célok kerültek előtérbe. Ennek ellenére e javaslat 2006. február 13-án elfogadásra került és 2006. évi LI. törvényként több ponton módosította a Be.-t, közte a távoltartás, mint új kényszerintézkedés megteremtésével.

IV. A hatályos magyar szabályozás az osztrák rendszerrel összevetve

A büntetőeljárás távoltartás a hatálya alatt álló személy mozgásszabadságát és személyi szabadságát korlátozza, míg az ideiglenes megelőző távoltartás, valamint a megelőző távoltartás átmenetileg korlátozza a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, szülői felügyeleti jogát, valamint gyermekével való kapcsolattartási jogát. Ennek során a határozatban megjelölt időtartamon át meghatározott helyet, illetőleg személyt, vagy személyeket nem közelíthet meg, melyek legtöbbször megegyeznek az elrendelési iránti kérelemben indítványozott helyekkel és személyekkel. Fontos emiatt tehát, hogy az indítványban pontosan megjelölje a sértett, vagy a bántalmazott, hogy mely helytől, személytől, vagy személyektől és milyen cselekmény alapján kéri a távoltartás elrendelését.

A vonatkozó nemzetközi és európai uniós követelmények, valamint a civil szervezetek nyomására a távoltartás a családon belüli erőszak elleni hatékony fegyverként került volna a magyar jogrendbe. Számos, a témával foglalkozó joganyag, javaslat e jogintézményt látta legcélravezetőbbnek, hiszen a bántalmazó és bántalmazott elkülönítésével a konfliktus forrását szüntetné meg időlegesen, méghozzá a kezdeti javaslatok és remények értelmében a jogerős bírósági döntés megszületéséig.

A távoltartás hazánkban 2006-ban büntető eljárásjogi előzmények nélkül került a kényszerintézkedések közé. Erdei Árpád szavaival élve: „a távoltartás és a közvetítői eljárás egyike sem szerepelt a III. Be. eredeti változatában. Törvénybe iktatásuk azt igazolja, hogy új jogpolitikai elképzelések valóra váltása törvénymódosítás nélkül lehetetlen, a stabilitás iránti vágy pedig nem akadályozhatja a hasznosnak vélt újdonságok beírását a törvénybe.”¹⁰⁴ A törvénybeli elhelyezése és elrendelésének feltételrendszere is mutatja, hogy az előzetes letartóztatás egyik alternatívájaként kapott

¹⁰⁴ ERDEI Árpád, *Büntetőeljárás elgondolások és a jogalkotói megvalósításuk tanulságai*, In: BORBÍRÓ Andrea, INZELT Éva, KEREZSI Klára, LÉVAY Miklós, PODOLETZ Léna (szerk.), *A büntető hatalom korlátainak megtartása: A büntetés mint végső eszköz, Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014, 108.

helyet a magyar jogrendszerben. A témával foglalkozó szakemberek számára ez váratlan fordulat volt, hiszen gyors és hatékony segítségnyújtást vártak a jogalkotótól, azonban a jogintézmény rendszerbeli elhelyezése is azt mutatja, hogy nemcsak folyamatban lévő büntetőeljárás feltételez, hanem a gyanúsítás megtörténtét is, továbbá alkalmazásának feltételei alapján elsősorban a bizonyítás sikerességét hivatott elősegíteni, s csak másodlagos (mintegy járulékos) pozitívum a sértettek védelme. Egyes civil szervezetek szerint ezzel a lépéssel a családon belüli erőszak áldozatai rosszabb helyzetbe kerültek, mint annak előtte voltak, hiszen egyrészt nem kaptak azonnali, hatékony segítséget nyújtó megoldást a problémájukra, mert csak a büntetőeljárásán belül lehetett alkalmazni eredetileg tíztől harminc napra, s az új kényszerintézkedés miatt már le is mondtak arról, hogy további érdemi tárgyalások folynának a témában.

Megkérdőjelezhető annak helyessége, hogy az azonnali beavatkozást igénylő helyzet rendezésére a távoltartás új jogintézményét először a büntetőeljárásba illesztette be a jogalkotó, hiszen e kényszerintézkedés ugyan eleget tett a büntetőeljárás követelményeinek többek között azzal, hogy az elrendelése bírói hatáskörbe tartozik, melyre ülésen van lehetőség, azonban éppen ezek a garanciák fosztják meg az azonnali és minden formalitást nélkülöző segítségnyújtás lehetőségétől a bántalmazás sértettjét. Az eljárás gyorsításával azonban az eljárás alá vont személy jogainak csorbulása következne be.¹⁰⁵ Szakirodalomban is ismert, nemcsak általam képviselt álláspont, hogy „... a távoltartás nem illeszkedik a garanciákkal teletűzdelt büntetőeljárásba. Úgy látom, hogy a távoltartás intézményét nem a büntetőeljárás törvényében kellett volna szabályozni, bármennyire is kézenfekvőnek látszott akkor ez a megoldás. A büntető eljárásjogi szabályozás a társadalmi nyomást nem enyhítette.”¹⁰⁶ Ahogyan az előre látható volt, ez a jogalkotói lépés nemcsak a családon belüli erőszak ellen fellépni kívánók elégedetlenségét, hanem a büntetőeljárás jogot alkalmazók ellenállását is kiváltotta.

¹⁰⁵ FANTOLY Zsanett, *A büntető tárgyalási rendszerek sajátosságai és a büntetőeljárás hatékonysága*, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013, 250-251. (Idézi: BÁNÁTI János, „Gyorsítás versus garanciák”, In: NÉMETH Zsolt, PALLAGI Anikó (szerk.), *Rendészettudományok a közbiztonságért, Tanulmányok a 60. éves Blaskó Béla tiszteletére*, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010, 22. című munkáját.)

¹⁰⁶ ERDEI i.m. 110.

Amint az várható is volt ezek után, a jogintézmény gyakorlati alkalmazásának első néhány éve alatt be is bizonyosodott, hogy az ilyen módon biztosítható védelem szintje az áldozatok számára elégtelen, hiszen a családon belüli erőszak összetett problémaköre legtöbbször azonnali beavatkozást igényel és e helyzetben a sértett nem várhat a büntetőeljárás távoltartás garanciákkal övezett jogintézményre.

Így került megalkotásra a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény, melynek indokolása¹⁰⁷ egyértelműen kimondja, hogy a törvény főképp az osztrák jogszabályokra és az osztrák működéssel kapcsolatban összegyűjtött gyakorlati tapasztalatokra épül. *„A távoltartás bevezetésénél a törvény – megegyezően a 2004-ben benyújtott törvényjavaslattal – főképp az osztrák jogszabályra, valamint az alkalmazás során felgyűlt tapasztalatokra támaszkodik.”*¹⁰⁸

Nem kizárólag a földrajzi közelség, vagy a hasonló társadalmi berendezkedés indokolta, hogy a magyar jogalkotó a 2009-es törvény megalkotása előtt mintaként az Ausztriában akkor már egy évtizede működő rendszert jelölte meg, ugyanis ott az első erőszakellenes törvény már 1997. május 1-jén hatályba lépett, és sikerének záloga az volt, hogy gondos előkészítés előzte meg, melynek köszönhetően nemcsak az elméleti, hanem a gyakorlati működése is biztosítva volt. Napjainkra a törvények adta lehetőségeknek köszönhetően rendkívül nagymértékben fejlődtek és kiszélesedtek az erőszak áldozatainak jogai a szakmai segítség-, és támogatás igénybevételével kapcsolatban.¹⁰⁹

Ausztriában az első lépéseket egy nemzetközi kampány ihlette. Az 1993-ban Bécsben tartott ENSZ Emberi jogi konferencián kimondásra került, hogy a nők elleni erőszak egyben emberi jogot is sért, s ekkor kezdődött az erőszakellenes törvény kidolgozása és munkacsoportok felállítása.¹¹⁰ 2009-re – amikor a kényszerintézkedésként alkalmazható távoltartás működési hibáinak kiküszöbölésére törekedve hazánkban a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény hatályba lépett – az

¹⁰⁷ Jogtár – [Indokolás 2009. évi LXXII. törvény indokolása- a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015. 02. 02.

¹⁰⁸ Uo.

¹⁰⁹ MADNER *i.m.* 14.

¹¹⁰ LOGAR, Rosa, *The Austrian model of intervention in domestic violence cases*, „Violence against women: Good practices in combating and eliminating violence against women” Expert Group Meeting, 17 to 20 May 2005, Vienna, 5.

osztrák törvény már átesett az első jelentősebb módosításon, mely kifejezetten a gyakorlat során felmerült problémák megoldásaira koncentrált.

A mintának tekintett osztrák rendszer napjainkban négy elemre épül: a rendőrségre, a családjogi bíróságra, a civil szervezetekre, valamint a büntető igazságszolgáltatásra. Már ebből is látható, hogy az osztrák távollattás sokkal könnyebben hozzáférhető, s szélesebb háttér-intézményrendszerrel rendelkezik, mint a magyar rendszer. A mintától való magyar eltérést már az is szemléletesen mutatja, hogy amennyiben az osztrákkal teljesen megegyező pillérekre kívánjuk bontani a jogintézmény rendszerét, akkor hatékonyságát és működését tekintve más eredményre fogunk jutni, hiszen például a magyar szabályozásban jogszabályi szinten a civil szervezetek kevésbé jelennek meg, mint Ausztriában. Hazánkban a hozzátartozók közötti erőszak megelőzéséhez kapcsolódó feladatot látnak el a törvényben meghatározott alaptervekenységük keretében, melynek során kötelességük jelzéssel élni a családvédelmi koordinációért felelős szervnek, ha hozzátartozók közötti erőszak veszélyét észlelik, valamint kötelesek a többi szervvel együttműködni. Önálló, jogszabályban megtalálható érdemi feladatkörrel csak a rendőrség és a bíróság bír, melyeknek kötelességük hozzátartozók közötti erőszak esetén a helyszínen megjelenni, illetőleg a hivatalból, vagy kérelemre indult eljárást lefolytatni.

Dolgozatomban a pontosabb konklúziók és javaslatok megfogalmazása érdekében a hazai pillérnek tekinthető elemeket emelem ki egyenként és azokra vonatkoztatva elemzem az osztrák szabályozást, nem pedig fordítva, hiszen ha az osztrák rendszer lenne a részletes vizsgálat alapja, akkor nem biztos, hogy a magyar rendszer működését elősegítő valamennyi javaslat feltárásra kerülne.

IV. 1. Ideiglenes megelőző távollattás (Magyarország) és a kiutasítás és belépési tilalom (Ausztria)

A veszélyeztető helyzetben lévő személy, aki a bántalmazás megtörténtét követően rögtön a segítség forrását keresi és van lehetősége az internethez fordulni, a következőket tapasztalhatja.

Hazánkban csak hosszas kutatás után találunk hivatalos szerv által működtetett, vagy kormányzati portálon azonnal előtűnő központi, éjjel-nappal hívható ingyenes segélyvonalat. Jelenleg a Nemzeti Család és Szociálpolitikai Intézet oldalán látható az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (továbbiakban: OKIT)¹¹¹ elérhetősége, amelyre kattintva rövid információt találunk a Szolgálatról. Eszerint „a hozzátartozók közötti erőszak (párkapcsolati erőszak, a gyermekbántalmazás, illetve a háztartáson belül a rokonok, családtagok által elkövetett erőszak), a prostitúció és emberkereskedelem áldozatainak megsegítésével foglalkozik. Az információnyújtás mellett azonnali segítséget nyújt azokban az esetekben, amikor a kialakult helyzetet sem a helyi szociális-, és gyermekvédelmi rendszer, valamint az ezen intézményekhez kapcsolódó jelzőrendszeri tagok, sem pedig az érintett bántalmazottak természetes támogató rendszere nem tudják megfelelően megoldani.”¹¹² Azaz nem kizárólag a bántalmazás és családon belüli erőszak áldozatainak „védő telefonvonala”, hanem egyéb bűncselekmények nehéz helyzetben lévő sértettjei is igénybe vehetik. Másrészt szubszidiárius jelleggel működik, tehát segítséget csak akkor nyújt, ha más út nem áll a bántalmazott rendelkezésére. Utalást tartalmaz még a leírás arra vonatkozóan, hogy szociális rászorultság és szabad férőhely esetén előzetes egyeztetést követően segítséget tud nyújtani abban, hogy a sértett titkos menedékhelyre jusson. Minderről azonban több információt nem találunk, sem az egyeztetésről, sem a menedékhelyek igénybevételének feltételéről, sem annak módjáról. Számos hazai civil szervezet (NaNE, Stop - férfi erőszak információs vonal, Patent Egyesület) működtet ingyenesen hívható telefonvonalat,¹¹³ azonban nem állandóan elérhetőek, hanem csak egy előre meghatározott időszakban. Nem találunk tájékoztatást arról sem, hogy mit várhatunk az adott telefonszámon, például felvilágosítást, jogi segítséget, vagy menedékhelyekkel való kapcsolatfelvételt, stb.

Az ausztriai segítség után kutatva könnyen megtalálható a bűncselekmény áldozatai számára működtetett ingyenes telefonszám (0800 112 112 "*Notruf für Opfer*"), amely éjjel-nappal, már a bűncselekmény megtörténte után azonnal hívható, és az érintettek

¹¹¹ „2005. április 1-jétől működik, országos lefedettséggel, és a nap 24 órájában ingyenesen elérhető. Az OKIT elsődleges feladata a telefonon segítséget kérő áldozatok krízisközpontokba és a titkos menedékházba való irányítása.” Forrás: 1004/2010. (I. 21.) Kormányhatározat.

¹¹² <http://www.ncsszi.hu/kriziskezelo> (letöltés ideje: 2015. február 4.)

¹¹³ patent.org.hu/Hova_fordulhatnak_%20az_aldozatok.pdf (letöltés ideje: 2015. február 2.)

informálódhatnak a számukra elérhető, átfogó támogatás rendszeréről, valamint ügyvédektől kaphatnak szakmai tanácsokat.¹¹⁴ Indokolt lehet e téren az osztrák példát követni, hiszen sokkal gyorsabb és elérhetőbb segítséget jelent a bajbajutott, felzaklatott sértettnek egy könnyen megtalálható, jól ismert, éjjel-nappal elérhető központi telefonszám tárcsázása, mint időlegesen hívható telefonszámok kikeresése és a közöttük való válogatás. Hazánkban a központi telefonszám általi segítségnyújtás hatékonyságát fokozhatná, ha a civil szervezetek is ennek működtetésébe (például szakemberek delegálásával) és fenntartásába kapcsolódnának be, s emellett kapacitásuk függvényében csak ennek kiegészítéseként tartanának fenn saját segítségnyújtó vonalat. Ezt a központi telefonszámot kellene széles körben hirdetni, és segítségével nemcsak információt szolgáltatni, hanem jogi-, adott esetben pedig akár fizikai segítséget is nyújtani.

Magyarországon veszélyeztető helyzetben legtöbbször a rendőrséget riasztja a bántalmazott, a hozzátartozója, vagy esetleg a kívülálló szemtanúk.

Bántalmazott az a hozzátartozó, akinek a sérelmére a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósítják, bántalmazó pedig az a cselekvőképes hozzátartozó, aki a hozzátartozók közötti erőszakot megvalósítja, vagy akire tekintettel a hozzátartozók közötti erőszakot más megvalósítja, feltéve, hogy ezzel a bántalmazó egyetért.¹¹⁵ A hozzátartozó fogalmához a Hke. tv. a Ptk.¹¹⁶-t veszi alapul, azonban azt kiszélesítve a közeli hozzátartozó és a hozzátartozó fogalmán túl e körbe tartozónak tekinti még a volt házastársat, a volt élettársat, a bejegyzett élettársat, a volt bejegyzett élettársat, a gondnokot, a gondnokoltat, a gyámot, a gyámoltat.¹¹⁷

A hívás a Tevékenységirányító Központ (TIK) fut be, ahol az ügyeletes tiszt fogadja a hívást. Figyelmesen meghallgatja a bejelentőt, minden fontos részletre kiterjedően kikérdezi, meggyőződik a bejelentés valódiságáról. A rendőrség köteles haladéktalanul a helyszínen megjelenni, ha a családon belüli erőszak körébe tartozó személy elleni

¹¹⁴ http://www.gewaltinfo.at/recht/rechtliche_hilfe/ (letöltés ideje: 2015. február 2.)

¹¹⁵ Hke. tv. 1. § (2)-(3) bekezdés.

¹¹⁶ 2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk.)

¹¹⁷ Hke tv. 1. § (5) bekezdés.

erőszakos (fizikai vagy nemi erkölcs elleni) cselekmény miatt érkezik bejelentés,¹¹⁸ ezért az ügyeletes tiszt minden esetben járórt küld a helyszínre. Ameddig az meg nem érkezik a helyszínre, az ügyeletes tiszt folyamatosan kapcsolatban marad a bejelentővel, s igyekszik a lehető legtöbb információt megtudni. A járőrök helyszínre érkezése esetén felmerül, hogy beléphetnek-e magánlakásba hívás, vagy hatósági határozat nélkül. A rendőr főszabály szerint magánlakásba engedély nélkül nem léphet be, és ott intézkedést nem folytathat, kivéve az Rtv.-ben meghatározott esetekben, így a távoltartáshoz kapcsolódóan amennyiben segélyhívás történt, továbbá bűncselekmény elkövetésének megakadályozása, megszakítása céljából, valamint az életet, testi épséget közvetlenül fenyegető veszély elhárítása céljából, illetőleg az ilyen veszélyben lévők kimentése érdekében, valamint akkor, ha az előállítás törvényben meghatározott okból szükséges.¹¹⁹ A magánlakásban való tartózkodás csak a feladat végrehajtásához szükséges ideig tarthat.¹²⁰ A járőr elsődleges feladata a jogellenes állapot megszüntetése, valamint további jogsértő cselekmények megakadályozása. Ha szükséges, köteles intézkednie az elsősegélynyújtásról és a mentők értesítéséről. Az eljáró rendőrnek meg kell hallgatnia a bántalmazottat, a bántalmazót és az egyéb tanúkat.

Fontos azonban, hogy a helyszínen intézkedő rendőrök a később esetlegesen terhelt pozíciójába kerülő bántalmazótól beszerzett, bűncselekményre vonatkozó lényeges információkat nem jegyzőkönyvbe, hanem jelentésbe foglalják. Mindez azért lényeges, mert ha a későbbi terhelt úgy tett önmagára nézve terhelő vallomást, hogy azt megelőzően nem részesült kioktatásban, akkor a rendőri jelentés okiratként történő felhasználása a büntetőeljárásban aggályokat vet fel, hiszen ez az önvádra kötelezés tilalmába ütközik.¹²¹

A meghallgatás lefolytatása során rögzítenie kell

- a hozzátartozók közötti erőszak esetleges előzményeit,

¹¹⁸ 32/2007 (OT. 26.) ORFK utasítás a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására 3. pont.

¹¹⁹ Rtv. 39. § (1) bekezdés a, b, j, pontjai.

¹²⁰ Rtv. 39. § (4) bekezdés.

¹²¹ Maradéktalanul osztom e tekintetben az Elek Balázs által megállapítottakat. Lásd: ELEK Balázs, *A kihallgatásról készült rendőri jelentés a bizonyítási eljárásban*, *Ügyvédek lapja*, 2003/4, 25, valamint TÓTH Andrea Noémi, HÁGER Tamás, *A terhelt vallomása a büntetőeljárás bírósági szakaszában, egyes eljárási szabálysértések megítélése*, Miskolci Jogi Szemle, 2013/2, 84-85.

- a bántalmazott és a bántalmazó viselkedésének részleteit, az elhangzott kijelentéseket (szükség esetén szó szerint) és az esetleges tettelegesség körülményeit,
- a hozzátartozók közötti erőszak egyszeri vagy ismétlődő jellegét,
- azt, hogy a bántalmazó magatartása miért veszélyezteti közvetlenül és súlyosan a bántalmazottat, továbbá
- azt, hogy tartani lehet-e az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelését megalapozó cselekmény folytatásától.¹²²

A rendőröknek arra kell törekedniük, hogy minél alaposabban megismerjék a vita forrását és az erőszak okát, azonban nem alkothatnak véleményt, egyik fél pártjára sem állhatnak. Munkájukat ezért a pártatlanságnak, a fegyelemnek, a szakszerűségnek kell jellemeznie. Tartózkodniuk kell mindenfajta vallási-, faji-, és etnikai megkülönböztetéstől.¹²³ Amennyiben a rendőr a helyszíni intézkedése során hivatalból észlelte a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények alapján, vagy azt bejelentették és az eset összes körülményéből hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni, viszonylag rövid, csupán 72 órán át tartó ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésére jogosult.¹²⁴ Ez messze elmarad az osztrák szabályozás által lehetővé tett két héttől, ugyanakkor a magyar viszonyokhoz képest komoly eredménynek számít, hiszen a jogalkotó a rég várt azonnali rendőri beavatkozás lehetőségét teremtette meg, amellyel elkülöníti a bántalmazót és a bántalmazottat, s ezzel megszünteti a közvetlen veszélyhelyzetet.¹²⁵ Megszorító feltétel, hogy a helyszínre érkező járőr nem hozhatja meg ezt a határozatot, csak a kiadmányozási jogkörrel rendelkező szolgálatirányító parancsnok, alosztályvezető, osztályvezető. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a járőr meghallgatja a helyszínen a bántalmazót, bántalmazottat, adatgyűjtést, tanúkutatást végez, és előállítja a bántalmazót. Az előállítottal szemben a szolgálatirányító parancsnok elrendeli a

¹²² 52/2009 (IX. 30.) IRM rendelet az ideiglenes megelőző távoltartó határozat meghozatalának részletes szabályairól.

¹²³ A rendőrségi munka gyakorlati oldalának megismerésében nyújtott segítségért köszönetemet fejezem ki dr. Vári Vince rendőr őrnagynak, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntetőeljárásjogi Tanszék tanárának.

¹²⁴ Hke. tv. 6. § (3) bekezdés.

¹²⁵ A Magyar Helsinki Bizottság megjegyzései a büntetőeljárás törvény módosításának 2005. májusi tervezetéhez, 2005. május 25, http://helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_velemen_y_Be_20050525.pdf (letöltés ideje: 2015. április 16.)

távoltartást. A másik lehetséges megoldás, hogy a szolgálatirányító parancsnok kivonul a helyszínre, és ott hozza meg a határozatot. Az ideiglenes megelőző határozattal egyidejűleg idézést is kézbesít a bántalmazó és a bántalmazott részére, hiszen a rendőrség hivatalból kezdeményezi a bíróságon a megelőző távoltartás elrendelését.

Az ideiglenes megelőző távoltartás keretében a bántalmazó köteles

- magát távol tartani a bántalmazottól,
- magát távol tartani a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, és
- tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.¹²⁶

Az elrendelésre alapot adhatnak különösen a bántalmazó és a bántalmazott által előadott tények, a hozzátartozók közötti erőszak helyszíne, a hozzátartozók közötti erőszakra utaló jelek, a bántalmazó és a bántalmazott magatartása és egymáshoz való viszonyuk. Az eljárásra a Hke. tv.-ben megjelölt eltérésekkel a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló törvényt¹²⁷ kell alkalmazni. A rendőrség ebben az esetben a Ket. hatálya alá tartozó közigazgatási szervként jár el. Sok esetben előfordult azonban, hogy a rendőrség nem hozott érdemi döntést a távoltartással kapcsolatban, hanem átiratban megküldte a hozzá benyújtott távoltartásra irányuló kérelmet az illetékes bíróságnak a megelőző távoltartás iránti eljárás lefolytatása végett. Ez a gyakorlat nem helyeselhető, hiszen a jogszabályoknak megfelelően eljárva köteles lett volna érdemben döntenie az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelése tárgyában.¹²⁸

Bejelentést nemcsak a bántalmazott, és a Ptk.-ban meghatározott hozzátartozói, közeli hozzátartozói, valamint bejegyzett élettársa tehet, hanem a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben, valamint a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személy, és

¹²⁶ Hke. tv. 5. § (2) bekezdés.

¹²⁷ 2004. évi CXL. törvény közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (továbbiakban: Ket.)

¹²⁸ ALFÖLDI Ágnes Dóra, *Szemelvények az ügyészség ideiglenes megelőző és megelőző távoltartás alkalmazása során kialakult gyakorlatából*, Családi Jog, 2011/2, 35.

gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó egészségügyi szolgáltatást nyújtó, személyes gondoskodást nyújtó szolgáltató, közoktatási intézmény is.¹²⁹

Az ideiglenes megelőző távoltartó határozat rendelkező részének a Ket.-ben meghatározott rendelkező rész kötelező elemein¹³⁰ kívül tartalmaznia kell:

- a rendőrség döntését arról, hogy a bántalmazó köteles a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlant elhagyni, és oda az ideiglenes megelőző távoltartó határozat hatálya alatt nem térhet vissza; vagy azt, hogy a bántalmazóra nem vonatkozik, hogy az ideiglenes megelőző távoltartás hatálya alatt köteles magát távol tartani a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, mivel a bántalmazottnak nincs a szívvességi lakáshasználton kívül egyéb jogcíme és nem neveli a közös kiskorú gyermeküket,
- a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlan címét,
- a rendőrség döntését arról, hogy a bántalmazó köteles magát távol tartani a bántalmazottól, illetve a határozatban megjelölt más személytől,
- a rendőrség döntését arról, hogy a bántalmazónak tilos közvetve vagy közvetlenül a bántalmazottal, illetve rá tekintettel más személlyel, így különösen az ideiglenes megelőző távoltartást elrendelő határozatban megjelölt egyéb személlyel kapcsolatba lépni,
- annak megállapítását, hogy a bántalmazó szülői felügyeleti joga, illetve a kiskorú gyermekével való kapcsolattartási joga szünetel,

¹²⁹ Hke. tv. 6. § (2) bekezdés.

¹³⁰ *A hatóság döntését, továbbá a jogorvoslat lehetőségéről, benyújtásának helyéről és határidejéről, valamint a jogorvoslati eljárásról, bírósági felülvizsgálat esetén a tárgyalás tartása iránti kérelem lehetőségéről való tájékoztatást,*

- *a szakhatóság megnevezését és állásfoglalása rendelkező részét,*
- *az eljárás lefolytatásáért fizetendő illetéknek vagy díjnak az ügyfél vagy központi költségvetés részére történő megfizetésre vonatkozó döntést,*
- *az eljárási költség megállapítását, ha arról a hatóság nem külön dönt,*
- *az eljárási költségek viseléséről szóló döntést, ha arról a hatóság nem külön dönt,*
- *a kötelezettség teljesítésének határnapját vagy határidejét és az önkéntes teljesítés elmaradásának jogkövetkezményeit, ideértve a fizetési kötelezettséget megállapító döntésben a késedelmipótlék-fizetési kötelezettségről és annak mértékéről szóló tájékoztatást, valamint a 131. § (1a) bekezdés szerinti esetben a közérdekű munkával való megváltás szabályaival kapcsolatos tájékoztatást,*
- *a határozatban megállapított fizetési kötelezettség és a fellebbezési illeték vagy díj mértékéről és megfizetésének, lerovásának módjairól szóló tájékoztatást [Ket. 72. § (1) bekezdés d) pont.]*

- rendelkezést a határozat azonnali végrehajthatóságáról, a végrehajtás módjáról, a foganatosítás rendjéről,
- figyelmeztetést arról, hogy az ideiglenes megelőző távoltartó határozat a bántalmazó más jogszabály vagy szerződés szerinti kötelezettség alapján fennálló tartási, valamint a bántalmazottal közösen használt ingatlan fenntartására vonatkozó kötelezettségeit nem érinti,
- figyelmeztetést arról, hogy az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban előírt kötelezettségek megszegése szabálysértést valósít meg.¹³¹

A rendőr az erről szóló határozatot haladéktalanul – amennyiben az előállítás rendőri intézkedést alkalmazza, legkésőbb annak lejártáig, azaz maximum a 12 óra elteltéig –, a helyszínen köteles meghozni, közölni a bántalmazóval és a bántalmazottal, valamint a határozat egy-egy példányát átadni nekik. A jogintézmény hatékonyságát javítja, hogy a rendőrség ezzel egyidejűleg az arra illetékes járásbírósnál hivatalból kezdeményezi a megelőző távoltartás elrendelését, tehát igyekszik a törvény a folyamatos, hosszabb távú védelem biztosítására és a távoltartás rendszerének egyes pillérei között a kapcsolat megteremtésére is. Az eljárás megindításakor a rendőr tájékoztatja a bántalmazottat az áldozatsegítő, a szociális és jogi segítségnyújtó szervekről, szervezetekről és intézményekről, valamint a civil segítő szervezetekről, továbbá a rendelkezésre álló pénzügyi segítségnyújtási lehetőségekről, valamint a vonatkozó EU Rendelet értelmében a bántalmazott kérelmére segítséget nyújt a védelmi tanúsítvány más tagállamban történő felhasználásával összefüggésben.¹³² Amennyiben a bántalmazott kéri, illetőleg ha beleegyezik, a rendőrség a határozatot megküldi az illetékes családsegítő szolgálatnak, a gyermekjóléti szolgálatnak abban az esetben, ha a bántalmazott háztartásában kiskorú él. A rendőrség értesítése alapján a távoltartó határozat meghozatalát követő huszonnégy órán belül a családsegítő szolgálat, együtt élő kiskorú hozzátartozó esetében a gyermekjóléti szolgálat köteles a bántalmazottat és a bántalmazót felkeresni és velük segítő kapcsolatot kezdeményezni, illetve a kiskorút veszélyeztető helyzet megszüntetése érdekében intézkedni.¹³³ Véleményem szerint minden esetben meg kellene küldeni a határozatot a fentebb említett szerveknek, hiszen

¹³¹ Hke. tv. 8. §

¹³² Hke. tv. 11. §

¹³³ Hke. tv. 9. § (4) bekezdés.

ha már olyan helyzet alakult ki, hogy a rendőrségnek kellett beavatkozni és távoltartó határozatot hozni, akkor tartani lehet attól – ismerve a családon belüli erőszak kriminológiai vetületét –, hogy a helyzet súlyosodni fog és a bántalmazottnak szüksége lehet további hatósági segítségre, amelyet a későbbiek során már nem biztos, hogy lesz lehetősége jelezni. Ha a bántalmazott gyámság vagy gondnokság alá tartozó személy, a rendőrség a határozatot a gyámolt vagy a gondnokolt állandó lakóhelye szerinti gyámhatóságnak is megküldi.¹³⁴ Az ideiglenes megelőző távoltartást elrendelő határozatot, illetőleg a védelmi tanúsítványt, valamint az arról történő értesítést a bántalmazóval és a bántalmazottal közölni kell, és azt részükre át kell adni, illetőleg a lehető legrövidebb úton kézbesíteni kell. Megjelölt cím hiányában a határozat a rendőrségen átvehető. Ha a bántalmazó a határozatot a rendőrségen nem veszi át, a határozatot a meghozatalát követő harmadik napon közöltnek kell tekinteni. E határidő elmulasztása ellen a Ket.-ben meghatározottak szerint igazolásnak van helye.

A bántalmazót a rendőrség tájékoztatja a lakóhelyén és a környékén lévő éjszakai szálláshelyekről, azok címéről és az igénybevétel feltételeiről. Ezek javarészt a hajléktalanok számára nyitva álló éjszakai szálláshelyek, melyeket igénybe vehet, azonban amennyiben ezzel nem él, más lehetőséget nem kínál számára a törvény, s a bántalmazó az őt befogadni kész ismerősöknél, rokonoknál találhat szállást a tilalom időtartamára. A bántalmazottat az EU Rendeletnek megfelelő védelmi tanúsítvány kiállításának lehetőségéről és feltételeiről tájékoztatja.¹³⁵

A családon belüli erőszak kialakulásának megelőzését szolgálja az a rendelkezés, miszerint a rendőrségnek az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésén, a tájékoztatáson és a bíróság értesítésén kívül megelőzési-, és ezzel együtt a családvédelmi koordinációért felelős szerv felé jelzési kötelezettsége is van.¹³⁶

Amennyiben a rendőrség határozatával nincs egyetértés, úgy a határozat bírósági felülvizsgálatát lehet kérni a határozat kézbesítésétől számított három napon belül a bántalmazott életvitelszerű tartózkodási helye szerinti járásbíróságon. A kérelemről a bíróság annak beérkezésétől számított három munkanapon belül határoz közigazgatási nemperes eljárási szabályok szerint. A kérelemnek nincs halasztó hatálya, de a bíróság felfüggesztheti a végrehajtását. Amennyiben a rendőrség az ideiglenes megelőző

¹³⁴ Hke. tv. 9. § (3) bekezdés.

¹³⁵ Hke tv. 5. § (6) bekezdés.

¹³⁶ Hke tv. 2. § (1) bekezdés e, pont.

távoltartásról szóló határozata alapján védelmi tanúsítványt állított ki, a bántalmazott, vagy a bántalmazó erre irányuló kérelmére tanúsítványt állít ki a védelmi tanúsítvány saját hatáskörben való kijavítása, kiegészítése vagy visszavonása esetén ennek tényéről; végrehajtás felfüggesztésének tényéről; ha megváltoztatja az ideiglenes megelőző távoltartást, akkor annak megváltozásáról, vagy hatályának megszűnéséről, ha a megelőző távoltartás elrendelésre került, vagy ha nem került elrendelésre. Az EU Rendelet viszonylag szűk ügyintézési határidőt ír elő, így ennek megfelelően a magyar szabályozás azt tartalmazza, hogy a tanúsítványt szóban előterjesztett kérelem esetén azonnal, írásbeli kérelem esetén a kérelem beérkezésétől számított 12 órán belül kell kiállítani.¹³⁷

A gyakorlatban előfordulhat, hogy egymással párhuzamosan zajlik az ideiglenes megelőző távoltartó határozat bírósági felülvizsgálata és a megelőző távoltartás elrendelésére irányuló nemperes eljárás. Két különböző eljárásról van szó, azonban a Hke. tv. rendelkezése alapján ezen eljárásokat a megelőző távoltartás elrendelésére irányuló nemperes eljárást folytató bíróságon kell egyesíteni.¹³⁸ Belátható ugyanakkor az ideiglenes megelőző távoltartó határozat közlésére vonatkozó szabályokat áttekintve, hogy az azzal szemben bejelentett jogorvoslat jogszerű benyújtásáig akár 5-6 nap is eltelhet, mialatt a megelőző távoltartás elrendeléséről a bíróság az ideiglenes megelőző távoltartás kezdő időpontjától számított három napon belül dönt,¹³⁹ emiatt okafogyottá válhat a jogorvoslati kérelem.¹⁴⁰

Ausztriában amennyiben valaki családon belül testi, lelki, vagy szexuális erőszak áldozatává válik, vagy úgynevezett zaklató követésnek van kitéve, akkor a biztonsági rendőrségről¹⁴¹ szóló törvény¹⁴² alapján a rendőrséghez fordulva kérhet azonnali segítséget. Amennyiben élet, egészség, vagy szabadság elleni támadás várható, a rendőr

¹³⁷ Hke tv. 12. § (7)- (8) bekezdései.

¹³⁸ Hke tv. 12. § (6) bekezdés.

¹³⁹ Hke tv. 15. § (6) bekezdés.

¹⁴⁰ TÓTH Éva, „Szabadíts meg a Gonosztól!” A távoltartás dilemmái, *Ügyészek Lapja*, 2011/4, 28.

¹⁴¹ Ausztriában névleg megkülönböztetjük a biztonsági rendőrséget (Sicherheitspolizei, amelynek feladata az általános veszélyekkel szembeni védelem) és a közigazgatási rendőrséget (Verwaltungspolizei, amely a különös veszélyek elhárításán dolgozik), de csak történetileg kialakult határvonalat húzhatunk a két szerv hatásköre közé. A biztonsági rendőrség foglalkozik a büntetendő cselekményekkel, néhány feladata van az általános közrendbiztosítással és a zajvédelemmel kapcsolatban. Minden egyéb feladat a közigazgatási rendőrségé. (Lásd: KEPLINGER, Rudolf, *Sicherheitspolizeigesetz, Polizeiausgabe*, 12. Auflage, proLibris Verlagsgesellschaft mbH, Linz, 2012, 16-27.)

¹⁴² Sicherheitspolizeigesetz, Bundesgesetz über die Organisation der Sicherheitsverwaltung und die Ausübung der Sicherheitspolizei BGBl. Nr. 566/1991. (továbbiakban: SPG.) § 38a.

abba a lakásba, ahol a veszélyeztetett személy lakik, és annak közvetlen környezetébe, valamint ha kiskorúról van szó, akkor az általa látogatott iskola, óvoda, napközi ötven méteres körzetébe megtiltja a belépést (*Wegweisung*). A veszélyeztető személy tudtára kell adni, hogy pontosan mely területre nem léphet be, a kulcsait el kell tőle venni, azonban biztosítani kell számára a lehetőséget, hogy a személyes tárgyait magával vigye és informálni kell az igénybe vehető szálláslehetőségekről. A rendőrségnek tehát kötelessége, hogy erőszak esetén sürgősen beavatkozzon, a veszélyeztető személyt azonnal kiutasítsa a lakásból így védve az áldozatot, aki az otthonában maradhat és védelemben részesülhet. A törvény az azonnali kiutasítást írja elő, és nem csupán a helyszíni megjelenés kötelezettségét. Ez már érdemi intézkedést, és egyben az áldozat számára garantált segítséget jelent, szemben a magyar megoldás bizonytalanságával.

A rendőr az erőszaktevőt nemcsak kiutasítja, hanem a belépést is megtiltja a veszélyeztető személy számára az adott házba, lakásba, illetőleg annak közvetlen környezetére vonatkozóan (*Betretungsverbot*). Időtartama az elrendelésétől számított két hétig tart, s ha ezután a veszélyeztetett személynek további védelemre van szüksége, a lakóhelye szerint illetékes bíróságon kérhet ideiglenes intézkedést, amely hasonlít a hazai megelőző távoltartáshoz, azonban tartamát tekintve eltér, ugyanis ezzel együtt a bíróság döntésének kézbesítéséig, de legfeljebb négy hétre hosszabbodhat meg a belépési tilalom.¹⁴³ Hazánkban az e pillérhez kapcsolható ideiglenes megelőző távoltartás meghosszabbítására csak annyiban lehet mód, hogy elrendelése esetén a rendőrség hivatalból küldi meg az ügy iratait az illetékességgel rendelkező járásbíróságra.

Ausztriában a rendőri intézkedést azonnal, még a helyszínen közlik a veszélyeztetővel, s hogy nyomatékot is adjanak az intézkedésnek, rögtön elveszik tőle a kulcsait is, ami a magyar szabályokat tekintve elképzelhetetlen lenne. Az azonnali végrehajtás kötelezettségét erősíti, hogy az intézkedés hatálya alatt álló személy csak a legszükségesebb személyes tárgyait viheti magával, például a személyes iratokat, tárgyakat, ruhákat. Amennyiben pedig nem hajlandó a rendőrség által meghatározott lakást, illetve területet elhagyni, úgy vele szemben kényszerrel is alkalmazhatnak. Általában a kezdeti indulatok csillapodása után a veszélyeztető is lehiggad, azonban a

¹⁴³ SPG. § 38a. Abs. 8.

törvény értelmében még ez esetben sem térhet vissza a két hét lejártá előtt, ugyanis ha a belépési tilalom vége előtt visszatérne, akkor az áldozat azonnal hívhatja a rendőrséget, amely minden egyes megszegés alkalmával 500 eurós pénzbüntetést szab ki. Ha ez a szankció egy jobb anyagi helyzetben lévő veszélyeztető számára nem is jelent komoly visszatartó erőt, de az már mindenképp gátolni fogja, hogy a tilalom ismételt megszegése esetén előállíthatják. A veszélyeztetőnek azzal is számolnia kell, hogy a rendőrség a belépési tilalmat a két hét alatt egyszer, egy előre be nem jelentett időpontban ellenőrzi, és így könnyen fény derülhet az intézkedés megszegésére. Magyarországon nem pénzbüntetést, illetőleg előállítását von maga után, hanem elzárással is büntethető szabálysértést valósít meg az ideiglenes megelőző távoltartás megszegése, azonban nem találunk rendelkezést arra vonatkozóan, hogy erre a rendőrség ellenőrzésének következtében derülne fény. Annyira rövid az időtartama (72 óra), hogy külön nem szabályozza a törvény sem a határozat végrehajtását, sem pedig annak ellenőrzését. Többnyire a bántalmazott jelzi a rendőrségnek a határozat megszegését, illetőleg kisebb helységeken talán egy-egy járőrözés vagy igazoltatás kapcsán van mód ennek kiderítésére.

Előfordulhat az osztrák szabályok szerint is, hogy a belépési tilalom nem tart két hétig, erre azonban csak akkor van lehetőség, ha a hatóságok a belépési tilalom 48 órán belüli felülvizsgálata során arra az álláspontra jutnak, hogy nem lett volna szabad elrendelni. Ekkor a belépési tilalmat elrendelő határozatot hatályon kívül helyezik, a veszélyeztető pedig visszakapja a korábban elvett kulcsait. Fontos, hogy mindez soha nem a sértett, vagy a veszélyeztető személy egyéni kérésén, vagy akaratán múlik, hanem a hatóság felülvizsgálatának lehet eredménye. A veszélyeztetett személyt védő rendelkezés, hogy őt a belépési tilalomról rendelkező határozat hatályon kívül helyezéséről haladéktalanul értesítik,¹⁴⁴ így ha veszélyben érezné magát, még lesz lehetősége egy biztonságot nyújtó lakásba költözésre, vagy maradva a korábbi lakóhelyén felkészülni a veszélyeztető személlyel együtt töltendő elkövetkező időszakra.

A két rendszert összevetve azt mondhatjuk, hogy hazánkban a rendőrség által nyújtott védelem megfelel a családon belüli erőszak elleni hatékony fegyverrel szemben

¹⁴⁴ SPG. § 38a. Abs. 6.

támasztott követelményeknek, ugyanis azonnali védelmet nyújt a bántalmazást követően arra az időtartamra, amely alatt a bántalmazott megnyugodhat, s további jogi lépéseket tehet a helyzet megoldása érdekében. Másik oldalról, a bántalmazó személy sem marad teljesen magára, hiszen az intézkedés elrendelésekor a rendőrség köteles őt tájékoztatni egyfelől a megszegéssel járó szankciókról, másfelől az ez időre igénybe vehető szálláslehetőségekről. Mégis felfedezhetünk számos releváns különbséget az osztrák és magyar rendszer között, melyek áttekintésével arra jutunk, hogy az osztrák rendszer már az alapjait tekintve is hosszabb távú, jobban szervezett védelmet biztosít.

Az osztrák és a magyar rendszert tekintve hasonlóság, hogy a rendszer első lépcsője, a rendőrség mindkét államban jogosult a távoltartás elrendelésére, így a bántalmazás helyszínére érve gyors és hatékony megoldást jelenthet a bántalmazó és a bántalmazott közötti konfliktus feloldására, s a helyzet megnyugtató, ám ideiglenes rendezésére. Mindkét szabályozásban rögtön a helyszínen intézkedik, azonban míg az osztrák szabályozás „beavatkozásra” kötelezi, addig a magyar csak a helyszíni „megjelenési kötelezettséget” tartalmazza, amely nem biztos, hogy beavatkozással is jár majd. Amennyiben beavatkozásra sor kerül és elrendeli az ideiglenes megelőző távoltartást, azt csak sokkal rövidebb időtartamra teheti meg, mint Ausztriában. Magyarországon az időtartama csupán 72 óra, szemben az osztrák rendszer adta két hét és az esetleges meghosszabbítással elrendelt négy hét lehetőségével. További jelentős különbség, hogy Ausztriában a rendőrség már a helyszínen elveszi a veszélyeztető kulcsait, míg hazánkban ilyen jogosultság nincs. Eltérés, hogy hazánkban nincs rendőrségi ellenőrzés a határozat végrehajtása fölött, ellenben az osztrák rajtaütés-szerű ellenőrzéssel. Magyarországon a határozat megszegéséről nem a Hke. tv. szól, hanem a szabálysértési törvény tartalmazza, hogy az ideiglenes megelőző (és a megelőző) távoltartás szabályainak megszegése szabálysértés.¹⁴⁵ Az egyik legszembetűnőbb különbség azonban, hogy már megtörtént erőszak esetén is sor kerülhet a kiutasításra és a belépési tilalom elrendelésére, s nem feltétele az azonnali rendőrségi riasztás és kiszállás. Ausztriában elegendő tehát a sértett félelme a további erőszaktól, bántalmazástól, míg hazánkban kizárólag a helyszíni rendőrségi intézkedés lehet a hatósági beavatkozás kezdőpontja.

¹⁴⁵ Szabs. tv. 168. §

Statisztika szerint¹⁴⁶ Ausztriában az elrendelése 1997-től évről évre körülbelül ezer esettel növekedett, míg elérte a 6500-6700 esetben történő elrendelést egy évben. 2013-ban 8307 esetet regisztráltak, ahol a lakásból kiutasítás, illetve belépési tilalom került alkalmazásra. A bécsi intervenciós központ statisztikája szerint 2003-tól 10 év alatt majdnem megduplázódott a belépési tilalmak száma, 2013-ra meghaladta a 3400-at is.¹⁴⁷ Ennek csupán töredéke, átlagosan körülbelül 20%-a, majd napjainkra csökkenő tendenciát mutatva, mintegy 10%-a kerül megszegésre, ami igazgatási büntetést vont maga után, így eredményesnek mondhatjuk a jogintézmény működését.

Hazánkban egységes, az egész ország adatait összefoglaló statisztikát nem találunk. Mivel az elrendelt ideiglenes megelőző távoltartás alkalmazása a rendőrség hatáskörébe tartozik, így rátalálhatunk egy-egy város¹⁴⁸ rendőrkapitányságának beszámolójára, melyet az önkormányzat képviselőtestülete, vagy közgyűlése előtt tett, ahol megemlíti, esetleg statisztikai adatokkal is árnyalja a jogintézmény működését, de messzemenő következtetések levonására mindez nem ad módot. Egy-egy szakmai fórumon is elhangozhatnak erre vonatkozó adatok,¹⁴⁹ azonban ezek sem képezhetik általános érvényű megállapítások alapját.

¹⁴⁶ http://aoef.at/images/06_infoshop/6-2_infomaterial_zum_downloaden/Infoblaetter_zu_gewalt/STATISTIK%20Wegweisungen%201997%20bis%202013.pdf (letöltés ideje: 2015. február 10.)

¹⁴⁷ <http://www.interventionsstelle-wien.at/images/doku/statistik2013web.pdf> (letöltés ideje: 2015. február 9.)

¹⁴⁸ Például: Kaposvár: <https://www.kaposvar.hu/eloterjeszesek/et20130228/documents/e23.doc> (letöltés ideje: 2015. február 6.); Budapest Főváros Kormányhivatala Szociális és Gyámhivatal <http://www.kormanyhivatal.hu/download/2/74/71000/B%C5%B1nmegele%C5%91z%C3%A9si%20Jelent%C3%A9s%20a%202013%20C3%A9vr%C5%91l.doc>. (letöltés ideje: 2015. február 6.); Békéscsaba: http://www.bekescsaba.hu/download.fcgi/26752_0_0_1_Rendors%E9gi_besz%E1mol%F3.pdf (letöltés ideje: 2015. február 6.)

¹⁴⁹ 2009. október 1-jétől 2010. június 24-ig összesen 859 ideiglenes megelőző távoltartást rendelt el a rendőrség, a legtöbbet Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, szám szerint 197-et. Forrás: Bírónők Egyesülete 2010. június 25-én a távoltartás, mint a családon belüli erőszak áldozatainak megvédésére szolgáló eszköz új szabályainak alkalmazásáról, hatékonyságának vizsgálatáról rendezett konferenciája. www.bironokegyesulete.hu/csaladijog.doc (letöltés ideje: 2015. február 6.)

IV. 2. A megelőző távoltartás (Magyarország) és az ideiglenes intézkedés (Ausztria)

A bántalmazott életvitelszerű tartózkodási helye szerinti járásbíróság illetékes a megelőző távoltartó határozat elrendelésére a Hke. tv., valamint mögöttes jogszabályként a polgári perrendtartásról szóló törvény szabályai alapján. Amennyiben a rendőrség ideiglenes megelőző távoltartó határozatot hoz, ezzel egyidejűleg kötelessége hivatalból értesíteni az illetékes járásbíróságot, így ebben az esetben hivatalból történik a megelőző távoltartási eljárás, amely azonban nem a rendőrség által elrendelt távoltartás felülvizsgálatát jelenti. „Ha a megelőző távoltartási eljárást ideiglenes megelőző távoltartásra irányuló eljárás előzte meg, a bírósági eljárás minden esetben hivatalból indul, tehát – ahogyan a felülvizsgálati kérelem is hivatkozik – egyik bántalmazottnak sem kell kérnie az eljárás megindítását, még annak az érintettnek sem, akinek vonatkozásában a rendőrség a távoltartásról elmulasztott rendelkezni. A megelőző távoltartásra irányuló eljárás során a bíróság ugyan figyelembe veszi az ideiglenes távoltartásra vonatkozó iratanyagot, hiszen eljárása az ott észlelt családon belüli erőszakhoz kapcsolódik, azonban az nem a korábbi rendőrségi határozat felülvizsgálatára irányul.”¹⁵⁰ A megelőző távoltartás elrendelésére irányuló eljárást tehát a családjogi jogviszonyokat rendező polgári nemperes eljárások körében találjuk.¹⁵¹

A rendőrség és a családvédelmi koordinációért felelős szerv minden rendelkezésre álló dokumentumot a bíróság rendelkezésére bocsát, akinek az ideiglenes megelőző távoltartás kezdő időpontjától számított három napon belül kell lefolytatnia az eljárást, mely az ideiglenes megelőző távoltartás kezdőnapjától indul, és e nap is beleszámít.¹⁵² Lehetséges az is, hogy kérelemre indul, ekkor az eljárást a kérelem beérkezésétől számított három munkanapon belül le kell folytatni.¹⁵³ Kérelmező lehet a bántalmazott, és annak hozzátartozója, közeli hozzátartozója valamint bejegyzett élettársa is.

¹⁵⁰ KÖRÖS András, *Távoltartási ügyek a Kúria gyakorlatában*, Családi jog, 2014/2, 38.

¹⁵¹ VARGA István, *A polgári nemperes eljárások joga*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013, 1010.

¹⁵² Legfelsőbb Bíróság Civilisztikai Kollégiumának emlékeztetője a civilisztikai kollégiumvezetők 2010. február 17-19. napján megtartott országos tanácskozásán megvitatott kérdésekről.

¹⁵³ Hke. tv. 15. § (6) bekezdés.

A magyar törvény – a példának tekintett osztrák rendszerrel ellentétben, amelynél bárki kérheti a távoltartás elrendelését – taxatívén határozza meg a hozzátartozók körét, akik jogosultak kérelmezni, s e körben az élettől idegen módon a törvény első, eredeti változata szerint a volt élettárs nem szerepelt, noha hasonló indokkal kellett volna a kérelmezők között lennie, mint a volt házastársnak vagy a volt bejegyzett élettársnak. Ennek kiküszöbölésére az Országos Bírósági Hivatal Elnöke javaslatban¹⁵⁴ szorgalmazta, hogy a törvény kerüljön módosításra, hiszen az eddigi adatok alapján a kérelmek közel felét amiatt utasította el a bíróság, hogy a volt élettárs nem kezdeményezhette a megelőző távoltartás elrendelését. A módosítás megtörtént, így az életbeli viszonyokhoz alkalmazkodva immár a volt élettársak is a törvény hatálya alá tartoznak.

A megelőző távoltartás maximális időtartama eredetileg harminc nap volt, melyet a jogalkotó az említett OBH Elnöki javaslat hatására felemelt hatvan napra.¹⁵⁵

Az eljárás során a bíróság a felek személyes meghallgatását legalább egyszer köteles megkísérelni. Erre a feleket idéznie kell, melyhez a rendőrség segítségét is igénybe veheti.

Megjegyzendő, hogy a személyes meghallgatáson a felek csak a perbeli pozíciójukra nézve kapnak kioktatást, hiszen ez az eljárás a polgári nemperes szabályok szerint zajlik. Azaz itt nincs jelen az a figyelmeztetés, ami a büntetőeljárásban egy gyanúsított, vagy egy tanúkénti kihallgatás során kötelező volna. Mindezek ellenére nem ütközik az önvádra kötelezés tilalmába és nem valósít meg eljárási szabálysértést sem, ha később e személlyel szemben folyamatban lévő büntetőeljárásban a korábban jogszerűen lefolytatott személyes meghallgatáson elhangzottakat bizonyítékként használják fel.

A személyes meghallgatáson való meg nem jelenés jogkövetkezményének szempontjából meg kell különböztetnünk a hivatalból és a kérelemre indult eljárásokat. Ha a megelőző távoltartási eljárást ideiglenes megelőző távoltartásra irányuló eljárás előzte meg, akkor a bírósági eljárás hivatalból indul és egyik félnek sem kell azt külön kérnie. A hivatalból indult eljárásban a döntéshozatalnak nem akadály, ha a meghallgatáson személyesen egyik fél sem jelenik meg, hiszen itt nincs klasszikus értelemben vett kérelmező és kérelmezett, hanem bántalmazott és bántalmazó van,

¹⁵⁴ <http://www.birosag.hu/media/aktualis/megelozo-tavoltartas-szigoritasat-javasolja-az-obh> (2014. január 4.)

¹⁵⁵ Uo.

akiket a bíróság meghallgathat, s az általuk előadottakat a bizonyítékok sorában értékeli. Ha egyik fél sem jelenik meg a személyes meghallgatáson, akkor a bíróság a rendelkezésre álló iratok alapján dönt, hiszen valamennyi információ a birtokában van, mert a rendőrség az ideiglenes megelőző távollattartás elrendelése során széleskörű bizonyítást lefolytatva valamennyi szükséges adatot beszerezett, melyeket a távollattartás elrendelésével egyidejűleg továbbított is a bíróság számára. A bíróság előtt csupán két alternatíva áll. Rendelkezhet a megelőző távollattartás elrendeléséről, vagy pedig annak mellőzéséről, azonban eljárást megszüntető végzést nem hozhat.¹⁵⁶ Közzétett eseti döntés is megerősíti, hogy hivatalból indult megelőző távollattartásra irányuló eljárást nem lehet megszüntetni, ha a bántalmazott nem jelenik meg és előzetesen nem menti ki magát.¹⁵⁷ Kialakult a gyakorlat abban is, hogy nem alkalmazhatóak a Pp. szabályai és nem lehet eljárást megszüntető határozatot hozni, ha hivatalból indult eljárásban a bántalmazott a személyes meghallgatáson úgy nyilatkozik, hogy nem kívánja a távollattartás elrendelését és visszafogadja a bántalmazót. Ekkor a bíróság ha úgy látja az eset összes körülményéből, mellőzheti a távollattartást, de eljárást megszüntető végzést ebben az esetben sem hozhat, hiszen nem kérelemre indult az eljárás és a bántalmazott nem tekinthető az ügy urának. Meg kell jegyeznünk, hogy a Hke. tv. elsősorban a hivatalból történő eljárásra épít, mert a hozzátartozók közötti erőszak bántalmazottai általában nincsenek abban a helyzetben, hogy jogaikat megfelelően érvényesítsék, ezért nem is tekinthetők „félnek” az eljárásban. Ehelyett érdekelt személyek, s az általuk elmondottakat a személyes meghallgatáson a bíróság mérlegeli és értékeli.¹⁵⁸ Nem tekinthető tehát a kérelem visszavonásának hivatalból indult eljárásban, ha a bántalmazott nem jelenik meg, vagy ha megjelenik, de ott kifejezetten kéri a távollattartás mellőzését. A körülmények feltárása során a bántalmazott nyilatkozatát fokozott súllyal kell értékelni, azonban nem mondható ki elvi élel, hogy a bíróság nem rendelheti el a megelőző távollattartást indokolt esetben a bántalmazott kifejezett akarata ellenére.¹⁵⁹ Tehát nem kizárt ennek alapján, hogy ha hivatalból indult eljárásban a személyes meghallgatás végéig kibékülnek a felek, akkor a bíróság akár a bántalmazott akarata

¹⁵⁶ ALFÖLDI Ágnes Dóra, *Szemelvények az ügyészség...*, i.m. 36.

¹⁵⁷ BH2013.307.

¹⁵⁸ KÖRÖS i.m. 40.

¹⁵⁹ Legfelsőbb Bíróság Civilisztikai Kollégiumának emlékeztetője a civilisztikai kollégiumvezetők 2010. február 17-19. napján megtartott országos tanácskozásán megvitatott kérdésekről.

ellenére is hozhat távortartást elrendelő végzést, ha az eset összes körülményéből ennek szükségét látja.

Más jogkövetkezmény társul a meg nem jelenéshez a kérelemre indult eljárásban. Ekkor már valódi „félnek” kell tekinteni a bántalmazottat, így ha nem jelenik meg és előzetesen nem menti ki magát, vagy a személyes meghallgatáson nyilatkozik úgy, hogy nem kéri a távortartás elrendelését, illetőleg a kérelme nem tartalmazza a Hke. tv. által meghatározottakat,¹⁶⁰ akkor úgy kell tekinteni, mintha visszavonta volna a kérelmét. Kérelemre indult eljárásban a bántalmazott a kérelmező, és a Pp. szabályai szerint a bíróság kötve van a kérelemhez, így ha visszavonja a távortartásra irányuló kérelmét, akkor az eljárást nem lehet lefolytatni és eljárást megszüntető végzést kell hozni.

Nem akadályozza azonban a távortartás elrendelésének, ha a bántalmazó marad távol a személyes meghallgatásról.¹⁶¹ E rendelkezés is a családon belüli erőszak áldozataira koncentrálva igyekszik a lehető legszélesebb körű védelmet nyújtani számukra. Hasonló szellemben működik az a szabály, hogy a bántalmazott és a bántalmazó egymás jelenlétében való meghallgatását részben vagy teljes egészében mellőzheti, illetőleg szintén áldozatvédelmi szempontokat szem előtt tartva indokolt esetben a bíróság gondoskodik annak megakadályozásáról is, hogy a bántalmazott és a bántalmazó a bíróság épületében személyesen találkozzon.¹⁶² Jogszabályi háttérét tekintve üdvözlendő e rendelkezés, azonban a magyar bíróságok épületét ismerve tudható, hogy ez a megoldás sajnos nem érvényesíthető minden esetben.

A személyes meghallgatáson nem csupán annak kiderítésére kell törekednie a bírónak, hogy mi történt, hiszen azt akár már az iratokból is megállapíthatja, hanem sokkal inkább azt kell feltárnia, hogy mit gondolnak, akarnak és tudnak a felek. A bíró attitűdje sem elhanyagolható, ugyanis nyitottnak kell lennie a kommunikációban, azonban egyben határozottnak és udvariasnak is. Aktív, odafigyelő hallgatóvá kell válnia, s olyan kérdezői és meghallgatási taktikát kell alkalmaznia, ami elvezet a hatékony

¹⁶⁰ A kérelem kötelezően tartalmazza:

- az eljárás lefolytatására irányuló kérelmet,
- a kérelem előterjesztésének indokait,
- a rövid tényállást és az előzményeket,
- a kérelmező nevét, lakóhelyét,
- a bántalmazó azonosítására és elérhetőségére vonatkozó, rendelkezésére álló adatokat
- annak megjelölése, hogy kéri-e a védelmi tanúsítvány kiállítását is. [Hke. tv. 14. § (3)- (3a) bekezdései.]

¹⁶¹ Hke. tv. 15. § (3) bekezdés.

¹⁶² Hke. tv. 15. § (7) bekezdés.

segítségnyújtásig.¹⁶³ Különösen a kérelemre indult eljárásban van jelentősége, hogy a bíróságnak rendkívül körültekintően kell eljárnia a család védelme érdekében és feltárnia a cselekmények lelki hátterét, s mindezt a felek rendelkezési jogának tiszteletben tartása mellett anélkül, hogy őket nyilatkozataik ismételt megfontolására, vagy módosítására készítené.¹⁶⁴ A bíróság a megelőző távoltartást legfeljebb hatvan napra akkor rendeli el, ha az eset összes körülményéből, így különösen a bántalmazó és a bántalmazott által előadott tényekből, a hozzátartozók közötti erőszakra utaló jelekből, a bántalmazó és a bántalmazott magatartásából és viszonyából a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni.¹⁶⁵ A határidő az ideiglenes megelőző távoltartásról rendelkező határozat szerinti távoltartási kötelezettség kezdő időpontjától indul és nem a naptári nap nulla órájától.¹⁶⁶ Eseti bírósági döntés mutat rá, hogy a bíróságnak vagy a jövőre nézve kell elrendelnie a megelőző távoltartást, vagy ha a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésének veszélye a határozat meghozataláig megszűnt, azt mellőznie kell. Visszamenőleges hatállyal a megelőző távoltartás elrendelésére nem kerülhet sor, hiszen a Hke. tv. célja, hogy még azt megelőzően kezelje a családon belüli erőszak jelenségét, mielőtt egy súlyosabb helyzet, esetleg bűncselekmény bekövetkezne. A távoltartásnak mindig egy meghatározott, adott időpontban megtörtént cselekményhez kell kapcsolódnia, oly módon, hogy a rendőrség által elrendelt három napos ideiglenes megelőző távoltartást indokolt esetben, lehetőség szerint megszakítás nélkül kövesse az azt mintegy megerősítő bíróság által elrendelt megelőző távoltartás.¹⁶⁷

Hasonlóan az ideiglenes megelőző távoltartó határozathoz, a bántalmazó köteles

- magát távol tartani a bántalmazottól,
- magát távol tartani a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól,
- magát távol tartani a megelőző távoltartó határozatban megjelölt más személytől, és

¹⁶³ DIÓSZEGINÉ SZOLYÁK Edina, PÁL Szilvia, „*Ne a tükröt törd szét, ha bánt az önarckép!*” *Családjogi szilánkok: gondolatok a távoltartással kapcsolatban*, Magyar jog, 2012/2, 239.

¹⁶⁴ Uo. 242.

¹⁶⁵ Hke. tv. 16. § (1)- (2) bekezdés.

¹⁶⁶ Legfelsőbb Bíróság Civilisztikai Kollégiumának emlékeztetője a civilisztikai kollégiumvezetők 2010. február 17-19. napján megtartott országos tanácskozásán megvitattott kérdésekről.

¹⁶⁷ BH2011.311.

- tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.

Láthatjuk, hogy a bántalmazottak számára hasonló védelmet biztosít, mint az ideiglenes megelőző távoltartás, de mégis hosszabb időtartamra szól. A távoltartással szemben előzetesen felállított követelményeknek megfelelően a segítségnyújtás gyorsaságát hivatott elősegíteni, hogy kérelemre induló eljárásban elintézési határidő a kérelem beérkezésétől számított három munkanap, melybe a kezdőnap is beleszámít, s hiánypótlásnak az eljárásban csak rendkívül indokolt esetben és csak akkor van helye, ha az kérelemre indult, s erre a bíróság a kérelem beérkezésétől számított egy napon belül felhívja a feleket. Mindez feltételezi, hogy a bíróság a kérelmet a beérkezését követően rögtön, de legkésőbb egy napon belül érdemi vizsgálatnak veti alá. További, gyors ügyintézését követelő rendelkezés, hogy az eljárásban felfüggesztésnek és szünetelésnek nincs helye,¹⁶⁸ bizonyítási eljárás a távoltartási döntés meghozatala során az eljárás sajátosságaira tekintettel nem folytatható le.¹⁶⁹ A bántalmazott védelmét szolgálja, hogy a bíróság a határozatát a személyes meghallgatáson közli a felekkel, és az előzetesen végrehajtható lesz, tekintet nélkül a fellebbezésre.

A határozat ellen a közléstől számított három munkanapon belül van helye fellebbezésnek. A jogorvoslati figyelmeztetést követően a megelőző távoltartást elrendelő határozat rendelkező részében a következő figyelmeztetés szerepel: „A bíróság tájékoztatja a feleket, hogy a végzésben foglalt megelőző távoltartásra vonatkozó kötelezettségek teljesítésére a végzés elleni fellebbezésnek halasztó hatálya nincs, a kötelezettségek megszegése szabálysértést valósít meg, amely elzárással,¹⁷⁰ vagy 150000 Forint pénzbírsággal büntethető.”¹⁷¹ Az elsőfokú bíróság a fellebbezési határidő leteltét követően, amennyiben van fellebbezés, haladéktalanul felterjeszti az iratokat a másodfokú bírósághoz, amely három munkanapon belül bírálja el, s határozatát a rendőrség útján közli a felekkel.

¹⁶⁸ Hke. tv. 15. § (4)-(5) bekezdés.

¹⁶⁹ Legfelsőbb Bíróság Civilisztikai Kollégiumának emlékeztetője a civilisztikai kollégiumvezetők 2010. február 17-19. napján megtartott országos tanácskozásán megvitattott kérdésekről.

¹⁷⁰ Amennyiben a határozatot a hatálya alatt álló nem tartja be, szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértést követ el. (Szabs. tv. 168. §)

¹⁷¹ Legfelsőbb Bíróság Civilisztikai Kollégiumának emlékeztetője a civilisztikai kollégiumvezetők 2010. február 17-19. napján megtartott országos tanácskozásán megvitattott kérdésekről.

Ausztriában a bíróság által elrendelhető *ideiglenes intézkedés (einstweilige Verfügung)*¹⁷² lakóhelyhez kötött védelem esetén 6 hónapig tart. Ennek során a bíróság határozatában megtiltja, hogy a megjelölt lakóhelyre és annak közvetlen környezetébe belépjen, aki az együttélést a másik személlyel szemben testi támadással, azzal való fenyegetéssel, vagy pszichikai egészségre sérelmesen ható viselkedéssel el nem várhatóvá teszi. Kiegészítő feltétel, hogy akkor lehet ezt elrendelni, amennyiben a lakás a kérelmező lakhatását szolgálja. Azonnal végrehajtható, s hasonlóan a rendőrségi intézkedéshez, ez esetben is a kiutasítás után a végrehajtó hatóság elveszi a veszélyeztető kulcsait, s az bírósági letétbe kerül. Biztosítani kell azonban, hogy a személyes értéktárgyait, ruhákat, munkavégzéséhez szükséges eszközöket magával vihesse. Amennyiben nincs jelen a határozat közzétevésekor, úgy két napon belül biztosít erre lehetőséget számára a határozatot végrehajtó hatóság, amelyet az eljáró bíróság jelöl ki.¹⁷³ Amennyiben az előzőekben írt feltételek fennállta miatt a bántalmazott általános védelmet kér, amelynél a tilalom a lakóhelyén túl már kiterjed egyéb helyekre, személyekre, úgy egy évig lesz hatályos a határozat, de akár ennek hosszabbítását is lehet kérni, így láthatjuk, hogy az osztrák jogban akár egy évet meghaladó védelem is kérhető. Nemcsak megvalósult bűncselekmény (fizikai erőszak), vagy annak kísérlete után van helye, hanem akár testi erőszakkal való fenyegetés, vagy a magyar rendszer számára ismeretlen lelki erőszak esetén is. Ennek az az alapja, hogy az osztrák rendszer előremutató módon a magyarnál sokkal szélesebb körben igyekszik értelmezni az erőszak fogalmát. Nemcsak a testi, fizikai, vagy hazánkban is ismert nemi erőszak tartozik körébe, hanem a gazdasági erőszak (amikor az egyik fél anyagi függésben tartja a másikat és ezzel visszaél, így például nem ad neki elegendő pénzt a háztartással kapcsolatos kiadásokra, eltitkolja a bevételeket, megtiltja, hogy a másik önálló bankszámlával rendelkezzen, stb.), és a pszichikai, lelki erőszak is (végletes féltékenykedés, az áldozat önbizalmának teljes lerombolása, a külvilágtól való elzárása, másokkal történő kapcsolattartás megtiltása, mobiltelefon elvétele, stb.).¹⁷⁴ Ezen túlmenően elegendő az ideiglenes intézkedés kérelmezéséhez akár a testi erőszakkal való fenyegetettség fennállása is, s az, hogy a sértett tovább nem képes a fenyegetővel

¹⁷² EO §§ 382b.- 382e.

¹⁷³ EO. § 382b, 382d.

¹⁷⁴ http://www.a oef.at/images/06_infoshop/6-2_infomaterial_zum_downloaden/Infoblaetter_zu_gewalt/Formen%20von%20Gewalt%20gegen%20Frauen.pdf (2014. január 4.)

együtt élni, az általános védelemhez pedig, hogy nem várható el a kérelmezőtől, hogy a jövőben a veszélyeztető személlyel találkozzon. Hazánk ezt a hipotetikus elrendelési okot nem vette át. Bár a lelki egészséget veszélyeztető tevékenység, vagy mulasztás szerepel a hozzátartozók közötti erőszak törvénybeli fogalmában, azonban a törvény hatálya a lelki erőszak fogalmára még nem terjed ki.

Helyeselhető az az osztrák megoldás, hogy az ideiglenes intézkedést a bíróságtól bárki kérheti, aki lakóterében, lakásában vagy az étletterében erőszakot szenved el. Nem feltétel a sértett és a bántalmazó között fennálló rokoni kapcsolat, így például volt házastárs, élettárs, de akár volt, vagy jelenlegi udvarló, lakótárs, barát is lehet a veszélyeztető személy, a többi feltétel teljesülése esetén helye van ideiglenes intézkedés elrendelésének. További figyelemreméltó pontja a szabályozásnak, hogy gyermek veszélyeztetése esetén nemcsak a szülő kérheti, hanem a gyámhivatal is, így biztosítva a gyermek jogát az otthonában maradásra és a veszélyeztető személy eltávolítását.

Ez az ideiglenes intézkedés kiterjedhet a lakóhelyre, illetve a lakókörnyezetre, amikor kifejezetten egy sértettel együttlakó személy alkalmaz erőszakot és a bíróság a veszélyeztetőt az adott lakás elhagyására kötelezi, s megtiltja neki a belépést 6 hónapra.¹⁷⁵ Amennyiben bírósági eljárás is indult ugyanezen felek között ebben az időszakban, úgy az intézkedés a folyamatban lévő eljárás végéig meghosszabbodik, tehát a tényleges tartama kitarthat a felek közötti jogvita rendezéséig, ami szintén követendő példaként állhatna a magyar jogalkotó előtt, azzal együtt, hogy a hatályos jogrendszerben amennyiben a lakótárssal szemben lenne szükség távoltartásra, azt csak büntetőeljárás keretén belül lehet kérni, azon kívül nem. E szempontból is megállapítható, hogy az osztrák jog szélesebb körben elérhető segítséget biztosít a veszélyeztetett személyek számára, mint a magyar jog.

Az ideiglenes intézkedés másik lehetősége a lakóhely védelmével egyidejűleg, vagy attól függetlenül is kérhető általános védelem az erőszak ellen, amely a távoltartás klasszikus fogalmába helyezhető, hiszen itt meghatározott helyek (munkahely, oktatási-, egészségügyi intézmény) megközelítését tiltja meg a bíróság, illetve azt, hogy a veszélyeztetett személlyel bármilyen, közvetlen vagy közvetett formában keresse a

¹⁷⁵ EO § 382 b.

kapcsolatot.¹⁷⁶ Ez utóbbit önmagában is lehet kérni, nem feltétele a lakókörnyezet védelmének kérése. A lakóhelyen kívüli helyszínekre vonatkozó védelem legfeljebb egy évig állhat fenn, azonban amennyiben az erőszak továbbra is fennáll, hosszabbítást lehet kérni. Erre a magyar jogszabályok szerint egyáltalán nincs lehetőség, amennyiben erre volna szükség, hazánkban ismételt kért a megelőző távoltartás elrendelését.

A meglehetősen hosszú időtartammal az osztrák jogalkotó törekedett a veszélyeztetett személyek biztonságát szavatolni. Mindez már az elrendelés során megmutatkozik, hiszen a bíróságnak minél hamarabb döntést kell hoznia az ügyben. Ha rendőrségi távoltartás is folyamatban van, s ezen időszak alatt terjeszt elő ideiglenes intézkedés iránt kérelmet, akkor a rendőrségi intézkedés tartama automatikusan meghosszabbodik négy hétre, hogy a sértettnek az átmeneti időre is megoldást nyújtson. Teljesen átvette a magyar szabályozás azt az osztrák szabályt is, hogy a bíróság meghallgathatja a veszélyeztetőt is, azonban ennek elmaradása nem akadályozza az ideiglenes intézkedés elrendelését. A bíróságon a meghallgatás mellett egyéb bizonyítási eszközökkel is alá kell támasztani az erőszak megtörténtét, például orvosszakértői véleménnyel, áldozatsegítő munkatársak véleményeivel, fényképekkel, stb. A rendőrségi jegyzőkönyvet a bíróság közvetlenül onnan szerzi be. Az intézkedés végrehajtása során a sértettet haladéktalanul értesíti a határozat meghozataláról és a végrehajtás időpontjáról, s ő eldöntheti, hogy kíván-e jelen lenni a veszélyeztető eltávolításakor, vagy nem. Bírósági végrehajtó fogatosítja a bíróság határozatát, azonban sürgős, vagy veszélyes esetben a rendőrségen keresztül is elrendelhető a végrehajtása. A bírósági végrehajtó, vagy a rendőrség kézbesíti a határozatot a veszélyeztetőnek, majd a lakás azonnali elhagyására szólítja fel. Minden lakáskulcsát le kell adnia, ezeket a határozat időtartama alatt a bíróságon őrzik. A rendőrségi távoltartáshoz hasonlóan itt is csak a személyes használati tárgyait viheti magával,¹⁷⁷ de kizárólag a végrehajtó, vagy a rendőrség kíséretében hozhatja el őket, nem pedig egy neki tetsző időpontban, ami a veszélyeztetett személlyel kettesben újabb konfliktus forrása lehetne. A rendőrség nemcsak a végrehajtás fogatosításában nyújt segítséget, hanem a határozat megsértésekor a rendőrség feladata arról gondoskodni akár kényszer alkalmazásával is, hogy a veszélyeztető elhagyja a megjelölt helyeket. A veszélyeztetett személy jelezheti az ideiglenes intézkedés megszegésének tényét a bíróságon, kérheti, hogy vonják

¹⁷⁶ EO § 382 e.

¹⁷⁷ EO § 382d.

felelősségre a veszélyeztetőt, s amennyiben ismételt megszegésre kerülne a sor, úgy elzárással is büntethetik.

Amennyiben a párhuzamot követve a második pillért a magyar megelőző távoltartás, valamint az osztrák ideiglenes intézkedés képezi, úgy a hasonlóságok mellett itt is számtalan különbséget láthatunk, melyeket érdemes közelebbről megvizsgálni, s a magyar rendszer hatékonyabb működését elősegítő javaslatokat levonni.

Magyarországon a polgári bíróság által nemperes eljárásban elrendelhető megelőző távoltartás feleltethető meg az ideiglenes intézkedésnek, azonban ennek időtartama legfeljebb 60 napra lehetséges. Láthatjuk, hogy ez az időtartam messze elmarad az Ausztriában lehetséges 6 hónaptól, vagy az egy évtől. A feltételei között nem találjuk meg az erőszakkal való fenyegetettséget, így azt mondhatjuk, hogy mindenképpen megtörtént bántalmazás ténye szükséges az elrendeléséhez és nem alkalmazható lelki erőszak esetén, amely sokszor legalább olyan fájdalmat tud okozni, mint a testi erőszak. Fogatosítására a törvényben olyan részletes és egyben a jogintézmény hatékonyságához jelentősen hozzájáruló szabályokat nem találunk, mint az osztrák rendszerben, nem veszik tehát el a veszélyeztető kulcsait, nincs rendőrségi fogatosítás a kiköltözéskor. A magyar jogszabály taxatív, pontosan beazonosítható módon határozza meg a kérelmezők körét, míg az osztrák szabály nem alkalmazza e szűkítő feltételt, elsősorban azért, hogy az áldozatok minél szélesebb körének nyújthasson mind hatékonyabb segítséget. Hazánkban a határozat megszegése nem valósít meg bűncselekményt, hiszen az ideiglenes megelőző távoltartás megsértéséhez hasonlóan szabálysértést¹⁷⁸ valósít meg.

¹⁷⁸ Szabs. tv. 168. §

IV. 3. Távoltartás a büntetőeljárásban

Hazánkban a bíróság büntetőeljárásbeli *kényszerintézkedésként* is elrendelheti a távoltartást, az előzetes letartóztatás alternatívájaként.

Míg az előzetes letartóztatás története a XV. századra nyúlik vissza,¹⁷⁹ s az első igazi lépéseket az 1896-os Bp.¹⁸⁰ tette meg a vizsgálati fogság és az előzetes letartóztatás részletes szabályaival, addig a távoltartás csak a modernkor követelményeként jelent meg a jogtudományban. Az 1951-es Bp.¹⁸¹-től egészen 2000 márciusáig civilek között egyetlen szurrogátumként a lakhelyelhagyási tilalom létezett, melynek megszegése esetén a terhelt előzetes letartóztatásba volt helyezhető.¹⁸² A távoltartás a 2006. évi LI. törvénnyel került a Be.-be a büntetőeljárásbeli kényszerintézkedések közé, az előzetes letartóztatás alternatívájaként. A törvény már ennek előtte is rendelkezett a súlyosabb kényszerintézkedésünk alternatíváival, úgymint a házi őrizet, az óvadék, és a lakhelyelhagyási tilalom. Az óvadék természeténél fogva sem illik a sorba, hiszen a bíróság által meghatározott pénzüsszeget kell teljesíteni a terheltnek, s ezzel biztosítják az eljárási cselekményeken való jelenlétét.¹⁸³ Mind a lakhelyelhagyási tilalom, mind pedig a házi őrizet helyhez köti a terheltet. A házi őrizetnél a bíróság által kijelölt lakást és az ahhoz tartozó bekerített helyet a terhelt csak a bíróság határozatában meghatározott célból, különösen a mindennapi élet szokásos szükségleteinek biztosítása vagy gyógykezelés céljából az ott írt időben és távolságra (úti célra) hagyhatja el,¹⁸⁴ míg a lakhelyelhagyási tilalomnál pedig a meghatározott területet, körzetet engedély nélkül nem hagyhatja el, a tartózkodási helyét, illetőleg a lakóhelyét nem változtathatja meg.¹⁸⁵ Álláspontom szerint a lakhelyelhagyási tilalom a házi őrizet kiterjesztettebb változata, nagyobb mozgásszabadsággal, így talán az alternatívák közül ez jár a legenyhébb alapjog-korlátozással. Láthatjuk, hogy a terheltet mindkét kényszerintézkedésnél

¹⁷⁹ HERKE Csongor, *A letartóztatás*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest- Pécs, 2002, 46.

¹⁸⁰ 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bünvádi perrendtartásról 148-151. §§ és 141-147. §§

¹⁸¹ 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról.

¹⁸² HERKE, *A letartóztatás ...*, i.m. 54.

¹⁸³ Be. 147. § (1) bekezdés.

¹⁸⁴ Be. 138. § (1) bekezdés.

¹⁸⁵ Be. 137. § (1) bekezdés.

valamely területhez kötik, melyet nem hagyhat el a bíróság engedélye nélkül, s így igyekeznek jelenlétét biztosítani az eljárási cselekményeken. Logikájában éppen ezzel ellentétes a távoltartás, ugyanis e kényszerintézkedésnél a terhelt köteles a bíróság által meghatározott lakást elhagyni, és onnan a bíróság által meghatározott ideig távol maradni, a meghatározott személytől, illetőleg e személy lakó-, és munkahelyétől, az e személy által látogatott nevelési és nevelési-oktatási intézménytől, gyógykezelés céljából rendszeresen látogatott egészségügyi intézménytől, vallásgyakorlása során rendszeresen látogatott épülettől a bíróság által meghatározott ideig magát távol tartani, továbbá tartózkodni attól, hogy a meghatározott személlyel közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.¹⁸⁶ Ezek a tilalmak az eset körülményeire tekintettel együttesen, vagy külön-külön is megállapíthatóak.

Az előzetes letartóztatás alternatíváit mérlegre állítva álláspontom szerint a mozgásszabadság hasonlóan korlátozás alá esik valamennyi kényszerintézkedésnél, azonban a tulajdonhoz való jog legmesszebbmenőkig a távoltartásnál kerülhet korlátozás alá, hiszen a büntetőeljárásban a tulajdoni viszonyokra tekintet nélkül rendeli el a bíróság, így akár a tulajdonost is eltilthatja attól, hogy saját lakásában, házában tartózkodjon. Az összes, korlátozás alá eső alapjogra figyelemmel az alternatívák közül a legenyhébb korlátozásnak véleményem szerint a lakhelyelhagyási tilalom számít. Ezt támasztja alá a Fővárosi Ítéltábla egyik végzése is, melyben az életveszélyt okozó testi sértés és más bűncselekmények miatt a lakhelyelhagyási tilalmat fenntartja, és a távoltartási indítványt elutasítja.¹⁸⁷ Az indokolásban kifejti, hogy *„a vádlott terhére rótt cselekmények súlya, az elkövetés és az eset összes körülménye a lakhelyelhagyási tilalom fenntartását indokolja. Az előzetes letartóztatásnál enyhébb kényszerintézkedés alkalmazása nyilvánvalóan a vádlott 62 éves életkorának figyelembe vételén is alapul.”* Mindebből kiolvasható, hogy a vádlott életkorára és az eset összes körülményére tekintettel nem szükséges a távoltartás elrendelése, elegendő csupán lakhelyelhagyási tilalom – sorrendet állítva fel ezzel az alternatívák között. Az előzetes letartóztatás és annak alternatívái közötti döntésben segítségül hívhatóak azok az okok, melyek a legsúlyosabb kényszerintézkedés elrendelésénél szempontként szolgálhatnak. Ilyen a terhelt személyi és vagyoni körülményei,¹⁸⁸ az állítólagos bűncselekmény természete és

¹⁸⁶ Be. 138/A. § (1) bekezdés.

¹⁸⁷ Fővárosi Ítéltábla Bkf. I. 10.075/2007/3. számú végzése.

¹⁸⁸ Debreceni Ítéltábla Bkf. II.23/2010/2. számú végzése.

súlya, az elkövető elleni bizonyítékok ereje, a gyanúsított előélete, társadalmi kapcsolata, magaviselete.¹⁸⁹

Az eljárási törvény az előzetes letartóztatás és a távolltartás között nyelvtani értelmezés szerint az egyik kapcsolódási pontot azzal teremti meg, hogy távolltartás elrendelésére akkor van mód, amikor az előzetes letartóztatás nem szükséges. A másik kapcsolódási pont a távolltartás megszegéséhez kötődik: *„Ha a terhelt a távolltartás szabályait szándékosan megszegi, és ezt utólag nem menti ki, előzetes letartóztatása rendelhető el, illetőleg ha ez nem szükséges, rendbírsággal sújtható.”*¹⁹⁰ A Debreceni Ítéltábla végzésében¹⁹¹ mutatott rá, hogy *„a távolltartás szabályainak megszegése a Be. 129. § (2) bekezdés b, pontjában írt más előzetes letartóztatási okot önmagában alapozza meg. E magatartás a terhelt olyan hatósági ellenszegülését jelenti, melyből kizárólag az eljárás alóli kibúvársra hajlandóságra lehet következtetni. E törvényi ok fennállását csak fokozza a vádirat szerinti bűncselekmények – büntetési tételben is megnyilvánuló – kiemelkedő társadalomra veszélyessége, mely a terhelt rendezetlen életkörülményei – letartóztatását megelőző foglalkozás és kereset hiánya ellenére lízingelt gépjármű mellett személyi körülményeinek kedvezőtlenége – mellett a szökés és elrejtőzés veszélyét szintén megteremtik. Az előzőekben összefoglalt okoknál fogva a terhelt eljárási jelenléte enyhébb kényszerintézkedés mellett nem biztosítható.”*

A bírói gyakorlat is teremt kapcsolódási pontot az előzetes letartóztatás és a távolltartás között, ugyanis a távolltartást elrendelő végzésben rendszerint a nyomozási bíró kitér arra, hogy az előzetes letartóztatás feltételei fennállnak, azonban annak alkalmazása nem indokolt. Legtöbbször a vádlott személyi körülményei miatt elegendő a távolltartás elrendelése, azonban az ülésen – tekintettel a soronkívüliségre – nincs lehetőség széleskörű bizonyítás felvételére, s nem lehet kizárni, hogy a sértett védelme érdekében távolltartás helyett előzetes letartóztatást kellett volna elrendelni. Jellemzően ez derül ki azon bűncselekményeknél, amelyeket a távolltartás hatálya alatt állva követett el a terhelt.¹⁹² A bírói tévedés lehetőségét nem zárhatjuk ki az ehhez képest „fordított”

¹⁸⁹ RÓTH, *Eljárásjogi garanciák a szabadságtól történő megfosztással kapcsolatos ügyekben, a kényszerintézkedések*, In: FARKAS Ákos, GÖRGÉNYI Ilona, LÉVAI Miklós (szerk.), *Ünnepi tanulmányok II. Horváth Tibor professzor 70. születésnapjára*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 1997, 231.

¹⁹⁰ Be. 139. § (2) bekezdés.

¹⁹¹ Debreceni Ítéltábla Bkf. 2. 636/2010/2. számú végzése.

¹⁹² Nyíregyházi Városi Bíróság 36.Bny.36/2010/2. számú végzése és Debreceni Törvényszék 4.B.111/2013/43. számú ítélete.

helyzetekben, amikor esetlegesen tévesen került elrendelésre a távoltartás. Azért sem tekinthetjük a távoltartást teljes mértékben az előzetes letartóztatás alternatívájának, mert ilyen esetekben a törvény nem ad lehetőséget a kártalanításra.

Távoltartás elrendelésére tehát akkor van mód, ha az előzetes letartóztatás elrendelése nem szükséges, azonban megalapozottan feltehető, hogy a terhelt lakókörnyezetben hagyása esetén a sértett tanú befolyásolásával vagy megfélemlítésével megghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást, illetve a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy a sértett sérelmére újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el.¹⁹³ Látható, hogy „... *a jogalkotó nemcsak a bizonyítás sikerét, hanem a sértett érdekeit és biztonságát is szolgálni kívánja a távoltartással.*”¹⁹⁴

Generális feltételnek tekinthetjük, hogy a terhelt szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekménnyel megalapozottan gyanúsítható, továbbá hogy lakókörnyezetben hagyása súlyos veszélyt jelentene a sértettre, illetőleg a bizonyításra. Speciális feltételei közül pedig legalább egynek fenn kell állnia,¹⁹⁵ melyeket áttekintve látható, hogy ezen okok nagyfokú hasonlóságot mutatnak az előzetes letartóztatás egyes különös okaival [Be. 129. § (2) bekezdés c, és d, pontjával], így célszerű párhuzamba állítani őket, azonban a távoltartás minden esetben a sértettre fókuszál.

¹⁹³ Be. 138/A. § (2) bekezdés.

¹⁹⁴ BELOVICS Ervin, TÓTH Mihály, *Büntető eljárásjog*, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013, 174.

¹⁹⁵ A feltételrendszer generális és speciális felosztásának forrása: TAMÁSI Erzsébet, BOLYKY Orsolya, *A távoltartás gyakorlati alkalmazásának körülményei*, Iustum, Aequum, Salutare, 2014/4, 53.

<p style="text-align: center;"><i>Távoltartás</i></p> <p style="text-align: center;">[Be. 138/A.§ (2) bekezdés a, b, pont]</p>	<p style="text-align: center;"><i>Előzetes letartóztatás</i></p> <p style="text-align: center;">[Be. 129. § (2) bekezdés c, d, pont]</p>
<p>„Szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén – feltéve, hogy a távoltartással elérni kívánt célok ezzel biztosíthatók – akkor rendelhető el, ha a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelése nem szükséges, de – különösen a bűncselekmény jellegére, a terheltnek az eljárás előtt és az eljárás során tanúsított magatartására, valamint a terhelt és a sértett viszonyára tekintettel – megalapozottan feltehető, hogy a lakókörnyezetben hagyása esetén</p>	<p>„A terhelt előzetes letartóztatásának szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt folytatott eljárásban, és akkor van helye, ha</p>
<p><i>a, a sértett tanú befolyásolásával vagy megfélemlítésével megghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást</i></p>	<p><i>c, megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén, különösen a tanúk befolyásolásával vagy megfélemlítésével, tárgyi bizonyítási eszköz, okirat megsemmisítésével, meghamisításával vagy elrejtésével megghiúsítaná, megnehezítené vagy veszélyeztetné a bizonyítást,</i></p>
<p><i>b, a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy a sértett sérelmére újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el.”</i></p>	<p><i>d, megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy szabadságvesztéssel büntetendő újabb bűncselekményt követne el.”</i></p>

A jogintézmény hatékonyságának javítása érdekében érdemes részletesebb vizsgálat alá vonni az egyes lehetséges elrendelési okokat, melynek során az előzetes letartóztatással kapcsolatban kialakult gyakorlat is segítségül hívható. Előjáróban elmondható, hogy a távoltartásra is igaz az az előzetes letartóztatásról eseti döntésben közzétett megállapítás, hogy az előzetes letartóztatás szükségessége mindig a Be. szerinti különös okok, és a konkrét ügy speciális jellemzőinek egybevetett vizsgálatának eredményeként

válik megítélhetővé,¹⁹⁶ így az okok vizsgálata általános zsinórmértékül szolgálhat, melyet mindig az adott ügyre vetítve kell alkalmazni.

A távoltartás egyik lehetséges alkalmazási feltétele az előzetes letartóztatás 129. § (2) bekezdés c, pontjával állítható párhuzamba. A „*megalapozottan feltehető*” kifejezés arra utal, hogy a törvényalkotó nem kívánja a teljes bizonyosságot, de erre vonatkozóan még csak bizonyítékok felmerülését sem. Számos bírósági döntés megerősítette, hogy a megalapozott feltevés a gyanú egy fajtáját jelenti jövőbeli cselekményekre, körülményekre, melyeket kétségtelenül nehézkes lehet adatokkal alátámasztani.¹⁹⁷ Olyan esetleges jövőbeli terhelti magatartások jöhetnek számításba, amelyek megléte is nehezen bizonyítható, nemhogy azok veszélye,¹⁹⁸ éppen emiatt kérdőjelezhetőek meg a feltevésekre alapozott letartóztatások is.¹⁹⁹ Ezen okokra is igaz és egyben követelmény is, hogy csak tényekből levont következtetésekkel lehet rá hivatkozni. A hivatkozás természetesen feltevés marad, azonban elengedhetetlen, hogy megalapozott legyen. Az indítványból minden esetben ki kell tűnnie, hogy melyik az az érv, amelyik alátámasztja az elrendelést, s pusztán az a tény, hogy az eljárás folyamatban van, még nem elegendő.²⁰⁰ Közzétett eseti döntések is megerősítik ezt az álláspontot: „*A bíróság – értelemszerűen – nem csak olyan körülményre, okra alapozhatja az előzetes letartóztatást indokoltnak tartó döntését, amely a bizonyosság erejével megállapítható. Elvárás azonban, hogy döntése olyan adaton alapuljon, melynek megléte (tényszerűsége) a döntés időpontjában más adattal alátámasztott, ésszerű érveléssel indokolt, igazolt, s ezáltal okszerű következtetés vonható arra, hogy a kényszerintézkedés alkalmazása a törvény céljai érdekében – és az adott vádlott személyi szabadsága ellenében – szükséges, célszerű.*”²⁰¹ Kétségtelen, hogy az eljárás előre haladtával egyre kevésbé valószínű, hogy a terhelt a bizonyítás megghiúsítására törekedne, azonban nyomós érvek esetén ekkor sem lehet kizárni az elrendelés

¹⁹⁶ BH2007.403.

¹⁹⁷ Debreceni Ítéltábla Bnyf.II.394/2008/2. számú végzése.

¹⁹⁸ HERKE Csongor, *A letartóztatás...*, i.m. 99.

¹⁹⁹ HERKE Csongor, *Az előzetes letartóztatás elrendelése a terhelt várható magatartása alapján*, Jogtudományi Közlöny, 2002/1, 16.

²⁰⁰ Debreceni Ítéltábla Bnyf.II.394/2008/2. számú végzése.

²⁰¹ Debreceni Ítéltábla Bkf.II.838/2013/2. számú végzése, EBH2009.2025. és Kúria Bkf.I.846/2013/2. számú végzése, BH2012.285., BH2009.7., BKv. 93.

szükségességét.²⁰² Ilyennek számít például, ha családon belüli erőszak miatt indult az eljárás, ugyanis ekkor a tanúk – s így a sértett – megfélemlítésének veszélye a tárgyalási szakaszban is megnehezítené a tényállás megállapítását.²⁰³

Az első ok második részét „*a sértett tanú befolyásolásával vagy megfélemlítésével megghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást*” illetően nem találunk a törvényben meghatározást, de még csak példálózó felsorolást sem. Az általános tapasztalatok alapján szükséges megítélni, és esetről esetre megvizsgálni, hogy helye lehet-e ezen magatartás tanúsítása miatt előzetes letartóztatás, illetőleg távoltartás elrendelésének. Fokozott figyelmet kell fordítani a terhelt magatartásának vizsgálatára, hiszen elképzelhető, hogy a hatósággal együttműködő, esetleg beismerésben lévő terhelt eközben éppen a többi bizonyíték eltüntetésén munkálkodik.²⁰⁴ Fontos, hogy a határozat indokolásából ki kell tűnnie, hogy konkrétan a terhelt mely magatartása adott alapot arra, hogy a bíróság a kényszerintézkedés alkalmazása mellett döntött és hogy objektíve van-e lehetősége arra, hogy megghiúsítsa a bizonyítást.²⁰⁵ A jövőre nézve kell ezen feltevéseket vizsgálni, s nem adhat alapot a kényszerintézkedés alkalmazására az, hogy a terhelt egyszer már veszélyeztette a bizonyítást a sértett megfélemlítésével. Ugyanakkor elgondolkodtató, hogy a terhelt ilyen irányú korábbi cselekvései megalapozhatják-e az esetleges jövőbeli, hasonló magatartását. A bíróság határozatában nem elegendő az elrendelés indokaként a vonatkozó törvényszöveg mechanikus beillesztése, hiszen az csak arról ad tájékoztatást, hogy a törvény szerint mikor lehet helye az adott kényszerintézkedésnek,²⁰⁶ s az adott ügyre nézve nem jelent valódi indokolást. A vádlott által elkövetett bűncselekmény jellege és a közte és a sértett között igen megromlott viszony megalapozza, hogy a vádlott a lakókörnyezetben hagyása esetén a sértett tanú befolyásolásával, vagy megfélemlítésével megghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást.²⁰⁷

A távoltartás elrendelésének másik lehetséges oka a bűnisméltés lehetőségét takarja, amely valamely jövőbeni veszély feltételezésére való megalapozott következtetést

²⁰² BLUTMAN László, *A szabadságmegvonás bírói felülvizsgálatának lehetőségei az európai alapjogokban*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatate, Acta Juridica et politica, Tomus XLVI. Fasciculus 1, Szeged, 1995, 32.

²⁰³ Kúria Bkf.I.574/2013/2. számú végzése.

²⁰⁴ HERKE, *A letartóztatás...*, i.m. 101.

²⁰⁵ SZABÓ Krisztián, *Gondolatok az előzetes letartóztatás gyakorlatáról*, Magyar Jog, 2014/12, 728.

²⁰⁶ HERKE, *A letartóztatás...*, i.m. 101.

²⁰⁷ Debreceni Városi Bíróság 61.Bny.398/2011/3. számú végzése.

jelent. E veszélynek reálisnak (azaz nem pusztán elvontnak), továbbá közvetlennek kell lennie, ami magában foglalja a helyzetre és személyre konkretizálhatóságot és az elhárítás lehetőségét is.²⁰⁸ A távoltartás lehetséges elrendelési okaként olyan bűncselekményt kell érteni alatta, melynek sértettje az eredeti bűncselekmény sértettjével azonos. Ezen ok már arra mutat, hogy a távoltartás célja nem kizárólag a bizonyítás sikerességének védelme, mint ahogyan az előző elrendelési indok mutatta, hanem a sértett védelme is a büntetőeljárás alatt azáltal, hogy egy sérelmére elkövetett (újabb) bűncselekményt akadályoz meg. A bűnismétlés veszélyének egyik esete, ha a terhelt a sértett sérelmére a megkísérelt, vagy az előkészített bűncselekményt vinné véghez. Ez esetben a nyelvtani értelmezés szerint ugyanarról a bűncselekményről van szó, amely miatt az eljárás megindult, azonban az még előkészületi, vagy kísérleti szakban maradt, s a kényszerintézkedést a befejezés veszélye indokolja. Az elrendelés indokolásában itt is szükséges a konkrét adatokkal való alátámasztása annak, hogy egyáltalán be lehet még fejezni a bűncselekményt, és hogy a terhelt be is kívánja azt fejezni. A terhelt szubjektív viszonyulására a cselekedeteiből, kijelentéseiből, életkörülményeiből, előéletéből lehet következtetni, míg a befejezés objektív lehetőségét az ügyben ismert adatok támaszthatják alá. A pusztán feltételezés és a törvényi szabályok felsorakoztatása nem elegendő, hiszen valamennyi befejezetlen bűncselekménynél fennállhat a befejezés gyanúja.²⁰⁹ A bűnismétlés veszélyére utalnak a terhelt korábbi, hosszabb tartamú szabadságvesztéssel sújtott elítélései, továbbá megalapozó ok lehet az, ha valaki ellen több eljárás van folyamatban,²¹⁰ vagy hogy hosszabb ideig tartó cselekmények miatt több bűncselekmény miatt indult ellene eljárás. Ugyancsak ezen ok mellett szóló érv, ha a terhelt többszörös visszaeső, aki e minőségén túl is büntetett előéletű és a terhére rótt bűncselekményt feltételes szabadság hatálya alatt követte el.²¹¹ Reális a bűnismétlésre levont következtetés, ha az adott ügyben a vádirat benyújtását követően más ügyben elítélték a terheltet, figyelemmel az azt megelőző terhelti életvezetésre, valamint az eljárás alatt is folyamatban lévő büntetőeljárások tényére is.²¹² A Kúria rámutatott azonban, hogy a bűncselekmény

²⁰⁸ Legfelsőbb Bíróság Bkf.III.1067/2005/2. számú végzése.

²⁰⁹ HERKE, *Az előzetes letartóztatás elrendelése...*, i.m. 18.

²¹⁰ Debreceni Ítéltábla Bkf. II.16/2012/3. számú végzése.

²¹¹ Kúria Bkf.III.1.477/2012/2. számú végzése.

²¹² Debreceni Ítéltábla Bkf.II.23/2010/2. számú végzése.

büntetési tételben is megnyilvánuló tárgyi súlya ugyanakkor önmagában nem elegendő érv, csupán egy szempont az értékelendők között.²¹³

A bűnisméltés másik fordulata, hogy a terhelt a sértett sérelmére újabb, szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el. Szakirodalmi álláspontok egyetértése mutatkozik abban, hogy a terheltnek a bűncselekményt az eljárás megindítása után kellene elkövetnie,²¹⁴ így korábban elkövetett, de az eljárás alatt felderített bűncselekmény nem alapozza meg a távoltartást. A bíróságnak meg kell jelölnie az indokolásban, hogy konkrétan milyen bűncselekmény elkövetésének veszélye látszik, továbbá az szabadságvesztéssel fenyegetett, hiszen a távoltartás alapfeltételei között is megtalálható e kitétel, így értelemszerűen igaznak kell lennie az újabb bűncselekményre is. Alá kell támasztani az alapos feltevést és azt, hogy fennáll erre mind az elkövetés objektív-, mind a terhelt részéről a szubjektív lehetősége.²¹⁵ Bírósági döntés mutat rá, hogy megalapozza a bűnisméltésre levonható következtetést az azonos sértett sérelmére, huzamosabb időn keresztül (közel egy év) kivitelezett, az idő múlásával egyre fokozódó terhelti cselekvőség, mely az élet kioltásának kísérletében csúcsosodott ki, figyelemmel a terhelt szintén erőszakos, testi épség elleni bűncselekmény elkövetése miatt történt – időben közeli – elítélésére.²¹⁶ Szintén alapot ad a távoltartás elrendelésére, ha megalapozottan feltehető, hogy a gyanúsított az indítványozó, vagy tulajdona sérelmére újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el az indítványozott távoltartás nélkül, tekintettel különösen a bűncselekmény jellegére, a gyanúsított és az indítványozó viszonyára.²¹⁷ Ugyanezen elrendelési okot támasztja alá, ha a terhelt a zaklató magatartást a nyomozási bíró ülésének napjáig sem hagyja abba. Megerősítette ezt a tanúként kihallgatottak vallomása, a rendelkezésre álló híváslisták és a becsatolt e-mail üzenetek, valamint a terhelt részbeni beismerése, aki egyúttal elmondta, hogy a sértettel való szakításába nem tud belenyugodni és csak még egy esélyt szeretne tőle. A bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján arra a következtetésre jutott, hogy a távoltartás kényszerintézkedés elrendelése szükséges, és a 138/A. § (2) bekezdés b, pontjában foglalt feltétele fennáll,

²¹³ Legfelsőbb Bíróság Bkf.III.1067/2005/2. számú végzése.

²¹⁴ HERKE, *A letartóztatás...*, i.m. 106.

²¹⁵ Uo. 108.

²¹⁶ Debreceni Ítéltábla, Bkf.2.636/2010/2. számú végzése.

²¹⁷ Debreceni Városi Bíróság 43.Bny.586/2011/5. számú végzése, Debreceni Városi Bíróság 43.Bny.175/2011/6. számú végzése, Debreceni Városi Bíróság 70.Bny.439/2011/4. számú végzése, Debreceni Városi Bíróság 5.Bny.438/2011/3. számú végzése.

vagyis hogy a sértett sérelmére a gyanúsított újabb szabadságvesztéssel büntethető cselekményt követne el.²¹⁸

Ahogy az előzetes letartóztatás esetében a jogirodalomban ismert, úgy a távollattásnál is szükséges megemlíteni az apokrif okok körét, melyek olyan, a törvény által nem szabályozott okokat jelentenek, amik a bíróságot befolyásolják a döntéshozatal során, de a határozatot ezekre alapozni nem lehet.²¹⁹ Ilyen lehet például a terhelt pszichikai befolyásolása, de a másik oldalról a sértett megnyugtatóását is ebbe a körbe tartozónak tekintem. Az ilyen okra alapított letartóztatás – s így más kényszerintézkedés is, így a távollattás – elrendelése törvénytelen. Az előzetes letartóztatáshoz hasonlóan ugyancsak nincs helye a távollattás elrendelésének nyomozástechnikai okokból, vagy egyéb nyomásgyakorlás érdekében sem.²²⁰

A távollattás elrendelésénél apokrif ok lehet például a sértett alapjogainak védelme, továbbá a sértett és a nyilvánosság megnyugtatóása, vagy akár a terheltre irányuló nyomásgyakorlás is. A közfelháborodást kiváltó, vagy a nyilvánosság érdeklődése mellett folyó büntetőeljárásban e szempontok nem befolyásolhatják a kényszerintézkedésről döntést hozó bíróságot, hiszen ha ezeket figyelembe venné, az nemcsak a szükségesség és arányosság követelményét, hanem az ártatlanság vélelmét is sértené.²²¹ A terhelt pszichikai befolyásolása sem lehet a távollattás elrendelésének indoka, hiszen a terhelt tagadásából, vagy a vallomásaiban felfedezhető ellentmondásokból nem következethetünk arra, hogy a sértett befolyásolásával megghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást. Ez csupán egy vélelem lenne a bíróság részéről, mely az alapjog-korlátozó kényszerintézkedés elrendeléséhez nem elegendő.

Ahogy az előzetes letartóztatás sem, úgy a távollattás nem sújthatja a terheltet elégtételként a jogerős ítéletet megelőzően. Ezen indokra hivatkozva utasította el a nyomozási bíró a sértett távollattás elrendelésére irányuló indítványát, mert a zaklató jellegű cselekmények bár két éven át folyamatosan tartottak, de azok a nyomozási bíró

²¹⁸ Debreceni Városi Bíróság 20.Bny.254/2011/2. számú végzése.

²¹⁹ HERKE, *A letartóztatás...*, i.m. 114.

²²⁰ Ebben a körben maradéktalanul osztom Elek Balázs által az előzetes letartóztatás kapcsán kifejtetteket, lásd ELEK Balázs, *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban*, TKK, Debrecen, 2008, 94-95.

²²¹ HERKE Csongor, *Az apokrif letartóztatási okok*, Belügyi Szemle, 2001/12, 87.

ülését megelőző öt hónapban teljesen megszűntek, így nem állt fenn a távollátás elrendelésére okot adó indok sem.²²² Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (80) 11. számú Ajánlásában az előzetes letartóztatással kapcsolatban megállapítottak a távollátásra is irányadóak, azaz kivételes intézkedésnek tekintendő, soha nem lehet kötelező és nem alkalmazható büntetési célokból.²²³ Szintén az előzetes letartóztatás kapcsán hazai eseti döntésben közzétettek a távollátásra is érvényesnek tekintendők, azaz nem ellenkezik az ártatlanság vélelmével és előrehozott büntetésnek sem tekinthető. Mindebből következően elrendelésének okai vizsgálata során a döntésre az addig felvett bizonyítékok bizonyító erejének mérlegelése nem tartozhat.²²⁴

Bármelyik okra is alapozza a bíróság a távollátást, a felsőbb bírósági döntésekben az előzetes letartóztatás kapcsán megállapítottak e tekintetben is helytállóak. Kimondta, hogy a fennálló különös okokat egyenként kell vizsgálni és az indokolásban vádlottanként kell megjelölni, hogy milyen körülmények alapozhatják meg ezeket az okokat és azt is, hogy milyen okok szólhatnak ezen okok fennállása ellen. A különös okok fennállása mellett és ellen szóló okokat összevetve lehet csak következtetést levonni arra, hogy az egyes különös okok fennállnak-e vagy nem. Pusztán a törvényben foglalt okokra történő utalás nem fogadható el indokolásként. Nemcsak olyan körülményre alapozhatja a bíróság a döntését, amely a bizonyosság erejével megállapítható, azonban valamennyi oknál elvárás, hogy döntése ne csupán feltételezésen, hanem olyan adatokon alapuljon, amelynek megléte (tényszerűsége) a döntés időpontjában más adattal alátámasztott, ésszerű érveléssel indokolt, igazolt és ezáltal okszerű következtetés vonható arra, hogy a kényszerintézkedés alkalmazása a törvény céljai érdekében és az adott vádlott személyi szabadsága ellenében szükséges és célszerű.²²⁵

A gyakorlatban elsőként legtöbbször a rendőrség találkozik a családon belüli erőszak tényével, amikor az elkövetőt tetten éri, illetőleg az adatgyűjtés során merül fel benne a bántalmazás gyanúja. Nagyfokú hiányosság, hogy a Be. e tekintetben semmilyen

²²² Budai Központi Kerületi Bíróság 37.Bny.1317/2014.

²²³ TÓTH Mihály, *A magyar büntetőeljárás az Alkotmánybíróság és az európai emberi jogi ítélkezés tükrében*, KJK Kerszöv Jogi-és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2001, 195-196.

²²⁴ BH2004.227.

²²⁵ Debreceni Ítéltábla Bkf. II.16/2012/3. számú végzése, Kúria Bkf.III.4/2012/2. számú végzése, EBH2009.2025.

rendelkezést nem tartalmaz a távoltartás elrendelésével kapcsolatban, azaz kényszerintézkedésként nem rendelhető el azonnali beavatkozásként akkor sem, ha alkalmazásának helye lenne, hiszen e kényszerintézkedés olyan fokú beavatkozást jelent a terhelt jogaiba, hogy arról csak a bíróság dönthet. Így a rendőrség számára a Be. hatályán kívül csupán a Hke. tv. alapján 72 órára elrendelhető ideiglenes megelőző távoltartás marad, amely még hozzátartozók között sem rendelhető el a lakástulajdoni viszonyokra tekintet nélkül. Nem a Hke. tv. szerinti bántalmazó és bántalmazott között pedig szóba sem jöhet.

A rendőrség lehetőségeiről a 32/2007. (OT 26.) ORFK intézkedésben találunk annyit, hogy amennyiben családon belüli erőszak körébe tartozó, személy elleni erőszakos cselekmény miatt érkezik bejelentés, a rendőr köteles haladéktalanul megjelenni a helyszínen, ott a jogellenes állapot megszakítására, a további jogsértés megelőzésére, a felek indulatának csillapítására és a törvényes rend helyreállítására.²²⁶ Az eljáró rendőr tájékoztatja a sértettet a magindítvány megtételének lehetőségéről, valamint a távoltartás Be.-beli szabályairól, s ha úgy ítéli meg, hogy további bántalmazás veszélye áll fenn, illetve olyan cselekményé, amely a további sikeres bizonyítást veszélyeztetné, akkor az ügyészt kell tájékoztatnia.

Ha szükséges, a rendőr további intézkedés céljából elfoghatja és az illetékes hatóság elé is állíthatja azt, akit szándékos bűncselekmény elkövetésében tetten értek,²²⁷ vagy aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható.²²⁸ Ezzel az elkövető személyi szabadsága legfeljebb 8 órán át korlátozható, ami további 4 órával meghosszabbítható. Amennyiben a rendőr így jár el, akkor is maximum 12 órán át különítheti el a bántalmazót az áldozattól. Mászt ezen kívül a Be. és az ORFK intézkedés szabályait követve például egy 8 napon belül gyógyuló sérüléseket okozó bántalmazás esetében nem is tehet, hiszen az őrizetbe vétel feltétele a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény gyanúján túl, hogy az előzetes letartóztatás valószínűsíthető legyen, ami a könnyű testi sértés esetén nem áll fenn, így a bántalmazó nem vehető őrizetbe. Tehát 12 óra elteltével a bántalmazó visszakerülhet az áldozat közelébe. Ekkor a bántalmazott csak abban az esetben indítványozhat büntetőeljárásbeli távoltartást, ha megtette a feljelentést a 8 napon belül gyógyuló sérülést okozó bántalmazóval szemben. Ehhez tudnia kell arról, hogy a jogintézmény létezik, s kérheti annak alkalmazását. Mindez vagy a sértett

²²⁶ 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás 5.

²²⁷ Rtv. 33. § (1) a, pont.

²²⁸ Rtv. 33. § (2) b, pont.

tájékozottságának, vagy a rendőrség felvilágosításának köszönhető. Az eddig elkészített statisztikák szerint a távoltartás bevezetése óta igen magas a sértetti indítványozások aránya,²²⁹ amely arra mutat, hogy a sértettek maguk is tudomást szereztek ezen jogokról²³⁰ és bizalommal viseltetnek a jogintézmény iránt.

Az elrendeléshez vezető út azonban meglehetősen lassúnak tűnhet egy azonnali segítségnyújtást követelő helyzetben, noha a kezdeti javaslatok²³¹ is szorgalmazták a soronkívüliséget. A távoltartás indítványozója lehet az ügyész, vagy a sértett, illetőleg az ő köréből kikerülő személy (magánvádló, pótmagánvádló, cselekvőképtelen sértett esetén kizárólag törvényes képviselője, korlátozottan cselekvőképes kiskorú sértett esetén törvényes képviselője is, személyes ügyei vitelében vagy a bíróság, hatóság előtti eljárás jogának gyakorlása vonatkozásában cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú sértett a törvényes képviselője hozzájárulásával, valamint a terhelttel közös háztartásban élő kiskorú személy törvényes képviselője). Ugyanakkor, ha a vádlottal nem közölték a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmény megalapozott gyanúját, akkor a sértett és vádlott közös kiskorú gyermekei nincsenek sértetti pozícióban és ezért az ő vonatkozásukban hiányoznak a távoltartás feltételei.²³²

A rendőrség a sértett indítványát továbbítja az ügyészségnek (vagy a bíróságnak, s erről az ügyészt értesíti) s az ügyész azt a nyomozási bírónak küldi tovább. Az ügyész lehet ebben a szituációban csak továbbító, amennyiben az indítványozásra jogosult a távoltartás elrendelésére irányuló kérelmet az ügyésznél terjeszti elő, s a rendelkezésre álló adatok lehetővé teszik, a kérelmet érdemi nyilatkozattal kell a nyomozási bíróhoz továbbítani.²³³ Az ügyész csatlakozhat a sértetti indítványhoz, vagy indítványozhatja annak elutasítását. Az is megtörténhet, hogy az ügyész is él az önálló indítványtételi jogával, ami az ügymenet szempontjából igen pozitív, hiszen ő rendelkezik mindazon operatív eszközökkel, amelyek az ülés három napon belül történő megtartását lehetővé

²²⁹ 2013-ban 86 esetben, azaz az összes elrendelt távoltartás 29.5%-ában nem ügyészi indítványra rendelte el a bíróság a távoltartást. Forrás: Ügyészségi statisztikai tájékoztató, büntetőjogi szakterület 2013 <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7773.pdf> (letöltés ideje 2015. március 10.)

²³⁰ KAPOSSYNÉ DR. CZENE Magdolna, *A távoltartás két éve a bíróságok gyakorlatában*, In: *Rendszerbe zárva, Hogyan kezeli az igazságügyi rendszer a nők és gyerekek elleni férfierőszak jelenségét ma Magyarországon?*, NaNE és Patent Egyesület, Demax Művek, Budapest, 2009, 117.

²³¹ 45/2003. Ogy. határozat.

²³² Debreceni Városi Bíróság 61.Bny.398/2011/3. számú végzése.

²³³ 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról, 23/A. § (2) bekezdése, e részt beiktatta 11/2007. (ÜK. 5.) LÜ utasítás 1. §.

teszik. Az ügyész az indítványában megjelöli azokat a tényeket, amelyek az előzetes letartóztatás helyett a távollátás elrendelését indokolják, s dátumszerűen megjelöli annak kezdő és végső időpontját, a távollátás tényekkel alátámasztott általános és különös törvényi okait, továbbá nevesíti a terhelt által betartandó kötelezettségeket.²³⁴ Amennyiben az ügyész nem él az önálló indítványtételi jogával, valószínűsíthetjük, hogy az ülés nem lesz három napon belül megtartható, hiszen ekkor a Be. 211. § (1) bekezdése értelmében a bíróságnak kell gondoskodnia az indítványozó és a terhelt értesítéséről,²³⁵ mely postai úton történik, ahol a tértivevények visszaérkezési idejére legalább 15 napot kell számítanunk. A sértettek számára tehát komoly problémát jelent, ha nem az ügyész az indítványozó, hanem kizárólag a sértett, mert ő nem rendelkezik azokkal az eszközökkel, amelyek lehetővé tennék az ülés 3 napon belül történő megtartását. A Kúria Büntető Kollégiumának véleménye mondja ki, hogy „ha kizárólag sértett indítványozta a távollátást és a terhelt értesítése, illetve a döntéshez szükséges iratok beszerzése a 3 napos határidőben nem lehetséges, akkor – miután a törvény az indítvány tartalma tekintetében az indítványozóra kötelezettséget nem ró, az ülés elhalasztására pedig lehetőséget nem ad – az indítvány elutasításának van helye. Az ezt követő esetleges újabb (sértetti) indítvány esetén körültekintően (a jogintézmény szándékolt célját szem előtt tartva, s az időközben hivatalból szerzett tudomást is alapul véve) kell vizsgálni, hogy a Be. 214. § -a (1) bekezdésének utolsó mondata értelmében fennáll-e az indítvány megismétlésére vonatkozó tilalom, avagy érdemben lehet határozni.”²³⁶ Amennyiben nem az ügyész indítványozta a távollátást, a kérelmet elbíráló ülésen akkor köteles részt venni, ha arra vonatkozó érdemi nyilatkozatot még nem tett.²³⁷ Amennyiben a távollátás elrendelésére vonatkozó érdemi indítványát korábban megtette, úgy nem kötelező a nyomozási bíró ülésén az ügyészi jelenlét. Kérdésként felmerülhet, hogy van-e lehetőség a távollátás hivatalból történő elrendelésére. A Szegedi Ítéltábla Büntető Kollégiumának véleménye²³⁸ és a büntetőeljárásról szóló kommentár²³⁹ szerint a vádirat benyújtását megelőzően kizárólag indítványra, míg azt követően a bíróságnak hivatalból is lehetősége van a távollátás

²³⁴ Uo. (1) bekezdés.

²³⁵ 2/2013. (VII. 8.) BK vélemény.

²³⁶ Uo.

²³⁷ 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról, 23/A. § (3) bekezdés.

²³⁸ Szegedi Ítéltábla Büntető Kollégiumának 2006. évi 4. számú véleménye.

²³⁹ Kommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez, BODONYI István, HACK Péter, HERKE Csongor, IGNÁCS György, KADLÓT Erzsébet, MOHÁCSI Barbara, Első rész.

elrendelésére. A jogintézmény szellemét és a sértettek számára nyújtandó segítség szempontjait tekintve e kollégiumi vélemény és a kommentárban írtak helytállóan tekinthetőek, azonban egyértelművé tenné a helyzetet, ha a jogalkotó is rögzítené ezt a büntetőeljárás törvényben. További, a koherensebb és rendszerszerű védelem irányába megtett lépés lenne, ha a büntetőeljárás távoltartás indítványozása és a megelőző távoltartás közötti újabb kapcsolódási pont is megteremtésre kerülne azzal, hogy a megelőző távoltartás elrendeléséről az illetékes ügyész értesítést kapna, s ezt követően bűncselekmény elkövetése esetén lehetősége nyílna a büntetőeljárás megindítására és azalatt a távoltartás indítványozására.

Az azonnali segítségnyújtás és a remélt soronkívüliség teljesítését nemcsak az ülés megtartásának szabályrendszere akadályozza, hanem az is, hogy a távoltartás elrendeléséhez nem elegendő pusztán a folyamatban lévő büntetőeljárás, hanem szükséges hozzá, hogy a terhelttel közöljék a megalapozott gyanút. E nélkül nem lehetséges a távoltartás elrendelése, hiszen a törvény által is deklaráltan e kényszerintézkedés a terhelt szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát korlátozza, azaz hatálya alatt csak a terhelt állhat, így ameddig az indítványban megnevezett személy nem áll e pozícióban, a bíróság elutasítja a távoltartás elrendelése iránti indítványt, hiszen annak feltételei nem állnak fenn. Mindez tehát feltételezi az indítványban megjelölt személlyel szemben a megalapozott gyanú közlését, és ezzel együtt azt, hogy a nyomozás már eljutott abba a stádiumába, ahol ez lehetővé vált.

A soronkívüliség törvény alapján követelménnyé akkor válik, ha a terhelttel szemben már elrendelték a távoltartást, azaz a távoltartás elrendelésének folyamatára még nem vonatkozik, de a hatálya alatt álló terhelt büntetőeljárására már igen.²⁴⁰ Ennek magyarázata – ahogyan azt az előzetes letartóztatás kapcsán eseti döntésében felsőbb bírósági döntés is kimondja²⁴¹ –, hogy a bíróságnak törekednie kell arra, hogy a kényszerintézkedés a lehető legrövidebb ideig tartson. Ez nemcsak a büntetőeljárás törvényből, hanem az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkéből is következik, ugyanis a tisztességes eljáráshoz való jog része az ésszerű időn belül való tárgyalás, amihez minden vádlottnak joga van.

²⁴⁰ Be. 64. § (1) bekezdés d, pont.

²⁴¹ Debreceni Ítéletábrla Bel.II.259/2006/2. számú végzése.

Abban az esetben, ha a hatóság nem találja a terheltet, előfordulhat, hogy a sértettnek rettegésben kell várnia a terhelt elfogását, a nyomozás eredményességét, és hogy végre közöljék vele a megalapozott gyanút, hiszen csak ezután nyílhat módja a bíróságnak a távoltartás elrendelésére. Ennek gyorsaságát nagymértékben visszavetheti, hogy a nyomozást a Be. szerint a lehető legrövidebb időn belül, de legfeljebb két hónapon belül be kell fejezni. Határidejét az ügyész legfeljebb hat hónappal hosszabbíthatja meg. Ha ez letelt, az ügyészség vezetője legfeljebb a büntetőeljárás megindításától számított egy év elteltéig meghosszabbíthatja.²⁴² Látjuk, hogy a nyomozás időtartama több hónapra is nőhet, és lehet, hogy csak ezután kerül sor a nyomozási bíró ülésére, ahol meghozható a távoltartásról szóló határozat. Belátható, hogy ez esetben a sértett szempontjából már egyáltalán nem beszélhetünk gyors segítségnyújtásról. Kívánatos volna a szabályokat az előzőekben ismertetettek miatt úgy megváltoztatni, hogy az ügyész a kizárólag sértetti indítvány esetén is aktív szerephez jusson és közeli határnapra gondoskodjon az érintettek ülésre idézéséről, értesítéséről, és a döntés így akár 72 órán belüli megszülethetne függetlenül az indítványozó személyétől.²⁴³

Meg kell említeni azt a gyors elrendelést késleltető esetkört is, amikor a bíróság legtöbbször pusztán a nyomozás iratai alapján nem tudja eldönteni, hogy fennáll-e a távoltartás elrendelésének valamennyi feltétele, hiszen felmerülhetnek olyan szakkérdések, amelyeket csak egy szakértő tud pontosan, körültekintően megválaszolni. A nyomozási bírónak törvényi tilalom hiányában megvan az a lehetősége, hogy pszichológus szakértő segítségét kérje, például egy 14 éven aluli személy kihallgatása során. Ez egyfelől hasznos, hiszen a pszichológus számos olyan szakkérdés megfogalmazásában nyújthat segítséget, amelyben a bírói élettapasztalat nem elegendő,²⁴⁴ másfelől azonban tovább lassítja a távoltartás elrendelésének folyamatát, miközben az is előfordulhat, hogy a terhelt továbbra is a sértettel lakik egy lakásban, hiszen nem áll olyan kényszerintézkedés hatálya alatt, amely megtiltaná ezt számára. Ezzel együtt nem téveszthetjük szem elől, hogy a távoltartás olyan mértékben avatkozik be a terhelt szabad mozgáshoz és személyi szabadsághoz való jogába, hogy arról a bíróság csak a szükségesség és arányosság tesztjének levezetése után dönthet, s a

²⁴² Be. 176. § (1) bekezdés.

²⁴³ MATUSIK, *A büntetőeljárás távoltartás...*, i.m. 26.

²⁴⁴ ELEK Balázs, *Az életkor jelentősége a gyermekkorú tanúk kihallgatásakor a büntetőeljárásban*, Belügyi Szemle, 2011/3, 106.

terheltnek csak a legszükségesebb, minimális hátrányt okozhatja. A terhelt érintett alapjogaira vonatkozó hatása esetenként igen eltérő lehet. Előfordulhat, hogy egy eredetileg is különélő, zaklató volt udvarlót kell a sértettől távol tartani, akinél csak a mozgásszabadság esik korlátozás alá, azonban lehet, hogy a sértettel addig közös háztartásban élő házastársát kell eltiltani, akinek komoly gondot okozhat az átmeneti szállás megtalálása és az életének időleges átszervezése.²⁴⁵ Következésképpen a kényszerintézkedés alapjog-korlátozó volta miatt a bíró a legkisebb bizonytalanság felmerülése esetén felelősségteljesen a szakvélemény birtokában dönthet, ugyanis nem lehet kizárni azt az esetet, hogy nem történt meg a sértett által állított bűncselekmény, és csupán meg akarta leckéztetni a terheltet, vagy a válóperben szeretett volna önmaga számára ennek révén előnyösebb pozíciót biztosítani.

A vádirat benyújtása előtt a nyomozási bíró az indítvány előterjesztésétől számított 3 napon belül ülésen indokolt végzéssel határoz a távoltartás elrendeléséről, melynek során az indítványnak helyt ad (részben ad helyt), vagy azt elutasítja.²⁴⁶

A vádiratot követően pedig az ügyben eljáró bíróság határoz.

A távoltartást elrendelő határozat rendelkező részében nem csupán a távoltartás elrendelésének tényét, hanem a betartandó szabályait is meg kell állapítani. Ha az indítvány nem tartalmazza a Be. 138/A. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfeleltethető konkrét adatokat, akkor az eljáró bíróságnak – a távoltartás elrendelését megelőzően – a Be. 221. § (3) bekezdése folytán van lehetősége az iratok, illetve a szóbeli előadás alapján tisztázni a betartandó szabályok konkrét tartalmát.²⁴⁷

Amennyiben az ügyész az előzetes letartóztatás elrendelését indítványozta, a bíróságnak a szükségesség és arányosság tesztjének elvégzése során meg kellene indokolni, hogy más, enyhébb kényszerintézkedésekkel elérhető-e a jogalkotó célja. Mód van ugyanis arra, hogy az indítványozottól eltérő, annál enyhébb kényszerintézkedést rendeljen el,

²⁴⁵ Uo.16.

²⁴⁶ 2/2013 (VII. 8.) BK vélemény.

²⁴⁷ Uo. és Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának összefoglalója a 2006. évi LI. törvény alkalmazásáról, Összefoglaló a 2006. március 27-29. között tartott tanácskozásról.

így például előzetes letartóztatás helyett házi őrizetet, vagy távollattartást. Kommentár²⁴⁸ és közzétett eseti döntés és is megerősíti, hogy „kényszerintézkedések, így az előzetes letartóztatás alkalmazása esetén a törvényes feltételek megállapíthatósága mellett azt is vizsgálni kell, hogy az eljárás célja kisebb korlátozással járó cselekménnyel biztosítható-e”.²⁴⁹

Legtöbbször azonban más kényszerintézkedésekre külön utalást akkor találhatunk, ha azt a terhelt, illetőleg a védője indítványozta. Ekkor az indokolási kötelezettség keretein belül kitér a bíróság annak részletezésére, hogy indokoltnak és megfelelőnek látja-e a javasolt kényszerintézkedést.²⁵⁰ Találunk olyan eseti döntést is, amely egyértelmű iránymutatást ad: „Ha az emberölés büntettének életfogytig tartó szabadságvesztéssel is fenyegetett súlyosabb minősítését öt körülmény is megállapíthatóvá teszi, akkor ez a terhelt szökésének, elrejtőzésének veszélyét oly mértékben alapozza meg, hogy azzal szemben a terhelt kedvező személyi körülményeire hivatkozás súlytalan, s az előzetes letartóztatásnál enyhébb kényszerintézkedés elrendelése szóba sem kerülhet.”²⁵¹

A távollattartást azonban véleményem szerint mégsem tekinthetjük az előzetes letartóztatás valódi alternatívájának. Az alternatíva két lehetőség közötti választást jelent.²⁵² Ennek alapján valódi választási lehetőségnek kellene fennállnia közöttük, hasonló alkalmazási célokkal, feltételekkel, és hasonló végrehajtási szabályokkal. Bár a távollattartásról a nyomozási bíró ülésen dönt, és az elrendelésének okai az előzetes letartóztatásból kerültek átvételre úgy, hogy a Be. 129. § (2) bekezdés c, és d, pontos szabályait a sértettre fókuszálta a jogalkotó, azonban más, releváns eljárási szabály nem támasztja alá az alternatíva jelzöt.

Az egyik legszembetűnőbb különbség köztük, hogy az előzetes letartóztatás a büntetőeljáráson áthúzódhat, lejártakor meghosszabbítható, míg a távollattartás az átlagos eljárások hosszánál jóval kevesebb időre, mindössze tíztől hatvan napig rendelhető el.

²⁴⁸ „... amennyiben egyszerre több kényszerintézkedés útján is elérhető az azokban megfogalmazott cél, akkor a nagyobb jogkorlátozással járó nem alkalmazható – valamennyi egyéb feltétel fennállása esetén sem – amíg ugyanaz a cél enyhébb kényszerintézkedés útján is elérhető.” Jogtár- [Nagykommentár Be.-Nagykommentár a büntetőeljárás törvényéhez- Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015. 08. 24.

²⁴⁹ BH2007.216.

²⁵⁰ Debreceni Ítéltábla Bel.II.500.2011/2. számú végzése.

²⁵¹ EBH2014.B.1.

²⁵² *Egyetemes lexikon*, Magyar Könyvklub, 1994, 37.

Problémát jelent, hogy a büntetőeljárásbeli távoltartásnál nincs mód olyan rendszerbe épített, egyszerű módon történő meghosszabbításra sem, mint ahogyan az előzetes letartóztatás esetében működik. Amennyiben a bírói határozatban foglalt távoltartás időtartama letelt és az elrendelése újból szükséges volna, akkor a törvényben foglalt feltételek ismételt vizsgálata és fennállásuk esetén az ismételt elrendelés szükséges. A Be. nem ad lehetőséget a korábbi határozat egyszerű módon történő meghosszabbítására, még akkor sem, ha a korábbi elrendelést megalapozó terhelti magatartás újból megfigyelhető. Ezzel a sértettre rója az ismételt indítványozás kötelezettségét minden anomáliával együtt, amelyek már az első elrendelés esetén is fennálltak. Mindezek háttérében az érintett alapjogok korlátozása és ezzel párhuzamosan a végrehajtás szabályozottságának hiányossága áll, ugyanis míg az előzetes letartóztatásnál rendezett, hogy hová menjen a hatálya alatt álló, addig a távoltartásnál ezt nem állíthatjuk. A Be. nem is foglalkozik a kérdéssel, csupán a Hke. tv. említi, hogy az ideiglenes megelőző-, valamint a megelőző távoltartó határozat közlésekor a rendőrség, illetve a bíróság tájékoztatja a bántalmazót a lakóhelyén és a környékén igénybe vehető éjszakai szállást nyújtó intézmények helyéről, címéről és az igénybevétel feltételeiről.²⁵³

A távoltartás feltételrendszerét vizsgálva szembeűnő, hogy az előzetes letartóztatáshoz képest speciálisan a sértettet érinti, azonban mégsem elsősorban a sértettek védelme a célja, hanem sokkal inkább a bizonyítás sikerességének biztosítása, és csak járulékos pozitívumként jelentkezik a bántalmazottak védelme. Mindez kitűnik abból is, hogy nincs lehetőség a rendőrség helyszíni intézkedését, vagy a sértett feljelentését követően azonnali, de legfeljebb 72 órán belüli elrendelésre, így ebben az esetben csupán az ideiglenes megelőző-, és a megelőző távoltartás biztosíthat mindaddig védelmet, ameddig a távoltartás kényszerintézkedésként történő elrendelésére nincs lehetőség, azonban csak a vonatkozó jogszabályban felsorolt hozzátartozók esetén. Amennyiben a bántalmazó és a bántalmazott nem állnak e relációban, úgy nincs helye sem az ideiglenes megelőző-, sem a megelőző távoltartás elrendelésének. Ekkor csak a büntetőeljárásbeli távoltartás lehet az az eszköz, ami a bántalmazót távol tarthatja.

²⁵³ Hke. tv. 5. § (6) bekezdés.

Hazánkban a büntetőeljárásbeli távoltartás működését a közzétett legutóbbi ügyészségi statisztika alapján sikeresnek értékelhetjük, hiszen 2013-ban 300 távoltartással kapcsolatos ügy került a bíróság elé, mely a 2008-as adatokhoz képest 100%-os emelkedést mutat. További pozitívumként könyvelhető el, hogy 300 esetből 219-ben, azaz 73%-ban elrendelésre is került. Ebből 118 esetben ügyészi indítványra történt, ami az elrendelt esetek több mint felét jelenti,²⁵⁴ meglepő módon nem hátráltatja statisztikák alapján az eljárás sikerét számottevően, ha nem az ügyész az indítványozó. Természetesen a sikertelennek elkönyvelhető indítványok ettől eltekintve is egyes esetekben hátrányt okozhatnak a sértettnek, azonban ezzel kapcsolatban további következtetéseket a rendelkezésre álló adatok alapján nem vonhatunk le.

A Budai Központi Kerületi Bíróságon 2013. évben és 2014 januárjától szeptemberéig az általam megvizsgált 60 ügyben 16-ban rendelte el a nyomozási bíró a távoltartást (ebből egyetlen esetben volt már korábban megelőző távoltartás hatályban), 40 ügyben pedig elutasító végzést hozott. Az elutasítás indokai három csoportba rendezhetőek: nem volt terhelti pozícióban a nyomozási bíró ülése időpontjában az a személy, akivel szemben indítványozták a távoltartás elrendelését (14 ügy); nem állnak fenn a távoltartás törvényi feltételei (8 esetben, ebből egyben kiemelve, hogy nincs büntetőeljárás folyamatban, egyben pedig, hogy okafogyottá vált a távoltartás elrendelése), illetőleg a sértett vonta vissza az indítványát. Az utolsó csoportba 18 ügy tartozott, ebből 4 esetben nem jelent meg a sértett, 14 esetben pedig szóban vagy írásban kifejezetten vonta vissza az indítványát.

A büntetőeljárás távoltartás sikerét és a hozzá fűzött bizalmat tovább növelhetné, ha rendszerszerűen működne a többi távoltartással. Ennek első lépéseit tette meg a Hke. tv., amikor kimondta, hogy az ideiglenes megelőző-, illetve a megelőző távoltartás, akár a határozatban elrendelt időtartam előtt is véget érhet, amennyiben a bántalmazó ellen a bíróság büntetőeljárásban távoltartást rendel el.²⁵⁵ Egyetértve más szerzővel²⁵⁶ úgy vélem, hogy a bántalmazottak hatékonyabb és elérhetőbb védelmét teremtené meg, ha büntetőeljárásban is megnyílna annak lehetősége, hogy ha a sértett kérte, de a távoltartás feltételei nem állnak fenn (mert például még nem történt meg a gyanúsítás

²⁵⁴Ügyészségi statisztikai tájékoztató (Büntetőjogi szakterület) 2013, 55. számú tábla, bírósági tábla, távoltartás <http://www.mklu.hu/repository/mkudok2832.pdf> (letöltés ideje: 2015. január 19.)

²⁵⁵Hke. tv. 5. § (7) bekezdés.

²⁵⁶MATUSIK, *A büntetőeljárás távoltartás...*, i.m. 25.

közlése, ahogyan az általam vizsgált ügyek majdnem egynegyedénél is ez képezte az elutasító végzés indokát), akkor úgy tekintené a bíróság a sértett indítványát, mintha megelőző távoltartást indítványozott volna, s azt hivatalból tenné át a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező járásbírósághoz, amely a nemperes eljárásban határozná róla a vonatkozó szabályok szerint. Ezzel a megoldással a gyanúsítás közléséig sem maradna védelem nélkül a sértett, s talán a megelőző távoltartás 60 napja alatt a nyomozó hatóság döntési pozícióba kerül és megtörténhet a gyanúsítás, amelyet követően lehetőség nyílik a távoltartás a büntetőeljárásbeli indítványozására.

A hatályos szabályok szerint a büntetőeljárás távoltartás legalább tíz, legfeljebb hatvan napig tarthat, ami az átlagos büntetőeljárások hosszát tekintve meglehetősen rövidnek mondható, s indokolt lenne ennek kiterjesztése. Bár az előzetes letartóztatás kapcsán, de lényegét tekintve a távoltartásra is értelmezhető következtetésre jutott a strasbourgi bíróság is az Imre kontra Magyarország ügyben, melynek során kimondta, hogy előfordulhat olyan eset, amikor az ártatlanság vélelme ellenére a kényszerintézkedés hosszú időn át való fenntartása a közérdek miatt indokolt lehet, s ez nagyobb súllyal esik latba, mint a személyi szabadság tiszteletben tartásának követelménye.²⁵⁷ A távoltartás elrendelésének oka kimerítheti a közérdek védelmének követelményét, hiszen nemcsak a családon belüli erőszak ellen kíván védelmet nyújtani, ami már nem tekinthető magánügynek, hanem a bizonyítás sikerességét is célozza, amely megalapozhatja a szélesebb társadalmi érdek fennállását. E bírósági döntés jogalapot adhatna, és egyben utat nyithatna a jogalkotó számára a büntetőeljárásbeli távoltartás időtartamának újragondolásához, hiszen az időtartama jelenleg közel sem fedí le a teljes büntetőeljárás hosszát és ezáltal semmivel sem ad nagyobb, hatékonyabb védelmet a sértett számára a büntetőeljárásban, mint annak előtte adhatott a megelőző távoltartás.²⁵⁸ Belátható ugyanakkor, hogy a távoltartás végrehajtásának problémái és a hatálya alatt álló személy megoldatlan lakhatása aggályossá teszik az időtartam növelését, azonban ez rámutat arra, hogy milyen problémás szabályozási pontokkal kell ezzel egyidejűleg foglalkozni.

²⁵⁷ Imre kontra Magyarország 53129/99. számú kérelem az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt, Idézi: BH2009.7. Az ügy ismertetése: TALLÓDI Zoltán, *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteiből*, Fundamentum, 2005/1, 125-131.

²⁵⁸ MATUSIK, *A büntetőeljárás távoltartás...*, i.m. 26.

Véleményem szerint a rendezett háttér-intézményrendszerrel nem lenne akadálya annak, hogy a távoltartás legalább a jogerős határozat meghozataláig tartson (de legalább az elsőfokú bíróság ügydöntő határozat céljából történő visszavonulásáig, s majd az ott hozott határozatban rendelkezze a bíróság a távoltartásról), nem pedig számszerűen meghatározott napokra, vagy órákra, hiszen ez túl rövid egy átlagos büntetőeljárás tartamához képest. A hatályos szabályok alapján a távoltartást bármely hatóság rendeli is el, a törvényekben nem találunk konkrét szabályt a határozat végrehajtására és betartásának ellenőrzésére sem. A végrehajtás ellenőrzéséről a Be. annyit ír, hogy a határozatban a bíróság előírhatja, hogy a terhelt meghatározott időközönként a távoltartás alapjául szolgáló büntetőeljárást folytató nyomozó hatóságnál jelentkezzen.²⁵⁹ Ez a nyelvtani értelmezés alapján feltételes módban csak egy lehetősége, s nem pedig kötelessége a bíróságnak, azonban még ez a megoldás sem tudja teljes mértékben megelőzni vagy kizárni a távoltartó határozat megszegését, hiszen azt nem tudja meg a jelentkezés teljesítésekor a rendőrség, hogy a távoltartás hatálya alatt álló terhelt járt-e azokon a helyeken, ahonnan eltiltották és kapcsolatba került-e a tilalmazott személyekkel. Ebből csupán azt a következtetést vonhatja le, hogy a távoltartás hatálya alatt álló terhelt a jelentkezési kötelezettségét teljesítette.

Más ellenőrzési lehetőséget nem tartalmaz a Be., így ezen előírás teljes mellőzésével lehetséges, hogy az elrendelt távoltartás ellenőrizetlen marad. A hatékonyság növelése érdekében a határozatban célszerű lehet a távoltartott számára előírni a meghatározott időközönként jelentkezési kötelezettséget az illetékes rendőrségen, így legalább azon idő alatt teljességgel kizárható lenne, hogy ismét a sértett közelébe férközik, illetőleg a tiltott helyekre látogat.

A távoltartás ellenőrzésére biztosabb, azonban költségesebb megoldást jelentene – hasonlóan a házi őrizethez, illetőleg a lakhelyelhagyási tilalomhoz – az elektronikus monitoring (EM) használata.²⁶⁰ Nem tekinthető újdonságnak, hiszen az Amerikai Egyesült Államokban a távoltartás ellenőrzésére már az 1980-as évek elejétől használták. „A rendszer működése azon az elven alapult, hogy azok a bűnelkövetők, akik bizonyos feltételeknek megfeleltek, és vállalták, hogy a nap 24 órájában hajlandók

²⁵⁹ Be. 138/A. § (4) bekezdés.

²⁶⁰ SZABÓ Ferenc, *Az elektronikus monitoring (EM) rendészeti alkalmazási lehetőségei*, Börtönügyi Szemle 2011/1, 30.

egy rájuk rögzített jeladó eszközt, peracet (elterjedt angol neveken: „tag”, „bracelet”, „wristlet”, „anklet”) magukon viselni, akkor büntetésüket otthon tölthették. Emellett ahhoz is hozzá kellett járulniuk, hogy lakásukban – az első időkben vezetékes telefonvonalat használó, valamint a helyi energiaellátásra kapcsolt – jeltovábbító eszköz (angol nevén „HMD” – home monitoring device) kerüljön telepítésre. A feltételek pontos rögzítése azért volt szükséges, hogy az otthon tartózkodás távoli ellenőrzése megnyugtató módon biztosított legyen. Így amennyiben a peracet viselő megfigyelt a telepített HMD hatósugarán (néhány tíz méter) kívülre került, vagyis elhagyta lakását, a távoli felügyelet azt azonnal észlelte, és intézkedhetett. Ez a technikai megoldás a megfigyelt személy otthon tartózkodása mellett biztosította a „kvázi” állandó felügyeletét. A fent ismertetett elvből következően – különösebb lényegi változtatás nélkül – a rendszer további újabb alkalmazási módra is lehetőséget biztosított, amelyet a jogi környezet megfelelő kialakítása után hamarosan be is vezettek. Ez az alkalmazás a távortartás intézményéhez kapcsolódott, mely során az EM annak betartását volt hivatott ellenőrizni. Ez esetben tehát éppen fordított helyzetben alkalmazták a rendszert, ugyanis a jeladót viselő személynek a HMD vételi körzetén kívül kellett tartózkodnia, mivel a vételi körzetbe történő belépés váltotta ki a riasztási jelzést a felügyelet számára. Értelemszerűen ebben az esetben a HMD-készüléket nem a megfigyelt személy lakásán, hanem a számára tiltott területen, tehát például a „védett személy” lakásán helyezték el.²⁶¹

„Az alarendszer működésének elve műszaki-technikai oldalról nézve nem sokat változott. A megfigyelt személy karjára (csukló feletti részen) vagy alsó lábszárára (boka feletti részen) egy rongálás nélkül csak megfelelő célszerszámmal eltávolítható rádiós jeladó eszköz kerül elhelyezésre. Ez az eszköz szinte folyamatos rádiós kapcsolatban áll a tőle bizonyos távolságra – az adott alkalmazás függvényében vagy a megfigyelt, vagy a védett személy lakásán – fixen telepített közvetítő berendezéssel (HMD). Az első esetben a két eszköz közötti kódolt rádiófrekvenciás kapcsolat bizonyos időn túli megszakadása, míg a második esetben a perac által generált kódolt rádiós frekvenciás jel detektálása vált ki riasztó jelzést, melyről megfelelő adatátviteli úton keresztül a megfigyelésre jogosult személyzet is értesül, és a szükséges

²⁶¹ SZABÓ Ferenc *i.m.* 21-22.

intézkedéseket foganatosíthatja.”²⁶² A rendőrségről szóló törvény lehetőséget ad arra, hogy a rendőr magánlakásba bebocsátás, vagy hatósági határozat nélkül a büntetőeljárásról szóló törvényben meghatározott, a terhelt mozgását nyomon követő technikai eszköz telepítése, ellenőrzése, karbantartása, valamint eltávolítása céljából beléphessen, így amennyiben a távortartás ellenőrzéséhez is az elektronikus monitoring rendszer kerülne alkalmazásra, úgy annak sértetlenségét akár a terhelt lakásában is ellenőrizhetné bebocsátás, vagy hatósági határozat hiányában is.²⁶³

Kísérleti jelleggel működik Budapest öt kerületében a *Vodafone a Nők Biztonságáért Program*, melynek keretében a NaNE Egyesület munkatársai által kiválasztott nők egy gyufásdoboz méretű titkos jelzőkészülékkel jelezhetik, ha bántalmazásnak esnek áldozatul.²⁶⁴ Ennek keretében az előzetes szűrőn átesett nők egy speciális jelzőkészüléket kapnak (2015 augusztusában 34 aktív készülék van használatban), melynek segítségével azonnal, egy gombnyomással jelezhetik, ha bántalmazás éri őket. A szelekció során az érintett nő először a saját szavaival mondja el a történetét, majd az Amerikai Egyesült Államokban megismert Duluth-modellben kidolgozott „Nagy 26” néven elhíresült, a bántalmazó veszélyességét felmérő kérdőívet tölt ki.²⁶⁵ Az így beszerzett információk alapján a NaNE munkatársa megbecsüli a kockázatot, valamint, hogy a kockázat mértékétől függetlenül az érintett nő van-e olyan helyzetben, hogy a készüléket működtesse (tudja-e biztosítani, hogy feltöltse és hogy magánál tudja-e tartani). Közepes, vagy magas kockázat esetén (vagy várható közepes vagy magas kockázat esetén), és amennyiben a készülék működtetése az érintett részéről megoldható, a NaNE munkatársai javasolják a készülék kiadását és ennek használatára megtanítják a kérelmezőt. Bántalmazás esetén a készülék végső állomásként mindig a rendőrségen jelez, ami a bántalmazottak számára több szempontból is rendkívül előnyös. Nemcsak a bántalmazás tényét adhatják a rendőrség tudtára egyetlen gombnyomással, még olyan helyzetben is, amikor a telefonálás lehetetlen volna, hanem a készülék helymeghatározásának segítségével a pontos helyszín is befut, így valódi lehetőség nyílik a gyors és hatékony segítségnyújtásra. A témában felkerestem a

²⁶² Uo. 22.

²⁶³ Rtv. 39. § (1) bekezdés g, pontja.

²⁶⁴ 100 ezer bántalmazott nő számára nyújthat védelmet a Vodafone a nők biztonságáért program <https://www.vodafone.hu/sajto/kozlemenyek/20140305-1.pdf> (letöltés ideje: 2015. július 13.)

²⁶⁵ <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/kockazatfelmero-kerdoiv-26.pdf> (letöltés ideje: 2015. július 30.)

Vodafone Magyarország Alapítványt, mint működtető szervezetet, s a készülék anyagi vonzatáról, illetőleg annak jövőbeli országos elérhetőségéről érdeklődtem.²⁶⁶ Az anyagi terheket illetően megtudtam, hogy egy ilyen készülék beszerzése nagymértékben a beszerzett mennyiség függvénye, ezért általánosságban nehéz válaszolni erre a kérdésre összességében. A készülék egyszeri beszerzési árán kívül számolni kell például a karbantartással (akkumulátorok cseréjére), a logisztikai és a diszpécser szolgálat fenntartási költségeivel is. A Vodafone nemzetközi TecSOS programjában okostelefonokra cserélik a korábbi speciális készülékeket, ami teljesen más anyagi vonzattal jár. Országos szintű beszerzésnél a rendelés nagyságrendje miatt egész más egyedi költségekről beszélhetünk. Annyi azonban biztos, hogy a finanszírozás állami, a know-how-t pedig a Vodafone biztosítja. Biztató, hogy az országos elérhetőség érdekében pedig folynak a tárgyalások, amihez országos szintű rendőrségi együttműködés is szükséges. E jelzőrendszer országos szintű kiépítése jelenthetné a távoltage hatékony ellenőrzésének egyik legfőbb módszerét, hiszen a határozatban megjelölt személynek adva a terhelt felbukkanásakor az azonnal jelet küldene a rendőrségre, aki a helyszínre érve segítséget nyújthat a sértettnek és egyben kezdeményezheti a távoltage végzés megsértésének szankcionálását is. A meghatározott helyek látogatás-tilalmának ellenőrzését részben lefedheti e módszer (amennyiben például attól a lakástól van eltöltve a terhelt, ahol a sértett lakik, akinek jelzőkészüléket biztosítana az állam a távoltage határozat meghozatala után), de e tekintetben biztosabb módszert az elektronikus monitoring jelentene.

Törvényben nem szereplő, de azt nem is sértő, bírói kreativitás szülte rendelkezés a távoltage elrendelő határozatban, hogy a távoltage személy köteles bejelenteni az új lakcímét, számos problémát megelőzve és a sértett nyugalma megteremtve ezzel. E módosítások csupán egyetlen mondat beillesztését követelnék a jogalkotótól, azonban a jogintézmény valódi céljához igazodva a sértett védelme érdekében komoly lépéseket jelentenének.

Az ellenőrzést ugyan nem pótolja, azonban a határozat betartását segíti elő az a szabály, hogy amennyiben a terhelt a szabályokat szándékosan megszegi és azt utólag nem menti ki, úgy előzetes letartóztatása rendelhető el, illetőleg ha ez nem szükséges,

²⁶⁶ Köszönetemet fejezem ki Huszár Zsófiának, Vodafone vállalati felelősségvállalási szakértőnek, aki a feltett kérdéseimre adott válaszokat a NaNE Egyesülettel egyeztetve juttatta el hozzám.

rendbírsággal sújtható.²⁶⁷ Azonban a kiszabott rendbírság meg nem fizetése esetén nem változtatható át elzárásra, hanem behajtási eljárás indul, amely amellet, hogy hosszadalmas, kétséges kimenetelű procedúra, még a sértett számára sem jelent megoldást, hiszen ekkorra a bántalmazó a szabályokat felrúgva ismét a közelébe férközött, s egy időre talán úgy tűnik, minden szankció nélkül. A távoltartás másik két formájának megszegése elzárással is büntethető szabálysértésnek minősül.²⁶⁸

Természetesen az általános eljárási szabályok érvényesülnek a távoltartás elrendelésére irányuló eljárásnál is, így például a bíró kizárására vonatkozó szabályok is, ahogy a Debreceni Ítéltábla végzésében²⁶⁹ is láthattuk. Az ügy elsőfokú elbírálásából a pártatlan ítélezés követelményét szem előtt tartva a Szolnoki Városi Bíróságot, esetleges másodfokú eljárásból a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróságot kizárja és az elsőfokú eljárásra a Tiszafüredi Városi Bíróságot, esetleges másodfokú eljárásra a Hajdú-Bihar Megyei Bíróságot jelölte ki, mert a távoltartásra irányuló eljárásban az ügy sértettje a Szolnoki Városi Bíróság volt bírāja, ügyvéd.

Ugyanígy, az általános szabályokat szem előtt tartva – a Be. 341. § (1) bekezdésére és a 359. § (1) bekezdésére hivatkozva – utasítja el a másodfokú bíróság a távoltartás elrendelő végzéssel szemben benyújtott terhelti fellebbezést, amennyiben az elkésett.²⁷⁰

Ausztriában a távoltartást nem büntetőeljárás kényszerintézkedésként találjuk meg, sőt, sem logikájában hasonló előzetes letartóztatási alternatíva, sem egyéb jogintézmény nem található a büntetőeljárásról szóló kódexben.²⁷¹ Az áldozatok információhoz való jogainál találunk a témánkhöz kapcsolódóan annyit, hogy a családon belüli erőszak áldozatát tájékoztatni kell arról, ha a fogvatartott terheltet elbocsátják az intézményből.²⁷²

Összességében vizsgálva a bíróság által elrendelhető távoltartást, megállapíthatjuk, hogy az osztrák rendszerben sokkal hosszabb távú védelem kérhető, s még a leghosszabbtávú sincs folyamatban lévő büntetőeljáráshoz kötve és egyáltalán nem

²⁶⁷ Be. 139. § (2) bekezdés.

²⁶⁸ Szabs. tv. 168. §

²⁶⁹ Debreceni Ítéltábla Bkk.I.721/2011/2. számú végzése.

²⁷⁰ Fővárosi Ítéltábla Bkf. 5. 10.437/2010/3 számú végzése.

²⁷¹ Strafprozeßordnung BGBI. Nr. 631/1975. (továbbiakban: StPo.)

²⁷² StPo. § 70. Abs. 1.

találunk taxatív felsorolást a kérelmezők körében, bármelyik formáját is vizsgáljuk. Mindez a jogintézményhez való szélesebb és szabadabb hozzáférést garantálja, amely a sikeres működés egyik zálogát is jelenti.

IV. 4. A háttér intézmények

Hazánkban az ideiglenes megelőző-, és a megelőző távoltartáshoz rendelt a jogalkotó intézményrendszert, amely a vonatkozó törvény alapján a családvédelmi koordinációért felelős szerveket jelenti, mely a Kormány kijelölése alapján a járási gyámhivatal.²⁷³ Elsődlegesen a családon belüli erőszakkal kapcsolatban érkezett jelzéseket várja, s a törvény alapján a jelzőrendszerben megjelölt más szervek (így például a rendőrség, ügyészség, bíróság, további szervek és alkalmazottaik) kötelesek együttműködni vele. Amennyiben ezt elmulasztják, a családvédelmi koordinációért felelős szerv kezdeményezi a fegyelmi felelősségre vonást.²⁷⁴

Feladatai közé tartozik, hogy a bántalmazottat annak kérelmére személyesen meghallgatja. Ebben az esetben a bántalmazó meghallgatására is sor kerül azzal, hogy a bántalmazott kérelmére a bántalmazót és a bántalmazottat külön-külön kell meghallgatni. Amennyiben családon belüli erőszakról, vagy annak veszélyéről kaptak jelzést, úgy a bántalmazottat és a bántalmazót személyes meghallgatás érdekében történő megjelenésre hívhatja fel, akiknek ez esetben kötelességük a szerv által megjelölt helyen és időben megjelenniük.

Tájékoztatást ad a bántalmazottnak a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható intézkedésekről, a bántalmazottat megillető jogosultságokról, a család és a gyermekek védelmét szolgáló szociális intézményrendszerről és szolgáltatásokról, valamint arról, hogy a hozzátartozók közötti erőszak miatt helye van-e büntető-, vagy szabálysértési eljárás megindításának, továbbá a hamis vád következményeiről. A bántalmazott kérelmére a családvédelmi koordinációért felelős szerv gondoskodik arról, hogy a bántalmazott jogi, egészségügyi, pszichológiai és mentálhigiénés segítséget kapjon. Ez

²⁷³ 331/2006 (XII. 23.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről 1/A. §

²⁷⁴ Hke. tv. 2. § (5) bekezdés.

az elérhetőségek átadását jelenti, valamint kapcsolattartást és kapcsolatfelvételt az említett segítőkkel.

A hozzátartozók közötti erőszak folytatásának következményeiről tájékoztatja a bántalmazót, valamint mindkét felet az igénybe vehető terápiás kezelésekről és más segítségnyújtási, konfliktuskezelő lehetőségekről. Ezek eléréséhez igény szerint segítséget ad.

Ez a gondoskodás azonban nem testesül meg az osztrák rendszerhez hasonló átmeneti otthonok biztosításában és személyes kíséretben, fizikai segítségnyújtásban.

„A sértett félt a vádlottól, el is akart költözni, de nem volt hová mennie ... A vádlott folyamatosan megöléssel fenyegette a feleségét arra az esetre, ha megpróbál elköltözni, vagy elválni ... A sértett nagyon félt a vádlottól, a távoltage elrendelése iránt az ügyész által kezdeményezett bírósági eljáráson sem jelent meg.”²⁷⁵

Számos bántalmazással, családon belüli erőszakkal kapcsolatos jogesetben találkozhatunk a sértett félelmével, menekülési vágyával, azonban hazánk számos területen lemaradásban van az Ausztriában megtalálható központok széleskörű segítségnyújtási lehetőségeihez képest. Nemcsak a menekülni kényszerült sértett lakhatását kellene elérhetően, széles körben biztosítani, hanem hasznos lenne ezen pillér keretei közé utalni az áldozatoknak nyújtandó pszichológiai segítséget is, melyet – hasonlóan az osztrák rendszerben látott növekvő központok működéséhez –, akár bentlakás nélkül ambuláns, telefonos, vagy internetes elérhetőséggel is biztosítani lehetne. Az áldozatokkal való ilyen jellegű foglalkozást nemcsak a természetes emberi reakció indokolja, hanem ezen túlmenően pszichológiai és rendőrségi szempontok is megerősítik. A bűncselekmény sértettjének olyan problémával kell szembenéznie, aminek megoldása egyedül meghaladja a képességeit, ezáltal fokozza a kialakult stressz helyzetet is.²⁷⁶ Igény is mutatkozna rá, hiszen a sértettek gyakran a családgondozóhoz fordulnak, aki javasolja a pszichológus szakember felkeresését: „A családgondozó azt adta elő, hogy mind a sértett, mind a vádlott felkereste őt segítségért. Javasolta a vádlottnak a pszichiátriai kezelést, amit ő elutasított. Végül a vádlott be is került a pszichiátriára.”²⁷⁷

²⁷⁵ 12-H-BJ-2009-25. Komárom-Esztergom Megyei Bíróság határozata büntetőügyben 6.B.312/2009/19.

²⁷⁶ SZABÓ Erika, *Áldozatvédelem a rendőrség és a rendőrségi pszichológus szemszögéből*, Belügyi Szemle, 2004/6, 85-88.

²⁷⁷ 12-H-BJ-2009-25. Komárom-Esztergom Megyei Bíróság határozata büntetőügyben 6.B.312/2009/19.

Sok esetben azonban nemcsak a vádlottnak, hanem a bántalmazást elszenvedett sértettnek is szüksége lehet orvosi-, illetőleg pszichológusi segítségre, hiszen az erőszak következtében kialakuló tünetek, betegségek skálája rendkívül széles. Nemcsak fizikai, hanem a bántalmazottak 56-80%-ánál pszichoszomatikus és pszichiátriai tünetek is jelentkezhetnek, úgymint fejfájás, gyomor és emésztési zavarok, nőgyógyászati problémák.²⁷⁸

A bűncselekmények áldozatainak segítségéről szóló törvény is csak a bűncselekmények sértettjeiről (kriminológiai nyelven szólva áldozatairól) szól, azaz a Magyarország területén elkövetett bűncselekmény és a Magyarország területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés természetes személy sértettjéről, valamint arról a természetes személyről, aki a Magyarország területén elkövetett bűncselekmény vagy a Magyarország területén elkövetett tulajdon elleni szabálysértés közvetlen következményeként sérelmet, így különösen testi vagy lelki sérülést, érzelmi megrázkódtatást, illetve vagyoni kárt szenvedett el.²⁷⁹ Láthatjuk, hogy e törvény nincs figyelemmel azokra a bántalmazottakra, akiket a törvényi feltételek fennállása esetén hozzátartozók közötti erőszak miatt távoltartás véd, hiszen ott nem biztos, hogy minden esetben büntetőeljárás is folyamatban van. Amennyiben folyamatban van a büntetőeljárás, akkor az állam áldozatsegítő szolgáltatásként elősegíti az áldozat érdekeinek érvényesítését, azonnali pénzügyi segítyt ad, jogi segítségnyújtást, illetve szükség szerint védett szálláshelyet biztosít,²⁸⁰ de látható, hogy a pszichológiai segítség nem része a segítségnyújtásnak, noha az áldozatsegítő szolgálatok tapasztalatai azt mutatják, hogy szükséges lenne, kiemelten a személy elleni erőszakos bűncselekmények, a zaklatás és a családon belüli erőszak sértettjei számára.²⁸¹

A Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia- Irányok és Célok 2010-2021. címet viselő Kormányhatározat²⁸² már 2010-ben tartalmazta a következőket: „A Regionális Kríziskezelő Hálózat kialakításának célja hét régióban és

²⁷⁸ WIENERS, K., HELLBERND, H., JENNER, S. C., OESTERHELWEG, L., *Häusliche Gewalt in Paarbeziehungen, Intervention und Prävention*, Notfall+Rettungsmedizin, 2012/1, 68.

²⁷⁹ 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítségéről és az állami kárenyhítésről (továbbiakban: Ást.) 1. § (1) bekezdés.

²⁸⁰ Ást. 4. §

²⁸¹ ZSÉGER Barbara, *Az áldozatsegítő szolgálat elmúlt négyévi működésének áttekintése, értékelése*, Kriminológiai Közlemények 67, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010, 121.

²⁸² 1004/2010. (I. 21.) Kormányhatározat.

Budapesten a családok átmeneti otthonaiban, a családon belüli erőszak áldozatainak – szülő gyermekével, egyedülálló nő – befogadása. A bántalmazottak azonnali, komplex segítségnyújtásban – elhelyezés, pszichológiai, jogi, szociális tanácsadás – részesülnek. A Regionális Kríziskezelő Hálózat rendszere 2007-ben 9 intézményre és 2008-ban 11-re bővült. A családon belüli erőszak áldozatait befogadó titkos menedékház a működését 2005 áprilisában kezdte meg. A titkos menedékház feladata, hogy azonnali, biztonságos elhelyezést nyújtson bántalmazott anyáknak és gyermekeiknek, valamint egyedülálló nőknek, olyan esetekben, amikor az eset különösen veszélyes voltából adódóan kiemelten szükséges, hogy az áldozat titkos és biztonságos helyen tartózkodhasson. 2008-ban modellprogramként elindult a félutas-kiléptető rendszer működtetése, ahol a bántalmazott 5 évig lakhat az önkormányzat vagy civil szervezet által nyújtott bérletben. Azok a bántalmazottak vehetik igénybe ezt a lehetőséget, akik a krízisellátás (30 vagy 60 nap) után bekerültek a családok átmeneti otthonába. Itt szintén szakemberek segítik álláshoz juttatni, illetve szükséges, hogy előtakarékoskodjon, valamint életcélja legyen a jövőre nézve. A modellprogramban jogász, pszichológus, szociálpedagógus segíti a beköltözött bántalmazottat. Ezen költségeket a társadalmi esélyegyenlőség előmozdításáért felelős tárca biztosítja. Jelenleg 4 megyében működik félutas- kiléptetőház.”

Hazánkban a jelzőrendszer kiegészül a NaNE Egyesület és a Vodafone Magyarország Alapítvány által öt budapesti kerületben működtetett, fentebb ismertetett „Vodafone a Nők biztonságáért program”-mal.

Az osztrák specialitásnak és a távoltage hatékony működésének kulcsát az intervenció központok jelentik, amelyek elődeit 1972-ben Londonban,²⁸³ 1976-ban Berlinben és Kölnben alapították azzal a céllal, hogy az erőszak miatt menekülésre kényszerült nőknek segítséget nyújtsanak.²⁸⁴ Bécsben az első intervenció központ 1978-ban kezdett működni, mára Ausztria szerte csaknem 30 nővédő központ, női szükségotthon található, melyek biztonságos menedéket nyújtanak a bajba került nőknek és gyermekeiknek.²⁸⁵ Az egyik legjelentősebb osztrák közhasznú áldozatsegítő szervezet a

²⁸³ Gewalt in der Familie, 439.

²⁸⁴ KAVEMANN, Barbara, *Kooperation zum Schutz vor Gewalt in Ehe und Beziehungen, Strafprozess*, In: BARTON, Stephan (Hg.), *Beziehungsgewalt und Verfahren, Mediation, Gewaltschutzgesetz und Schuldfähigkeitsbeurteilung im interdisziplinären Diskurs*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, 123.

²⁸⁵ MADNER *i.m.* 14.

„*der weiße Ring*” 1979-ben jött létre.²⁸⁶ A létrehozataluk alapkonceptiója az volt, hogy a nőkkel és gyermekekkel szemben tanúsított erőszak nem egyéni, hanem társadalmi, strukturális probléma, s ettől kezdve a központok az áldozatvédelem területén nélkülözhetetlen megelőző tevékenységet is folytatnak.²⁸⁷ A távoltartáshoz kapcsolódva ezek a központok az erőszakos cselekmények áldozatainak pszichoszociális és jogi segítséget nyújtanak a büntetőeljárás során, legfontosabb feladatuk az erőszak megfékezése és megelőzése.²⁸⁸ Az Igazságügyi Minisztérium alá tagolva valamennyi szövetségi államban²⁸⁹ találunk erőszakvédő és intervenciós központokat, amelyek a sértettek számára jogi segítséget nyújtanak, akár még a távoltartás alkalmazása előtt is.²⁹⁰ Ezen kívül olyan feladatkörrel is rendelkeznek, amelyek konkrét, fizikai segítséget is jelentenek a veszélyeztetett személyek számára, így például átmenetileg, vagy akár hosszabb időre is lakhatást biztosítanak számukra, elkísérik őket a rendőrségre a feljelentést megtenni, tájékoztatják az áldozatot a jogairól, az eljárásról, és részt vesznek velük a meghallgatásokon és a tárgyalásokon.

A közölt statisztikák szerint²⁹¹ Ausztria területén a 26 nővédő házban 2012-ben összesen 3502 személynek nyújtottak védelmet és segítséget, ebből 1735 nő és 1767 gyermek. Tehát ezek az intézmények nemcsak a bajba jutott nőknek, hanem a velük együtt menekülni kényszerülő gyerekeknek is megoldást, átmeneti otthont biztosítanak családon belüli erőszak esetén. A bántalmazó az esetek 79%-ában (2013-ban 77%) a férj, vagy a partner volt, akikhez később a bántalmazottnak csupán 26%-a (2013-ban 22%-a) tért vissza. Ez is jelentős eredmény, hiszen legtöbbször a gazdasági és egyéb érzelmi függőségben élő bántalmazottnak nagyon nehéz az életét újból felépíteni, és nem a korábbi társához visszatérni. Minden negyedik nő saját szobába, vagy saját lakásba tért vissza az otthonban tartózkodás után. A központok lehetőséget biztosítanak

²⁸⁶ EDER-RIEDER, Maria A., *Der Opferschutz, Schutz und Hilfe für Opfer einer Straftat in Österreich*, Springer Praxis & Recht, Wien, 1998, 132. lásd bővebben: <https://www.weisser-ring.de/internet/> (letöltés ideje: 2015. február 10.)

²⁸⁷ SORGO, Marina, *Was sind Interventionstellen?* In: HALLER, Birgitt, Dearing ALBIN (Hg.), *Schutz vor Gewalt in der Familie, Das österreichische Gewaltschutzgesetz*, Verlag Österreich, Wien, 2005, 200.

²⁸⁸ Mag. Dr. Isabelle LURF, *Opferschutz im Strafverfahren auf internationaler und nationaler Ebene*, Neuer Wissenschaftlicher Verlag, Wien Graz, 2012, 186.

²⁸⁹ HALLER, Birgitt, *The Austrian Legislation against Domestic Violence*, http://www.ikf.ac.at/english/austrian_legislation_against_domestic_violence.pdf (letöltés ideje: 2015. április 22.) 2.

²⁹⁰ <http://www.frauen.bka.gv.at/site/7253/default.aspx> (2013. május 5.)

²⁹¹ <http://www.aof.at/material/AOEF-Statistiken/A%C3%96F%20Statistik%202012.pdf> (2013. május 20.)

hosszabb tartamú, akár egy évet is meghaladó bennlakásra, azonban a többség (2012-ben 60%, 2013-ban 57%) legalább 4 napot, de legfeljebb hat hónapig terjedő időtartamot töltött ott. Ez idő alatt az otthon munkatársai nemcsak az önálló élet újrakezdésében, hanem a jogi lépések megtételében is segítenek. Lehetőség van arra, hogy akár fél évet meghaladó időtartamot is az otthonban töltsenek, bár ezzel csak az odafordulók 8%-a élt 2013-ban, egy éven túl pedig 1%-uk maradt.

Csökkenő tendencia mutatkozott a 2013-as évben,²⁹² amikor a 26 növendő házban 3232 személynek (ebből 1643 nőnek és 1589 gyermeknek) nyújtottak segítséget, azonban 2014-ben²⁹³ ez a mutató nem tudott tovább csökkenni, sőt, valamivel nőtt is, ugyanis 3257 személy (ebből 1654 nő és 1604 gyerek) vette igénybe. Pozitív eredményként könyvelhető el, hogy ezen felül 2013-ban 7323, 2014-ben pedig 7255 olyan személy is hozzájuk fordult, akik nem laktak ott, de más módon hathatós segítséget kaptak. Telefonon kért segítséget 2013-ban 66%-uk, 2014-ben már 70%-uk. Ambuláns tanácsadáson vett részt 2013-ban 30%-uk, 2014-ben ez a szám valamivel csökkent, 28%-uk. Interneten keresztül 2013-ban 4%-uk, míg 2014-ben csak 2%-uk jutott segítő tanácsokhoz. Látható, hogy a segítségnyújtásnak e része is mennyire fontos, hiszen a lakhatást kérők számához képest tartósan kétszer annyi emberen tudtak bentlakásos férőhely felhasználása nélkül érdemben segíteni. Érdeemes lehet hazánkban is megfontolni a segítségnyújtás e formáinak kialakítását.

²⁹² http://www.aeof.at/images/06_infoshop/6-2_infomaterial_zum_downloaden/statistiken_der_aeof/Statistik%202013.pdf (2015. április 4.)

²⁹³ http://aoef.at/images/06_infoshop/6-2_infomaterial_zum_downloaden/statistiken_der_aeof/Statistik%202014_barrierefrei.pdf (letöltés ideje: 2015. augusztus 1.)

V. A magyar szabályozás rendszerének egyes anomáliái

Áttekintve a távoltartás magyar szabályanyagának rendszerét, az előzőekben ismertetetteken túl szeretném néhány, a működése során tapasztalható problémára felhívni a figyelmet annak reményében, hogy ezek feltárása közelebb visz a hatékonyabb működéshez vezető javaslatok megfogalmazásához.

Először is a távoltartás feltételrendszerével kapcsolatban azt mondhatjuk, hogy nem tekinthetőek egységesnek a magyar távoltartások elrendelésének okai, ugyanis a két törvény feltételrendszere teljesen eltér. Egyszerűbb, a sértettek és bántalmazottak számára átláthatóbb helyzetet teremtené, ha az eljárásbeli sajátosságok mellett csaknem ugyanazon feltételeket találnánk meg mindkét törvényben, kiemelt figyelemmel a törvény hatályára, és a tulajdoni viszonyokra.

Eltérő a két törvény személyi hatálya, hiszen a Be.-ben nem kell vizsgálni, hogy hozzátartozókról van-e szó, a távoltartás bármely bűncselekmény esetén alkalmazható, amennyiben teljesülnek a Be.-ben előírt feltételek,²⁹⁴ így akár zaklatás esetén akkor is, ha szó sincs családon belüli erőszakról.²⁹⁵ A feltételek teljesülése esetén bármely terhelt és sértett között elrendelhető, nem szükséges közöttük a hozzátartozói viszony. Ezzel összhangban a rendelkezések nem is határozzák meg a családon belüli erőszak fogalmát, így adott esetben a bíró szubjektív megítélésére lenne bízva, hogy beszélhetünk-e családon belüli erőszakról, s a következő lépésben döntené el, hogy van-e helye a távoltartás elrendelésének.

Ezzel szemben a Hke. tv. csak hozzátartozók között teszi lehetővé az ideiglenes megelőző-, és a megelőző távoltartás elrendelését, s az utóbbi idő nagy előrelépése volt, hogy hatálya immár a volt élettársakra is kiterjed. Kezdetben, a törvény eredeti szövege szerint nem terjedt ki a volt élettársak körére, és ezzel olyan jelentős személyi kör maradt a hatályán kívül, amely a jogintézmény hatékonyságát nagymértékben

²⁹⁴ TÓTH Éva *i.m.* 16-17.

²⁹⁵ KAPOSSY NÉ DR. CZENE *i.m.* 113.

visszavetette. Mondhatjuk, hogy tömegekről volt szó, hiszen manapság hazánkban az összes párkapcsolat több mint egytizede élettársi együttélés. Bár minden vizsgált korcsoportban nagyobb a házasságban élők aránya, mint az élettársi kapcsolatban élőké,²⁹⁶ azonban az élettársi kapcsolatot napjainkban nagyobb elfogadottság övezi, mint ezelőtt, mivel azt a házasság előtti átmeneti formának tekintik, és a házasság maradt a partnerkapcsolatok kívánatos végállomása.²⁹⁷ Az élettársi kapcsolat tehát egyfajta „próba” a házasságra készülő különemű felek között, bejegyzett élettársi kapcsolat pedig az együttélés lehető legmagasabb minősége az azonos neműek számára.

A házasságon kívüli partnerkapcsolatok jogi rendezésében 2009 tavaszán következett be nagyobb változás, amikor törvényi szinten²⁹⁸ szabályozásra került a bejegyzett élettársi kapcsolat intézménye és módosultak az élettársi kapcsolat szabályai is.²⁹⁹ 1945 előtt a magyar magánjogban nem létezett az élettársi kapcsolat, mint jogi fogalom, s a Ptk. eredeti szövege sem ismerte. Először a bírói gyakorlat és az elméleti viták hatására 1977-ben emelték be a társaság szabályai közé, amely azonban tarthatatlanná vált, hiszen az élettársakat az egyszerű társasági joginak tekinthető jogviszonyon kívül közös gyermek esetén már családi jogi kapcsolat is összeköthette, így például az apaság véelme, illetve az anyaság véelme.³⁰⁰ Az Alkotmánybíróság határozatában³⁰¹ alkotmányellenesnek minősítette, hogy az akkor hatályos Ptk. szerint csak férfi és nő élhet élettársi kapcsolatban, így ennek hatására a Ptk.-ban található definíció szerint „élettársi kapcsolat áll fenn két olyan házasságkötés vagy bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése nélkül közös háztartásban érzelmi és gazdasági közösségben (életközösségben) együtt élő személy között, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri, féltestvéri kapcsolatban.”³⁰² Együtt élő személyekről beszél, azaz nem tér ki külön arra, hogy együtt élő azonos, vagy különemű személyekről van szó, így már bevonja e kategóriába az azonos nemű élettársakat is. Természetesen arra van lehetőség, hogy az

²⁹⁶ SZEIBERT *i.m.* 93.

²⁹⁷ Uo. 98.

²⁹⁸ 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatáról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról.

²⁹⁹ FÁBIÁN, SZEIBERT *i.m.* 157.

³⁰⁰ JOBBÁGYI Gábor, *Jogi káosz felsőfokon- az élettársi kapcsolat hatályos magyar szabályozása*, Jogtudományi Közlöny, 2011/2, 117-120.

³⁰¹ 14/1995. (III. 13.) AB határozat.

³⁰² Ptk. 4:86. § (1) bekezdés.

élettársak közjegyző előtt nyilvántartásba vetessék kapcsolatukat, ez azonban nem egyenlő a bejegyzett élettársi kapcsolati minőséggel.

A Hke. törvény a hozzátartozó fogalmának definiálása során az egyszerű Ptk.-ra utalást kiegészítette, azonban a volt élettársak kezdetben kimaradtak a felsorolásból.³⁰³ Igaz, hogy a törvény kommentárja,³⁰⁴ mint a jogkeresőknek segítséget nyújtó forrás a volt élettársakat is a személyi hatálya alá sorolta, azonban tudjuk, hogy a kommentár jogilag nem bír kötelező erővel, s így a törvény szó szerinti értelmezése esetén az ideiglenes megelőző-, és a megelőző távollattartás nem volt alkalmazható a volt élettársakra. Ezt sok esetben felülírhatta a jogalkalmazó szándéka és a törvény hatályának hiányában kiterjesztő értelmezéssel elrendelték a bíróságok, s a jogalkotó valódi akaratát szem előtt tartva a volt élettársakra is alkalmazták, hiszen a volt házastársakra és a volt bejegyzett élettársakra eredetileg is kiterjedt a törvény.³⁰⁵ Végül a volt élettárs bekerült a Hke. tv.-be,³⁰⁶ de nem számol a jogalkotó az élettársi szintet el nem érő párkapcsolatokkal,³⁰⁷ melyek ugyanazon intim szférában mozognak és megszakadásuk után ugyanazok a problémák merülnek föl, mint az élettársi, vagy házastársi kapcsolatoknál. Ezekben az esetekben egyetlen megoldásként a feljelentés és ez alapján a büntetőeljárás megindítása marad, ahol a sértett indítványozhatja a távollattartás elrendelését.

A Be.-ben csak a terhelttel szemben lehet elrendelni, az eljárásban résztvevő egyéb személyekkel szemben (pl. más tanú, szakértő) nem lehet.³⁰⁸ Még tanúvédelmi okokból sem rendelhető el, amennyiben a bíróság a terhelt, vagy a védő indítványára megszüntette a különösen védett tanú státuszát, a távollattartás alkalmas lenne a tanú további védelmére, azonban ezt a hatályos szabályozás nem teszi lehetővé. A Hke. tv-

³⁰³ A volt élettársakat a Ptk. 8:1 § (1) bekezdésében lévő felsorolásban sem találjuk meg, mely szerint *közeli hozzátartozó*: a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és a nevelt gyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő és a testvér, *hozzátartozó*: a közeli hozzátartozó, az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, és a testvér házastársa.

³⁰⁴ Jogtár – [Indokolás 2009. évi LXXII. törvény indokolása- a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollattartásról] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015. 02. 07.

³⁰⁵ DIÓSZEGINÉ SZOLYÁK, PÁL *i.m.* 240.

³⁰⁶ 2013. évi CCLII. törvény egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról 120. § (1) bekezdése terjesztette ki a Hke. tv. személyi hatályát a volt élettársakra.

³⁰⁷ GERÉBY Zsuzsanna, *A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollattartásról, avagy egy jogszabály „sötét oldala” bírói szemszögből*, Családi jog, 2010/4, 7.

³⁰⁸ TÓTH Éva *i.m.* 18.

ben lehet a bántalmazotton kívül más személy is, aki nem feltétlen áll hozzátartozói viszonyban a bántalmazóval és mégis őt védheti a határozat.³⁰⁹ Nem tudjuk azonban közelebbről meghatározni, hogy ki ez a „más személy”. A sértett védelme indokolja, hogy amennyiben a Hke. tv.-ben foglalt feltételei fennállnak, a rendőrségnek el kell rendelnie a helyszínen az ideiglenes távoltartást 72 órára, azonban azt sem tudjuk, hogy mikor indul a 72 óra. Feltételezhetően a határozat átvételétől, de nem minden esetben veszi át a bántalmazott a helyszínen, vagy a rendőrségen. Az egységes gyakorlat megteremtése érdekében érdemes lenne ezt a rendőrségi elrendelő határozatban rögzíteni.

Kérdéses, hogy miként kell értelmezni a Hke. tv. és a Be. szabályait abban az esetben, ha a felek ugyanazon munkahelyen dolgoznak, vagy ugyanabba az iskolába járnak, illetőleg ugyanazon útvonalon járnak ugyanazon a tömegközlekedési eszközzel. Nyelvtani értelmezés szerint egyik jogszabály sem enged kivételt erre tekintettel, a Hke. tv. indoklásából pedig ki is derül, hogy a távoltartás nemcsak a közös ingatlanra, hanem a személyes kontaktus minden formájára vonatkozik, azaz a tilalom minden térre kiterjed, amit a bántalmazott érint, de a törvény kifejezetten megjelöli a lakó- és munkahelyet, és az oktatási intézményt, valamint – összhangban a Be. távoltartásra vonatkozó hatályos szabályaival – a gyógykezelés céljából rendszeresen látogatott egészségügyi intézményt, vagy a vallásgyakorlása során rendszeresen látogatott épületet illetve általa rendszeresen látogatott egyéb intézményt.³¹⁰

Nagy különbség a rendszer pillérei között, hogy a Be.-ben a távoltartás a tulajdoni viszonyokra tekintet nélkül rendelhető el, míg a Hke. tv.-ben az eljáró bíróság figyelembe veszi a tulajdoni viszonyokat.

Problémás azonban mindhárom pillér esetén az alaptalan kezdeményezésének szankcionálása. Szabálysértést követ el, aki valótlan tények állításával a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényben meghatározott – szabálysértésnek vagy bűncselekménynek nem minősülő – hozzátartozók közötti

³⁰⁹ „Akivel szemben ideiglenes megelőző távoltartást, illetve megelőző távoltartást rendeltek el, a távoltartás hatálya alatt köteles... magát távol tartani az ideiglenes megelőző távoltartó határozatban, illetve a megelőző távoltartó határozatban megjelölt más személytől” [Hke. tv. 5. § (2) bekezdés c, pont].

³¹⁰ Jogtár – [Indokolás 2009. évi LXXII. törvény indokolása- a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015. 02. 07.

erőszak miatt megelőző távoltartás elrendelését kezdeményezi, ha azt a valótlan tények alapján elrendelik. Nem szankcionálja önálló szabálysértésként, vagy bűncselekményként azonban a jogalkotó az ideiglenes megelőző távoltartás alaptalan kezdeményezését, továbbá a büntetőeljárásban kényszerintézkedésként elrendelhető távoltartását sem, valamint azt sem, ha a kérelmező, vagy a sértett rosszhiszeműen nyújtotta be a távoltartás elrendelésére irányuló indítványát, de végül a rendőrség, illetőleg a bíróság nem rendel el távoltartást. Nemritkán tapasztalható, hogy a bántalmazott alaptalanul kezdeményezi az eljárást, csupán azzal a céllal, hogy megleckéztesse a bántalmazónak feltüntetett személyt, esetleg házassági bontóperben így akar kedvezőbb pozícióra szert tenni. Mindezt szankcionálni kellene, különösen, ha büntetőeljárásban fordul elő.³¹¹ Megjegyzendő ugyanakkor, hogy amennyiben a bántalmazott, vagy sértett a távoltartási kérelemnek indokolásában a terheltet bűncselekmény elkövetésével hamisan vádolja, vagy ellene bűncselekményre vonatkozó koholt bizonyítékot hoz a hatóság tudomására, a hamis vád törvényi tényállását valósítja meg.³¹² Ha valamennyi távoltartás alaptalan kezdeményezése önálló szabálysértési, vagy büntető törvénykönyvbeli törvényi tényállássá válik, és jogerős bírói ítélet által bizonyosságot is nyer, úgy a jogszabálynak módot kellene adnia a távoltartott személy kártalanítására is.

A Hke. tv. a megelőző távoltartással kapcsolatos döntést polgári bíróságokra delegálja, azonban idegen a magyar polgári és családjogi bírászkodástól, hogy személy elleni erőszakos cselekmények miatti eljárást folytasson le. Hagyományosan a szabálysértési eljárásban, vagy a büntetőeljárásban lehetett volna helye, amely alkalmas is lett volna rá, hiszen a Hke. tv.-ben előírt hasonlóan szoros határidőn belül kell sokkal súlyosabb kényszerintézkedésről, például az előzetes letartóztatás elrendeléséről dönteni. Így indokolt lehet az azonnali segítségnyújtás keretében az előzetes letartóztatáshoz hasonlóan az őrizetbe vételtől, vagy az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésétől számított 72 órán belül dönteni a távoltartásról, mint kényszerintézkedésről.

Az eljáró hatóságok, személyek tekintetében érdekes, hogy a Hke. tv. kifejezetten kizárja bírósági titkár eljárását, míg azonban a szabálysértési törvény értelmében a távoltartó határozat megszegése miatti eljárásban a bírósági titkár is részt vehet a bíró

³¹¹ Dr. GYENGÉNÉ dr. NAGY Márta, *A megelőző távoltartás bírósági gyakorlata*, Családi jog, 2011/2, 28.

³¹² Btk. 268. § (1) bekezdés.

szerepkörében, sőt, akár elzárást is kiszabhat. A jelenlegi szabályozás ezért visszas helyzetet teremt, így célszerű volna bírósági titkárnak is hatáskört telepíteni.³¹³ Nemcsak a jelenlegi anomáliát oldaná fel, hanem tehermentesítené is az eljáró bírákat.

A Hke. tv.-ben korábban nem volt arra vonatkozó szabály, hogy hogyan kell megidézni a feleket a meghallgatásra, de a postai kézbesítés az ügyintézés rövid határideje miatt szóba sem jöhetett. Sokszor nem volt ismert a távoltartott lakcíme sem, így áthidaló megoldásként a bírák megbeszéltek a rendőrökkel, hogy az ideiglenes megelőző távoltartás kézbesítésével egyidejűleg másnap 12 órára szóló bírósági idézést is adja át a feleknek. Mára törvény által deklarált módon van lehetőség a rendőrség segítségének igénybevételére, bár ez a rendőrségi kapacitás problémákat nem oldotta meg.

Az sem került részletes kidolgozásra, hogy a távoltartó határozat hatálya alatt álló személynek milyen lehetőségei vannak a szállást, illetőleg a menedékhelyeket tekintve. A Be. erről hallgat, a Hke. tv.-ben annyit találunk, hogy a rendőrség, illetve a bíróság tájékoztatja a bántalmazót a lakóhelyén és környékén igénybe vehető éjszakai szállást nyújtó intézmények helyéről, címéről és az igénybevétel feltételeiről.³¹⁴ Ez a hajléktalanok számára fenntartott szálláshelyeket jelenti, melyet sok esetben még a hajléktalanok sem vesznek szívesen igénybe, így elképzelhető, milyen méltatlan helyzetbe kerülhet ezáltal a bántalmazó. Ugyanakkor azt is figyelembe kell venni, hogy ha nem alaptalanul kezdeményezték a távoltartást,³¹⁵ a bántalmazó elkülönítése az egyetlen biztonságos mód a bántalmazott védelmére, s jelenleg Magyarország nem rendelkezik olyan intézményrendszerrel, amely e problémát megfelelően kezelve szállást, menedéket adhatna a távoltartás hatálya alatt álló személynek, így más megoldás híján ezeket az intézményeket tekintették a feladatra legalkalmasabbnak. Így a bántalmazó, amennyiben nem a hajléktalanok éjjeli szálláshelyét választja, kénytelen az őt befogadó ismerősöknél, barátoknál berendezkedni, vagy szélsőséges esetben akár a saját gépkocsijában lakni. Véleményem szerint egy megfelelően kialakított, országsszerte a nagyobb városokban, de legalább minden megyeszékhelyen megtalálható segítségnyújtó hálózat kialakítása lenne megoldás, ahová átmenetileg a távoltartó

³¹³ SZABÓ Károly, *Néhány gondolat a megelőző távoltartásról*, Magyar jog, 2012/7, 436.

³¹⁴ Hke. tv. 5. § (6) bekezdés.

³¹⁵ Sajnos az alaptalan kezdeményezésre is van példa, mely a joggal való visszaélés esetének tekinthető. Erre a törvényalkotók is felkészültek, szabálysértésnek minősül a „*Megelőző távoltartás alaptalan kezdeményezése*”, ugyanakkor az ideiglenes megelőző távoltartás és a büntetőeljárásbeli távoltartás alaptalan kezdeményezését nem szankcionálják. Sztv. 181. §

határozat hatálya alatt állók beköltözhetnének. Ez a hálózat álláspontom szerint betölthetné a Hke. tv. II. fejezetében megtalálható „*hozzátartozók közötti erőszak megelőzését szolgáló intézményrendszer és a jelzési kötelezettség*” feladatát, amelyet jelenleg a törvény számos hatóság, így például az egészségügyi szolgáltatók, a rendőrség, a bíróság, az ügyészség, a közoktatási intézmények, a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók és egyéb alapítványok és egyesületek feladatává tesz.³¹⁶ A jogalkotó is érezte a jelzőrendszer kialakításának és a megelőzést szolgáló feladatok rögzítésének szükségességét, azonban véleményem szerint a kötelezettségek pontos elosztása és kifejezetten az e feladatok ellátására létrehozott intézményrendszer nélkül a rendszer működése még mindig nehézkes marad, hiszen több hatóság megnevezésével esély mutatkozhat arra, hogy egyik sem tekinti majd kifejezetten saját hatáskörébe tartozónak és a másik hatóságtól várja a megoldást. Az általam javasolt hálózatok bevonhatóak lennének az ellenőrzésbe is, hiszen a szolgálat munkatársai figyelemmel követhetnék a bántalmazó napirendjét, s talán utópisztikus, de akár figyelmeztethetnék is a bántalmazott személyt, amennyiben felmerül a gyanúja, hogy a bántalmazó éppen felé tart.

A családi joghoz köthető probléma, hogy ideiglenes megelőző távoltartó határozat esetén a rendelkező részben többek között szerepelnie kell annak, hogy a bántalmazó szülői felügyeleti joga, illetve a kiskorú gyermekével való kapcsolattartási joga szünetel. Ilyen előírást a megelőző távoltartásra a Hke. tv.-ben nem találunk, azonban a Ptk.³¹⁷ alapján a szülői felügyeleti jog szünetel, ha a szülő a gyermek vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távoltartó határozat hatálya alatt áll. Látjuk, hogy a Ptk. eltérően a korábbi szabályozástól³¹⁸ nem részletezi, hogy a szülő a távoltartás mely formájának hatálya alatt áll, egyértelműsítve ezzel, hogy bármelyikről is legyen szó, biztos, hogy a szülői felügyeleti jog szünetel. Meg kell jegyeznünk, hogy a szülői felügyeleti jog szünetelése nem jelenti minden esetben automatikusan azt, hogy a kapcsolattartási jog is

³¹⁶ Hke. tv. 2. § (1) bekezdés.

³¹⁷ Ptk. 4:186. § (1) bekezdésének i, pontja.

³¹⁸ A korábbi családjogi törvény a szülői felügyeleti jog szünetelésénél a büntetőeljárásbeli formáját nem, azonban mindkét Hke. tv.-ben szabályozott formáját tartalmazta, kiegészítve azzal, hogy a kapcsolattartási jog is szünetel ezen idő alatt. [1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról (továbbiakban: Régi Csjt.) 91. § (1) bekezdésének h, pontja.]

szünetel, ugyanis e kettő nem jár szorosan együtt.³¹⁹ A Ptk. is megerősíti a szülői felügyeleti jog és a kapcsolattartás elkülönülését, hiszen a különélő szülő jogosult és köteles a kapcsolattartási jogát gyakorolni,³²⁰ míg lehet, hogy ezzel egy időben megállapodás alapján a szülői felügyeleti jognak csak egy részét gyakorolja.³²¹ Távoltartás esetén azonban mindkét jogosultság ki van zárva, hiszen épp a határozatban rögzített személyektől való elkülönítés a cél, s nem pedig a kapcsolattartás. A Ptk. ki is emeli, hogy a szülőnek joga van a kapcsolattartásra akkor is, ha a szülői felügyeleti joga szünetel, kivéve, ha a gyermek, vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távoltartó határozat hatálya alatt áll.³²² Megítélésem szerint szerencsés és egyértelmű helyzetet teremt azzal, hogy az új törvény szóhasználata „elkövetett cselekmény”, tehát nem feltétlen bűncselekményre vonatkozik, így alkalmazható a Hke. tv.-ben szabályozott távoltartó határozatokra is.

Így tehát amennyiben ez nem kizárt, a szülő a kapcsolattartás jogát a szülői felügyeleti jog szünetelése esetén is gyakorolhatja, sőt, köteles is gyakorolni. A Csjt. azon rendelkezése is a szülői felügyeleti jog és a kapcsolattartási jog elkülönülését mutatta, mely szerint a szülőnek joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha szülői felügyeleti joga szünetel. Azonban a két gondolatjel közé ékelt kivétel, azaz „ha a külön jogszabályban meghatározott ideiglenes megelőző távoltartó határozat, megelőző távoltartó határozat, illetve ha gyermek sérelmére elkövetett cselekmény miatt a büntetőeljárásban elrendelhető távoltartás kényszerintézkedés hatálya alatt áll”³²³ aggályokat vetett fel, ugyanis a kényszerintézkedésként elrendelhető távoltartás esetén csak akkor szünetel a kapcsolattartási joga az egyik szülőnek, ha a gyermek sérelmére követett el bűncselekményt, s akkor nincs szó szünetelésről, ha az a bűncselekmény nem a gyermek, hanem a másik szülő ellen irányult. Szélsőséges esetben ez azt is jelenthette, hogy ha a gyermek azzal a szülővel élt együtt, akit a másik szülő bántalmazott, akkor a bántalmazó szülő köteles volt a bántalmazott szülőtől távol tartózkodni a határozatban foglalt időtartam alatt, azonban akár ugyanabban a lakásban

³¹⁹ Nem vitatom, hogy hatással van egymásra e két jogosultság, de alapvetően egymástól függetlenül érvényesülnek. (Lásd még: SOMFAI Balázs, *Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga*, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009, 86.)

³²⁰ Ptk. 4:178. § (2) bekezdés.

³²¹ Ptk. 4:165. § (1) bekezdés.

³²² Ptk. 4:178. § (3) bekezdés.

³²³ Régi Csjt. 92. § (2) bekezdés.

a gyermekkel a kapcsolatot tarthat.³²⁴ Ezt az anomáliát kiküszöbölendő, új Ptk. a kérdést egyértelműen és megnyugtatóan rendezi, s így megoldotta az eddig fennállt problémát.³²⁵

Végül szintén a családi joghoz közelebb álló tartási kötelezettséggel kapcsolatos szabályt kell megemlíteni, amely alapján az ideiglenes megelőző távoltartó határozat, illetve megelőző távoltartó határozat a bántalmazó más jogszabály vagy szerződés alapján fennálló tartási, valamint a bántalmazottal közösen használt ingatlan fenntartására vonatkozó fizetési kötelezettségeit nem érinti.³²⁶ A Be.-ben nem találunk erre vonatkozó szabályt, azonban a jogintézmény célját figyelembe véve álláspontom szerint a kényszerintézkedésként elrendelt távoltartásra is igaz, hogy nem érinti a hatálya alatt álló személynek a más jogszabály vagy szerződés alapján fennálló tartási kötelezettségét. Praktikusan például ez azt jelenti, hogy adott esetben bár meghatározott ideig nem élhet a gyermekével egy lakásban, de a gyermek tartására ezen időtartam alatt is köteles. A Ptk. rendelkezik az élettársi tartásról is, ami egy büntetőeljárás során elrendelt távoltartás esetén terhelheti a határozat hatálya alatt álló személyt, amennyiben az élettársi közösségük megszűnt és a volt élettárs önhibáján kívül nem képes eltartani magát, feltéve, hogy az élettársi közösség minimum egy évig fennállt és az élettársak kapcsolatából gyermek született.³²⁷ Ez a tartási kötelezettség egy sorban illeti a különélő házastárssal és a volt házastárssal. A Hke. tv. volt élettársakra is kiterjedő hatályával ez a szabály releváns már az ideiglenes megelőző-, és megelőző távoltartásnál is.

³²⁴ SOMFAI *i.m.* 85.

³²⁵ Ptk. 4:178. § (3) bekezdés.

³²⁶ Hke. tv. 5. § (4) bekezdés.

³²⁷ Ptk. 4:86. § (1) bekezdés.

VI. A távoltartás és az alapvető jogok

Megalapozott gyanú fennállása esetén a távoltartás elrendelése a terhelt szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát deklaráltan korlátozza. Alapjogvédelmi mechanizmusként született meg a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény, amely bevezette a rendőrség által hetvenkét órára elrendelhető ideiglenes megelőző távoltartást, valamint a polgári bíróság által legfeljebb hatvan napra elrendelhető megelőző távoltartást. Ez utóbbiak átmenetileg korlátozzák a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, szülői felügyeleti jogát, valamint gyermekével való kapcsolattartási jogát, amennyiben az eset összes körülményeiből a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni.³²⁸

Az említettek mellett figyelemmel kell lennünk más alapvető jogokra is, amelyek a távoltartás elrendelése előtt a sértetti, bántalmazotti oldalon a másik személy magatartása révén csak korlátozottan, vagy egyáltalán nem gyakorolhatóak, továbbá a távoltartás elrendelését követően a határozat hatálya alatt álló személy oldalán is felfedezhetjük bizonyos, előzőekben nem említett alapjogok távoltartó határozat általi korlátozását.

Amennyiben a bíróság a büntetőeljárás során kényszerintézkedésként távoltartást rendel el, a terhelt köteles a határozatban megállapított szabályok szerint a meghatározott lakást elhagyni, és onnan a bíróság által meghatározott ideig távol maradni; a meghatározott személytől, illetőleg e személy lakó-, és munkahelyétől, az e személy által látogatott nevelési és nevelési-oktatási intézménytől, gyógykezelés céljából rendszeresen látogatott egészségügyi intézménytől, vallásgyakorlása során rendszeresen látogatott épülettől a bíróság által meghatározott ideig magát távol tartani; tartózkodni attól, hogy a meghatározott személlyel közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.³²⁹ Részben hasonló az ideiglenes megelőző-, és megelőző távoltartó határozat tartalma is: a hatálya alatt álló köteles magát távol tartani a bántalmazottól, a

³²⁸ Hke. tv. 5-6. §§

³²⁹ Be. 138/A. § (1) bekezdés.

bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, a határozatban megjelölt más személytől és tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.³³⁰

Akármelyik távoltartást is tekintjük, vitathatatlan, hogy emberi jogokat, alapjogokat vagy másképp fogalmazva alapvető jogokat korlátoz. Emberi jogok az egyéneket megillető legalapvetőbb jogosultságok, amelyek morális követelményekként a jogi dokumentumokban történő elismerésüktől függetlenül léteznek. Az embereket ember mivoltuknál fogva megilletik, tekintet nélkül arra, hogy teljesítették-e kötelezettségeiket. Az emberi jogok azáltal válnak alkotmányos alapjogokká, hogy az államok az alkotmányaikban elismerik őket, így az egyének legfontosabb jogainak tiszteletben tartása az állami hatalomgyakorlás legfőbb jogi korlátjává válik.³³¹ Az említett fogalmak között jelentős értelmi átfedések fedezhetőek föl, egyik gyakran nem zárja ki a másikat,³³² azonban az Alaptörvényhez igazodva az alapvető jogok kifejezést használom, amely már szűkítést jelent az embert, állampolgárt megillető jogok területén.³³³ Egyes szerzők szerint ezen „alapvető” jelző használata szükségtelen, hiszen az egyes államok a tételes jog részévé teszik az emberi jogokat, melyek így alapjogokká válnak.³³⁴

Az Alaptörvény rögzíti, hogy Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait, ezt követően pedig a *Szabadság és felelősség* fejezetben részletes katalógust ad azokról.³³⁵ Korlátozásuk nem tilalmazott, de csak akkor kerülhet rá sor, ha

³³⁰ Hke. tv. 5. § (2) bekezdés.

³³¹ POZSÁR- SZENTMIKLÓSSY Zoltán, SOMODY Bernadette (szerk.) *Alkotmányos alapok*, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2012, 167.

³³² BÁNKI Dezső, *Megjegyzések az 'emberi jog' kifejezés értelmezéséhez*, Fundamentum, 2000/3, 33.

³³³ KUKORELLI István (szerk.) *Alkotmánytan*, Osiris, Budapest, 2000, 123.

³³⁴ TÓTH Gábor Attila, *Az emberi méltósághoz való jog és az élethez való jog*, In: HALMAI Gábor, TÓTH Gábor Attila (szerk.), *Emberi jogok*, Osiris, Budapest, 2003, 263.

³³⁵ Magyarország Alaptörvénye Szabadság és felelősség fejezet
„I. cikk

(1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

(4) A törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak.”

más alapvető jogot és alkotmányos értéket kell védeni, és meg kell felelnie a szükségesség-arányosság tesztjének, amelynek lényege szerint „... a jogok egymással összefüggő szisztémát képeznek, amelyek korlátozása csak egymásra tekintettel lehetséges. A testület indokolása alapján az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközéhez, ha másik alapvető jog és szabadság védelme más módon nem érhető el. Az alapjog korlátozásának alkotmányosságához tehát önmagában nem elegendő, hogy az másik alapjog vagy szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos cél érdekében történik, hanem szükséges, hogy megfeleljen az arányosság követelményeinek: az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban legyen egymással. A törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt alkalmazni. Alkotmányellenes a jog tartalmának korlátozása, ha az kényszerítő ok nélkül, önkényesen történik, vagy ha a korlátozás súlya az elérni kívánt célhoz képest aránytalan. [30/1992. (V. 26.) AB határozat] Fontos azonban, hogy mindkét feltételnek tehát a szükségességnek és az arányosságnak- egyszerre kell fennállnia.”³³⁶ A korlátozás nem érintheti továbbá alapjog lényeges tartalmát. Az, hogy az egyes alapjogok tekintetében mi minősül lényeges tartalomnak, az Alaptörvény nem határozza meg, az Alkotmány is az Alkotmánybíróságra hárította ennek kidolgozását. A testület nem adott egységes meghatározást, hanem a korábbi határozataiban esetről esetre törekedett annak megállapítására,³³⁷ melynek során következetes gyakorlat figyelhető meg a tekintetben, hogy „... a lényeges tartalom szubsztantív elemekkel történő meghatározására az abszolút védettséget élvező jogok esetében kerül sor, míg más esetekben azt a szükségességi-arányossági teszt eredménye határozza meg.”³³⁸ A célszerűség, szükségesség, arányosság követelményeinek teljesülése esetén pedig alapjog korlátozhatatlan lényege sem csorbul,³³⁹ ennek alapján az alapvető jogok korlátozása csak garanciális intézkedésekkel körülbástyázva lehetséges. Nem volt ez másképp a XIX. században sem, amikor Balogh Jenő a bűnvádi perrendtartásról szóló

³³⁶ ÁRVA Zsuzsanna, *Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez*, Közigazgatási és Jogi Kiadványok, 2013, 96.

³³⁷ Lásd: 21/1993. (IV. 2.) AB határozat, 6/1998. (III. 1.) AB határozat; 18/2000. (VI. 6.) AB határozat.

³³⁸ POZSÁR- SZENTMIKLÓSY Zoltán, *Megismerhető-e az alapjogok lényeges tartalma?*, Magyar Jog, 2013/12, 720.

³³⁹ „Nem érinti az alapjog korlátozhatatlan lényegét az olyan törvényi szabályozás, amely a korlátozást valamely más alkotmányos jog teljesítése és garantálása érdekében alkalmazza, tehát ha a korlátozást valamilyen más alkotmányos jog biztosítása elkerülhetetlenül szükségessé teszi, feltéve, ha a korlátozás e jog biztosításával – mint alkotmányos céllal – arányban áll és azt nem lépi túl.” [2299/B/1991. AB határozat.]

tankönyvében a következőket írta a terhelt személyes szabadságáról és az alkotmányossági szempontokról: „A fentiek alapján bizonyos, hogy a két ellentétes érdeket: az alkotmányjogit és az igazságszolgáltatásit egyformán megóvni az esetek többségében, teljes lehetetlenség, a törvényhozás csak azoknak lehető összeegyeztetésére tehet kísérletet. Az első lépés erre az, hogy az emberi jogok korlátozásának feltételeit és módozatait a törvénynek kell szabatosan és kellő határok közt megállapítani... Törvény kétséget kizáró rendelkezésének kell megszabnia azokat a feltételeket, amelyek fennforgása esetében az igazságügyi hatóságok az egyéni jogokat a büntetendő cselekmény jogerős megállapítása előtt is korlátozhatják.”³⁴⁰ A modern büntetőeljárás törvényünk pedig „úgy védi az emberek többségének alapjogait, szabadságát, hogy ugyanakkor másokét megérdemelten korlátozza.”³⁴¹

Éppen ennek egyik klasszikus esete a büntetőeljárás, és az annak folyamán elrendelhető egyes kényszerintézkedések, valamint lényegét tekintve a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartás is. A személyi szabadság korlátozásával járó kényszerintézkedések alkalmazása során két alapvetőnek nevezhető érdek kerül összeütközésre, egyik részről az állam büntetőjogi igényének érvényesítése, másfelől pedig a terhelt (vagy a bántalmazó) alapvető jogainak biztosításához fűződő érdek.³⁴²

A klasszikus értelemben vett alapjogok esetén sem merül ki az állam kötelessége annyiban, hogy azok gyakorlását nem korlátozhatja indokoltatlanul. Sőt, tevőleges kötelezettség terheli a nemzetközi és hazai gyakorlat alapján, melynek keretében megfelelő szabályokat kell alkotnia és egyedi ügyekben intézkednie ezek betartatása iránt.³⁴³ Részben ezen indíttatásból került a magyar jogrendszerbe a távoltartás is, hiszen az elrendelésére okot adó helyzetben sérülhet a sértett, vagy bántalmazott emberi méltósághoz, szociális biztonsághoz valamint a család-, és a magánszféra védelméhez való joga, amelynek védelme fontosabb érdek, mint a másik személy oldalán elszenvedett alapjog-korlátozás a távoltartás elrendelése után. Ezt támasztja alá a Fővárosi Törvényszék, mint másodfokú bíróság határozata, amelyben helybenhagyta a Budai Központi Kerületi Bíróság nyomozási bírójának távoltartást elrendelő végzését és

³⁴⁰ Dr. BALOGH Jenő, *Magyar büntetőeljárás jog. Első rész, Általános tanok*, Grill Károly Cs. és Kir. udvari könyvkereskedése, Budapest, 1901, 227.

³⁴¹ Dr. FÖLDESI Tamás, *A magyar büntetőeljárás törvény (1998. évi XIX. tv.) etikája*, Magyar Jog, 2013/8, 483.

³⁴² RÓTH, *Eljárásjogi garanciák... i.m.* 216.

³⁴³ *Alkotmányos alapok... i.m.* 171.

kimondta, hogy a sértettnek a magánélet sérthetlenségéhez fűződő joga megelőzi a terhelt lakhatáshoz való jogát.³⁴⁴ Vitathatatlan, hogy a távoltartó határozat hatálya alatt álló személy az egyértelmű korlátozásokon kívül – a mozgásszabadság és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jog –, egyéb jogait sem gyakorolhatja maradéktalanul, így a tulajdonhoz való jogát, a vallásszabadsághoz való jogát, gyülekezési jogát, valamint korlátozás alá kerülhet a szociális biztonsághoz való joga is.

Akármelyik távoltartás kerüljön is szóba – melyeknek az életbeli események komplexitása miatt együttes vizsgálatuk is indokolt, hiszen azon büntetőügyekben, ahol a távoltartás kényszerintézkedésként felmerül, nemritkán ideiglenes-, illetve megelőző távoltartást is elrendeltek már korábban –, megállapíthatjuk, hogy számos emberi jogot találunk mindkét oldalon, melyek adott élethelyzetben egymásnak feszülnek, s ekkor a rendőrség, illetőleg a bíróság feladata a mérlegelés és a köztük való döntés. A kényszerintézkedésként elrendelhető távoltartásról a nyomozási bíró dönt,³⁴⁵ akit a szakirodalom alapjogi bírónak³⁴⁶ is nevez, hiszen a személyi szabadságot korlátozó távoltartás esetleges elrendelésének következtében természeténél fogva alapvető jogok sérülnek, így fokozott garanciát jelent, hogy az erről való döntést a jogalkotó az ő kezébe adta.

VI. 1. Emberi méltósághoz való jog

Egyes szerzők álláspontja szerint az emberi méltóság elsősorban inkább alapelv, vagy értékfogalom, semmint egyéni alapjog, ezért gyakran az alkotmányok, vagy nemzetközi szerződések preambulumban találjuk meg őket, amennyiben egyáltalán rögzítésre kerül, hiszen több jogrendszerben írásbeli rögzítés nélkül is érvényre jut.³⁴⁷ A magyar Alaptörvény az emberi méltóság sérthetlenségét rögzíti,³⁴⁸ s ezen kívül még több más jogszabályban is találunk utalást az emberi méltóságra. Megfigyelhető, hogy a jogalkotó

³⁴⁴ A Budai Központi Kerületi Bíróságon 39.Bny.527/2014. számú ügy.

³⁴⁵ MATUSIK Tamás, *A személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések a nyomozási bíró eljárásában*, Belügyi Szemle, 2012/4, 18.

³⁴⁶ SURÁNYI Szilvia, *A nyomozási bíró*, Rendészeti Szemle, 2010/4, 109.

³⁴⁷ HEUN, Werner, *Az emberi méltóság- a filozófiai koncepciótól a jogi garanciáig*, In: HAJAS Barnabás, SZABÓ Máté (szerk.), *Emberi méltóság korlátok nélkül, A gyermekek, a hajléktalanok és a gyülekezők jogai*, Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2009, 84-86.

³⁴⁸ Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet, II. cikk.

általában akkor illeszti be külön is a méltóság elvét valamely jogszabályba, amennyiben egyik fél kiszolgáltatottsága miatt alaposan lehet tartani közelebről meg nem határozható emberi tulajdonságok sérelmétől. Sok esetben érthető, ha a jogalkotó külön is nevesíti,³⁴⁹ azonban az Alaptörvény jogforrási hierarchiában elfoglalt helye miatt ez a vonatkozó előírások nélkül is követelmény lenne. Az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jogot először 1990-ben értelmezte, s rámutatott, hogy az emberi méltósághoz való jog az „általános személyiségi jog” egyik megfogalmazása, mely értelmezhető „a személyiség szabad kibontakozásához való jogként, az önrendelkezés szabadságához való jogként, az általános cselekvési szabadságként, avagy a magánszférához való jogként.”³⁵⁰ Egy évvel később így definiálta az emberi méltósághoz való jogot: „... azt jelenti, hogy van az egyén autonómiájának, önrendelkezésének egy olyan mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amelynél fogva – a klasszikus megfogalmazás szerint – az ember alany marad, s nem válhat eszközzé vagy tárggyá.”³⁵¹ Az emberi méltósághoz való jog egyenlőségi funkciójából lehet levezetni a hátrányos megkülönböztetés tilalmának alapjogi jellegét,³⁵² amely alatt az állam azon kötelezettségét értjük, hogy az azonos helyzetben lévőket azonos módon, míg az eltérő helyzetben lévőket eltérő módon kell kezelni.³⁵³ A törvény előtti egyenlőség követelménye kapcsán pedig maga az Alaptörvény emel ki védett csoportokat, amelyeket Magyarország külön intézkedésekkel véd, így köztük a családokat, gyermekeket, nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.³⁵⁴ Vitathatatlan és emellett a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény preambulumból is levezethető,³⁵⁵ hogy az emberi méltósághoz való jog sérelme érhető tetten olyan helyzetekben, amelyekben egyik személy a másik privát szférájába kíván annak akarata ellenére beavatkozni, közelébe férközni, vagy akár meggátolni őt bizonyos cselekvésben és az államnak kötelessége az eltérő helyzetben lévő

³⁴⁹ TAKÁCS Albert, *Az emberi méltóság elve a filozófiában és az alkotmányjogban* In: HAJAS Barnabás, SZABÓ Máté (szerk.), *Emberi méltóság korlátok nélkül, A gyermekek, a hajléktalanok és a gyülekezők jogai*, Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2009, 36.

³⁵⁰ ÁRVA Zsuzsanna *i.m.* 107.

³⁵¹ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat Indokolás D, rész 2. b, pont.

³⁵² SZEMESI Sándor, *A diszkrimináció tilalma az emberi jogok európai rendszerében és a magyar jogrendben*, Kül-Világ, 2010/4, 3.

³⁵³ SZEMESI Sándor, *A diszkrimináció tilalma az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatában*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009, 18.

³⁵⁴ Alaptörvény, Szabadság és felelősség fejezet XV. cikk.

³⁵⁵ „Az Országgyűlés az élethez, testi épséghez és méltósághoz minden embert megillető alapvető emberi jogok védelmében, összhangban a nemzetközi egyezményekkel és az Alaptörvénnyel, a hozzátartozók közötti erőszak visszaszorítása érdekében az alábbi törvényt alkotja.” (Hke. tv. preambuluma.)

személyeket különbözőképpen kezelni, s a gyengébbet védelemben részesíteni. Ilyen helyzetekben – tipikusan zaklatás miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban – a távoltartás elrendelése szóba kerülhet, mint a probléma átmeneti kezelését szolgáló megoldás, amelynek értelmében a határozat hatálya alatt álló köteles a közvetlen és közvetett kapcsolatfelvételtől tartózkodni és fizikailag is távol tartani magát a határozatban megnevezett személytől.

Az Alkotmánybíróság az emberi méltóságra az „általános személyiségi jog” egyik megfogalmazásaként tekint. Olyan szubszidiárius alapjog, amely felhívható az egyén autonómiájának védelmére,³⁵⁶ akár a bíróságok, akár az Alkotmánybíróság előtt,³⁵⁷ így álláspontom szerint büntetőeljárás során a sértett, vagy hozzátartozók közötti erőszak esetén a bántalmazott részéről a távoltartás elrendelése iránti indítványban is hivatkozható. Annál is inkább, mivel az Alkotmánybíróság az emberi méltósághoz való jogot kiterjeszti az ember szociális helyzetére, továbbá beleérti annak szubszidiárius felfogását, amire a bíróság előtt akkor lehet hivatkozni, ha az adott tényállásra konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható.³⁵⁸ Így tehát amennyiben egyetlen másik nevesített alapjog sem áll a bántalmazott rendelkezésére, az indítvány indokolásában helye lehet az emberi méltóságra való hivatkozásának, hiszen e jognál is fennáll a tiszteletben tartására és védelmére irányuló állami kötelezettség, ugyanúgy, mint más alapjogok esetében.³⁵⁹

Az emberi méltósághoz való joggal elválaszthatatlan egységet képez az Alkotmánybíróság monista felfogása miatt az élethez való jog, mely abszolút, azaz vele szemben más jog nem mérlegelhető. Így abban az esetben, amikor a terhelt lakókörnyezetben hagyása esetén a sértettnek nemcsak a méltósága, hanem az élethez való joga is veszélybe kerül, akkor a bíróságnak nincs lehetősége mérlegelésre ezen alapvető joggal szemben, el kell rendelnie a bántalmazó, vagy terhelt távoltartását. A monista felfogás értelmében az emberi életet az élet más formái közül a méltóság emeli ki, amelyet nem is lehet jogként kezelni, hiszen a jog a méltóság megsértésére reagál.³⁶⁰

³⁵⁶ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat.

³⁵⁷ GYÖRFI Tamás, *Az emberi méltósághoz való jog dogmatikai problémái*, Fundamentum, 2003/1, 143.

³⁵⁸ SÁRI János, *Az új magyar Alaptörvény-egy újfajta alkotmányosság lehetősége*, Magyar közigazgatás, 2011/1, 19.

³⁵⁹ BALOGH Zsolt, *Az emberi méltóság: jogi absztrakció vagy alanyi jog*, Iustum Aequum Salutare, 2010/4, 38.

³⁶⁰ Uo. 35-36.

Az emberi méltósághoz való jog különlegessége, hogy minden más alapjog lényeges tartalma köréje épül, így ennek révén az alapjogok nem szétszórt garanciák összessége, hanem ellenkezőleg, összefüggő és védendő értékrendszerről van szó. Minden egyes jognál megállapítható az érinthetetlen tartalom, az érinthető rész korlátozására pedig a közösség, vagy mások védelme érdekében van mód.

Az emberi méltósághoz való jog nemcsak személyiség-védelmi és egyenlőséget biztosító funkcióval bír, hanem több más alapjog forrásává vált.³⁶¹ Személyiség-védelmi funkcióját fejezi ki, hogy egy abszolút határt húz az ember köré, melyet sem állam, sem ember nem léphet át. Olyan érinthetetlen önrendelkezési területet jelent, az autonómia legbelső magját, amelyet kivon mindenki más rendelkezési köre alól. A személyiség kibontakozásának sérthetetlen szférája kerül védelem alá, így az alkotmányos garancia az embert megvető megalázás elleni védelem. Megalázás alatt azt kell értenünk, amelynek során a személynek racionális indoka kell legyen arra, hogy önbecsülésében sértve érezze magát, következésképpen az emberi méltóság elsősorban a társadalmi megbecsülésre vonatkozó igény elismerésének kérdése. Ennek megfelelően a kedvezőtlen körülmények önmagukban nem, csak emberi cselekedetek vagy mulasztások jelentik a méltóság megsértését. A megalázásnak minősítés nem függhet az egyén szubjektív megítélésétől, hanem objektív, harmadik személy által is érthető okoknak kell fennállnia ahhoz, hogy emberi méltóságában sértve érezze magát.³⁶² Ebbe illeszkedve a magyar jogalkotó a távoltartás elrendelését a rendőrségre, illetőleg a bíróságra bizza, mint külső, objektív értékítéllettel bíró hatóságra. Azon okok, amelyek az emberi méltóság sérelmét jelentik, kultúránként eltérőek lehetnek, abban azonban egyetértés alakult ki, hogy néhány a legtöbb államban megvalósítja azt, így például a kínzás, a nemi erőszak, az emberkereskedelem, és a megvető bánásmód.³⁶³ A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényben a távoltartás elrendeléséhez elegendő pusztán az emberi méltóságot veszélyeztető tevékenység, vagy mulasztás is, azonban a hozzátartozók közötti erőszak fogalmába

³⁶¹ UO. 37.

³⁶² HEUN *i.m.* 97-98, idézi: Avishai MARGALIT: *The Decent Society*, 1996. című művét.

³⁶³ HEUN *i.m.* 97-98.

beleérti akár a testi sértést is kimerítő testi egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenységet és mulasztást is.³⁶⁴

E fogalom némileg eltér a büntetőjog által használt bántalmazás fogalomtól, hiszen az a régi Btk. kommentárja³⁶⁵ szerint „lényegét illetően a bántalmazás más testére gyakorolt ellenséges, támadó szándékú – a bántalmazottban általában fájdalomérzetet kiváltó – fizikai ráhatás, vagy amely tetteges becsületsértést valósít meg. Ilyen magatartás például a kisebb erejű, kézzel történő megütés, orr, fül megcsavarása, szakáll meghúzása.” A Btk. kommentár³⁶⁶ alapján „A bántalmazás a sértett testét érintő, támadó fizikai ráhatás, amelyhez elegendő, ha a sértett becsületét sérti (megverés, fellökés stb.), de megvalósítható testi sérülés okozásával is.” Más szerzők szerint³⁶⁷ pedig „... tetteges bántalmazásnak minősül más testének szándékos, jogellenes és célzatos megérintése. Csak aktív magatartással valósítható meg, s nem szükséges sérülés létrejötte.” Bármelyik meghatározást is nézzük, az látható, hogy a Hke. tv. ennél sokkal szélesebb értelemben használja a hozzátartozók közötti erőszak fogalmát, már-már a családon belüli erőszak kriminológiai fogalmaival mutat hasonlóságot.

A jogi személyektől az embert ez az érinthetetlen lényeg különbözteti meg,³⁶⁸ vagyis az emberi méltósághoz való jog az embert emberi mivoltában védi, azaz az ember méltósággal rendelkező lény, amelynek védelmére és tiszteletben tartására igényt formálhat.³⁶⁹ Jogi személyekkel kapcsolatban emberi méltóságról természetesen nem beszélhetünk, azonban annak analógiájára elméletben az nem lenne elképzelhetetlen, hogy amennyiben a bizonyítás eredményessége érdekében indokolt, a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének a társaságtól (annak székhelyétől, telephelyétől) való

³⁶⁴ „Hozzá tartozók közötti erőszaknak minősül: a) a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet, a szexuális önrendelkezéshez való jogot, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenység, b) a bántalmazó által a bántalmazott sérelmére megvalósított, a méltóságot, az életet, továbbá a testi és lelki egészséget súlyosan és közvetlenül veszélyeztető mulasztás” [Hke. tv. 1.§ (1) bekezdés.]

³⁶⁵ Jogtár- [Nagykommentár Btk. Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (1978)- Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényhez] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015 08. 24. (174. §)

³⁶⁶ Jogtár- [Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (2012)- Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015 08. 24. (216. §)

³⁶⁷ BELOVICS Ervin, MOLNÁR Gábor Miklós, SINKU Pál, *Büntetőjog II. Különös Rész*, Harmadik hatályosított kiadás, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2014, 486.

³⁶⁸ ZAKARIÁS Kinga, *Az élethez és emberi méltósághoz való jog az alkotmánykonceptió tükrében*, Iustum Aequum Salutare, 2011/11, 7.

³⁶⁹ Uo. 8.

távoltartását mondaná ki a nyomozási bíró, azaz annak megközelítését és a büntetőeljárás alatti kapcsolatfelvételt tiltaná meg az érintett személy számára, hiszen a távoltartás célja kényszerintézkedésként a bizonyítás sikeressége is.

VI. 2. Szabad mozgáshoz való jog

A távoltartó határozat a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény értelmében többek között a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, büntetőeljárás kényszerintézkedésként pedig a terhelt szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát korlátozza. Ezen jogok a személyi szabadságba integrálhatóak, amellyel kapcsolatban az Alaptörvény rögzíti, hogy mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz,³⁷⁰ tehát két külön kategóriát állít fel ezzel, ugyanakkor a személyi biztonsághoz való jognak mégisincs önálló, független léte, hanem a személyi szabadságról kialakult kép fogja meghatározni, hogy mit értünk alatta. A személyi szabadsághoz való jog tágabb értelemben a személy cselekvési szabadságát jelenti, azaz olyan akarati autonómiát, amely feltételezi a teljes akarati és cselekvési szabadságot a jog által meghatározott korlátok között. Kétségtelen, hogy a távoltartó határozat hatálya alatt álló személy nem gyakorolhatja olyan teljes körűen a jogait, mint a távoltartó határozat hatályán kívül, de ezen jogkorlátozás indokolt az erőszak vagy a bűncselekmény megakadályozására tekintettel. Ugyanakkor nemcsak az állami beavatkozástól mentes szabadságot jelenti, hanem egyes szerzők által tovább szűkítve kizárólag fizikai, testi, fogva tartástól mentes szabadságot kell alatta értenünk. A bántalmazotti, sértetti oldalon a távoltartás előtt az adott bántalmazói magatartás, vagy bűncselekmény következtében sérülhet a személyi biztonsághoz való jog, a távoltartás elrendelése után pedig a bántalmazói, illetve terhelti oldalon kerül korlátozásra a személyi szabadság.

A magyar Alkotmánybíróság joggyakorlatát tekintve a személyi szabadság egyik megnyilvánulási formája a mozgásszabadság, amelybe bele kell érteni a közterületen történő szabad helyváltogatást, a lakóhely szabad megváltoztatását és a migrációs

³⁷⁰ Alaptörvény, Szabadság és felelősség fejezet IV. cikk.

jogokat is. A távoltartás az említett három összetevőből az első kettőt bizonyosan korlátozza, sőt, egy időre ezek gyakorlását fel is függesztheti.

VI. 3. Tulajdonhoz való jog

Nem kerülheti el a figyelmünket, hogy a távoltartás hatálya alatt álló személynek olykor a tulajdonhoz való joga³⁷¹ is korlátozásra kerül, hiszen kényszerintézkedésként a tulajdoni viszonyokra tekintet nélkül rendeli el a bíróság a távoltartást, így ezen idő alatt a birtoklás és a használat joga korlátozódik. Nem korlátozhatatlan alapjog, hiszen már a Magna Chartában is szerepelt, hogy csak jogszerű ítélet, vagy törvény alapján lehetséges szabad embert a birtokából elűzni, így a bíróság által elrendelt távoltartás erre tekintettel is megfelel a felállított korlátoknak.

A távoltartó határozat ideális esetben pontosan tartalmazza, hogy a hatálya alatt álló személy mely személytől és területtől köteles magát távol tartani. A jogintézmény egyik lényegi momentumát az eljárás alá vont személy mozgásszabadságának e területi korlátozása adja. Emellett azonban látnunk kell, hogy a kényszerintézkedés értelmében akár az a helyzet is fennállhat, hogy amennyiben a tulajdonos áll a határozat hatálya alatt, úgy ő nem léphet be a saját lakásába a távoltartás ideje alatt. A távoltartás három formáját vizsgálva e ponton találhatunk némi differenciálást, hogy melyik, milyen mértékben korlátozza a tulajdonhoz való jogot.

A kényszerintézkedésként elrendelhető távoltartás első lehetséges kötelezettségként tartalmazza, hogy a távoltartás hatálya alatt álló terhelt a bíróság határozatában megállapított szabályok szerint köteles a meghatározott lakást elhagyni, és onnan a bíróság által meghatározott ideig távol maradni.³⁷² E szabály nem tartalmaz arra vonatkozó információt, hogy a tulajdoni viszonyok bármilyen hatással bírnának a kényszerintézkedés elrendelésére, esetleg gátolnák-e azt és a további Be.-beli szabályok sem rendelkeznek erről. Mindez magyarázható azzal, hogy egyéb személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések esetében sem tesz róla említést, továbbá más szerzővel

³⁷¹ Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet XIII. cikk és Emberi Jogok Európai Egyezménye kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke.

³⁷² Be. 138/A. § (1) bekezdés.

egyértéve az az álláspontom, hogy a jogalkotó valószínűleg azért hallgat erről, mert indokolt elrendelés esetén a jogintézmény lényege veszne el azzal, ha az elrendelés szempontját képezné az, hogy tulajdonosról, vagy nem tulajdonosról van-e szó.³⁷³

Az ideiglenes megelőző távoltartás és a megelőző távoltartás hatálya alatt álló személy köteles a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól magát távol tartani,³⁷⁴ azonban a következő bekezdés hozzáteszi, hogy amennyiben a bántalmazott az életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlant – a használat jogcímétől függetlenül – a bántalmazóval közösen használja, a bántalmazó akkor köteles magát távol tartani a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, ha a bántalmazott az ingatlan használatára a szívességi lakáshasználaton kívül egyéb jogcímmel rendelkezik, vagy a bántalmazóval közös gyermekét neveli.³⁷⁵ Tehát a pusztán tény, hogy ők lakótársként, vagy élettársként együtt élnek, még nem elegendő a távoltartás ezen formáinak alkalmazásához, ha az életvitelszerű tartózkodásra szolgáló lakás a bántalmazó tulajdona és ott a bántalmazott mint szívességi lakáshasználó él,³⁷⁶ vagy nem közös gyermeküket neveli. Véleményem szerint megfontolandó lehet a szabályozás kiterjesztése a nem közös gyermek nevelésére is (azaz abban az esetben is kitiltható lenne a lakás tulajdonosa a Hke. tv. alapján, ha a bántalmazott gyermeket nevel, nem lenne feltétel a gyermek „közös” volta) hiszen a mindennapi életben nemritkán az egyik fél előző kapcsolatából született gyermekét nevelik, s ez a hatályos szabályozás alapján nem elegendő a bántalmazó lakásból való eltávolításához. Arra is figyelemmel kell lenni ugyanakkor, hogy a tulajdonjog az egyik legerősebb személyhez fűződő jogosítvány, melynek korlátozása a szükségesség-arányosság követelményét szem előtt tartva csak közérdekből lehetséges. Felmerül a kérdés, amelyre a jogalkotónak kell válaszolnia, hogy tekinthetjük-e közérdeknek a bántalmazóval együtt

³⁷³ GILÁNYI Eszter, *A távoltartás mint új kényszerintézkedés, Beszámoló az Országos Kriminológiai Intézetben 2006. március 23-án megtartott kerekasztal beszélgetésről*, *Ügyészek lapja*, 2006/2, 33.

³⁷⁴ Hke. tv. 5. § (2) bekezdés b, pontja.

³⁷⁵ Hke. tv. 5. § (3) bekezdés.

³⁷⁶ A magyar rendszer számára példaként állított osztrák rendszerben a távoltartás arra tekintet nélkül rendelhető el, hogy ki, milyen jogcímen tartózkodik az adott lakásban. Lehetőség van például kifejezetten a lakótárssal szemben védelmet kérni, aki jóllehet rendelkezne lakásban való tartózkodáshoz szükséges jogcímmel, azonban a bíróság határozata meghatározott időre felülírja azt. Ugyanez igaz akár a lakás tulajdonosával szemben is, amennyiben a bírósági határozat hatálya alá kerül. [Exekutionsordnung, Gesetz vom 27. Mai 1896, über das Exekutions- und Sicherungsverfahren RGBI. Nr. 79/1896. (továbbiakban: EO) § 382b.]

elő, de nem vérszerinti kapcsolatban álló gyermek biztonságát, lelki békéjét, amire hivatkozva a lakás tulajdonosának tulajdonjoga ideiglenesen korlátozható.

Az előbbi gondolatsorból azt a következtetést vonom le, hogy ezzel a távoltartás kényszerintézkedésként vitathatatlanul, ideiglenes-, és megelőző távoltartásként pedig szívességi lakáshasználton kívüli egyéb jogcím, vagy közös gyermek nevelése esetén írja felül a tulajdonhoz való jogot, különösen annak két részjogosítványát, a birtoklás és a használat jogát.

A tulajdonjog az a dologra vonatkozó legfőbb jog, amelynek alapján a tulajdonos mindenkit, akinek nincs a dologra vonatkozó joga, a dologra való behatástól eltiltani jogosult.³⁷⁷ A tulajdonjog abszolút szerkezete ellenére korlátozható jog, hiszen a tulajdonos kötelezettségei között találjuk, hogy közérdekből meghatározott rendszabályok megtartásának kötelezettségéből adódóan el kell viselnie a korlátozást,³⁷⁸ s a távoltartás álláspontom szerint a közérdekből történő korlátozás kategóriájába beilleszthető, ugyanis az állam kötelessége az állampolgárok jogait akár egymással szemben is megvédeni. Analógia útján levezethető ez az álláspont egy korábbi alkotmánybírósági határozatból, melyben a lefoglalás kapcsán állapította meg a testület, hogy „az állami büntetőigény érvényesítése érdekében a dolog birtokosának ideiglenes megfosztása a birtoklás lehetőségétől általánosságban nem tekinthető a tulajdonhoz való jog szükségtelen korlátozásának, sőt, a tulajdonjog közérdekű korlátozása a lefoglalás révén alkotmányos kötelezettségként értelmezendő.”³⁷⁹ Megfigyelhetjük ugyanakkor a tendenciát, hogy ennek tiszteletben tartása már nem kizárólag az állam, hanem mindenki feladata lett, s így a védelem és az alapjogok érvényesítésének biztosítása sem szerepel már kizárólagos állami feladatként. A különböző magánjoghoz tartozó igényérvényesítési lehetőségek még fennállnak, de egyes jogirodalmi álláspontok szerint olyan magas fokú állami védelemről már nem beszélhetünk az Alaptörvény szövegét tekintve, mint annak előtte volt.³⁸⁰ Ennek a lazításnak állt ellent az ideiglenes megelőző és megelőző távoltartás, megkövetelve a szívességi használaton kívüli egyéb jogcímet, vagy a közös gyermek nevelését, azonban a kényszerintézkedésként

³⁷⁷ PETRIK Ferenc, *Tulajdonjogunk ma*, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2007, 24.

³⁷⁸ Uo. 43.

³⁷⁹ 715/D/1994. AB határozat, kiemelés: JAKAB András (szerk.), *Az Alkotmány kommentárja I.*, Századvég Kiadó, Budapest, 2009, 479.

³⁸⁰ DRINÓCZI Tímea, *A tulajdonhoz való jog az Alaptörvényben*, Jogtudományi Közlöny, 2012/5, 229.

elrendelhetőnél már nincs lehetőség a tulajdoni viszonyok és a jogcímek vizsgálatára, így a büntetőeljárásban arra tekintet nélkül rendeli el a bíróság. Nemcsak az Alaptörvény, hanem az Európai Unió Alapjogi Chartájával is összhangban áll e rendelkezés, hiszen ez utóbbi lehetővé teszi, hogy „a tulajdon használatát, az általános érdek által szükségessé tett mértékben, törvénnyel lehet szabályozni.”³⁸¹

Amennyi időtartamról rendelkezik tehát a határozat, az idő alatt a hatálya alatt álló személy az adott lakást elhagyni köteles, oda addig vissza nem térhet. Ebből következően nemcsak a tulajdonjog kerül korlátozásra, hanem a lakáshasználati jog is, sőt, azt mondhatjuk, hogy a lakáshasználati jog minden esetben korlátozódik, míg a tulajdonhoz való jog csak abban az esetben, ha a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy a lakás, vagy az életvitelszerű tartózkodásra szolgáló ingatlan tulajdonosa, illetőleg a bántalmazó egyéb jogcímmel is rendelkezik a szívésségi lakáshasználaton kívül, vagy a közös gyermeküket neveli. A lakáshasználati jog korlátozását egyik vizsgált törvény sem említi, azonban a távoltartás lényegét átgondolva ez levezethető. Magát a lakáshasználati jogot a Ptk. a házastársak tekintetében rendezi, s különös jelentőséggel bír a házasság felbontása esetén, hiszen ez egyike a „hat járulékos kérdésnek”, amelyekben történő megegyezés a házastársak végleges elhatározását támasztja alá.³⁸² Amennyiben a felek megállapodtak ugyan a lakáshasználat kérdésében, de a kiskorú gyermek érdekében eltérés szükséges, továbbá ha nem jutottak megállapodásra, úgy a bíróság fog dönteni. Az élettársak lakáshasználati jogának rendezését az életközösség megszűnése esetére az új Ptk. az előzővel ellentétben már tartalmazza,³⁸³ s a bíróság a házastársak közös jogcíme alapján használt lakás használatának rendezésére vonatkozó rendelkezések megfelelő alkalmazásával hoz döntést.

Vizsgálandó, hogy az élettárs milyen jogcímen tartózkodik a másik élettárs saját tulajdonát, vagy önálló bérletét képező lakásban. A korábbi bírói gyakorlat alapján szívésségi lakáshasználó, ezért őt bármikor, alakszerűség és indokolás nélkül fel lehetett szólítani a lakás elhagyására. Az újabb gyakorlat szerint azonban az ő jogcíme nem

³⁸¹ Az Európai Unió Alapjogi Chartája [HL C 326/391. 2012. 10. 26.] 17. cikk (1) bekezdés.

³⁸² Ptk. 4:21. § (3) bekezdés, a házastársi közös lakás használatának rendezését pedig a 4:76-4:85. §§-ban találjuk meg.

³⁸³ Ptk. 4:92-4:95. §§

szívességi lakáshasználton alapul, hanem magán az élettársi kapcsolat tényén.³⁸⁴ Így felmerül a kérdés, hogy az élettársi kapcsolat ténye a már korábban tárgyalt „egyéb jogcímnek” tekinthető-e³⁸⁵ amellet, hogy ez csak a gyakorlatban megfigyelhető elmozdulás, s nem pedig a törvény szövegében. Így véleményem szerint egyes bíróságok eseti döntéseire alapozva nem tekinthető egyéb jogcímnek az élettársi kapcsolaton alapuló lakáshasználat és valódi elmozdulást is csak akkor figyelhetünk meg, ha a törvény szövege ilyen tartalmú kifejezett módosítást tartalmaz majd. Ezzel a jogalkotó olyan személyi kört rekeszt ki az ideiglenes megelőző távoltartás és a megelőző távoltartás alkalmazási köréből, akikre a törvény személyi hatálya ugyan kiterjed, azonban egyéb jogcím hiányában mégsem alkalmazható a jogintézmény. Álláspontom szerint ezzel jelzi a jogalkotó, hogy amennyiben nem a büntetőeljárású kényszerintézkedésről van szó, úgy a lakáshasználat jogcíme fontosabb, mint az egyes személyek egyéni szükséglete, akik hiába kérnének segítséget és védelmet, mégsem lehet elrendelni az ideiglenes megelőző-, illetőleg a megelőző távoltartást. A Ptk. a jogcímet ilyen formában nem rendezi. „Az élettárs feljogosítása a másik élettárs kizárólagos jogcíme alapján lakott lakás használatára”³⁸⁶ megjelölés alapján a távoltartó határozat lényegi elemét is várhatnánk, de itt nem erről van szó. E szakasz az élettársi kapcsolat megszűnése esetéről rendelkezik, amikor a bíróság feljogosíthatja a volt élettársat a másik élettárs kizárólagos jogcíme alapján közösen használt lakás további használatára, amennyiben az életközösség minimum egy évig állt fenn, és a kapcsolatból kiskorú gyermek született, akinek érdekében mindez indokolt. E szakasz harmadik bekezdése szerint kivételesen indokolt esetben lehetséges az előbbi feljogosítás, ha a szülői felügyeleti jog ezt a volt élettársat illeti és a kiskorú gyermek lakhatása másként nem biztosítható. A távoltartás illeszkedik e tényállás alá, mert ekkor a szülői felügyeleti jog szünetel és a másik szülőt illeti meg, azonban alaposabb vizsgálat után rájövünk, hogy ez a tényállás sem ezt a kérdést rendezi.

³⁸⁴ SZEIBERT Orsolya, *Az élettársak és vagyoni viszonyaik, különös tekintettel a magyar ítélkezési gyakorlatra és a házasságon kívüli partnerkapcsolatok szabályozási megoldásaira Európában*, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2010, 280. (Idézi a Jász- Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 1. Pf. 21.769./1999/3. számú eseti döntését.)

³⁸⁵ „Ha a bántalmazott az életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlant – a használat jogcímétől függetlenül – a bántalmazóval közösen használja, a bántalmazó akkor köteles magát távol tartani a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, ha a bántalmazott az ingatlan használatára a szívességi lakáshasználton kívül egyéb jogcímmel rendelkezik, vagy a bántalmazóval közös gyermekét neveli.” [Hke. tv. 5. § (3) bekezdés.]

³⁸⁶ Ptk. 4:94. §

Nemcsak a lakáshasználat, hanem az abban lévő egyéb, személyes tárgyainak használati joga is szünetel, amelynek enyhítésére hasznos lenne, ha a távoltartó határozatban törvényes keretek között lehetőséget adna a bíróság akár a naptári nap és konkrét időtartam előírásával, azalatt pedig rendőri felügyelet biztosításával, hogy az érintett személy a számára szükséges dolgokat elvigye az adott lakásból. Néhány határozatban a bíró ezt szem előtt tartva megadja a terheltnek ezt a lehetőséget, azonban álláspontom szerint legjobb megoldás az lenne, ha törvénybeli előírás lenne valamennyi elrendelő hatóság számára, hogy a távoltartó határozatban erről is rendelkezni kell.

A lakásból távozó házastárs a lakáshasználati jog ellenértékének rá eső részére jogosult. Az a házastárs, aki szerződés vagy a bíróság döntése alapján a lakás elhagyására köteles, a korábbi használati joga vagyoni értékének megfelelő térítésre tarthat igényt.³⁸⁷ A bírói gyakorlat szerint a lakáshasználati jog ellenértéke a tényleges lakhatási lehetőség, a használati jogosultság elvesztésének kárpótlására szolgál.³⁸⁸ A gyakorlat egységes abban a tekintetben, hogy nem illeti meg a lakáshasználati jog ellenértéke az önként elköltöző volt házastársat, feltéve, hogy arra nem a bennmaradó összeférhetetlen magatartása miatt kényszerült. Ha az elköltözött felet az elköltözésre kényszerítő körülmények készítették, tehát a másik fél durva, agresszív magatartása, akkor is igényt tarthat e díjra. Az új Ptk. is foglalkozik a lakáshasználat ellenértékének megtérítésével,³⁸⁹ definíciója is hasonló, azonban egyértelműen rögzíti, hogy nem terjeszthet elő igényt, akitől a bíróság meghatározott időre, vagy feltétel bekövetkeztéig vontatta meg a lakáshasználati jogot, és így mindenki számára világossá válik, hogy a távoltartás hatálya alatt álló személynek nincs joga a lakáshasználati jog ellenértékére.

³⁸⁷ Ptk. 4:84. § (1) bekezdés.

³⁸⁸ FÁBIÁN Ferenc, SZEIBERT Orsolya, *Polgári jog III., Öröklési jog, Családi jog*, Novissima Kiadó, Budapest, 2011, 149.

³⁸⁹ Ptk. 4:84. § (2) bekezdés b, pont.

VI. 4. Egyéb, korlátozás alá kerülő jogok

VI. 4. 1. A terhelt további alapvető jogainak sérelme a távoltartó határozat hatálya alatt

Az előzőekben említett jogokon kívül sérülhet a határozat hatálya alatt álló személy szabad vallásgyakorláshoz való joga is,³⁹⁰ amennyiben a távoltartó határozatban a bíróság azt a vallásgyakorlás helyszínéül szolgáló egyházi intézményt jelöli meg, amelyet a sértett is látogat. Kiemelendő, hogy csak attól a vallásgyakorlásra szolgáló intézménytől lehet a terheltet eltiltani, ahol a határozatban megjelölt személy rendszeresen gyakorolja a vallását. Azaz az időszakonként, vagy eltérő helyeken történő vallásgyakorlás nem elegendő e tilalom előírásához.

A távoltartó határozat hatálya alatt álló személynek a szociális biztonságához való joga³⁹¹ sem teljesen biztosított, amelyet elsősorban az állammal szemben támaszt követelményként az Alaptörvény. Emellett „Magyarország törekszik arra, hogy mindenki számára biztosítsa az emberhez méltó lakhatás feltételeit”,³⁹² azonban épp az államhatalom megnyilvánulásaként alkalmazott kényszerintézkedés az, ami veszélyeztetheti a szociális biztonságot, ugyanis a határozat hatálya alatt álló személynek csak annyit tud felkínálni, hogy a hajléktalanok éjszakai szálláshelyét igénybe veheti,³⁹³ amelyet tudjuk, hogy maguk a hajléktalanok sem szívesen tesznek. Meg kell jegyeznünk, hogy Az Európai Unió Alapjogi Chartája is „*elismeri és tiszteletben tartja a szociális biztonsági ellátásokra és szociális szolgáltatásokra való jogosultságot...*”, azonban csak azokat sorolja ide, amelyek „*...védelmet nyújtanak anyaság, betegség, munkahelyi baleset, gondoskodásra utaltság vagy idős kor, továbbá a munkahely elvesztése esetén.*”³⁹⁴ Látható, hogy a távoltartó határozat miatt bizonytalan helyzetbe került személyek köre nem tartozik a nevesített esetek körébe. Az

³⁹⁰ Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet VII. cikk.

³⁹¹ Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet XIX. cikk.

³⁹² Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet XXII. cikk.

³⁹³ Hke. tv. 5. § (6) bekezdés.

³⁹⁴ Az Európai Unió Alapjogi Chartája 34. cikk (1) bekezdés.

Alaptörvény értelmében – összhangban egy korábbi AB határozat tartalmával³⁹⁵ – az emberhez méltó lakhatás feltételeinek megteremtését az állam és a helyi önkormányzatok azzal is segítik, hogy törekszenek valamennyi hajlék nélkül élő személy számára szállást biztosítani.³⁹⁶ Mindez a magyar szociális törvény alapján a hajléktalan személyeket ellátó bentlakásos intézményeken keresztül valósulhat meg. Alapelv, hogy az itt elhelyezett személyek esetében különös figyelemmel kell lenni az emberi méltóság védelmére. Aszimmetrikus viszonyt fedezhetünk fel a kiszolgáltatott helyzetben lévő, hajléktalan szállást kényszerből igénybevevő személy és a társadalom többi tagja között, ezért kapott kiemelt figyelmet és rögzítést az emberi méltósághoz való jog,³⁹⁷ és azon keresztül védelmet a szociális biztonsághoz való jog.

Az Alkotmányban a magánlakás sérthetlenségéhez való jog is az emberi méltósághoz való jog egyik nevesített elemeként részesült védelemben, amely minden embert megillet, s lemondani arról nem lehet. *„Emberként élni a társadalomban, emberi életet élni az otthonnal, lakással rendelkező polgár tud. Az otthon ebben az összefüggésben a személyi, emberi méltóság előfeltétele.... A lakás, otthon biztosítása az egyén részére, maga, valamint családja részére tehát emberi mivoltához szorosan tapadó, attól el nem választható alapjog.”*³⁹⁸ A hajléktalanoknak szállást biztosító intézmény vezetője a lehetőségek figyelembevételével köteles olyan feltételeket biztosítani, ahol a hajléktalan személyek alapvető tisztálkodási, pihenési feltételei nyugodt körülmények között adóttak.³⁹⁹ Tehát elviekben rendezett a „hová menjen a távollartott személy” kérdésköre, hiszen az állam eleget tesz azon kötelezettségének, hogy hajléktalanság esetén az emberi életet közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet esetén kötelessége szállásról gondoskodni,⁴⁰⁰ azonban véleményem szerint a probléma valódi megoldását az jelentené, ha egy speciális, erre a célra kialakított intézményrendszer kerülne felállításra, hiszen nem várható el a határozat hatálya alatt álló személy rokonaitól, barátaitól, hogy őt akár akaratuk ellenére befogadják a határozat tartama alatt. Talán épp

³⁹⁵ Az állam kötelezettsége hajléktalanság esetén a szállás biztosítására terjed ki a lakhatáshoz való jog biztosítása helyett. Forrás: 42/2000. (XI. 8.) AB határozat, idézi: JAKAB András (szerk.), *Az Alkotmány kommentárja II.*, Századvég Kiadó, Budapest, 2009, 2588-2589.

³⁹⁶ Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet XXII. cikk (2) bekezdés.

³⁹⁷ BALOGH Zsolt *i.m.* 41.

³⁹⁸ ZLINSZKY János, *Iktassák Alkotmányba a lakhatáshoz való jogot?* Magyar Jog, 2010/11, 670.

³⁹⁹ 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásról, 94/H. § (1) bekezdés.

⁴⁰⁰ KARDOS Gábor, *Lakhatás és méltóság* In: HAJAS Barnabás, SZABÓ Máté (szerk.), *Emberi méltóság korlátok nélkül, A gyermekek, a hajléktalanok és a gyülekezők jogai*, Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2009, 81.

ezen speciális háttér-intézményrendszer hiánya lehet az oka, hogy a távoltartás maximális időtartama mind büntetőeljárásban, mind pedig a polgári bíróság előtt maximum hatvan nap lehet. Ennél hosszabb időn át tartó kényszerintézkedés például az előzetes letartóztatás, ahol szintén kiemelik a terheltet az addigi környezetéből, azonban ennek során főszabály szerint a büntetés végrehajtási intézetben⁴⁰¹ kell várnia a jogerős ítéletét, ilyenformán tehát rendezett ezen jogintézmény végrehajtási háttere és lehetővé válik a hosszabb tartamú alkalmazása, ellentétben a távoltartással.

VI. 4. 2. A bántalmazott alapvető jogainak sérelme távoltartás hiányában

Bántalmazás esetén kétségtelenül sérül a bántalmazott testi integritáshoz és a lelki egészség védelméhez⁴⁰² való joga, gyermekek esetén pedig a megfelelő fejlődéshez és védelemhez való jog is,⁴⁰³ ugyanis családon belüli, vagy hozzátartozók közötti erőszak esetén nem érvényesül az Alaptörvény által is deklarált megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelem és gondoskodás. A szülők kötelessége a gyerekekről való gondoskodás, amelybe álláspontom szerint beleértendő, hogy amennyiben a gyermeket veszélyeztető helyzet áll fenn a családban, a szülő kötelessége a gyermeket ebből mielőbb kivonni és egyúttal a helyzet megszüntetésére törekedni. Ennek érdekében a Hke. tv. nemcsak azt teszi lehetővé, hogy a bántalmazottnak a Ptk.-ban meghatározott közeli hozzátartozója és hozzátartozója tegyen bejelentést, hanem meghatározott intézmények az alaptevékenységük körében kötelesek a hozzátartozók közötti erőszakra utaló tényeket a rendőrségen bejelenteni.⁴⁰⁴

⁴⁰¹ „Az előzetes letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani.” [Be. 135. § (1) bekezdés.]

⁴⁰² Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet XX. cikk.

⁴⁰³ Alaptörvény Szabadság és felelősség fejezet XVI. cikk.

⁴⁰⁴ „A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartást: c) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben, valamint a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személynek a – feladatai ellátása során tudomására jutott, a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények miatt tett – bejelentése, d) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó egészségügyi szolgáltatást nyújtónak, személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatóknak, közoktatási intézménynek a – gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében törvényben meghatározott feladatai ellátása során tudomására jutott, a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények miatt tett – bejelentése alapján rendelheti el.” [Hke. tv. 6. § (2) bekezdés.]

A bántalmazást elszenvedő családtagok, vagy például a zaklatás sértettje tekintetében a távoltartás elrendelése előtt a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog⁴⁰⁵ sérelme is fennállhat. A magánszféra védelme összefügg más alapjogokkal is, köztük legszorosabban az emberi méltósághoz való joggal.⁴⁰⁶ Ezek miatt is indokolt és szükséges az állami közbeavatkozás, de látnunk kell, hogy ez többnyire csak a sértett, illetőleg bántalmazott indítványára történhet meg. Hivatalból való eljárást csak a rendőrség által elrendelt ideiglenes megelőző távoltartásnál találunk, amikor az elrendelésével egyidejűleg az ideiglenes megelőző távoltartó határozat egyidejű megküldésével, az arra illetékes járásbírósnál kezdeményezi a megelőző távoltartás elrendelését.⁴⁰⁷ Minden más esetben a bántalmazott, vagy sértett indítványához van kötve, hogy egyáltalán felmerüljön az elrendelés lehetősége, hiszen ha nincs rendőri intézkedés, ahol ideiglenes megelőző távoltartást rendelnek el, akkor a hatóság a sértett jelzésének hiányában nem biztos, hogy tudomást szerez a veszélyről. Ezt tekinthetjük akár pozitívumnak is, hiszen a jogalkotó ezzel főként a sértettre bízta, hogy a veszélyeztető helyzetet kívánja-e megszüntetni, s ennek érdekében a hatósághoz fordul-e, azonban tudjuk, hogy a családon belüli, vagy családon kívüli viszonyban bekövetkező erőszak esetén előfordulhat, hogy a sértett nincs abban a helyzetben, hogy a jogait érvényesítse. Így következésképpen az államtól elvárt jogvédelmi funkció szenved csorbát, s marad magára a sértett, holott a távoltartás épp a sértetteknek nyújtandó azonnali és hatékony segítségnyújtásról szólna.

VI. 5. Az Alkotmánybíróság határozata

E téma feldolgozása során nem lehet megkerülni az Alkotmánybíróság azon határozatát,⁴⁰⁸ amelyet a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény első változata miatt hozott. Az államfő indítványozóként azt kifogásolta, hogy a törvény által használt fogalmak túl tágak, így az sérti a személyes szabadsághoz,

⁴⁰⁵ Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. cikk. Az egyezményt kihirdette a 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről.

⁴⁰⁶ Ezt támasztja alá az Alkotmánybíróság vonatkozó határozata is: 1115/B/1995. AB határozat. Idézi: ÁRVA Zsuzsanna *i.m.* 119.

⁴⁰⁷ Hke. tv. 7. § (2) bekezdés.

⁴⁰⁸ 53/2009. (V.6.) AB határozat.

a mozgásszabadsághoz és a tulajdonhoz való jogot, ezért az 1. § (1) és (5) bekezdéseinek alkotmányellenességének megállapítását kérte. Álláspontja szerint a törvény nem határozza meg egyértelműen az erőszak és a hozzátartozó fogalmát, részben mert az erőszak fogalom értelmezhetetlen, továbbá mindkét fogalom túl tág. Kifogásolja azt is, hogy a közösen használt ingatlan tulajdonosával szemben is alkalmazható a távoltartás, amely sérti a tulajdonhoz való jogot. Így a fogalmi bizonytalanság alkotmányellenes helyzetet és ezen keresztül jogbizonytalanságot eredményez.⁴⁰⁹

Az alapjogok korlátozása kapcsán egy másik alkotmánybíróági határozat alapján elmondhatjuk, hogy „kiváltképpen fontos a világos, érthető és a jogalkalmazás számára felismerhető normatartalom, és ezek eredményeként a jogalkotó kiszámítható működése abban az esetben, ha a normaszöveg alapjogot korlátoz”.⁴¹⁰ A korlátozás tehát lehetséges, melynek alapvető követelménye a pontos megfogalmazás, a megismerhetőség és az előre láthatóság, vagyis hogy az állampolgárok magatartásukat ezekhez tudják igazítani, s így vállalva a kockázatát – büntetőjogi területet tekintve –, hogy a büntetőeljárás alatt a kényszerintézkedés során, vagy azt követően a kiszabott szankció egy-, vagy több alapjogát korlátozni fogja. Ezzel összhangban mondta ki az Alkotmánybíróság egy korábbi határozatában, hogy „... a jogállam központi eleme a jogbiztonság. Ebből következik az államnak – elsősorban a jogalkotónak – az a kötelezettsége, hogy a jogszabályok egyértelműek, kiszámíthatóak, így a címzettek számára előreláthatóak, és hatásukban felmérhetőek legyenek. Ugyanakkor a jogalkotó viszonylag széleskörű mérlegelési lehetőséget is adhat a jogalkalmazónak. A jogalkalmazói döntés szempontjait azonban olyan módon kell meghatározni, hogy – amennyire csak lehetséges – a lehető legkisebb körre korlátozza az eltérő vagy az önkényes jogértelmezés lehetőségét. A jogbiztonság megköveteli, hogy a jogalkotó kerülje el a túl tág vagy túlságosan határozatlan fogalmak használatát, a jogszabály szövege pedig érthető és világos legyen, és megfelelően értelmezhető normatartalmat hordozzon. A jogszabály-szöveg ilyen jellegű fogyatékoságai különösen sértik a

⁴⁰⁹ ZELLER Judit, *Az Alkotmánybíróság határozata a távoltartásról*, JeMa, 2011/1, 11.

⁴¹⁰ 46/2007. (VI. 27.) AB határozat VI. rész 2.1.

jogbiztonságot akkor, amikor a rendelkezések alkotmányos alapjogok korlátozását teszik lehetővé.”⁴¹¹

Az Alkotmánybíróság az alapjog-korlátozás lehetséges céljai közé sorolta mások alapvető jogainak védelmét is, és már működésének kezdetén világossá tette, hogy alapvető jogok korlátja lehet mások alapvető jogainak védelme.⁴¹² Alkalmazni kell a már jól ismert szükségesség-arányosság mércét, amelyet nem mechanikusan, hanem mindig az adott ügyre vonatkozóan kell megvizsgálni.⁴¹³

Jelen ügyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az állam nem lehet tétlen az e jogokat fenyegető élethelyzeteket illetően, fel kell lépnie az olyan erőszakkal szemben, amely a fenti alapjogokat sérti, történjen az a magánszférában, vagy azon kívül.⁴¹⁴ Arra a következtetésre jutott továbbá, hogy az állam objektív intézményvédelmi kötelezettségének tesz eleget, amikor fel kíván lépni a családon belüli erőszak ellen. A taláros testület úgy ítélte meg, hogy a távoltartás elrendelése miatt okozott jogkorlátozás kizárólag abban az esetben alkotmányos, ha arra az életet, a testi és lelki egészséget, valamint a szexuális önrendelkezést súlyosan és közvetlenül veszélyeztető tevékenység miatt kerül sor, melyeket a távoltartásra okot adó bűncselekményeknél megtalálhatunk.

Ugyanakkor a kifogásolt rendelkezések alkotmányellenességét is megállapította, ugyanis a törvény 1. § (1) bekezdése szerinti erőszak fogalomban a norma által rendezni kívánt életviszony nincs egyértelműen meghatározva, így olyan alapjog-korlátozásra is sor kerülhetne, amelyre a törvény célja nem terjed ki, vagy az egyértelműen nem dönthető el. A magánszférába való beavatkozásra éppen az erőszak mozzanata adhat okot, így a fogalom meghatározásakor a jogalkotónak különös gonddal kell eljárnia. A törvény 1. § (5) bekezdésében használt hozzátartozó fogalom pedig a túl széles személyi kör miatt korlátok nélkülivé tette a távoltartás alkalmazhatóságát, így a hatóságokat az erőszak fogalmával együtt megoldhatatlan feladat elé állította, s emiatt a távoltartás elrendelése aránytalan alapjog-korlátozást is eredményezhet. Fennállhat a magánszférához való jog, a tartózkodási hely szabad megválasztása és a

⁴¹¹ 13/2001 (V. 14.) AB határozat IV. rész 3.

⁴¹² 64/1991. (XII. 17.) AB határozat.

⁴¹³ HORVÁTH Dóra, *Alapjogok kollíziója a távoltartásról szóló alkotmánybírósági határozat tükrében*, In: KOCSIS Miklós, ZELLER Judit (szerk.), *A köztársasági alkotmány 20 éve Tanulmánykötet*, Kódex Nyomda Kft., Pécs, 2009, 289.

⁴¹⁴ 53/2009. (V.6.) AB határozat IV. rész 2. pont.

mozgásszabadság alapjogainak korlátozása olyan esetben is, amely nincs összhangban a törvény céljával, így az alapjog-korlátozást illetően aránytalanságot okozhat. A taláros testület az így megállapított alkotmányellenesség miatt a tulajdonhoz való jog sérelmét nem vizsgálta.

Az Országgyűlés az Alkotmánybíróság határozata által alkotmányellenesnek ítélt fogalom meghatározásokat kihagyva 2009. június 22-én új szabályozást fogadott el, amivel mechanikusan megoldva a problémát, jogilag helytálló törvény született, azonban számos, a családon belüli erőszakkal kapcsolatos probléma továbbra is megoldatlan maradt.⁴¹⁵

VI. 6. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata

Az Emberi Jogok Európai Bírósága egyik ítéletében kimondta, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye a klasszikus nemzetközi szerződésekkel ellentétben objektív kötelezettségeket állapít meg, amelyeket a tagállamok kollektíven garantálnak.⁴¹⁶ Azaz amennyiben egy állam részese az Egyezménynek, úgy kötelessége garantálni a benne foglalt jogokat, továbbá azok nem teljesítése esetén nem hivatkozhat arra, hogy valamely más részes állam sem tett eleget az Egyezményből fakadó kötelezettségeinek. Mindezekkel együtt az Egyezmény állandóan változó követelményrendszert foglal magában, „élő okmány” tekinthetjük, amelyet minimum standardként az aktuális életviszonyok fényében kell vizsgálni, s állandóan tovább fejleszteni. A fejlesztésben és az Egyezmény európai alapidokumentummá tételében elvülhetetlen érdeme van a strasbourgi bíróságnak, s tagadhatatlan továbblépést jelent, hogy a lisszaboni szerződés lehetővé tette az Európai Uniónak, hogy a tagállamaihoz hasonlóan csatlakozzon az Egyezményhez.⁴¹⁷

A dolgozat szempontjából releváns a Bíróság azon ítélete, melyben a büntetőeljárás távoltartás hiányosságaira mutatott rá. A Kalucza kontra Magyarország ügyben született

⁴¹⁵ ZELLER *i.m.* 19.

⁴¹⁶ Ireland v. The United Kingdom, Judgement of 18 January 1978 Series A no. 25.

⁴¹⁷ CHRONOWSKI Nóra, *Az alapjogvédelem globális, európai és hazai trendjei*, Iustum Aequum Salutare, Pázmány Law Working Papers, 2011/26, 7-8.

döntésében⁴¹⁸ hangsúlyozta a haladéktalan döntéshozatal szükségességét és elmarasztalta a magyar államot amiatt, hogy másfél év kevésnek bizonyult a távortartó végzés meghozatalához.⁴¹⁹ Ezen felül a Bíróság sérelmesnek találta, hogy a Be. nem tartalmaz speciális határidőt a távortartásról szóló döntés meghozatalára, mivel az erőszak áldozataiban esetében ennek azonnali meghozatala lenne szükséges.

VI. 7. A fejezet összegzése

Az előzőekben felsorolt alapvető jogok korlátozása nem jogellenes, hiszen nem abszolút alapjogok, vagyis az állam alkotmányos keretek között korlátozhatja azokat. Meghatározó jelentőségű a korlátozás időtartama, az indokoltsága, valamint a jogtalan korlátozás esetére nyújtott jogorvoslati jog és egyéb jogkövetkezmények meghatározása és azok megfelelése. A távortartás esetében azt mondhatjuk, hogy az időtartama az elfogadott nemzetközi standardok alapján nem tekinthető aránytalannak, az indokoltsága pedig nemcsak a bántalmazott, vagy sértett jogaira tekintettel és a bizonyítás sikeressége érdekében védhető, hanem amiatt is, hogy az előzetes letartóztatás alternatívájaként, vagy más esetben megelőző intézkedésként a kevésbé intruzív eszközök körébe tartozik.⁴²⁰ A körülmények alapos vizsgálatát követően indokoltságáról mindig a hatóság dönt, s a döntéssel szemben érvényesíthető jogorvoslati jog pedig minden esetben biztosított. A Hke. tv. alapvetően a hatóság hivatalból induló eljárására épít, felismerve azt, hogy a (potenciális) bántalmazottak, a családon belüli erőszak megfélemlített áldozatai többnyire a bántalmazóval egy lakásban élve, a várható retorziótól tartva általában nincsenek abban a helyzetben, hogy maguk álljanak ki jogaikért és a rendőrség, illetve a bíróság eljárását, intézkedését kérik. Az e törvény alapján elrendelhető távortartás célja a bántalmazottak részére hatósági védelem biztosítása alapvető emberi jogaik érvényesülése érdekében, olyan esetekben is, amikor helyzetüknél fogva nincs módjuk saját érdekükben fellépni. Ennek megfelelően biztosít a törvény széleskörű fellépési lehetőséget az ügyész számára a

⁴¹⁸ Emberi Jogok Európai Bíróságának a Kalucza kontra Magyarország ügyben hozott 57693/10. számú ítélete <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-110452> (letöltés ideje: 2015. február 13.)

⁴¹⁹ Uo. 64. pont.

⁴²⁰ PAP András László, *Mozgásszabadság, Alkotmányjogi és nemzetközi jogi alapok*, L'Harmattan, Budapest, 2009, 54.

távoltartás elrendelésére irányuló eljárásban, melyre nem a Pp. 9. §-a irányadó, hanem a Hke. tv. vonatkozó szakasza, amely általános, korlátozás nélküli fellépési lehetőséget biztosít számára minden egyes megelőző távoltartási eljárásban.⁴²¹

⁴²¹ EBH2012.P.3.

VII. A távoltageartás lélektana

A távoltageartásra okot adó helyzetben a bántalmazott, illetve a sértett oldaláról egyértelmű a félelem és az izoláció vágya, míg a terheltnél legtöbbször görcsös ragaszkodás, és az állandó visszatérési szándék tapasztalható. Az akaratnak nevezett pszichés folyamatot nem érzékelhetjük, csupán a következményeiben ismerhetjük fel, mindig valamiféle cél felé irányított, tudatos cselekvést jelent.⁴²² Más megfogalmazás szerint az akaratnak az a lényege, hogy általa célokat tudunk meghatározni, s e célokat követni tudjuk.⁴²³

A párkapcsolatban általánosságban az egymástól függőség is vezethet nem erőszakos nézeteltérésekhez is, mivel az ilyen kapcsolatokban nő annak valószínűsége, hogy a partner viselkedése negatív hatással lesz a másik személyre, aki ezáltal érzelmileg sebezhetővé válik. Ugyanakkor éppen ez a függőség erősíti azt az érzést, hogy az egyén visszafogja és kontrollálja a viselkedését.⁴²⁴

Az értelem által irányított akarat az érzelmi-indulati élet megnyilvánulásait is fékezi, azonban kóros személyiségeknél az impulzust gyorsan követi a cselekvés a motívumok közötti válogatás és a következmények mérlegelése nélkül.⁴²⁵

Számos szociálpszichológiai kutatás is foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy mi vezethet a párkapcsolati erőszakhoz. Egy tanulmány a kutatási eredményeket összegző jelleggel azt írja: „... az alacsony önkontrollal jellemezhető fiatalok erőszakosabbá válnak, mint a magasabb szintű önkontrollal rendelkezők; a résztvevők nagyobb erőszakra irányuló impulzust érzékelnek a kapcsolati konfliktus alatt, mint amennyit a viselkedésükbe átengednek; a partner provokatív viselkedéseire adott azonnali válasz sokkal valószínűbben vezet erőszakos megnyilvánuláshoz, mint ha tíz másodperc késéssel reagálna az egyén... A kimerültség és a provokáció kombinációja az, amely a partnert erősebb fizikai fájdalom okozására készíti.” Továbbá: Azok a résztvevők, akik ego-

⁴²² GYÖRGY Júlia, *Az akarat működése ép és kóros viszonyok között*, Jogtudományi Közlöny, 1969/11, 572.

⁴²³ TECHET Péter, *Érvényesség, érvényesülés és az akarat*, *Az akarat szerepe az alkotmányozásban és a jogéletben*, Közjogi Szemle, 2010/2, 53.

⁴²⁴ FINKEL, Eli J, *A párkapcsolati erőszak problémája. Magyarázatok az önszabályozás tudományából*, In: FORGAS, Joseph P. (szerk.), *A párkapcsolatok pszichológiája*, Kairosz Kiadó, Budapest, 2012, 347.

⁴²⁵ GYÖRGY i.m. 573.

erősítő feladatokat végeztek, jelentősen visszaszorították a párkapcsolati erőszak hajlamosságukat, míg azok, akik ilyen hatással nem rendelkező feladatokat végeztek, nem mutattak különbséget az egojuk erőssége között a két mérés alkalmával.⁴²⁶

Természetesen nem mindig beszélhetünk kóros mentális betegségről, azonban a különleges élethelyzetek jobb megértését szolgálja, ha áttekintjük a szóba jöhető pszichés zavarokat, segítségül hívva a pszichiátria és a pszichológia tudományát. Ez utóbbin belül főként a kriminálpszichológiai kutatások eredményei relevánsak, hiszen e tudományterület a bűnelkövető lélektanával, személyiségstruktúrájával és a struktúra dinamizmusaival foglalkozik.⁴²⁷ Nemcsak a cselekmény rekonstrukciójánál, az igazságkeresésnél és a kriminális következmények értékelésénél, véleményezésénél nyújt segítséget, hanem az ítélethozatal előtt nyilatkozhat a terhelt és tanú szavahihetőségéről, a pszichés okokról és következményekről,⁴²⁸ amely jelentős előrelépést hozhat az adott ügyben.

VII. 1. A terhelt személyisége

A terhelt személyiségének vizsgálata büntető eljárásjog területén leginkább a bizonyítás során kerül előtérbe, de már a nyomozást végzőben is kialakulhat egy kép a terheltről, és arról, hogy elkövethette-e a bűncselekményt.⁴²⁹ Erre alapozni önmagában nem lehet, sőt, alapos kontrollnak kell alávetni ezen „megérzéseket” is, azonban érdemes áttekinteni, hogy a terhelt személyisége milyen kriminális készlettel bír.

Azokban a helyzetekben, ahol a terhelt távoltage felmerül, nemritkán az egyszerű ragaszkodáson túlmutató, a terhelti akaratot befolyásoló személyiségzavarral, vagy viselkedészavarral is szemben állhatunk.

A viselkedészavar egyik jellemzője – több terheltnél megfigyelhető –, hogy képtelen ellenállni olyan impulzusnak, amelynek végrehajtása önmagára vagy másokra ártalmas,

⁴²⁶ FINKEL *i.m.* 356-357.

⁴²⁷ POPPER Péter, *A kriminális személyiségzavar kialakulása*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970, 9.

⁴²⁸ MIKOLAY Sándor, *Kriminálpszichológia a magyar rendőrségen a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság példáján*, Belügyi Szemle, 2004/6, 30.

⁴²⁹ KÁRMÁN Gabriella, KISS Anna, KARDON László, *Az emberi magatartásra, viselkedésre alapozott kriminalisztikai módszerek*, Ügyészek lapja, 1999/3, 26.

a cselekmény után pedig megbánás, büntudat jelentkezik, azaz tudhatja, hogy a sértettnek fájdalmat okoz, őt kellemetlen helyzetbe hozza, de mégis véghezviszi a cselekményt, amit már előre eltervezett. Egyik, bűncselekmények elkövetésekor is gyakran megjelenő kategóriája az ismétlődő explozív zavar, amelynél az agresszivitás aránytalanul nagyobb, mint amit a kiváltó ok magyarázhatna. A cselekmény előtt fokozott feszültség-érzés jellemző, utána pedig öröm, vagy megkönnyebbülés. E mentális zavarban szenvedők gyakran követnek el súlyos élet-, vagy testi épség elleni bűncselekményeket.⁴³⁰

A személyiségzavarra az jellemző, hogy hibáikból nem tanulnak, ismétlődően azonos, önsors-rontóan hibás reakciókat adnak, és igen komoly problémáik vannak a munka- és szeretetkapcsolataikban. Dühüket vagy más heves érzelmeiket nem a környezetükhöz alakítják, hanem épp ellenkezőleg, azt várják el, hogy a környezetük alkalmazkodjon hozzájuk. A személyiségzavar épp ezért nem is értelmezhető kizárólag az adott személy magatartásában, hanem mindig az interperszonális kapcsolatait kell górcső alá venni. A személyiségzavarban szenvedő viselkedésén a környezete, illetőleg a társadalom többi tagja megütközik, s betegnek, vagy elviselhetetlen fráternek tekintik az illetőt. Bűvös körbe kerül, ugyanis az eleve hibás kapcsolatai egyre rosszabbak és rosszabbak lesznek. Általános jellemző a személyes határok figyelmen kívül hagyása, a tolakodó- indolens-penetráns viselkedés.⁴³¹

Egyik legtipikusabb büntetőjogi megjelenése a kapcsolati erőszak, amikor a hozzá legközelebb állókkal szemben tanúsít sértő, megalázó magatartást, vagy követi el a testi sértést, a becsületsértést, a személyi szabadság megsértését.⁴³²

Másik tipikus megjelenési formája a zaklatás lehet, amikor a terhelt nem tud elszakadni egy bizonyos személytől, s kéretlenül is annak közelében akar lenni és abból a célból, hogy őt megfélemlítse, vagy magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, például őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, vagy személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetésével fenyeget.⁴³³

⁴³⁰ NIKULA János *A kóros elmeállapotok egyes válfajainak pszichiátriai és büntetőjogi értékelése*, Bűnügyi Szemle, 2009/4, 21.

⁴³¹ DÖME László, *Személyiségzavarok*, Filium, Budapest, 2001, 15.

⁴³² Btk. 212/A. §

⁴³³ Btk. 222. §

Felsőbb bírósági döntés állapította meg ugyanakkor, hogy „A zaklatás törvényi tényállása csak a rendszeres vagy tartós háborgatást megvalósító magatartásokat pönalizálja. A vádlott azáltal, hogy az élettársi kapcsolat megromlása után huzamos időn keresztül – 2009-től 2010. október 28. napjáig – napi rendszerességgel megjelent a sértett lakása, munkahelye közelében, a sértettet figyelte, több alkalommal követte, mindennapi életvitelébe be is avatkozott és hosszabb időn keresztül, folyamatosan és visszatérően nyugtalanította volt élettársát. E vádlotti magatartást a sértettre pszichésen ható, őt huzamosan nyugtalanító és lelkileg is gyötrő tényállásszerű (rendszeres és tartós) magatartásként (háborgatásként) kell értékelni. Helyesen hivatkozott az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában arra, hogy e zavaró magatartás csak akkor büntetendő, ha a vádlotti oldalon – a sértett megfélemlítésének, vagy magánéletébe, illetőleg mindennapi életvitelébe önkényesen való beavatkozásnak – a célzata is szerepel. Ha a vádlott nyilvános helyen, közterületen, egy-egy alkalommal a sértett közelében megjelenik vagy alkalmoszerűen ugyanazon úti céllal a sértett után közlekedik, ez önmagában nem, vagy nem feltétlenül minősül félelemkeltő, vagy a mindennapi életvitelbe történő önkényesen beavatkozó magatartásként. Az irányadó tényállásban foglaltak szerint azonban visszatérő, ismétlődő behatásokról (a sértett közelében való – szinte napi szintű – vádlotti jelenlétről) van szó. A vádlotti (a távoltartást is tiszteletben tartó jelenlétben, a sértett követésében megnyilvánuló) magatartás annak rendszeressége, és folyamatossága által válik tényállásszerűvé. A megállapított tényekből, miszerint magatartásával a rendőri intézkedések illetve a távoltartás elrendelése ellenére sem hagyott fel, az következik, hogy a vádlott tudatában megjelenő, a cselekmény elkövetését motiváló gondolati tartalom – a célzat – a félelemkeltés és a mindennapi életvitelbe való önkényes beavatkozás volt.”⁴³⁴ Ezt helyben hagyólag megerősítette a Debreceni Ítéltábla, mint harmadfokú bíróság végzése „... Helyesen jutott a fellebbviteli bíróság arra a következtetésre, hogy a vádlott a sértett lakása, munkahelye előtti gyakori jelenlétével, a sértett követésével megvalósította a rendszeres háborgatásban megnyilvánuló zaklatás vétségét.”⁴³⁵ A fenyegető zaklatás, idegen néven *stalking* egyik jellemzője a kifejezetten személyes jelleg, elkövetője hosszabb ideje folyamatosan vagy visszatérően molesztálja áldozatát, akinek emiatt veszélybe kerül a biztonsága, ám a tettes indíttatása nem feltétlenül szexuális. A meghatározás állandó

⁴³⁴ Miskolci Törvényszék, mint másodfokú bíróság 3.Bf.1651/2012/4. számú ítélete.

⁴³⁵ Debreceni Ítéltábla Bhar.II.201/2013/5. számú végzése.

eleme a másra irányuló, nem kívánt, háborgató viselkedés, amely burkoltan vagy kifejezetten fenyegető, és amelynek hatására a megfenyegetett erős félelmet érez.⁴³⁶ Csoportosíthatjuk az elkövetés helye, indítéka, az elkövető szándéka, célpontja szerint is. Ha személyes indíttatású a zaklatás, az lehet a családon belüli erőszak egyik megnyilvánulása, továbbá a hírességeket érintő, nem ritkán elvakult, a józan ész határain túlmenő zaklatás és a homoszexuális és lesbikus kapcsolatokban megjelenő, szerelemfélétségből kiinduló zaklatás is. Az elkövető motivációi tekintetében megkülönböztetjük, ha például megszakadt kapcsolatot akar újra feléleszteni, azaz a zaklató és áldozata korábban közelebbi viszonyban állt egymással, de ez megszakadt, és a zaklató azt szeretné, ha ismét szerepet kapna.⁴³⁷ Az ilyen zaklató nemritkán dependens személyiség, aki görcsösen tapad a környezetében élőkre, és a tőlük való elszakadástól való félelme miatt hajlamos magát teljesen alávetni nekik. Jellemző, hogy mivel még a legapróbb dolgokban sem képes önálló döntéshozatalra, minden helyzetben inadekvátnak és tehetetlennek érzi magát. Kapcsolataiban ügyesen alkalmazkodik annak érdekében, hogy megfeleljen másoknak, ezért nemritkán számára kellemetlen, vagy megterhelő feladatot is elvállal. Patológiás mélységben éli át a bánatot, magányt, szorongást, önmagát alábecsüli, ezért fokozottan ki van téve a depresszióknak, fóbiáknak és a szorongással járó egyéb problémáknak. Amikor az elhagyástól való félelmében hatalmába keríti a szeparációs szorongás, akkor hajlamos akár öngyilkosság elkövetésére is.

Beszélhetünk olyan zaklatásról is, ahol a vágyott kapcsolat beteljesítése vezérli a zaklatót. Ebben az esetben semmilyen viszony nem volt korábban a sértettel, kapcsolatuk alapja a zaklatás maga. Célja, hogy a vágyott személy felfigyeljen rá, elismerje őt, kapcsolatba lépjen vele, s legtöbbször meg van arról győződve, hogy a zaklatás hatására a célpontja viszonzni fogja érzelmeit. Statisztikák szerint az elkövetők legtöbbször nők, áldozataik pedig idősebb, társadalmi és vagyoni

⁴³⁶ SZATHMÁRY Zoltán, *Gondolatok a zaklatás bűncselekményéről*, Magyar Jog, 2009/12, 726.

⁴³⁷ „A gyanúsított részben beismerte a bűncselekmény (zaklatás vétsége) elkövetését, azonban elismerte, hogy valóban nem tud belenyugodni a szakításba és csak még egy esélyt szeretne a sértettől... A sértett által elmondottakat alátámasztják a tanúként kihallgatottak, a rendelkezésre álló híváslisták és a becsatolt email üzenetek. A bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján arra a következtetésre jutott, hogy a távoltartás kényszerintézkedés szükséges és azt a Be. 138/A. §-ban foglaltak szerint elrendelte. A bíróság ugyanis akként ítélte meg, hogy a távoltartás elrendelésének előbb hivatkozott jogszabályi hely (2) bekezdés b, pontjában írt feltétele fennáll, vagyis hogy a sértett sérelmére újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el.” (Debreceni Városi Bíróság 20. Bny.254/2011/2. számú végzése.)

szempontból magasabban álló férfiak. Tipikusan erre a személyi körre illik a pszichotikus zavarok közül az erotomániás paranoia, azaz a szerelmi téboly, kiváltképp, hogy kutatások szerint leginkább a hajadon fiatal-középkorú nők szenvednek ezen paranoid állapottól. Tünete, hogy egyszer csak „azt veszi észre”, hogy valamely (általában középkorú) kiszemelt férfi titokban közeledik hozzá, rejtett üzenetekkel hozza tudomására a szimpátiáját. Amennyiben a férfi közszereplő, úgy minden nagy nyilvánosság előtt tett nyilatkozatában személyes, neki szóló titkos üzeneteket vél felfedezni, melyeket csak ő ért. A beteg telefonon hívogatja a férfit, leveleket ír neki, amelyek válasz nélkül maradása (vagy elutasítása) csak megerősíti a nőt abban, hogy igaza van, a férfi tényleg szereti őt, ámde titokban, a lelke mélyén. E paranoid állapot következtében ritkább esetekben álterhesség is létrejöhet, s a nő akár a megfelelő időben a terhesség tüneteit, majd a szülési fájdalmakat is produkálja.⁴³⁸ A szerelmi téboly tünetei alapján tipikusan tekinthető, hogy a szerelemfáltásból elkövetett cselekmények háttérében a terhelt ezen állapota áll,⁴³⁹ de természetesen esetről esetre vizsgálendő, hogy eléri-e a kóros elmeállapot szintjét és büntethetőséget kizáró okot⁴⁴⁰ képez-e.

A zaklatás célja lehet ugyanakkor a másik személy visszakényszerítése, vagy éppen megbüntetése is. Elkülöníthetjük ezektől a zaklatásnak azt a típusát, amikor az előzőektől eltérően a zaklató célja valamilyen vélt vagy valós sérelem megtorlása, amikor valamely korábbi sérelme miatti megbüntetés szándéka,⁴⁴¹ vagy a bosszú vezérli. A bosszú az emberi psziché természetes jelenségének tekintendő, amely az evolúciós fejlődés során a megbocsátással párhuzamosan alakult ki. Paradox módon, ellentétben az érintettek előzetes feltevésével, a bosszú gyakorlása hosszútávon nem jár együtt a lelki béke és nyugalom elnyerésével, sőt, inkább tovább fokozza az egyébként is feszült állapotot. A bosszúvágy miatt az alany – azaz a büntetőeljárás terheltje – benne ragad e szerepében, mely további pszichés, fiziológias, pszichoszomatikus, majd akár fizikai problémákat okoz. Ha a bosszú helyett azon munkálkodna, hogy megbocsátja a sérelmezett cselekedetet, azzal önmagát szabadítaná fel, s képes lenne megélni azon élményeket, amelyekre a bosszúvágytól beszűkült állapotában képtelen.

⁴³⁸ TRINGER László, *A pszichiátria tankönyve*, Semmelweis Kiadó és Multimédia Stúdió, Budapest, 2010, 324.

⁴³⁹ NIKULA *i.m.* 15.

⁴⁴⁰ Btk. 15. § b, pont.

⁴⁴¹ SZATHMÁRY *i.m.* 727.

Természetesen különbséget kell tenni az érzelmi és a döntési megbocsátás között. Az utóbbi racionális elhatározás kérdése, gyakran a konfliktus nagyvonalú és gyors lezárása vezet, így nem tekinthető teljes értékűnek. Valódi szabadságot csak az érzelmi megbocsátás adhat, melyhez az érintett hosszú folyamat után jut el. Ennek során a másik féllel kapcsolatos érzései, gondolatai, indulatai megváltoznak, s képes azokat elfogadni, a haragot, gyűlöletet pedig elengedni. Sokszor ehhez külső szakember segítségére van szükség, hiszen önállóan nem mindenki képes a feszültség teljes feloldására.⁴⁴² Véleményem szerint fokozná a távoltartás hatékonyságát, ha a hatálya alatt álló terhelt részesülhetne ilyenfajta segítségben, amelyet a családsegítő szolgálat munkatársai, pártfogó felügyelők és áldozatvédelemmel foglalkozó segítők adhatnának meg.

A távoltartás alapjául szolgáló helyzetben a terhelt rendszerint nem tudja elfogadni, hogy a sértett nem kíván vele kapcsolatba lépni, vagy azt a továbbiakban fenntartani. Számtalan jogesetben, ahol a későbbiekben távoltartást rendelt el a bíróság – majd legtöbbször bűnösséget megállapító ítéletet hozott –, megfigyelhető ez a terhelti attitűd. „*A szakítást azonban a vádlott nem volt hajlandó tudomásul venni, illetve elfogadni, és a szakítás ellenére kb. 10 hónapon keresztül rendszeresen mobiltelefonon, és vezetékes telefonon hívogatta sértett 1-et, mobiltelefonjára rendszeresen SMS-eket küldött, melyek többsége szitkozódásokat, mocskolódó, gúnyolódó, provokáló kifejezéseket tartalmazott, egy része pedig arról szólt, hogy még mindig szereti sértett 1-et, illetve nem fogja őt békén hagyni. Ugyanebben az időszakban több alkalommal megjelent a sértett lakásánál, ott várakozott, a sértettet figyelte, több esetben várakozott a ... Bevásárló Központban található ... Drogéria előtt, ahol a sértett 1. ebben az időszakban dolgozott. A sértett 1-et hol a munkahelyétől a házáig, hol lakásától a munkahelyéig gépkocsival követte.*” Az említett időszak alatt a vádlott majdnem háromszázszor küldött SMS-eket a sértett mobiltelefonjára, melyekre az nem válaszolt, és a vádlott társaságát semmilyen módon nem kereste. A terhelt többször követte a sértettet a munkahelyétől hazáig, akár gépkocsival is, amikor veszélyeztető szituációt előidézve fenyegette azzal a sértettet, hogy átgázol rajta, majd elhajtott.⁴⁴³ Azt maga a vádlott is elismerte az eljárás során, hogy rendszeresen megvárta a sértett 1-et a munkahelye előtt, pusztán azzal a

⁴⁴² CSEMÁNE VÁRADI Erika, *A megértéstől a megbocsátásig*, Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium 15/1, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2015, 79-82.

⁴⁴³ 9-H-BJ-2011-12. bírósági határozat Hajdú-Bihar Megyei Bíróság 7.B.185/2010/43.

szándékkal, hogy láthassa, azonban tagadta azt, hogy a sértett 1 felé bármilyen fenyegető magtartást tanúsított volna, vagy bármikor fenyegető kijelentéseket tett volna.

Rendszerint szerelemfáltás, és túlzott ragaszkodás indokolja, hogy a terhelt nem tud elszakadni a sértettől, és nem tudja az életét nélküle folytatni. „*A vádlott és a sértett házastársak voltak, kapcsolatuk 2009-es év végére megromlott, 2010 áprilisában elváltak. A vádlott ebbe nem tudott belenyugodni, ezért a sértettet rendszeresen telefonon zaklatta, fenyegette, a sértett által lakott ingatlanba több alkalommal betört, majd 2010. május 2-án őt dróttal, majd pusztá kézzel fojtogatta, megöléssel fenyegette. A vádlott a távollattási határozatot megszegve bement a sértett által lakott ingatlanba és onnan többek között egy kazettás magnót tulajdonított el... A vádlott személyiségzavarban és alkoholfüggőségben szenved. Ezen állapota a cselekmény elkövetésekor is fennállt, azonban nem jelentett és jelenleg sem jelent olyan kóros elmeállapotot, mely korlátozná, vagy kizárná abban, hogy cselekménye társadalomra veszélyességét felismerje, illetve hogy ennek megfelelően cselekedjen.*”⁴⁴⁴

Megfigyelhető a folyamatjelleg és azon belül is a fokozatosság. Először még csak goromba, szitkozódó üzenetek érkeznek a terheltől, majd súlyosabb fenyegetések, végül pedig már nem riad vissza a személyes felkereséstől, követéstől és akár a fizikai erőszaktól sem, mely nemritkán tragédiába is torkollik. A halállal végződő erőszakos cselekmények nagy hányadát saját otthonukban követik el az emberek, tehát a legsúlyosabb bűncselekmények rendszerint csak az utolsó láncszemét jelentik az erőszak hosszú láncolatának.⁴⁴⁵ Napjainkban az észak-amerikai családokban elkövetett emberölések mintegy 30 %-a féltékenységi drámából fakad, ahol mind a tettes, mind pedig az áldozat a férj, feleség, szerető háromszögéből kerül ki.⁴⁴⁶ A folyamatot jellemzi a ciklikusság is, azaz a terhelt viselkedése a sértett felé hol negatív, fenyegetőző, hol pedig azt bizonygatja, hogy mennyire szereti őt, értse meg, egymás számára ők az ideális társak. Magát a bántalmazást is fázisokra osztja a szakirodalom,⁴⁴⁷ *Leonore Walker* pedig 1500 bántalmazott nővel felvett interjú alapján készítette el a bántalmazások sajátos ciklikus-erőszak modelljét. Ennek első szakasza a feszültség növekedés időszaka. A második a bántalmazás megnyilvánulása, mely a felgyülemlett

⁴⁴⁴ 15-H-BJ-2011-16. bírósági határozat, Somogy Megyei Bíróság B.862/2010/22.

⁴⁴⁵ SOMLAI Péter, *Erőszak a családban*, Fundamentum, 2004/3, 70.

⁴⁴⁶ BEREZKEI Tamás, *Evolúciós pszichológia*, Osiris, Budapest, 2008, 173.

⁴⁴⁷ ALFÖLDI Ágnes Dóra, *A családon belüli erőszak problematikája ...*, i.m. 958.

és a kezelhetetlenné vált feszültség kontrollálatlan kisülése. A napi szintű bántalmazást a sértett eltűri, hiszen félti gyermeke és saját életét. Összehúzza magát, elszigetelődik a környezetétől, nem látja a kiutat és félelme miatt nem is keresi. A negyedik fázisban a bántalmazott elhatározza, hogy nem tűr tovább, véget vet a hosszú szenvedésnek és elhagyja a bántalmazót, aki ennek hatására megbánja tetteit és ígéretet tesz arra, hogy ez többé nem fog előfordulni. A sértettet a megbocsátását keresve elhalmozza virágokkal, ajándékokkal és megígéri, hogy minden megváltozik. Ez a „mézeshetek korszaka”. Ez a körforgás nemcsak a szoros értelemben vett fizikai bántalmazás folyamatában figyelhető meg, hanem a lelki terrorban, vagy gazdasági függésnél is, melynek során nemcsak fizikai sérüléseket szenved el a bántalmazott, hanem súlyos lelki sérüléseket is, és passzív-depresszív állapotában képtelen arra, hogy a kapcsolatból kilépjen.⁴⁴⁸ Amennyiben a sértett elhatározza, hogy kilép és szeretné megszakítani a kapcsolatot a bántalmazóval, akkor a terhelt agressziója fokozódik és ennek köszönhetően még mélyebbre kerül a lefelé tartó spirálban, még erőszakosabbá és fenyegetőbbé válik. Azaz a viszonyrendszer tovább romlik a terhelt interperszonális kapcsolati hálójában, azonban nemcsak a sértettel, hanem az annak védelmére kelő környezetével is. További jellemző, hogy a helyzetek nem alkalmyszerűen fordulnak elő, hanem ismétlődők,⁴⁴⁹ s így a terhelt a sértett életében folyamatosan jelen van. Ennek megfékezésére lehet megoldás terhelt személy távoltartása és a visszatérésének megtiltása. A fentebb ismertetett folyamatot figyelhetjük meg a Kecskeméti Törvényszék ítéletében is: „A vádlott a házasságának megszűnését nem tudta elfogadni, ezért több ízben megjelent a sértettek házánál, szitkozódott, öngyilkossággal fenyegetőzött, melyet majd a rokonai megbosszulnak. Hangoztatta, ha nem békül ki vele felesége, azt nagyon meg fogja bántani. Sor került rendőri intézkedésre is, majd a Járásbíróság végzésével harminc napra távoltartást rendelt el.” Ennek letelte után azonban a vádlott felkereste az akkor éppen más lakcím alatt tartózkodó volt feleségét, a bűncselekmény sértettjét, őt féltékenyen felelősségre vonta, hogy biztosan más ágyában fekszik, majd ütlegelni kezdte a nőt, mire a házigazda rendőrt hívott és a terhelt távozott. Később a terhelt családja mintegy öt hónapra Angliába költözött, s ő ezalatt a lányával interneten tartotta a kapcsolatot. Ennek során visszatérően kifejtette, hogy nem tud belenyugodni családja szétesésébe. Rendszeresen járt pszichiátriai kezelésre is, ahol kevert szorongásos és

⁴⁴⁸ VIRÁG *i.m.* 385.

⁴⁴⁹ ORELL *i.m.* 18.

depressziós zavart állapítottak meg nála, s rendszeres gyógyszereszedést írtak elő. Később a sértett visszaköltözött szüleihez, azonban a terhelt állandóan követte és a kibékülés érdekében félelemkeltő módon zaklatta. Volt olyan, hogy *„a terhelt összetalálkozott a sértettel a városban, kért tőle még egy esélyt, mert ha nem, akkor megöli őt, elvágja a torkát és majd a temetőben beszélget vele a sírjánál”*. A sértett ekkor már annyira félt a vádlottól, hogy azért, hogy tőle megszabaduljon, bement egy ismerős családi házába, ott menedéket remélve.

A vádbeli napon a sértett orvoshoz vitte a terhelttel közös gyermeküket. A váróban megjelent a terhelt, udvarolni kezdett a volt feleségének, majd a távozás után követte őket. A sértett félt a vádlottól, nem akart vele beszélgetni, ezért bementek egy boltba, azonban onnan kijöve a terhelt ismét megjelent körülöttük. A sértett telefonon szólt a testvérének, hogy jöjjen értük, mert ott van a terhelt, és baj van. A terhelt ezt észlelte és *„begurult, majd beremegett a feje”*, eldobta a kerékpárját, a zsebéből elővett egy 10 centiméter pengehosszúságú kést, és azzal a közös gyermekük szeme láttára a volt feleségére támadt. A gyermek az anyját próbálta védeni és elé állt, azonban őt a vádlott félretolta. *„... A vádlott magából kivetkőzve, ahol érte, test szerte nagyszámú, több mint tíz késszúrást adott le a volt feleségére.”* Véletlenül a gyermek is megsérült, rajta a terhelt a felkarján és alkarján 8 napon belül gyógyuló vágott sebeket ejtett. A test szerte vérző sebekkel a sértett a közeli büféhez szaladt, hozzájuk rövidesen mentő érkezett, kórházba kerültek, azonban a sértett a szakszerű orvosi kezeléseik ellenére az elszenvedett sérülésekbe belehalt.

E jogeset tökéletesen mutatja a vádlott indíttatásait és szándékának fázisait az egyes cselekményeken át. *„Az igazságügyi pszichológus szakértő megállapítása szerint a terhelnél kóros mértékű féltékenység mutatható ki. Házasságának megromlását és feleségének külön költözését nem tudta feldolgozni, sőt az idő múlásával egyre intenzívebbé vált a párkapcsolatához való görcsös ragaszkodása. Gondolkodása és érdeklődési köre párkapcsolatára szélsőségesen beszűkült. Pszichés problémái, labilitása miatt pszichiátriai kezelést igényelt. Pszichés megterhelés esetén regresszióra hajló személy. A vád tárgyává tett cselekmény időpontjában valószínűleg szélsőségesen regresszív, beszűkült állapotban volt.... A vádlott tettét a bosszú motiválta, az, hogy visszaadja a sértettnek az elutasító magatartása miatt általa elszenvedett fájdalmat.”* A vádlott vallomásaiban is előadta, hogy a kapcsolat megszakadását nem tudta elfogadni,

feldolgozni. Folyamatosan könyörgött volt feleségének a kapcsolat helyreállítása érdekében, például levelet írt, virágot vitt, stb. Maga is észlelte azonban, hogy a sértett egyértelműen elutasító magatartással reagált mindezekre. Két alkalommal fel is jelentette a vádlottat zaklatás miatt, távoltagest is kért, illetőleg a közös gyermekkel több hónapra külföldre költöztek, hogy megszabaduljanak a vádlottól. A vádlott beismerő vallomása szerint végül „elszakadt a cérna” a folyamatos megaláztatások miatt. Megfogalmazása szerint az utolsó csepp az volt, amikor a sértett felhívta a testvérét telefonon, hogy menjen értük autóval, mert ott a vádlott és zaklatja őket, „baj lesz”.⁴⁵⁰ Azaz a terhelnél – ahogy a bántalmazás és a függőség viszonyában ezt a fázisoknál is láttuk – erős érzelmi indíttatástól vezérelve egy lefelé tartó spirálban elérkezik a végpont, mely nemritkán tragédiához vezet. A tárgyaláson úgy nyilatkozott, hogy „bekattant az agya”, zavart sokkos tudatállapotba került, mely miatt nem emlékszik semmire, még utána jó ideig nem volt magánál és a saját sérülését sem vette észre, csak egy órával a cselekmény után döbbent rá, mit tett.

Ahogy az említett jogesetben is látható, gyakran a féltékenység a terhelt cselekményeinek valódi mozgatórugója, amely magában foglalja egyrészt a társ elvesztése miatt érzett aggodalmat és a kapcsolatban egy harmadik személy jelenlétét.⁴⁵¹ Egyes szakirodalmi álláspontok⁴⁵² szerint a féltékenység az irigység rokon jelensége. További változatai a harag, a gyűlölet, az ellenszenv, a káröröm és a kajánság, melyeket javarészt meg is találunk a terhelt cselekményei mögött, amikor kéretlenül akar a sértett magánszférájába beavatkozni. Az irigység meghatározó sajátossága az alantasság, az erkölcsi igazolhatatlanság és a logikai fogyatékoság. Ez vezetheti a terheltet, amikor a vele összehasonlítható helyzetben lévő sértettre féltékenykedik, és amiért ő sikertelenebb, gyötrő fájdalmat érez, igazságtalannak tekinti, hogy a másik személy nagyobb sikereket, jobb eredményeket ér el, sőt, a bántalmazásig fajuló féltékenységnél akár azt is irigyelheti, hogy a másik szerelemhez jut, esetleg boldog kapcsolatot létesít valaki mással, azaz az irigység legsúlyosabb változatában az irigyelt életét irigyliz az irigykedő. A féltékenység abból fakadó gyötrelmes érzés, hogy azt, ami az enyém, más ne vegye el, ne közelítse meg, ne használja, ne gyönyörködjön benne, ne élvezze. Indokolatlanság esetén a féltékenység beteges félelem, visszataszító, bántó, káros

⁴⁵⁰ Kecskeméti Törvényszék 3.B.201/2013/123. számú ítélete.

⁴⁵¹ David M. BUSS, *Veszélyes szenvedély, Szerelem, szex, féltékenység*, Vince Kiadó, Budapest, 2002, 43.

⁴⁵² ÁDÁM Antal, *Az emberi irigységről, ellenszenvről és kajánságról*, Bűnügyi Szemle, 2009/4, 3.

örjögés. A féltékenység gyakori és markáns változata a szerelemféltés, amelynek megkülönböztető jegye, hogy nem kettő, hanem legalább három személy érintett benne.⁴⁵³ Legtöbbször az erőszak az utolsó, végső eszköz, hogy a féltékeny személy a társát ellenőrzés alatt tartsa és így megakadályozni véli a válást, valamint hogy más személlyel kapcsolatot alakítson ki. Ugyanakkor a nemcsak a férfiak, hanem a nők is kényesen vigyáznak partnerük hűségére, körükben is kimutatható a verbális és fizikai agresszió, sőt, időnként nagyobb intenzitást mutat, mint a férfiaknál. Minden jel szerint azonban a női féltékenység más természetű és más indítékokra vezethető vissza, mint a férfiaké. Számos vizsgálat mutatott rá, hogy a férfiak féltékenysége alapvetően a szexuális aktusra koncentrálódott, míg a nőké a más nővel együtt töltött időre, azaz a férfiakat a szexuális hűtlenség, míg a nőket az érzelmi hűtlenség zavarja leginkább.⁴⁵⁴ Mindez azzal magyarázható, hogy a férfiak ösztönösen veszélyben érzik a saját örökítő anyaguk kizárólagosságát, a nők pedig szintén az ősi ösztönökig visszavezethetően attól tartanak, hogy ha a férfi túl sok időt tölt más nővel, akkor azzal az utódok közös felnevelését sodorhatja veszélybe. Ugyanakkor a férfiaknak sem mindegy, hogy kötődik-e partnerük érzelmileg más férfihoz és a nőket is érdekli, ha párjuk más nővel folytat szexuális viszonyt. Ezt támasztja alá, hogy a férfiak féltékenysége annál erősebb, minél nagyobb dominanciával rendelkezik a rivális férfi, a nőké pedig ahhoz igazodik, hogy milyen a rivális nő fizikai vonzereje. Azaz a férfit az töltheti el kétségbeeséssel, ha a rivális férfi esetleg jobb génekkel és így jobb örökítő anyaggal rendelkezik, míg a nő azt latolgatja, hogy mennyi esélye van az ellenfelének, hogy tőle elcsábítsa a férfit és közösen kezdjenek új életet. Szintén kutatások erősítik meg, hogy szorosabb kapcsolatokban a féltékenység erősebben jelentkezik, azaz a baráti körhöz tartozó potenciális ellenfelekkel szemben hevesebb ellenézés jelentkezik, mintha idegenekről lenne szó.⁴⁵⁵

Arisztotelész és *Francis Bacon* is fokozottabbnak látta az irigységet az egymáshoz közel állók között, így rokonok, hivatali kollégák, együtt nevelkedők között.⁴⁵⁶ Azaz logikus módon mivel közelebbről látja a másik személy tőle függetlenül elért sikerességét, boldogságát, a közeli viszony miatt is nagyobb hatással van az adott személyre. Egy

⁴⁵³ Uo. 4.

⁴⁵⁴ M. BUSS *i.m.* 76.

⁴⁵⁵ BEREZKEI *i.m.* 174-175.

⁴⁵⁶ ÁDÁM *i.m.* 5.

arra hajlamos terhelten pedig egyenesen felbőszít, ha a sértett korábban vele volt boldog, azonban a jövőt már más személy oldalán képzelel el. Nemcsak a boldog kapcsolatot irigylő tehát a terhelten, hanem magát a szeretett személyt is. *Nietzsche* szerint az irigység és a nihilizmus tetőpontja az, hogy ha neki valami nem sikerül, nem lehet az övé, akkor „pusztuljon az egész világ”. Mivel a vágyott dolog, személy nem tartozik hozzá, ezért ne legyen senkié sem. *Sören Kierkegaard* úgy fogalmazta meg, hogy „az irigység azáltal jelenik meg a világban, hogy valakinek van valamije, amely a másik emberben a hiány érzetét kelti. Az irigység rejtett csodálat, amikor a csodáló úgy érzi, hogy az odaadás által nem lehet belőle boldog, irigyelni kezdi azt, akit csodál. A csodálat önmagunk boldog elvesztése, az irigység pedig önmagunk boldogtalan hangsúlyozása.”⁴⁵⁷ Árnyalja a féltékenység és az irigység közötti különbséget *Simmel*, amikor kifejti, hogy a féltékenységet az határozza meg, hogy a birtoktárgy meg van tagadva tőlünk, mert egy másik személy kezében van és ennek megszűnésével nyomban a mi birtokunkba kerülne. Az irigység érzése azonban inkább a birtoktárgy körül forog, míg a féltékenysége a birtokos körül.⁴⁵⁸ Más nézőpont szerint a féltékenység attól való félelem, hogy elveszíti, ami az övé, míg az irigység az amiatti fájdalom, hogy valaki birtokolja azt, amit ő magának akart. Az irigy embert az élvezet látványa is zavarja, és csak akkor könnyebbül meg, ha a másik ember elveszíti ezt a szeretett dolgot.⁴⁵⁹ *Simmel* a már említett munkájában az irigység és féltékenység kettősségébe bevezeti a „rosszakaratot, a valakitől sajnálást”, azaz a tárgy irigy kívánását, amelyet nem azért kíván, mert számára különösen kívánatos volna, hanem csak azért, mert azt valaki más birtokolja. Ez az érzés átfordulhat a tárgy iránt érzett teljes közömbösséggé, azonban még ekkor sem tudja elviselni annak gondolatát, hogy valaki másé legyen az irigyelt tárgy. Átcsaphat ugyanakkor szenvedélyes rosszakarattá is, amikor a szubjektum inkább lemond a tárgyról, sőt, akár véglegesen kárt is tesz benne, csak nehogy másé lehessen.⁴⁶⁰ Éppen ez lehet a magyarázata azon eseteknek, amikor a féltékeny személy élet, vagy testi épség elleni bűncselekményt követ el egykori kedvese ellen, ezzel kifejezve fájdalmát, hogy ha már nem lehet az övé, akkor megakadályozza, hogy valaki másé legyen.

⁴⁵⁷ Uo. 6.

⁴⁵⁸ SIMMEL, G., *Soziologie, Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung*, München-Lipcse, 2. kiadás, 1922, 210, idézi: SCHOECK, Helmut, *Az irigység, A társadalom elmélete*, Helikon Kiadó, Budapest, 2007, 169.

⁴⁵⁹ KLEIN, Melanie, *Irigység és hála*, Animula, Budapest, 2000, 13.

⁴⁶⁰ SCHOECK i.m. 170.

A pszichológia tudománya ismeri az Othello-szindrómát, azaz a féltékenységi paranoiát, amely már túlmutat a hétköznapi értelemben vett féltékenységen. Nem egyszerűen bizonytalanság, kétkedés áll fenn az egyik fél részéről a partnere hűségét illetően, hanem például egyenesen hallani véli a hangokat, amint társa egy idegennel szeretkezik. A szindrómában szenvedők a téveszméik miatt minden egyes külön töltött percről elszámoltatják a partnereiket, a betegség előrehaladásával akár nyomozásba is kezdenek utánuk, magánnyomozót fogadnak, de az sem ritka, hogy vegyszeres vizsgálatnak vetik alá partnerük ruháját idegen testnedvek után kutatva.⁴⁶¹

Háttérben magyarázatként a szakirodalom szerint az emberi bizonyosság hiánya és az ősi ösztönök állnak. Belátható az evolúciós folyamatok alapján, hogy kevesebbet veszélyeztet az a fél, aki a legkisebb figyelmeztető jelre éberén reagálva felelősségre vonja társát kételkedve annak hűségében, mintha meg sem fordulna a fejében társa hűtlenségének lehetősége. Az olyan férj, aki nem jön rá, hogy megcsalják, könnyen lehet, hogy más férfi gyermekeit fogja felnevelni, csökkentve ezáltal saját örökítő anyagának továbbvitelét és elveszítve felesége anyai kapacitását. Ugyanez a logika érvényes a nőkre is. Az a nő, aki azt feltételezi, hogy párja megcsalja, nem veszít sokat, legfeljebb néhány este vitatkozással telik majd, azonban a gyanútlan feleség elveszítheti párkapcsolata szociális és egzisztenciális előnyeit is.⁴⁶² Egyes tanulmányok szerint ez a szindróma speciálisan az idősödő férfiak pszichiátriai zavara, hiszen náluk találhatóak meg fokozottabban az ezzel összefüggésbe hozható jelek, úgymint az impotencia, az alkoholizmus, a nők szexuális kielégületlensége, a nő elhidegülése. Ez utóbbit, mint kiváltó okot számos esetben megtaláljuk, amikor a férfi heves féltékenységét és indulatait a nő szexuális érdeklődésének csökkenése előzi meg, melyet a férfi a hűtlenség jeleként értelmez.⁴⁶³

Nem tartozik azonban minden féltékenység e kategóriába, hiszen az érzékeny egyensúlyt megtalálva előfordulhat, hogy a férfi féltékenysége a nő számára a lángoló szerelem jelképe. A nő ettől érzi szeretve magát és más férfiaktól biztonságot nyújtó

⁴⁶¹ NIKULA *i.m.* 14.

⁴⁶² M. BUSS *i.m.* 92.

⁴⁶³ Uo. 93-102.

közegben, ugyanis ha a párja nem lenne féltékeny, akkor szabadabban mozoghatna, azonban számára az az érdektelenséget és a kihűlt szerelmet jelenti.⁴⁶⁴

Legnagyobb büntetőjogi relevanciával az antiszociális személyiségzavar bír. Az antiszociális személyiségek egy része vagy egyáltalán nem követ el bűncselekményt, vagy csak olyan kisebb súlyú antiszociális cselekedetet valósít meg, ami nem ütközik törvénybe. Előfordulhat az is, hogy a környezeti hatásoknak köszönhetően még nem követett el bűncselekményt, azonban a személyiségét tekintve erre készen áll. Másik részük bűncselekményt követ el, ők alkotják a tulajdonképpeni kriminális kört. Létezik a deliktum elkövetőknek olyan csoportja is, akik törvénybe ütköző cselekedetet valósítanak meg ugyan, de személyiségfejlődésükben nem mutatható ki az antiszociális. Ide tartozik például a gondatlan elkövetők, tiltott határátlépők, közlekedési balesetet okozók köre.⁴⁶⁵ Az e személyiségzavarban szenvedők büntetőjogi értelemben beszámíthatóak, tehát büntethetők. Az antiszociális terhelteknél a közösség normáival való szembehelyezkedés vágya olyan erős, hogy bár felvillannak előtte a következmények, de „azokat az irreális Én eltolja magától, s logikátlan, mágikus gondolkodásával, továbbá autisztikusan hamisított etikai motívumokkal (pl. majd ő megbünteti az uzsorást) követi el a bűncselekményt.”⁴⁶⁶ Agresszív én-, és igényérvényesítés jellemzi őket, nem szeretnek, nem szoronganak, és nem tanulnak a tapasztalatokból. Ez magyarázhatja, hogy egy-egy elszánt terhelte a sértett egyértelmű és következetes tiltakozása ellenére is a közelébe akar férkőzni, együtt akar lenni vele, s egyáltalán nem veti vissza, hogy a sértett másként gondolja, hiszen legtöbbször szélsőségesen egocentrikusak. Legtöbbjük viselkedése egyértelműen durva, bántó a környezetük számára, azonban e szokásaikon azért nem tudnak változtatni, mert mélyen a múltban gyökereznek. Megmagyarázzák a nehéz gyermekkorral, családi háttérrel, szerencsétlen körülményekkel, s bármivel, de biztosan nem ők maguk a felelősök érte. A nyíltan antiszociális személyiségűek számára az egyetlen túlélési mód, ha mindenkivel szemben bizalmatlanok, és környezetüket ellenőrzik, uralkodnak fölöttük.⁴⁶⁷ A családon belüli erőszak során bántalmazóként fellépők személyiségjegye tökéletesen beleillik ezen leírásba. Kutatások alapján megállapítható, hogy sok antiszociális

⁴⁶⁴ Uo. 113.

⁴⁶⁵ POPPER *i.m.* 11-12.

⁴⁶⁶ GYÖRGY *i.m.* 573-574.

⁴⁶⁷ DÖME László, *Személyiségzavarok*, Filium, Budapest, 2001, 278.

személyiség hajlik a bűnözésre, de nem minden bűnöző személyiség minősül antiszociálisnak.⁴⁶⁸

Megkülönböztetjük a kevert nárcisztikus-antiszociális (agresszív) személyiségzavart, melyben szenvedők hajlamosak minden lelkiismeret-furdalás nélkül kizsákmányolni az áldozataikat, sőt, mások leigázása és megalázása boldogsággal tölti el őket. Kifejezetten féltékeny személyiségek, s az igazság és őszinteség egyáltalán nem fontos számukra. Rendszeresen erőszakos késztetéseket éreznek, s ha ezt nem tudják levezetni, akkor könnyen követnek el testi épség vagy élet elleni deliktumokat. Nem okulnak, nem tanulnak a büntetéseikből, így e személyiségzavar nem is büntethetőséget kizáró ok. Legtöbbször ez azoknál fedezhető föl, akik a külvilág felé bizalomgerjesztő, kedves, barátságos embernek látszanak megjátszott ártatlansággal, azonban a családban a lelkiismeretlenség, a szociális felelőtlenség, esetenként pedig a bántalmazó magatartás jellemző. Abban a hitben élnek omnipotencia-érzésük miatt, hogy rájuk nem vonatkoznak a törvények és társadalmi együttélés szabályai. Mások érdekeit, jogait nem tisztelik, csupán eszköznek tekintik őket az önérvényesítéshez. Csak akkor érzik magukat biztonságban, ha hatalmuk és ellenőrzésük alatt tartanak másokat. Ügyesen hatnak másokra, ártatlanok, és elbűvölőek tudnak lenni,⁴⁶⁹ vagyis a bántalmazott megbocsátását mindannyiszor képesek elnyerni, azonban a fennálló helyzetet ez nem szünteti meg.

A kevert antiszociális (agresszív)-paranoid személyiségű terheltek pedig kifejezetten bosszúállóak és a konvenciókat durván felrúgják: olyan ösztönlények, akik minden – akár vélt, akár valós – sérelmüket kegyetlenül, érzelmek nélkül megtorolják. Ez a legellenszenvesebb antiszociális variáció, mert rendkívül könyörtelen. Bosszúvágyukat a hihetetlen gyűlölet és a konvenciók destruktív elutasítása jellemzi. Hidegvérűek és irgalmatlanok, minden sérelmüket megbosszulják. Ha jóindulatot tapasztalnak, azt félvállról veszik, vagy megtévesztésnek, csapdának látják.⁴⁷⁰ Alapjában véve mindenkivel szemben bizalmatlanok, másokat ellenségnek tekintenek. Ha az ilyen személyiségzavarral rendelkezőket sorozatos kudarc éri és nem sikerül uralni, ellenőrizni másokat, heves frusztrációjuk indulatos keserűséggé és bosszúvágygá alakul,

⁴⁶⁸ Uo. 293.

⁴⁶⁹ Uo. 367.

⁴⁷⁰ Uo. 281.

előtör nyers brutalitásuk, és kegyetlen elégtételt vesznek, felelőtlenül és megdöbbentően antiszociálisan viselkednek.⁴⁷¹

A Debreceni Törvényszék ítéletében⁴⁷² is ez látható, amikor a terhelt szoros, kisajátító kötődést próbált meg kialakítani a sértettel, de az kilépett a kapcsolatukból, ami nagy indulatokat gerjesztő önértékelési sérelmet okozott számára. A bosszúállás és a beszűkült tudatállapot olyan fokán, amikor a terheltet birtoklási vágy jellemzi és a sértettel való kapcsolatát személyes szükségletei uralják, a távoltartás sem jelent biztos megoldást. A terheltnek a sértettel hat hónapon át konfliktusmentes volt a kapcsolata, azonban az a vádlott féltékenysége és kisajátító magatartása miatt később feszültté vált, mely alkalmanként a tettegességet sem nélkülözte. Egy ilyen eset után testi sértés miatt indult büntetőeljárás a terhelttel szemben, melyben a sértett indítványára a nyomozási bíró elrendelte a távoltartást hatvan napra.⁴⁷³ Ez azonban nem tartotta féken a terhelt indulatait, sőt, azok csak fokozódtak, amikor a sértett úgy döntött, hogy végleg megszakítja kapcsolatát a vádlottal. Ezt a sértett a vádlottal telefonon is közölte, aki nem tudta tudomásul venni, ezért továbbra is kereste a sértettel való kapcsolattartás lehetőségét. A vádlott a szakítás tényébe belenyugodni nem tudott, s úgy döntött, sérelmeiért elégtételt vesz, a sértettnek fájdalmat okoz. Ezért autót kölcsönzött, haját kiszőkíttette, álcaként a szem részén kivágott maszkot és kesztyűt viselve behatolt a sértetti ingatlanra, ott elrejtőzött a terménytárolóban. A sértett erről tudomást szerzett, az utca felé menekült, azonban elesett és a terhelt ezt kihasználva, őt utolérve fölé hajolt és legalább öt ízben, kis-közepes erővel a sértett fejét, vállát, lapockáját kalapács-szerű döfő mozdulatokkal megszurta. A vádlott vallomásaiban előadta, hogy *„szerelmi viszonyuk megromlásáért a sértettet okolta. Nem tagadta, hogy a sértett sérüléseit előidéző cselekvőségét az őt ért megaláztatások miatti megtorlás vágya idézte elő, azonban következetesen tagadta, hogy a sértett megölésének gondolata bármikor foglalkoztatta volna. Elmondása szerint szakításuk számára nem volt feldolgozható, s a bűncselekmény elkövetésével pusztán az általa átélt megpróbáltatásokat kívánta a sértett számára viszonzni.”* Az igazságügyi pszichológus szakértő szakvéleménye kifejtette, hogy a vádlottnál a kóros féltékenység ismérvei nem állapíthatók meg, azonban a vádlottat átható birtoklási vágy és a sértettel folytatott kapcsolatát uraló

⁴⁷¹ DÖME László, *Személyiségzavarok*, Cserépfalvi Psychoeducatio Kiadó, Budapest, 1996, 301-302.

⁴⁷² Debreceni Törvényszék 4.B.111/2013/43. számú ítélete.

⁴⁷³ Nyíregyházi Városi Bíróság 36.Bny.36/2010/2. számú végzése.

személyes szükségletei és kisajátító kötődése egyértelműen megfigyelhető. „A szakvélemény deklaráta, hogy a vádlott számára a sértett kapcsolatból kilépése nagy indulatokat gerjesztő önértékelési sérelmet okozott, mely indulat a sérelem okozójára, a sértettre irányult a lereagálás igényével”. Azaz a terhelt a sértett iránt érzett féltékenységet, fájdalmát, bosszúvágyát élte ki a sértettre irányuló fájdalom-okozás igényével. Az eljáró bíróság a büntetés kiszabása során egyéb mellett súlyosító körülményként értékelte azt, hogy a terhelt a terhére rótt cselekményt vele szemben folyamatban lévő büntetőeljárás, illetve a bíróság által jogerős határozatban elrendelt távoltartás hatálya alatt állva követte el.

Nem zárható ki, hogy éppen a sértett védelme érdekében meghozott távoltartó határozat lesz az, ami a terheltben dühöt ébreszt. Ez látható például a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság ítéletében is: „A vádlott tettének magyarázatát akként adta elő, hogy a lakásból való eltávolítása miatt, illetőleg a távoltartás utáni ismételt lakásból való kiutasítása és nem teljesítése esetén rendőrséggel való fenyegetése miatt érzett indulatában követte el a cselekményét és az élettársát csak meg akarta ijeszteni a késsel, nem akarta használni... Az eltávolítás miatt érzett harag, illetőleg a szerelemföltés motiválta cselekedetét ittas állapotban.”⁴⁷⁴

Meg kell jegyeznünk, hogy a távoltartás az előző jogeseteket tekintve egyáltalán nem bírt visszatartó erővel, s figyelemmel a terheltek személyiségére, a sértettek védelme érdekében talán indokolt lett volna az előzetes letartóztatás elrendelése, amit azonban – bár okai fennálltak – éppen a terhelt személyi körülményeire tekintettel nem látott indokoltnak a bíróság. Az ehhez hasonló helyzetekre lehetne megoldás – és a személy elleni bűncselekmények egy része elkerülhetővé válna –, ha hazánkban is meghonosodna az a Spanyolországban is alkalmazott szemlélet, hogy a távoltartás megszegése a büntető törvénykönyvben önálló bűncselekmény, melyet szabadságvesztéssel rendel büntetni a jogalkotó. Belátható, hogy még büntetőeljárás alatt sem jelent minden esetben visszatartó erőt a távoltartás, sem pedig a megszegésének szankciójaként előirányzott előzetes letartóztatás, vagy rendbíróság. További bűncselekmények elkövetését akadályozhatná meg az a megoldás, hogy a távoltartás Btk. szankciórendszerébe is beillesztve bizonyos bűncselekmények esetén

⁴⁷⁴ 11-H-BJ-2011-15. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság határozata büntetőügyben 7.B.925/2010/29.

kötelezően kiszabásra kerülne. Amennyiben a bíróság végrehajtandó szabadságvesztésre ítéli a terheltet, akkor a büntetés kitöltése után, amennyiben pedig nem végrehajtandó szabadságvesztés, hanem egyéb büntetés, vagy intézkedés került kiszabásra, akkor az ítélet jogerőre emelkedésétől kezdődhetne a távoltartás hatálya, hasonlóan például a járművezetéstől eltiltás szabályanyagához. Kiemelt figyelmet lehetne fordítani és hosszabb tartamú távoltartást elrendelni azokban az esetekben ahol a távoltartás a Hke. tv. alapján már a büntetőeljárás megindítása előtt, vagy kényszerintézkedésként a büntetőeljárás alatt is elrendelésre került, azonban a hatálya alatt álló azt szándékosan megszegte. Véleményem szerint ilyen esetben fokozottabban várható a sértett újbóli felkeresése a büntetés végrehajtását követően is, de a távoltartás Btk.-ba történő beemelésével és következetes, rendszerszerű alkalmazásával az ekkor bekövetkező (családon belül elkövetett) bűncselekményeknek, vagy legalább egy részüknek elejét lehetne venni. Ismét felmerül azonban a hatékony végrehajtás és a mögöttes intézményrendszer hiányának problémaköre, azonban mindezeket e helyen területi okokból nem kívánom részletezni.

VII. 2. A sértett félelme

Egységes álláspont mutatkozik a szakirodalomban a tekintetben, hogy a családon belüli erőszak esetén be kell avatkozni az áldozat érdekében, nem tűrhető, hogy a kiszolgáltatott, megfélemlített helyzetben élő emberek védelem nélkül maradjanak. Fontos megjegyezni emellett azonban, hogy az áldozatok csak akkor védhetőek meg, ha ezt a segítséget kérik és elfogadják. Nem elég, ha a kívülállók számára tűrhetetlen a helyzet, ezt a bántalmazottnak is így kell látnia.⁴⁷⁵ Mindaddig, míg a sértett elutasítja a segítséget és a fennálló helyzetben képes, netán szeret élni, addig az állam éppen a magánszféra tiszteletben tartásának kötelezettsége miatt nem avatkozhat be kérés nélkül a családon belüli konfliktusokba.

Amikor kéri, arra mindenképpen figyelni kell és be kell avatkozni, hiszen a sértett részéről ez valószínűleg hosszasan érlelt, megfontolt döntés eredménye. Mire eljut a segítségkérésig, az addig átélte, fokozott stressz helyzet miatt sokszor számos pszichés és

⁴⁷⁵ HERCZOG Mária, *Erőszak a családban*, Fundamentum, 2004/3, 83.

egyéb negatív hatás következik be.⁴⁷⁶ Ennek oka, hogy gyakran előfordul, hogy a terhelt két véglet között ingadozva viselkedik a sértettel: hol erőszakos, fenyegetőző, hol pedig kedveskedő, és a szerelméről biztosítja. Többnyire azzal igyekszik maradásra bírni a sértettet, hogy nagyon szerelmes belé, és nem bírná ki, ha elhagyná őt. A sértett az általa tapasztalt cselekedetek és az ezekkel ellentétes mondatok között tipródik, el kell döntenie, hogy melyiknek hisz: a terhelt tetteinek, vagy az azokat követő, bocsánatkérő szavaknak.⁴⁷⁷ Nemritkán a bántalmazó, otthonában erőszakos férfi [főként a kevert nárcisztikus-antiszociális (agresszív) személyiségzavarban szenvedő] a külvilág számára teljesen más arcát mutatja. Szívélyes, kedves, barátságos, nyitott embernek ismerhetik, amivel nemcsak további nehézséget okoz a sértettnek, hogy eldöntse, melyik is a terhelt igazi arca, hanem ha a sértett ki is akarna lépni a párkapcsolatból és kívülálló, ismerős személynek mesélné el a vele történeteket, az valószínűleg kételkedéssel fogadná az információkat, ami gyengítheti a sértett kilépési szándékát.

A társadalmi konvenciók is arra biztatják a női sértetteket, hogy ők a család összetartói, ne lépjenek ki „néhány családi vita” miatt a kapcsolatból és e szerepből. A témában végzett egyik jelentős kutatás rámutatott, hogy 1010 megkérdezett nő mintegy 88%-a vélte úgy, hogy teljes mértékben a család belügye, ha a férj vagy feleség sértő, megalázó dolgokat mond házastársának. Egyetértve az eredményt elemző kutatóval azt kell mondanom, hogy ez az arány több problémát is felvet. Nemcsak az aggasztó, hogy sokak szerint a partner megalázása a „normális” házasság része, hanem az is, hogy számos helyzetben bebizonyosodott már és a kriminológiai álláspontok is egyetértenek abban, hogy a partner megalázása már a lelki erőszak részének tekinthető, és szinte sosem áll meg e fázisban a családon belüli erőszak.⁴⁷⁸ Talán már itt helye lehetne a hatóság beavatkozásának, s a házastársak távoltartásának elrendelésének. Ha megvárjuk, míg súlyosabb lesz a helyzet és a lelki erőszakot fizikai is követi, sok esetben addigra a sértett még visszahúzódóbbá, reményvesztettebbé válik, és nem mer a hatóságtól segítséget kérni.

⁴⁷⁶ SZABÓ Erika *i.m.* 81.

⁴⁷⁷ HALLER, Birgitt, *Gewalt in der Familie Gewalt in der Familie: Evaluierungen des österreichischen Gewaltschutzgesetzes*, In: DEARING, Albin, HALLER, Birgitt (Hg.), *Schutz vor Gewalt in der Familie. Das österreichische Gewaltschutzgesetz*, Wien, 2005, 297.

⁴⁷⁸ TÓTH Olga, *Erőszak a családban*, TÁRKI Társadalompolitikai tanulmányok 12, 1999, 38.

Mindez már önmagában véve jelentős nehézségek elé állítja a bántalmazott személyt, és sajnos további, az elszakadást nehezítő probléma, ha a sértettnek nincs hová mennie, anyagi függésben áll a terhelttől, vagy éppen a bosszújától tart.⁴⁷⁹ Előfordulhat, hogy azért nem lép ki e helyzetből, mert nem bízik a hatóságok segítségével, vagy úgy gondolja, hogy ami vele történt, az a család magánügye, illetőleg szégyelli azt és emiatt nem szeretne róla beszélni.⁴⁸⁰ Lehetséges, hogy a helyzet eltűrésének magyarázata a sértett oldalán jelentkező dependens attitűd, azaz olyan személyiséggel bír, hogy elemi szükség számára a környezete egyetértése, szeretete, még ha ez számára hátrányokkal is jár. Önmaga teljesítményét és értékeit lekicsinyli, saját vágyait, igényeit és egyéniségét megtagadja, ennél fogva egyedül nem is mozog biztonságban a világban, s szüksége van környezete támogatására. Hajlamos emiatt olyan kapcsolatban is benne maradni, ahol nem bánnak jól vele, megalázzák. Mások szeretetének megnyeréséért akár megalázkodásra és könyörgésre is képes. E személyiségzavar jellemzője, hogy kifejezetten igényli és szereti az autonómiát önmaga fölött, saját bizonytalanságát és határozatlanságát ezzel megszüntetve érzi magát biztonságban.⁴⁸¹

A távoltartás családon belüli erőszak esetén lehetséges megoldásként kínálkozik a bántalmazottak, sértettek számára, azonban az elérhetősége és a hatóság eljárása sokszor félelmet kelthet a sértettben. Éppen a kapcsolatból kilépni szándékozó bántalmazott mögött álló rögzös út miatt kellene kiemelt figyelmet fordítani a családok helyzetére, s mindenki számára elérhető, de diszkrét jelzőrendszert kialakítani az áldozatvédő központok, szociális munkások és családvédelmi központ bevonásával.

Előfordulhat olyan eset bármelyik pillért nézzük is, hogy bár indokolt lenne, de a hatóság egy-egy jogszabályi rendelkezés miatt nem rendeli (rendelheti) el a távoltartást a sértett legerősebb akarata mellett sem. Ennek szöges ellentéte mutatkozik meg az Európai Unió Bíróságának azon ítéletében,⁴⁸² ahol az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek középpontjában az a kérdés állt tekintettel a sértett jogállásáról szóló kerethatározatra, hogy azzal ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, ahol családon

⁴⁷⁹ HERMAN Judit (szerk.) *Miért marad? Feleség és gyermekbántalmazás a családban. Hogyan segíthetünk?*, Kézikönyv segítő foglalkozású szakemberek számára, NaNE Egyesület, Budapest, 2006, 25-26.

⁴⁸⁰ TÓTH Olga *i.m.* 34.

⁴⁸¹ DÖME (2001) *i.m.* 398-402.

⁴⁸² A Bíróság negyedik tanácsának ítélete a C-483/09 et C-1/10. számú egyesített ügyekben, 2011. szeptember 15.

belüli erőszak esetén a tettet mellékbüntetésként kivétel nélkül és kötelezően el kell tiltani a sértettel való kapcsolattartástól még abban az esetben is, ha a sértett szeretné újra felvenni a kapcsolatot a tettel. Azaz ezen esetekben a luxemburgi bíróság épp a sértett akarata ellenére elrendelésre került távoltartást vizsgálta.

VIII., „Távoltartás” a büntető anyagi jogban

Egy meghatározott hely, vagy személy megközelítésének tilalma a büntető anyagi jogban már a büntetőeljárás jogban való megjelenése előtt megtalálható volt. A jogalkotó szankcióként kívánta alkalmazni, azaz valamely bűncselekményre válaszként megfogalmazott joghátrányként teremtette meg annak lehetőségét, hogy a bíróság valamely területről kitiltsa, az ország területéről kiutasítsa az elkövetőt.

Vuchetich Mátyás A magyar büntetőjog rendszere című művében⁴⁸³ fogalmazza meg, hogy a büntetés kifejezést kétféle értelemben használjuk. Egyik az anyagi, materiális, amely szerint a büntetést az elkövetővel szemben alkalmazott erőszakhoz való jogként fogjuk fel. Ezt azonban nem követhetjük, hiszen ez semmiben nem különbözik általában az erőszaktól, kényszerítéstől, vagy fizikai rossz okozásától. A büntetés másik, a hétköznapokban is használatos értelme az alaki, formális értelem, mely alapján az igazságszolgáltatásban alkalmazott büntetés az a rossz, amelyet törvényellenes cselekmény miatt a törvény megsértőjére, törvényes szankcióként alkalmaznak.⁴⁸⁴

A büntetések közvetlen célja vita tárgyát képezheti, azonban végső céljában egyetértés figyelhető meg: a társadalom biztonsága, valamint a közrend és a törvények tekintélyének megóvása.⁴⁸⁵ A hatályos büntető törvénykönyvünk a büntetés célját az előző Btk.-ban megfogalmazott definíciót átvéve határozza meg, amely a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.⁴⁸⁶ A modern büntető törvényünk a büntetések tekintetében tehát a társadalom védelme érdekében a fentebb említett XIX. századi célokon túlmutatva szem előtt tartja a prevenciót is, mint a bűncselekmények elkövetésének egyik leghatékonyabb megelőzési módját.

⁴⁸³ VUCHETICH Mátyás, *A magyar büntetőjog rendszere, I. könyv Elméleti büntetőjog*, Budán, A Magyar Királyi Egyetem Nyomdájában, 1819, 127.

⁴⁸⁴ GÁL István László, *Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007, 55.

⁴⁸⁵ Uo. 130.

⁴⁸⁶ Btk. 79. §

Részben ugyanezen prevenciós szempontokat érvényesíthetik a büntetőeljárásban alkalmazott egyes kényszerintézkedések, így például az előzetes letartóztatás, a házi őrizet, vagy a távortartás is. Ez utóbbi logikáját tekintve a büntetőeljárásban – és azon kívül is⁴⁸⁷ – hasonló a kitiltáshoz, a kiutasításhoz, a pártfogó felügyelet körében előírható távortartásnak megfelelő tethető magatartási szabályokhoz, valamint a 2012. évi C. törvénnyel bevezetésre került sportrendezvények látogatásától való eltiltáshoz.

A kiutasítás kifejezést büntetőjogi büntetésként használom, nem pedig úgy, mint idegenrendészeti eszközt, amely az adott állam területén nem kívánatos, az állam közrendjére, közbiztonságára veszélyt jelentő külföldi személy eltávolítására⁴⁸⁸ szolgál.⁴⁸⁹

A bíróság határozatában megjelölt személynek egy pontosan meghatározott földrajzi területtől, helyiségtől, közigazgatási egységtől; a sportrendezvénytől eltiltás esetén pedig egy rendezvénytől, illetőleg a sportlétesítménytől való távolmaradása a cél, ahol korábban bűncselekményt követett el, és ott további jelenléte nem kívánatos. A bírósági – vagy rendőrségi – határozattal biztosítják, hogy oda bizonyos ideig nem térhet vissza, így az ott élőket nem veszélyezteti, ezáltal az elkülönítésnek köszönhetően a személyi körrel szemben újabb bűncselekmény elkövetését előzik meg.

VIII. 1. A kitiltás

A kitiltás a távortartáshoz hasonlóan a tartózkodási hely szabadságát korlátozza.⁴⁹⁰ A régi Btk. szerint ez a mellékbüntetések egyike volt,⁴⁹¹ míg a hatályos Btk.-ban a kitiltás

⁴⁸⁷ A Hke. tv. által bevezetett ideiglenes megelőző-, valamint a megelőző távortartásra kell itt gondolnunk.

⁴⁸⁸ A kiutasítást idegenrendészeti eszközként meg kell különböztetnünk a kitoloncolástól, és a visszairányítástól is. A kitoloncolás azt jelenti, hogy az állam kötelezte a külföldit az államterület elhagyására, amire az azonban önként nem hajlandó, s így vele szemben kényszerrel alkalmazva elkísérik a határig. A visszairányítás során a külföldit be sem engedik az államterületre. [BLUTMAN László, *A kiutasítás és a refolement egyes jogi kérdései - Magyarország és az európai integráció*, In: TÓTH Károly (szerk.), *Tanulmányok az Európai Unió jogi intézményei és a jogharmonizáció köréből*, József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Nemzetközi Jogi Tanszékének kiadványai, Szeged, 1998, 8.]

⁴⁸⁹ BLUTMAN László, *A kiutasítás és visszaküldés az alapjogok árnyékában*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatate, Acta Juridica et politica, Tomus LII. fasciculus 2., Szeged, 1997, 5.

⁴⁹⁰ MARGITÁN Éva (szerk.), *Büntetőjog*, ELTE Eötvös Kiadó Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2010, 112.

immár a büntetések sorába tartozik,⁴⁹² és a mellékbüntetések között már csak a közügyektől eltiltást találjuk. A törvényben meghatározott esetekben azt, akinek ott tartózkodása a közérdeket veszélyezteti, egy vagy több településről, vagy egy település, illetve az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani.⁴⁹³ A kitiltást csak akkor lehet alkalmazni, ha a törvény előírja, tehát nem minden bűncselekmény esetén, kizárólag azoknál, amelyekről a Btk. Különös Része az egyes bűncselekmények tényállásainak meghatározását követően rendelkezik. Így például amennyiben a bűncselekményt bünszervezetben követték el,⁴⁹⁴ továbbá a dolgozat témája szempontjából releváns, hogy kitiltásnak helye van zaklatás,⁴⁹⁵ kapcsolati erőszak elkövetése esetén.⁴⁹⁶ Kiszabható gyermekprostitúció kihasználása, prostitúció elősegítése, kitartottság és szeméremsértés elkövetőjével szemben,⁴⁹⁷ a környezetkárosítás, a természetkárosítás, az orrvadászat, az orvhalászat, a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése és a tiltott állatviadal szervezése elkövetőjével szemben.⁴⁹⁸ Helye van állam elleni bűncselekmények esetén,⁴⁹⁹ továbbá a garázdaság, a rendbontás elkövetőjével szemben,⁵⁰⁰ az embercsempészség, a tiltott szerencsejáték szervezése,⁵⁰¹ valamint az uzorabűncselekmény⁵⁰² esetén is kiszabhatja a bíróság. Minden esetben feltétel, bármelyik bűncselekményről is legyen szó, hogy a terhelt adott helyeken történő tartózkodása a közérdeket veszélyezteti.

A Btk.-ban az előző törvénytől eltérően nem találjuk meg azt, hogy a kitiltást szabadságvesztésre ítélet mellett lehetne kiszabni. Újdonság továbbá, hogy az elkövetőt egy település egy részéből is ki lehet tiltani, eddig a régi Btk. szövegének szó szerinti értelmezésével csak az ország területét tekintve volt lehetőség a részleges kitiltásra. Teljes területről történő kitiltásra természetesen eddig sem volt, és ezután sem lesz mód, hiszen az már a kiutasítás szabályai alá esik.

⁴⁹¹ 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: Régi Btk.) 38. § (2) bekezdés b, pont.

⁴⁹² Btk. 33. § (1) bekezdés g, pont.

⁴⁹³ Btk. 57. § (1) bekezdés.

⁴⁹⁴ Btk. 92. § (2) bekezdés.

⁴⁹⁵ Btk. 230. §

⁴⁹⁶ Btk. 212/A. § (3) bekezdés.

⁴⁹⁷ Btk. 206. §

⁴⁹⁸ Btk. 253. §

⁴⁹⁹ Btk. 264. §

⁵⁰⁰ Btk. 341. §

⁵⁰¹ Btk. 364. §

⁵⁰² Btk. 381. § (3) bekezdés.

Mind az új szabályozás, mind pedig a régi szerint a kitiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb pedig öt év. A régi Btk. szerint a foglalkozástól eltiltás tartamának számítására vonatkozó rendelkezést a kitiltás esetében megfelelően alkalmazni kellett,⁵⁰³ míg ezt a kiegészítést az új Btk. már nem tartalmazza. A kitiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik. Ha a kitiltást szabadságvesztés mellett szabja ki a bíróság, akkor annak tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztést tölti, illetve amíg kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól. Ha a feltételes szabadságot nem szüntetik meg, a feltételes szabadságon töltött időt a kitiltás tartamába be kell számítani.⁵⁰⁴ Ez is arra enged következtetni, hogy a kitiltást a jövőben nem feltétlenül csak szabadságvesztés mellett lehet kiszabni, hanem más büntetés mellett, vagy akár önállóan is, amennyiben a terheltnek az adott településen, vagy az országrészben való tartózkodása a közérdeket veszélyeztetné, és a Btk. lehetőséget ad e büntetés kiszabására. Továbbra is él tehát a törvény taxatív listája, azonban az alkalmazás lehetősége ezáltal szélesebbé vált.

A végrehajtására vonatkozóan változást nem találunk, így az eddigi szabályok alapján a kitiltott köteles a kitiltást elrendelő határozatot vagy annak hiteles kivonatát annak tartama alatt magánál tartani, és ha a rendőrség igazoltatja, a határozatot a személyazonosító igazolvánnyal együtt bemutatni. Láthatjuk, hogy ez nem állandó kontrollt jelent a végrehajtás fölött, csupán egy-egy eseti ellenőrzést, amelyre a rendőrség jogosult. A kitiltott köteles az ítélet jogerőre emelkedését, illetőleg a szabadságvesztésből szabadulását követő nyolc napon belül elhagyni az ítéletben megjelölt helységet (helységeket), illetőleg államigazgatási területet, az általa szabadon választott helységbe távozni, és ott a rendőrségnél jelentkezni. A rendőrség fontos okból, az elítélt kérelmére személyi vagy családi körülményeire figyelemmel a kitiltás végrehajtását félbeszakíthatja, vagy az elítélt kötelezettségei teljesítése, vagy jogai, törvényes érdekei érvényesítése érdekében, avagy más fontos okból engedélyezheti, hogy az elítélt rövid időtartamra visszatérjen olyan helységbe, ahonnan kitiltották.⁵⁰⁵

⁵⁰³ Régi Btk. 64. § (2) bekezdés.

⁵⁰⁴ Btk. 57. § (3) bekezdés.

⁵⁰⁵ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (továbbiakban: Bv. tv.) 299. §

VIII. 1. 1. A kitiltás a gyakorlatban

A bírósági ítéletekben is gyakran találkozunk a kitiltás alkalmazásával. Az indokolás legtöbbször rávilágít, hogy a köznyugalom védelme érdekében szükséges az alkalmazása, továbbá amennyiben a terhelt az adott településen maradna, úgy a bűncselekmény helyhez kötöttsége miatt fennáll az újabb elkövetés veszélye, vagy akár kapcsolatai révén a bűnisméltásra lehet számítani.⁵⁰⁶

A Debreceni Ítéltábla egyik ítéletében megállapította, hogy *„a VI. rendű vádlottal szemben a kitiltás mellékbüntetés alkalmazása ugyancsak helyes volt. E vádlott 1996-tól folyamatosan, több ízben volt büntetve köznyugalom elleni bűncselekmény elkövetése miatt, de elítélték őt élet és testi épség elleni, valamint vagyon elleni bűncselekmény miatt is. A jelen cselekményben játszott kezdeményező, szervező szerepe a családi kapcsolatokban betöltött vezető szerepét támasztja alá. Mindezekből pedig leszűrhető, hogy e vádlott Jász-Nagykun-Szolnok megye területén való tartózkodása veszélyezteti a köznyugalmat, ezért kitiltása e közigazgatási területről szükséges, melynek maximum tartamban való meghatározása a társadalmi normákkal való folyamatos szembehelyezkedése miatt törvényes.*”⁵⁰⁷ Tehát a köznyugalom elleni bűncselekmények miatti többszörösen büntetett előélete, az adott bűncselekmény elkövetésében és a családi kapcsolatokban játszott vezető szerepe indokolja, hogy az ítéltábla az előzőleg kiszabott maximális tartamú kitiltást helybenhagyja.

Arra is találhatunk példát, hogy az ítéltábla nem látott alapot a kitiltásra: *„az ítéltábla a másodfokon alkalmazott büntetést tehát mindenben törvényesnek tartotta, mely megfelel a büntetési célok elérésére. Ezen okok miatt további mellékbüntetés, nevezetesen az ügyész által indítványozott kitiltás alkalmazására nem látott alapot, mivel az egyébként is hosszú tartamú szabadságvesztésre ítélt vádlottaknak a lakóhelyükről való kitiltása már a büntetés céljain túlmutató, akár egzisztenciális*

⁵⁰⁶ BLASKÓ Béla, *Magyar büntetőjog*, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2013, 457.

⁵⁰⁷ Debreceni Ítéltábla Bf.III.143/2009/49. számú ítélete.

*ellehetetlenüléssel járó hátrányokkal járna.*⁵⁰⁸ Azaz az ítélőtábla arra is tekintettel volt, hogy az elítélt milyen fokú hátrányt szenvedne, amennyiben az egyébként is hosszúnak mondható szabadságvesztés végrehajtását követően kitiltás miatt nem mehetne vissza az addigi lakóhelyére. Olyan súlyos következményekkel járt volna ez az ítélőtábla meglátása szerint, amely aránytalan az elérni kívánt céllal, hiszen a bűncselekmény elkövetését követően hosszabb tartamú szabadságvesztését tölti, ami a kitiltással elérhető előnyöket szintén biztosítja, vagyis nem áll fenn a helyhez köthető bűncselekmény ismételt elkövetése, valamint feltehetőleg a bűnismétlést elősegítő személyi kapcsolatok is megszakadnak.

A Vásárosnaményi Városi Bíróság ítélete rávilágított arra, hogy bár a Btk. megengedte volna a kitiltás alkalmazását, azonban az egyik vádlott vonatkozásában kiutasításnak van helye, a másik kettő tekintetében pedig nem tartotta megengedhetőnek a kitiltást: *„Az ügyészség indítványozta a vádbeszédében, hogy a bíróság mindhárom vádlottakat tiltsa ki V. város körzetéből. A bíróság a vádlottakkal szemben nem látott lehetőséget kitiltás alkalmazására, egyrészt I. r. vádlott ukrán állampolgár, őt a bíróság már a Magyar Köztársaság területéről kiutasította ezért, további kitiltásnak az ő vonatkozásában nem lenne jelentősége. II. r. és III. r. vádlottak által elkövetett bűncselekmény nem egy településhez, V. városhoz kapcsolódott, hanem az több települést érintve követték el a vádlottak, ugyanakkor a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei területéről történő kitiltásukra a bíróság azért nem látott lehetőséget, mert mindketten több évtizede a megye lakosai, így jelentős joghátrány érné őket, ha a megyéből kitiltaná a bíróság a két vádlottat.*⁵⁰⁹ Mivel a II. és III. rendű vádlotthoz kapcsolódó bűncselekmények nem egy, hanem több településhez kapcsolódtak, így az adott megye egész területéről kellett volna kitiltani őket, ahol azt megelőzően évtizedekig éltek. Ennek alkalmazását azonban a bíróság oly mértékben aránytalanak találta, hogy a kitiltásra nem látott lehetőséget.

A kitiltás a fiatalkorúakra vonatkozóan 1961. évi Btk. óta létezik a magyar büntetőjogban.⁵¹⁰ A fiatalkorúaknál a Btk. a büntetések általános célja mellett – a

⁵⁰⁸ Debreceni Ítélőtábla Bhar.II.780/2012/9.sz. végzése.

⁵⁰⁹ Vásárosnaményi Városi Bíróság 3.B.98/2010/30. számú ítélete.

⁵¹⁰ NAGY Ferenc, *A magyar büntetőjog általános része*, HVG ORAC Kiadó, Budapest, 2010, 412.

fiatalkorú helyes irányú fejlődése és a társadalom hasznos tagjává válása – a kitiltásnál egy további korlátot állít fel, nevezetesen hogy a megfelelő családi környezettel rendelkező fiatalkorú nem tiltható ki arról a településről, amelyben családjá él.⁵¹¹ A fiatalkorú helyes irányú fejlődését, társadalmi beilleszkedését szolgálja a megfelelő családi környezet, s ennek érdekében amennyiben megfelelő családi háttérrel rendelkezik, úgy kitiltásra a fiatalkorúval szemben nincs mód. Az ilyen szankció alkalmazása ellentétes lenne a fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés céljaival, amely szerint a büntetés vagy intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjék, és a társadalom hasznos tagjává válják, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.⁵¹² Így a megfelelő családi környezetben hagyása esetén nagyobb mértékű javulást és fejlődést várhatunk el, mintha a családi környezetéből kiszakítva kitiltanak az adott településről, vagy annak egy részéről. Természetesen amennyiben nem állapítható meg e megfelelő családi háttér megléte, úgy nincs akadálya a fiatalkorúval szemben sem a kitiltás alkalmazásának.

VIII. 2. A kiutasítás

A kiutasítást a korábbi és a hatályos büntető törvénykönyv is a büntetések közé sorolta. A jogintézmény lényege, hogy azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, Magyarország területéről ki kell utasítani, s a kiutasított köteles az ország területét elhagyni, és a kiutasítás tartama alatt nem térhet vissza.⁵¹³ A törvény és a jogalkalmazás természetesen tovább árnyalja e büntetés feltételeit, és kizáró okait, azonban azt már e definícióból is láthatjuk, hogy büntetőjogi büntetésként egyértelmű célja az elkövető számára joghátrány okozása, melynek során az ország területét el kell hagynia a határozatban megjelölt időre.

A kiutasítás a bevezetésétől kezdve többször módosításra került, s a bírói gyakorlat is ennek fényében változott. Noha hazánkban a bírák – ellentétben az angolszász common

⁵¹¹ Btk. 118. §

⁵¹² Btk. 106. § (1) bekezdés.

⁵¹³ Btk. 59. § (1) bekezdés.

law jogrendszert követő államokkal – nem a korábbi ítéleteket követve ítéleznek, mégis iránymutatásként szolgálhatnak számukra a korábbi döntések. A kiutasítással kapcsolatban megjelent bírósági határozatokra is igaz ez, hiszen nem egyszer olyan alapvető sarokpontokat jelölnek meg, amelyek a későbbi ügyekben hozott ítéleteknél is relevanciával bírhatnak.

VIII. 2. 1. A kiutasítás általános szabályai

A kiutasítás olyan büntetőjogi büntetés, amely az elítélt alapjogait korlátozza.⁵¹⁴ Ezt a büntetést a Btk. alapján kizárólag nem magyar állampolgár elkövetővel szemben lehet alkalmazni, akinek a tartózkodása Magyarország területén nem kívánatos. A törvény nem tűr mérlegelést, hiszen amennyiben „nem kívánatos” az elkövető, úgy kötelező a kiutasítás. Látszólag ez a büntetés ellentétes az uniós joggal és – az Európai Unió tagjaként tekintettel az uniós polgárságra – az egyik alapszabadságot, a szabad mozgás és tartózkodás jogát sértheti. E jogok gyakorlása azonban nem korlátlan, az uniós polgárok e jogával kapcsolatos megszorításokat a 2004/38/EK irányelv⁵¹⁵ tartalmazza. A kiutasítással szembeni védelemről szóló cikke⁵¹⁶ szerint huzamos tartózkodási joggal rendelkező uniós polgárral és családtagjaival szemben nem hozható kiutasító határozat, kivéve, ha súlyos közrendi, vagy közbiztonsági okról van szó. Azaz a közrend, közbiztonság még az egyébként huzamos tartózkodási joggal rendelkező uniós polgár és annak családtagja számára is korlátozhatja a szabad mozgást az Európai Unión belül. Ezen okokból hozott intézkedéseknek meg kell felelniük az arányosság elvének, és kizárólag az érintett egyén személyes magatartásán alapulhatnak. Korábbi büntetőítéletek önmagukban nem képezhetik ezen intézkedések meghozatalának alapját.⁵¹⁷ A Btk. is rendezi a kérdést, eszerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával, valamint Magyarország területén letelepedettként vagy bevándoroltként tartózkodási joggal rendelkező személlyel szemben kiutasításnak csak olyan bűncselekmény elkövetése miatt lehet helye, amely ötévi vagy azt meghaladó tartamú

⁵¹⁴ MARGITÁN Éva (szerk.) *Büntetőjog...*, i.m. 109.

⁵¹⁵ Az Európai Parlament és Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről 2004.4.30. HL L 158/77.

⁵¹⁶ Uo. 28. cikk.

⁵¹⁷ Uo. 27. cikk (2) bekezdés.

szabadságvesztéssel büntetendő.⁵¹⁸ Egy korábbi ügyben – amikor még hazánk nem volt az Európai Unió tagja – az akkori nevén Legfelsőbb Bíróság úgy látta, hogy például az ittas járművezetés vétségének tárgyi súlya távolról sem olyan mértékű (az elkövető alanyi ismérveinek megfelelő alakulása mellett), hogy a terheltnek az országban tartózkodását nem kívánatos, és emiatt a kiutasítás alkalmazását indokoltá tehetné. Az első ízben ittas járművezetés vétségét elkövető és kedvezőtlen megítélésre okot nem adó személyi körülményekkel rendelkező terhelttel szemben nem indokolt olyan értékítéletet kialakítani, hogy a tartózkodása a Magyar Köztársaság területén nem kívánatos.⁵¹⁹

Az irányelv rendelkezik kifejezetten az uniós polgárral szemben hozható kiutasítási határozatról, melynek csak akkor van helye, ha a közbiztonság tagállamok által meghatározott nyomós okán alapul, ha a fogadó állam területén tartózkodtak az elmúlt tíz évben, vagy kiskorúak. Kiskorúakkal szemben alkalmazott kiutasítás alóli kivétel, ha a kiutasítás a gyermek legjobb érdekében történik, amelyet az Egyesült Nemzeteknek a gyermekek jogairól szóló, 1989. november 20-i egyezménye határoz meg.⁵²⁰

Egyértelmű a Btk.-ban található szabály, azonban azt nem jelöli meg, hogy mit jelent pontosan, hogy valaki nem kívánatos. Ezt a bírói gyakorlat áttekintésével a következőképpen határozhatjuk meg. „Általában annak az idegen állampolgárságú elkövetőnek az országban tartózkodása 'nem kívánatos' aki a közbiztonságot veszélyezteti vagy a Magyar Köztársaság érdekeit más módon sérti”.⁵²¹ Továbbá „a bíróságok ítélkezési gyakorlata szerint azonban a kiutasítás alkalmazására csak az erkölcsi és jogi normákat súlyosan sértő magatartás miatt, illetőleg a külföldi helyzetével visszaélő, szándékos bűncselekményt ismételten elkövető terhelttel szemben kerülhet sor, amennyiben a büntetés célja a kiutasítással érhető el (BJD 8597. sz.)”.⁵²² Bár orientálhatják a bíróságot egy-egy ügy eldöntése kapcsán az idézett határozatok, de objektív meghatározást egyik sem tartalmaz. Azt mondhatjuk, hogy az adott ügyben a bírácnak az eset összes körülményeit tekintetbe véve kell eldönteni, hogy a terhelt „nem kívánatos személynek” minősül-e.

⁵¹⁸ Btk. 59. § (3) bekezdés.

⁵¹⁹ BH1994.119.

⁵²⁰ Európai Parlament és Tanács 2004/38/EK irányelve 28. Cikk (3) bekezdés.

⁵²¹ EBH1999.86.

⁵²² BH1994. 119.

A már említett irányelv sem ad definíciót, csupán az általános elvei között tartalmazza, hogy a beutazási és tartózkodási jog korlátozására akkor kerülhet sor, ha az érintett egyén személyes magatartása valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent a társadalom valamely alapvető érdekére. Az adott ügghöz közvetlenül nem kapcsolódó, vagy az általános megelőzési megfontolásokon alapuló indokolások nem elfogadhatóak.⁵²³ Ez is azt sugallja, hogy esetről esetre kell megvizsgálni a korlátozás lehetőségét, nem lehet általános mércét felállítani, amelyet minden ügyben segítségül hívhatunk.

Amennyiben a bíróság a kiutasítás büntetést szabja ki, az elítélt köteles az ország területét elhagyni és a kiutasítás időtartama alatt ide vissza nem térhet.⁵²⁴

A törvényben foglalt korlát, hogy nem utasítható ki a magyar állampolgár, valamint az, aki menedékjogot élvez,⁵²⁵ továbbá e kategóriába esik az, aki a magyar állampolgársága mellett egyéb állampolgársággal is rendelkezik (így kettős állampolgár). Aki menedékjogot élvez, az jogcímmel rendelkezik Magyarországon területén való tartózkodásra, és egyidejű védelmet élvez a visszaküldés, a kiutasítás és a kiadatás ellen,⁵²⁶ és a törvény az alapelvek között rögzíti,⁵²⁷ hogy a menekültek menedékjogot élveznek. Így tehát velük szemben nem alkalmazható ez a büntetés. A menekültekkel kapcsolatban megállapításra került, hogy a menekültként elismert személy – a jogszabályok alkalmazása szempontjából – a magyar állampolgárral egy tekintet alá esik, és a menekültkénti jogállása fennállásáig vele szemben a kiutasítás nem alkalmazható.⁵²⁸ Ugyanakkor kiszabható külföldivel, vagy hontalan személlyel szemben.

A kiutasítás más büntetésekhez való viszonyát tekintve állhat önállóan, vagy más büntetés mellett is, kivéve a közérdekű munkát, vagy a pénzbüntetést.⁵²⁹

A kitiltással ellentétben nem találunk külön utalást a Btk. Különös Részében arra vonatkozóan, hogy mely bűncselekmények esetén lehetne a kiutasítást kiszabni, így azt

⁵²³ Európai Parlament és Tanács 2004/38/EK irányelve 27. Cikk (2) bekezdés.

⁵²⁴ Btk. 59. § (1) bekezdés.

⁵²⁵ Btk. 59. § (2) bekezdés.

⁵²⁶ 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról 2. § c, pontja.

⁵²⁷ Uo. 3. § (2) bekezdés.

⁵²⁸ BH1998. 3.

⁵²⁹ Btk. 33. § (6) bekezdés b, pontja.

mondhatjuk, hogy a törvényben megállapított feltételek teljesülése esetén bármely bűncselekménynél lehetséges, amennyiben azt nem magyar állampolgár követte el, s az alkalmazását a bíróság indokoltnak látja. Nem lehet általános zsinórmértéket megadni, hogy mely bűncselekmények esetén elvárt, s melyek esetében szokatlan a kiutasítás alkalmazása, mindig esetről esetre kell megvizsgálni az alkalmazás lehetőségét. Ugyanakkor van egy bizonyos határ, az úgynevezett kiemelt tárgyi súlyú bűncselekmények, amelyeknél a mérlegelés szóba sem jöhet,⁵³⁰ s egyértelműen ki kell szabni.

Mindezekkel együtt azonban találunk olyan közzétett határozatokat, amelyek szerint bizonyos bűncselekmények esetén nem indokolt a kiutasítás lehetősége. Így például „kiutasítás mellékbüntetés nem alkalmazható a jövedéki orgazdaság vétsége miatt pénzbüntetésre ítélt, az országban tartózkodásával a közbiztonságot jelentősen nem veszélyeztető, Magyarországon családi kapcsolatokkal rendelkező nem magyar állampolgárral szemben.”⁵³¹ Az eset kiemelését alátámasztó érdekessége, hogy a védői indítvány azon alapult, hogy a kiutasítás miatt a terhelt családi viszonyai a bűncselekmény súlyához képest aránytalanul sérülnének, ennél fogva az elbírálás idején hatályban volt Btk. szerint a családi élet sérthetlensége és a közbiztonság jelentős veszélyeztetése esetén is csak tízévi, vagy ezt meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén lehetett volna a terhelttel szemben kiutasítást alkalmazni, és pénzbüntetés kiszabása mellett erre nem kerülhetett volna sor. A Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy a Btk.-nak ez a rendelkezése nemcsak a családtagok anyagi támogatását szolgálja, hanem általában a hozzátartozói kapcsolatok védelmét is, még ha azok elsődlegesen nem anyagi jellegű támogatásban mutatkoznak is meg. A konkrét ügyben a védői felülvizsgálati indítvánnyal összhangban megállapította, hogy a kiutasítás mellékbüntetését nem lehetett volna kiszabni, így a kiutasítás kiszabását mellőzte.

Szintén a családi kapcsolatok védelmére (valamint a sértetti közrehatásra) alapozva állapította meg egy határozat, hogy „az emberölés büntette miatt kiszabott szabadságvesztés mellett sem indokolt a kitiltás mellékbüntetés alkalmazása azzal a külföldi állampolgárságú, de magyar nemzetiségű elkövetővel szemben, akinek korábbi életvezetése kifogástalan, közeli hozzátartozói Magyarországon élnek és

⁵³⁰ KUTRON Katalin, *A kiutasításról*, *Ügyészek Lapja*, 1999/1, 21.

⁵³¹ BH2007. 211.

cselekményének elkövetésében a sértett jelentősen közrehatott.”⁵³² Ebben az ügyben a terhelt korábbi jogkövető magatartása, valamint közeli hozzátartozóinak magyarországi lakóhelye indokolta, hogy az akkori Legfelsőbb Bíróság nem tartotta helytállóknak a terhelt „nem kívánatos”-nak minősítését, így ezt a mellékbüntetést mellőzte. Az indokolás szerint „a család egységének fenntartása, a rokoni kapcsolatok ápolásához fűződő méltányolható érdek egyöntetűen amellet szóltak, hogy az eddigiekben büntetlen magyar nemzetiségű vádlottal szemben e súlyos jogfosztó mellékbüntetést a bíróság ne alkalmazza”.⁵³³

A bíróság a kiutasítás kiszabhatósága során azt is vizsgálja, hogy e büntetés mennyiben sérti az elítélt emberi jogait, különösen a családi élet és a magánélet tiszteletben tartásához való jogát, illetve kiutasítása esetén nem lenne-e kitéve a származási országában kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak. Nemcsak a szoros értelemben vett hazai jogszabályokat kell ilyen esetben a bíróságnak ismernie, mint például az Alaptörvény vonatkozó szakaszait,⁵³⁴ hanem a különböző, e témakört érintő nemzetközi egyezményeket is, mint amilyen az Emberi Jogok Európai Egyezménye,⁵³⁵ melynek több cikke és kiegészítő jegyzőkönyve is kapcsolódik a kiutasításhoz.⁵³⁶

VIII. 2. 2. A kiutasítás időtartama

A kiutasítás időtartamát tekintve lehet határozott ideig tartó, vagy végleges hatályú.⁵³⁷ A törvény szerint végleges hatállyal az utasítható ki, akit tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélnék, és az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné, figyelemmel a bűncselekmény kiemelkedő súlyára, az

⁵³² EBH1999.86.

⁵³³ Legfelsőbb Bíróság Bf. V. 1.247/1999/5. számú végzése.

⁵³⁴ Alaptörvény XIV. cikk (1) *Magyar állampolgár Magyarországi területéről nem utasítható ki, és külföldről bármikor hazatérhet. Magyarországi területén tartózkodó külföldit csak törvényes határozat alapján lehet kiutasítani. Tilos a csoportos kiutasítás.*

(2) *Senki nem utasítható ki olyan államba, vagy nem adható ki olyan államnak, ahol az a veszély fenyegeti, hogy halálra ítélik, kínozzák vagy más embertelen bánásmódnak, büntetésnek vetik alá.*

(3) *Magyarország – ha sem származási országuk, sem más ország nem nyújt védelmet – kérelemre menedékjogot biztosít azoknak a nem magyar állampolgároknak, akiket hazájukban vagy a szokásos tartózkodási helyük szerinti országban faji, nemzeti hovatartozásuk, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozásuk, vallási, illetve politikai meggyőződésük miatt üldöztetik, vagy az üldöztetéstől való félelmük megalapozott.*

⁵³⁵ 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről.

⁵³⁶ BLUTMAN László, *A külföldiek kiutasításának különös akadályairól*, Acta Humana, 1997/27, 39.

⁵³⁷ Btk. 60. § (1) bekezdés.

elkövetés jellegére, és az elkövető kapcsolataira.⁵³⁸ Láthatjuk, hogy ez a szabály az európai uniós dokumentumokhoz hasonlóan a közbiztonságot tartja elsődleges szempontnak, s már nem ad taxatív felsorolást – az előző Btk.-tól eltérően –, amelyben meghatározná azon bűncselekmények körét, melyeknél lehetőség van végleges hatályú kiutasítást alkalmazni.⁵³⁹ Ezt a hatályos Btk. alapján a büntetés kiszabására jogosult bíróság fogja eldönteni esetről esetre. Annyi korlátot azonban tartalmaz a törvény, hogy a külön törvény szerint szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy végleges hatállyal nem utasítható ki.⁵⁴⁰

A végleges hatályú kiutasítás alól a bíróság a kiutasítottat, kérelmére mentesítheti, ha arra érdemes és a kiutasítás óta tíz év eltelt.⁵⁴¹ Ennek értelmében bár végleges hatállyal kellene az országot elhagynia, és ide többé nem térhetne vissza, azonban a kérelme alapján a hatóság engedélyezheti, hogy visszatérjen, amennyiben az elítélt arra érdemes, és eltelt tíz év a kiutasítása óta. Ez az időtartam a határozott ideig tartó kiutasítás maximuma, amely álláspontom szerint egy előlegezett bizalmat jelent az elítélt számára, hogy a büntetés végrehajtása után jogkövető és törvénytisztelő lesz.

Amennyiben a kiutasítás nem végleges hatályú, akkor határozott ideig tart, melynek legrövidebb tartama egy év, leghosszabb pedig tíz év.⁵⁴² A kiutasítás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik, s nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztés büntetését tölti, tehát miután a szabadságvesztés büntetését letöltötte, akkor kezdheti meg a kiutasítás végrehajtását. A külön törvény szerinti szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, valamint Magyarország területén letelepedettként vagy bevándoroltként tartózkodási joggal rendelkezővel szemben kiutasításnak csak olyan bűncselekmény elkövetése miatt lehet helye, amely ötévi, vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő. A külön törvény szerint szabad mozgás

⁵³⁸ Btk. 60. § (3) bekezdés.

⁵³⁹ A régi Btk. taxatív felsorolta azokat a bűncselekményeket, amelyek esetén végleges hatályú kiutasítást lehetett kiszabni. Régi Btk. 61. § (3) bekezdése: állam vagy emberiség elleni bűncselekmény (X. és XI. fejezet), emberrablás (175/A. §), emberkereskedelem (175/B. §), terrorcselekmény (261. §), nemzetközi gazdasági tilalom megszegése (261/A. §), légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése (262. §), visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel [263. § (2) bek.], visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel [263/A. § (2) bek.], visszaélés kábítószerrel (282–282/B. §), illetve bűncselekménynek bünszervezetben (137. § 8. pont) történő elkövetése.

⁵⁴⁰ Btk. 60. § (3) bekezdés.

⁵⁴¹ Btk. 60. § (5) bekezdés.

⁵⁴² Btk. 60. § (2) bekezdés.

és tartózkodás jogával rendelkező személlyel szembeni kiutasítás alkalmazhatóságánál nem a bíróság által kiszabott szabadságvesztés tartama, hanem azon bűncselekménynek a büntető törvényben meghatározott büntetési tétele az irányadó, amelyben a bíróság a terhelt büntetőjogi felelősségét megállapította.⁵⁴³

VIII. 2. 3. A kiutasítás kiszabásának plusz feltételei

A Btk. a kiutasítás kiszabásánál két személyi kör esetében további feltételeket határoz meg. Mindkét csoportnál feltétel, hogy kiutasításnak csak tízévi, vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye. Az egyik csoportba az tartozik, aki Magyarország területén legalább tíz éve jogszerűen tartózkodik, tehát oly hosszú ideje, amely a határozott időtartamú kiutasítás felső határával megegyezik, így külföldiként Magyarországhoz már olyan mértékű kötődése alakult ki, amely indokolja, hogy vele szemben csak akkor lehet kiutasítást kiszabni, ha olyan súlyú bűncselekményről van szó, amely miatt legalább tízévi, vagy azt meghaladó szabadságvesztést szab ki a bíróság. Ez egy bírósági határozatban is pontosításra került. Az adott ügyben a terhelt érvényes tartózkodási engedéllyel már több, mint tíz éve élt Magyarországon, s ez idő alatt a bíróság jogerősen nem rendelte el a kiutasítását, vele szemben idegenrendészeti intézkedés sem történt, így a kiutasítás alkalmazásának szempontjából az itt tartózkodása akkor is jogszerűnek tekintendő, amennyiben a szándékos bűncselekményeinek elkövetése ezen időtartamon belülre esik.⁵⁴⁴ Elegendő tehát a tíz éves jogszerű itt tartózkodáshoz, hogy ne legyen vele szemben idegenrendészeti intézkedés, s a bíróság sem rendelte el jogerős ítéletével a kiutasítását. További feltétel, hogy csak akkor lehet a kiutasítást elrendelni, ha az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné. Láthatjuk, hogy az európai uniós jogszabályokat követve a jogok szabad gyakorlása tekintetében e ponton is a közbiztonság képezi a korlátot.

Másik kedvezményezett csoport az, akinek a családi élet tiszteletben tartásához való joga sérülne a kiutasítás alkalmazása során, feltéve, hogy az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné. A kiutasítás kiszabásához esetükben is legalább tízévi, vagy ezt meghaladó szabadságvesztés kiszabását írja elő a

⁵⁴³ BH2009.353.

⁵⁴⁴ BH2011.300.

törvény.⁵⁴⁵ Láthatjuk, hogy velük szemben is a közbiztonság az a magasabb érdek, amely felülírja ezen kiemelt személyi kör érdekeit, s ezzel együtt a családi élet tiszteletben tartásához való jogot is.

A korábbi Btk. egy harmadik személyi kört, a fiatalkorúakat is kiemelten kezelte, hiszen velük szemben is csak tízévi, vagy ezt meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén lehetett helye a kiutasításnak. Az új Btk. a fiatalkorúak kiutasítására további feltételeket is előír. A legalább tízévi szabadságvesztés kiszabásán túl szükséges, hogy az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné, és a kiutasítással nem sérül a családi élet tiszteletben tartásához való joga.⁵⁴⁶

E ponton egy érdekes esetet kell idéznünk, melynek a Btk. változása miatt különös relevanciája lehet napjainkban is. Amennyiben az elkövetés és az elbírálás között jogszabály-változás történt, úgy lehetséges az elkövetőre nézve kedvezőbbet alkalmazni a Btk. 2. § alapján, azonban a büntetőtörvény időbeli hatályára vonatkozó rendelkezés nem vezethet az elkövetéskori és az elbíráláskori büntetőtörvény vegyített alkalmazásához.⁵⁴⁷ Az ügyben az elbíráláskori szabályok voltak kedvezőbbek a kiutasítás tekintetében, azonban az egész bűncselekményre nézve pedig az elkövetéskoriak. Emiatt az elkövetés idején hatályban lévő alkalmazta a bíróság, így a kiutasítás mellékbüntetés alkalmazási feltételei is aszerint alakultak – a terhelt számára kedvezőtlenül –, akkor is, ha az elbíráláskori szabályok ebben a tekintetben az elkövetőre nézve kedvezőbbek lettek volna. Így ha például egy 2013. július 1. előtt elkövetett bűncselekményről van szó, a régi Btk.-t kellene alkalmazni, de az új Btk. 2. § alapján arra is van lehetőség, hogy ha enyhébben bírálendő el, vagy már nem bűncselekmény, akkor az új Btk.-t lehet alkalmazni a terhelt számára kedvezőbb módon.

Ugyanakkor arra is láthatunk példát,⁵⁴⁸ hogy nem az elkövetéskori, hanem az elbíráláskor hatályban lévő büntető törvény szerint kellett volna a kiutasítást (akkor még mellékbüntetésként) kiszabni, mivel az elkövetéskor hatályos törvény alapján még nem kellett megjelölni a tartamát, az elbírálás idején hatályban lévő törvény szerint pedig

⁵⁴⁵ Btk. 59. § (4) bekezdés.

⁵⁴⁶ Btk. 114. §

⁵⁴⁷ BH2010.264.

⁵⁴⁸ BH2006. 273.

már határozott tartamú kiutasítást kellett volna kiszabni, ami a terhelt számára egyértelműen kedvezőbb lett volna. Ez a hátrány már különleges eljárás keretében sem volt orvosolható. Emiatt az akkori Legfelsőbb Bíróság a megtámadott másodfokú határozatot hatályon kívül helyezte és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasította.⁵⁴⁹

Az egységes időbeli hatály kérdését tárgyalja egy másik közzétett döntés,⁵⁵⁰ amely szerint önmagában a kiutasításra vonatkozó szabályok enyhülése nem eredményezi az enyhébb elbírálás lehetőségét, ha a bűncselekmény büntetési tételére és a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezések súlyosabbá váltak. Ez a határozat alátámasztja az előbbi érvelést, hiszen ez tulajdonképpen annak az inverz helyzetét vonultatja fel.

Amennyiben a bíróság az elítéltet kiutasítja Magyarország területéről, úgy az köteles az ítélet jogerőre emelkedését követően, vagy a végrehajtandó szabadságvesztésből történő szabadulása után az ország területét elhagyni, s a kiutasítás tartama alatt vissza nem térhet. Az új Btk. már azt is rögzíti, hogy a kiutasítás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik. A kiutasítás tartamába nem számít be az az idő, amely alatt az elítélt szabadságvesztés büntetést tölti.⁵⁵¹ Ha az elítélt nem teljesíti önként, akkor köteles túrni, hogy az ítéletet kényszerrel végrehajtsák.

VIII. 2. 4. A kiutasítás végrehajtása

A kiutasítás végrehajtásáról a Bv. tvr. rendelkezett,⁵⁵² ma pedig az új büntetés végrehajtási törvény tartalmazza a részletszabályait, utalva arra, hogy a kiutasítás nem hajtható végre, ha a végrehajtásnak a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról, valamint a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényekben meghatározott akadálya állapítható meg.⁵⁵³ Amennyiben kiutasítást kizáró ok áll fenn, úgy az ügyész az idegenrendészeti hatóság – az elítélt kérelmére vagy hivatalból tett – kezdeményezése alapján indítványozza a kizáró ok fennállásának megállapítását a büntetés-végrehajtási bírónál, vagy ha az eljárás az elítéltnak közvetlenül a bíróságnál

⁵⁴⁹ Legfelsőbb Bíróság Bfv. I. 679/2005. számú végzése.

⁵⁵⁰ BH2006.383.

⁵⁵¹ Btk. 60. § (4) bekezdés.

⁵⁵² 1979. évi 11. törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról (továbbiakban: Bv. tvr.) 12. §

⁵⁵³ Bv. tv. 301. § (6) bekezdés.

tett kérelmére indult, akkor a büntetés-végrehajtási bíró beszerzi az ügyész indítványát. Az eljárást annak az idegenrendészeti hatóságnak a székhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási bíró folytatja le, amelynek területén az elítélt tartózkodik. A büntetés-végrehajtási bíró az idegenrendészeti hatóság kezdeményezése alapján az ügyész indítványára, de legalább kétévenként megvizsgálja a kiutasítás végrehajthatóságát, a bűnügyi költséget az állam viseli.⁵⁵⁴

A kiutasítást – ha azt végrehajtandó szabadságvesztés vagy elzárás mellett szabták ki – a szabadságvesztés vagy elzárás kiállása után, egyébként az ítélet jogerőre emelkedése után kell végrehajtani, mindez az elítélt lakóhelye szerint illetékes területi idegenrendészeti hatóság hatáskörébe tartozik.⁵⁵⁵ E jogintézménynél is igaz tehát az a tétel, hogy a határozat jogerőre emelkedésének időpontja nem feltétlenül esik egybe a határozat végrehajthatóságával.⁵⁵⁶ Ha az elítélt szabadságvesztés-büntetést tölt – ideértve a közérdekű munka vagy a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztést is –, a várható szabadulása előtt harminc nappal a büntetés végrehajtási intézet értesíti a székhelye szerint illetékes területi idegenrendészeti hatóságot, amely gondoskodik a kiutasítás végrehajtásáról.⁵⁵⁷

VIII. 3. A kiutasítás és a kitiltás

A két jogintézmény logikájában hasonló egymáshoz, amely a közös gyökereikre vezethető vissza, hiszen egyes formáik és elnevezéseik nem voltak teljesen elválaszthatóak már a római jogban sem. A *relegatio* a Rómában való tartózkodás tilalmát jelentette, amelynek egyik formája a kiutasítás volt (*relegatio ex loco*), ami meghatározott hely elhagyását írta elő, míg másik formája az internálás, amely meghatározott helyen való tartózkodásra kötelezte a hatálya alatt álló személyt és e hely elhagyási tilalmát jelentette.⁵⁵⁸

⁵⁵⁴ Bv. tv. 67. §

⁵⁵⁵ Bv. tv. 301. § (3) bekezdés.

⁵⁵⁶ Erről bővebben lásd ELEK Balázs, *A jogerő ...*, i.m. 128.

⁵⁵⁷ Bv. tv. 301. §

⁵⁵⁸ BALOGH Ágnes i.m. 26.

A mai magyar büntetőjogban is több közös vonást fedezhetünk fel a két jogintézmény között. Ilyen, hogy a határozat hatálya alatt álló személynek egy meghatározott területtől kell távol maradnia, valamint, hogy a határozott tartamának generális minimumát és generális maximumát a törvény meghatározza. A kitiltás az előző Btk.-ban csak szabadságvesztés mellett volt kiszabható, azonban az új Btk. alapján már ez is büntetés, és a kiutasításhoz hasonlóan önállóan is állhat, így ez is egy közös ponttá vált.

Jelentős különbség ugyanakkor, hogy míg a kiutasítás nemcsak határozott tartamú, hanem végleges hatályú is lehet, addig a kitiltás ezzel szemben csak határozott tartamú lehet, melynek legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év. Eltérés ezen kívül, hogy a kitiltás bárkivel szemben kiszabható, így akár külföldivel, nem magyar állampolgárral szemben is, így a személyi hatálya szélesebb, mint a kiutasításé, hiszen az csak nem magyar állampolgárral szemben alkalmazható büntetés. A kiutasítás mindig az ország egész területéről történik, míg a kitiltás legfeljebb az ország egy meghatározott részéből, de sohasem az egész területéről.

VIII. 4. A sportrendezvények látogatásától való eltiltás

Az új Btk. eddig a magyar büntetőjogban nem ismert büntetést vezetett be, a sportrendezvények látogatásától való eltiltást.⁵⁵⁹ Az új szankció bevezetését a napjainkban megkerülhetetlenül jelen lévő sport huliganizmus, különösen pedig a futball huliganizmus indokolta. Logikájában a távoltartáshoz hasonló, hiszen egy pontosan meghatározott hely látogatásától tiltja el a hatálya alatt álló személyt,⁵⁶⁰ azonban természetesen a részletszabályai jelentős különbséget mutatnak.

⁵⁵⁹ Btk. 33. § (1) bekezdés h) pontja.

⁵⁶⁰ Btk. „58. § (1) A bíróság az elkövetőt a sportrendezvényen való részvétel, az odamenetel vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnyel összefüggésben elkövetett bűncselekmény miatt eltilthatja

a) bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvény látogatásától, vagy

b) bármelyik sportlétesítménybe való belépéstől, amikor az valamely sportszövetség versenyrendszerében megrendezett sportesemény helyszínéül szolgál.

(2) Az eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.

(3) Az eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik. Ha a sportrendezvények látogatásától való eltiltást szabadságvesztés mellett szabják ki, annak tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztést tölti, illetve amíg kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól. Ha a feltételes szabadságot nem szüntetik meg, a feltételes szabadságon töltött időt a sportrendezvények látogatásától való eltiltás tartamába be kell számítani.”

Először is tisztáznunk kell, hogy miért nem sport huliganizmusról beszélünk, miért szűkítjük le a vizsgálatot futball huliganizmusra, hiszen az új szankció is a sportrendezvények látogatásától tilt el, ami nem kizárólag futballmeccset jelent. Ennek oka, hogy egyetlen más sportág sem képes egy-egy jelentősebb eseménye kapcsán rendszeresen, időszakonként visszatérően ennyire nagy tömeget megmozgatni. Nemcsak a világbajnokság, vagy az Európa-bajnokság döntője, hanem egy-egy rangosabb mérkőzés is rengeteg, nemritkán több tízezer ember érdeklődésére is számot tarthat, amely a szervezők számára már fokozott biztonsági kockázattal jár. Emellett egyetlen más sportágnál sem éleződik ki ennyire élesen a szurkolótáborok közötti ellentét, amit erősít a stadionon belüli szeparáció, melynek során az azonos csapat szurkolóit egy szektorba helyezik el, s ez erősíti bennük az összetartozást, erősebbnek érzik magukat, ugyanakkor meglehetősen közel is vannak az ellenfél szurkolói, akikkel viszonylag kis területen vannak összezárva. A tömegben az egyén elveszíti individualitását, névtelenné, pusztán a tömeg egy tagjává válik, és nagyon könnyen azonosul a tömeg által gerjesztett indulatokkal, amelynek tagjaként hajlamos önkontrollt veszítve utánozni a környezetében látottakat. Minél kisebb a terület, amelyen a két tábort összeszorítják, s ezek minél közelebb vannak egymáshoz, annál nagyobb a feszültség, s annál nagyobb az esélye annak, hogy ez a külvilágban is megjelenik agresszió⁵⁶¹ formájában.⁵⁶² A stadionok különleges akusztikával is rendelkeznek, amely a különböző technikai eszközök (hangos zene, óriási kivetítők) segítségével szintén felerősíti a mérkőzés alatt kialakult különleges atmoszférát. Ha sok ember szűk térbe van bezsúfolva, akkor akár a legkisebb atrocitás is végzetes lehet.⁵⁶³

A jelenséget a téma kutatói már évekkel ezelőtt is próbálták feltárni, ami empirikus vizsgálatok alapján nem volt egyszerű, hiszen ilyen sui generis bűncselekmény nem létezik a magyar büntetőjogban, így pontos statisztikai adatszolgáltatást sem tudtak igénybe venni munkájuk során. Jogeseteket gyűjtöttek, amelyeknél a közös jellemzőket áttekintve adott meghatározással szűrhetjük ki, mit is tekintünk futball huliganizmusnak. Így ennek alapján azt mondhatjuk, hogy a nézők részvételével

⁵⁶¹ Agresszióknak nevezünk minden olyan szándékos cselekvést, amelynek indítéka az, hogy – nyílt vagy szimbolikus formában – valakinek vagy valaminek kárt, sérelmet vagy fájdalmat okozzon. Lásd: ELEK Balázs, *Diákcsíny vagy bűncselekmény?* Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2008, 39.

⁵⁶² VÉGH József, *A futballhuliganizmus pszichológiai kérdései*, Belügyi Szemle, 2001/12, 41.

⁵⁶³ FREYER Tamás, *Nép a stadionban- Stadionkatasztrófák*, Belügyi Szemle, 2003/10, 78.

elkövetett, hivatalosan szervezett sporteseményhez kapcsolódó rendzavaró cselekményt.⁵⁶⁴

Abban egyet kell értenünk a témát korábban kutató szakemberekkel, hogy a jelenség egyik fő oka, hogy a stadion a szimbolizált erőszak színtere is, hiszen nemcsak lenn a pályán folyik a küzdelem, hanem fenn, a lelátókon is. A tömeget alkotók a mindennapi életben szerzett, de nem tudatosult sérelmeiket agresszióval kiélhetik a bűnbaknak kikiáltott ellenféllel, vagy a rendőrséggel szemben.⁵⁶⁵ Ez a mérkőző csapatoknak az anyagi érdekeket figyelembe véve nem hátrányos, hiszen az élvonalbeli futball ma már nemcsak a játékról, hanem a pénzről is szól, így egy sporteseménynek hírértéke van, amely csak fokozódik, ha a mérkőzést botrány, vagy összecsapás kíséri. A média betölti a közvetítő szerepét, s mivel többen nézik a sporteseményt, javul a nézettség, így több pénzt lehet elkérni a reklámokért is. A tömegmédia szórakoztatásként adja el a sportot, ahol a fő elemet a szenzáció képviseli, s nekik is épp kapóra jön a sportrendezvényen keletkező erőszak.⁵⁶⁶ A televízióban látott provokálók, vezéregyéniségek könnyen szerzett népszerűséghez juthatnak, amelyet szeretnének is elérni, hiszen a lelátóra gyakran a kamerák telepítését is oda kérik, ahol a szurkolók ezen csoportját követni lehet.⁵⁶⁷

A békés szándékú csatára utalnak a mérkőzés kezdetén a csapatok által gyakorolt gesztusok, a zászlócsere és a kézfogás egymással, valamint a játékvezetőkkel, amelyek azt szimbolizálják, hogy nem elrabolni akarják a másik csapat zászlaját, csupán fair játékkal legyőzni őket, és megnyerni a mérkőzést. A küzdelem során a játékosokban növekszik az adrenalin és a tesztoszteron szintje, ami fokozott aktivitáshoz vezet, s ez átterjed a nézőkre is, akik a játékosokhoz hasonló felfokozott állapotba kerülnek. Ez a jelenség nemcsak a stadion légkörével magyarázható, hanem azzal is, hogy azonosul a csapatával, s ha az nyer, úgy érzi, ő nyert, ha pedig a csapata vesztesként hagyja el a pályát, akkor az egybeolvadás miatt hajlamos esetleg a saját csapata ellen fordulni, de gyakrabban a másik csapat drukkeréin levezetni az agresszióját.⁵⁶⁸ Nem példanélküli ez a magyar viszonyokat tekintve sem, hiszen a 2003. május 30-án az FTC Üllői úti

⁵⁶⁴ NAGY László Tibor, *A magyarországi futballhuliganizmus ténykutatása*. Kriminológiai tanulmányok 44. kötet, 2007, 154.

⁵⁶⁵ VÉGH *i.m.* 36.

⁵⁶⁶ SZABÓ János, *Futballhuliganizmus, Lehetőséges-e erőszakellenes társadalompolitika*, PolgArt Kiadó, Budapest, 2003, 16.

⁵⁶⁷ Uo., 41.

⁵⁶⁸ VÉGH *i.m.* 39.

stadionjában a játéktéren történt rendbontások a hazai futballtörténelem fekete krónikájába írták a Debrecen- Ferencváros mérkőzést. Debrecen csapata legyőzte az FTC-t, így az nem lehetett bajnok, emiatt a feldühödött zöld-fehér szurkolók addig példátlan módon az ellenfél játékosait, edzőjét, sőt, saját játékosait is bántalmazták.⁵⁶⁹

VIII. 4. 1. Új szankció a Btk.-ban: A sportrendezvények látogatásától való eltiltás

Mindenképp büntetőjogi rendezés és kifejezetten ilyen esetekre kiszabható büntetés igénye merült fel, hiszen viszonylag magas, 23%-os a rendőrségi észlelés aránya, mivel a rendőrök egy része hivatalból, illetőleg szerződéskötés által van jelen a stadionokban, illetve a közrend biztosítása a rendezvény környékén alapfeladatuk. Ugyanakkor érdekes és egyben aggodalomra ad okot, hogy a látencia is meglehetősen magas, mert a sértettek nagy részének természetes, hogy ha részt vesz egy ilyen rendezvényen, előfordulhat néhány ütés, vagy pofon elszenvedése, ezek a mérkőzéslátogatások „velejáró kockázatai”.⁵⁷⁰ Az esetek 30%-ában az elszenvedett testi sérüléseken kívül anyagi kár is keletkezik, továbbá a kutatások alapján körülbelül ugyanannyiszor fordul elő a városokban, mint a falvakban, tehát nem mondhatjuk, hogy elszigetelt városi jelenségről lenne szó.⁵⁷¹

A rendezvényen tanúsított magatartást követő felelősségre vonást nehezíti, hogy a már említettek szerint a magyar Btk.-ban nem létezik *sui generis* bűncselekmény a sport-, és futball huliganizmusról, így legtöbbször a garázdaság, a könnyű-, illetve súlyos testi sértés, a rongálás vagy a rendbontás tényállásai alá illeszthetőek az elkövetett cselekmények. A rendbontás törvényi tényállása kifejezetten a nyilvános rendezvényeken történő rendfenntartást segíti elő, azonban ez a kötelezően alkalmazandó új szankció nélkül még mindig nem nevezhető hatékony ellenszernek a futball huliganizmussal szemben, hiszen az ott elkövetett bűncselekmények tetteseinek legnagyobb büntetése az lenne, hogy biztosan nem látogathatnak évekig abba a bizonyos stadionba, vagy az adott sportszövetség rendezvényére.

⁵⁶⁹ NAGY László Tibor, *A futballhuliganizmus jellemzői és helyzete hazánkban*, Kriminológiai Tanulmányok 43, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2006, 127-128.

⁵⁷⁰ SZABÓ János *i.m.* 158.

⁵⁷¹ Uo. 169.

Az új szankció értelmében a bíróság az elkövetőt a sportrendezvényen való részvétel, az odamenetel vagy az onnan történő távozás során a sportrendezvénnyel összefüggésben elkövetett bűncselekmény miatt eltilthatja bármelyik sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvény látogatásától, vagy bármelyik sportlétesítménybe való belépéstől, amikor az valamely sportszövetség versenyrendszerében megrendezett sportesemény helyszínéül szolgál.⁵⁷² Tehát a büntetés kiszabásának feltétele, hogy az adott bűncselekmény a sportrendezvénnyel összefüggésben került elkövetésre, különösen az ott történő részvétel, az odamenetel, vagy az onnan való távozás során. Nemcsak a sportrendezvény látogatásától lehet eltiltani az elítéltet, hanem bármelyik sportlétesítménybe történő belépéstől, tehát ez a fordulat már nem kötődik szoros értelemben véve sportrendezvényhez. Például, ha valakit a debreceni stadionból tiltanak ki egy ott megrendezett futball mérkőzés során tanúsított magatartása és ezzel összefüggésben bármely bűncselekmény elkövetése miatt, akkor oda más rendezvény látogatása céljából, például egy kiállítás, vagy egy koncert alkalmával beléphet, azokra az eseményekre nem vonatkozik a tilalom. Nem egy meghatározott helyhez kötődik a büntetés azon esetének elrendelése, amely során valamely sportszövetség versenyrendszerében megrendezésre kerülő sportrendezvény látogatásától kerül eltiltásra, függetlenül a sportesemény konkrét helyszínétől.

Az eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év, hasonlóan a kitiltáshoz, ezzel is követve ennek szellemiségét, azonban más kapcsolatot a két büntetés között a törvény nem teremt, noha a logikájuk azonos. A sportrendezvény látogatásától való eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik, azaz itt a törvény rögzíti, hogy a jogerős ítélet ez esetben a végrehajthatóságot is maga után vonja.⁵⁷³ Ha a sportrendezvények látogatásától való eltiltást szabadságvesztés mellett szabják ki, annak tartamába nem számít be az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztést tölti, illetve amíg kivonja magát a szabadságvesztés végrehajtása alól.⁵⁷⁴ Innen is láthatjuk, hogy a kitiltáshoz hasonlóan nem szükséges már a

⁵⁷² Btk. 58. § (1) bekezdés.

⁵⁷³ Ez nem minden határozat esetén ennyire egyértelmű. Erről bővebben lásd ELEK Balázs, *A jogerő ...*, i.m. 125-135.

⁵⁷⁴ GÁL István László, *A büntetések*, In: POLT Péter (szerk.) *Új Btk. Kommentár. 1. Kötet, Általános Rész*, Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013, 18.

szabadságvesztés büntetés kiszabása, a sportrendezvénytől eltiltás kiszabható önmagában is, vagy más büntetéssel együtt is. Ha a feltételes szabadságot nem szüntetik meg, a feltételes szabadságon töltött időt a sportrendezvények látogatásától való eltiltás tartamába be kell számítani, azaz ha az elítélt a feltételes szabadságát tölti, akkor sem látogathatja a rendezvényt a határozat értelmében.

Ahogy azt már a sajnálatos 2003-as FTC-Debrecen mérkőzést követően megalakult bizottság is megállapította, a futball huliganizmus nem kezelhető kifejezetten rendészeti eszközökkel, hiszen összetett problémáról van szó, amelynek valamennyi vetülete rendezést igényelne. A sportrendezvény látogatásától való eltiltás lehetővé teszi, hogy a bírói ítéletben meghatározott időre a sportrendezvénnel összefüggésben bűncselekményt elkövető személy nem léphet be a stadionba, azonban az erőszakra és az általuk a stadionon kívül tanúsított magatartásra ez nem jelent megoldást. Amennyiben sikerül is kiszorítani az erőszakot a stadionból, az áttevéődhet máshová, más eseményekre.⁵⁷⁵ Az általános, társadalomban jelenlévő „erőszak szintet” kellene csökkenteni, ami azonban meglehetősen utópisztikus egy gondokkal és számtalan feszültségforrással küzdő társadalom számára.

Véleményem szerint járható út – amely a stadionépítési hullámnak is megfelel –, hogy korszerűbb létesítményekkel nagyobb biztonság érhető el, amelyhez érhető módon magasabb jegyárak is társulni fognak, azonban ezzel is ki lehet szűrni azokat, akik kizárólag a rendbontás miatt látogatnának ki. Belátható, hogy a szervezők nem számíthatnak arra, hogy a rendőrség a jelenlegi kapacitása mellett alapfeladatként teljes körűen ellátja a rendezvénybiztosítást, hiszen sem erre a célra speciálisan képzett erő, sem pedig megfelelő anyagi keret nem áll rendelkezésre. Ennek következtében megfelelő tanúsítványokkal rendelkező, szakszerű feladatellátást vállaló biztonsági cégekkel kell szerződnie, akik hatékonyan és gyorsan képesek fellépni egy-egy vészhelyzet esetén.

⁵⁷⁵ STRAUSS Zsolt, *A rendőrség szerepének változása a hazai futballbotrányok kapcsán*, Belügyi Szemle, 2003/10, 68.

VIII. 5. A pártfogó felügyelet körében előírható magatartási szabályok

A büntető törvénykönyv az előzőeken említetteken túl az intézkedések körében tartalmazza a pártfogó felügyeletet,⁵⁷⁶ melynek keretében mód van arra, hogy az ügyész a vádemelés elhalasztása esetén, vagy a bíróság különböző magatartási szabályokat írjon elő a terheltnek.

Ezek között találunk olyanokat, amelyek a távoltartás logikáját tükrözik, azaz annak előírása, hogy „a pártfogolt a bűncselekmény elkövetésében részt vett, meghatározott személlyel ne tartson kapcsolatot; a bűncselekmény sértettjétől, illetve annak lakásától, munkahelyétől, vagy attól a nevelési-oktatási intézménytől, ahová a sértett jár, továbbá a sértett által rendszeresen látogatott helytől tartsa távol magát; meghatározott jellegű nyilvános helyeket és nyilvános rendezvényeket, meghatározott közterületeket ne látogasson”.⁵⁷⁷ Ehhez még előírható meghatározott szervnél, vagy személynél való jelentkezési kötelezettség is és akár az is, hogy vegyen részt a pártfogó felügyelő által szervezett csoportos foglalkozáson vagy a pártfogó felügyelői szolgálat közösségi foglalkoztatójának programja szerinti más foglalkozáson, mely akár konfliktus-, és indulatkezelő tréning is lehet, ezzel elősegítve az elkövető reszocializációját, reintegrációját. A törvényi felsorolás nem taxatív, a bűncselekmény jellegére, az okozott kárra és az elkövető társadalmi beilleszkedése esélyeinek növelésére tekintettel más szabályok is előírhatóak.⁵⁷⁸ A pártfogolt köteles betartani az előírt magatartási szabályokat, s ehhez a pártfogótól segítséget kérhet.⁵⁷⁹ A magatartási szabályok ellenőrzését a rendőrség végzi, amennyiben megszegésüket tapasztalja, az erről készült jelentését megküldi a pártfogó felügyelőnek. Annak érdekében, hogy az előírt magatartási szabályok minél jobban szolgálják a speciális prevenciót, a rendőrség javasolhatja a pártfogó felügyelői szolgálatnak az előírt külön magatartási szabályok módosításának kezdeményezését és tájékoztatja a pártfogó felügyelői szolgálatot a pártfogolt ellenőrzése során szerzett tapasztalatairól.⁵⁸⁰

⁵⁷⁶ Btk. 63. § (1) bekezdés d, pont.

⁵⁷⁷ Btk. 71. § (2) bekezdés a,b, c, pontok.

⁵⁷⁸ Btk. 71. § (3) bekezdés.

⁵⁷⁹ Bv. tv. 313. §

⁵⁸⁰ Bv. tv. 310. § (4) bekezdés b, c, d, pontjai.

Az előírt szabályok megszegése súlyos szankcióval jár. Ha erre a feltételes szabadság tartama alatt került sor, akkor a feltételes szabadság megszüntetése lehet a következménye. Ha a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt szegte meg az előírt szabályokat, akkor a szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése. Ha próbára bocsátás próbaideje alatt, akkor próbaidő meghosszabbítása vagy a próbára bocsátás megszüntetése. Ha pedig jóvátételi munka elrendelése mellett szegte meg a magatartási szabályokat, akkor a jóvátételi munka helyett büntetés kiszabásának lehet helye, azt az ügyész a bíróságnál indítványozza.⁵⁸¹

A közzétett statisztikai adatok⁵⁸² szerint a pártfogó felügyelet keretében előírt szabályok alkalmazása emelkedő tendenciát mutat, ugyanis 2009-ben 240 esetben, míg 2011-ben már 267 esetben rendelték el. A kapcsolattartás tilalmának előírása sem elhanyagolható, 2009-ben 185, 2010-ben 260, míg 2011-ben 198 volt. Sokkal nagyobb számban fordult elő azonban a csoportos foglalkozáson való részvétel. A beszámoló alapján 2009-ben 536, 2010-ben 857, míg 2011-ben 964 volt. A pártfogolt társadalomba és családjába való visszavezetését szolgálhatja a pszichológus igénybevétele, mely ezen három év alatt többszörösére emelkedett 2009-ben 13, 2010-ben 79, míg 2011-ben 123 esetben került alkalmazásra.

⁵⁸¹ Bv. tv. 314. §

⁵⁸² Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgálat 2012. évi beszámolója <http://kih.gov.hu/documents/10179/16078/K%C3%B6zigazgat%C3%A1si%20%C3%A9s%20Igazs%C3%A1g%C3%BCgyi%20Miniszt%C3%A9rium%20Igazs%C3%A1g%C3%BCgyi%20Szolg%C3%A1lata%202011.%C3%A9vi%20besz%C3%A1mol%C3%B3ja> (letöltés ideje: 2015. augusztus 26.)

IX. De lege ferenda javaslatok

E fejezetben a kutatás főbb megállapításainak összegzésén át azon javaslataimat fogalmazom meg, melyek a távoltartás hazai szabályozását hatékonyabbá tehetik.

Az előző fejezetekben foglaltak alapján azt mondhatom, hogy a bevezetésben megfogalmazott főbb hipotéziseim igazolást nyertek, azaz a távoltartás sem büntetőeljárás kényszerintézkedésként, sem pedig azon kívül nem alkalmas arra, hogy azonnali, gyors és hatékony segítséget nyújtson a sértettek és bántalmazottak számára. A büntetőeljárásbeli elhelyezése megkérdőjelezhető,⁵⁸³ ugyanis az elrendeléséhez szükséges, hogy az indítványban megnevezett személy a nyomozási bíró üléséig, vagy az ügyben eljáró bíróság döntéséig gyanúsított pozícióba kerüljön, amely legtöbbször már időben távol esik attól a cselekménytől, amire tekintettel az indítványozó kéri a távoltartás elrendelését. A 2009-ben megszületett Hke. tv. törekedett a felmerült problémák kiküszöbölésére, azonban számos hiányosság fennmaradt e törvény hatályba lépését követően is. Ha nem az e törvény szerint meghatározott bántalmazóról és bántalmazottról van szó (például szomszédok, lakótársak, volt barát-barátnő relációját tekintve), akkor számukra még mindig csak a büntetőeljárásbeli távoltartás nyújthat segítséget. Esetükben sem azonnali, rendőrség által elrendelhető ideiglenes megelőző távoltartásra, sem pedig a büntetőeljáráson kívül, polgári bíróság által nemperes eljárásban elrendelhető megelőző távoltartásra sincs lehetőség.

Igazoltnak látom azt a feltevést is, hogy hazánkban nem működik rendszerszerűen, koherensen a jogrendszerben megtalálható távoltartás, nagyon kevés a közöttük meglévő kapcsolódási pont és a hatósági együttműködés, értesítés. Bármelyik távoltartást tekintjük, nem rendezett megnyugtatóan a végrehajtásuk és azok ellenőrzése sem, s ezért összességében sem várható el a jogintézmény hatékony működése.

⁵⁸³ Maradékalanul osztom Erdei Árpád Professzor Úr (erről lásd: ERDEI *i.m.* 110.) és Herke Csongor Professzor Úr (személyes konzultáció alkalmával) e tekintetben kifejtett álláspontját.

Hazánkban a gyakorlat során is bebizonyosodott a jelenlegi rendszer működésének elégtelensége, melynek jelentős része jogértelmezéssel nem, kizárólag jogalkotással hárítható el.

Ennek egyik jelentős lépcsőjét jelentette az Országos Bírósági Hivatal Elnökének előterjesztése,⁵⁸⁴ amely több javaslatot fogalmazott meg a megelőző távoltartás hatékonyabbá és eredményesebbé tétele érdekében. Közülük az egyik legjelentősebb, hogy a megelőző távoltartás időtartamát 60 napra, illetve indokolt esetben, tehát súlyos, ismétlődő bántalmazás esetében 90 napra emeljék fel, közeledve ezzel a nemzetközi standardokhoz, amelyek minél hosszabb távú, s az eljárás egésze alatt biztosítandó védelmet írnak elő. Az előterjesztés további kiemelő javaslata volt, hogy a törvény hatálya terjedjen ki a volt élettársakra is, mellyel a jogintézmény hatékonyságát jelentősen bénító probléma került kiiktatásra.

Az ideiglenes megelőző távoltartás mellett a megelőző távoltartás is előzetesen végrehajthatóvá vált, szemben a korábbi szabályozással, amikor a bántalmazott számára kedvező döntés esetén sem lehetett azonnal végrehajtani a bíróság határozatát, hanem meg kellett várni annak jogerőssé válását, így az azonnali beavatkozás követelménye és igénye szenvedett csorbát.

Az előterjesztés és egyéb törvénymódosítások hatására több ponton is módosult a magyar távoltartás szabályanyaga, azonban álláspontom szerint ezzel együtt még mindig azt mondhatjuk, hogy hazánkban az osztrák mintakövetés csak részben sikerült.

Láthatjuk, hogy a Magyarországon mintának tekintett osztrák távoltartás igyekszik a gyakorlati igényekhez és az ott előforduló problémákhoz igazodva gyors és hatékony segítséget nyújtani a családon belüli erőszak áldozatainak, valamint általánosságban is a bántalmazást elszenvedők számára. Ausztriában a magyar szabályozáshoz hasonlóan nemcsak a cselekmény helyszínén történő elrendelésre van lehetőség, hanem a rendőri fellépéssel és a kulcsok elvételével nyomban érvényt is szereznek a végrehajtásnak, és ellenőrzés is követi a határozat meghozatalát. Amennyiben a bántalmazottak a határozat

⁵⁸⁴Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének előterjesztése a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szól 2009. évi LXXII. törvény módosítására, 30.022.-21/2013. OBH http://www.birosag.hu/sites/default/files/tavoltartas_jogalkotasi_javaslat_2009_evi_lxxii_tv.pdf (letöltés ideje: 2013. 06. 04.)

ellenére sem tudnak az otthonukban maradni, úgy nővédő és intervenciós központok állnak rendelkezésükre, ahol biztonságban eltölthetik azt az időt, amíg rendeződik az életük.

Ideiglenes megelőző távoltartás elrendelhető a rendőrség helyszíni intézkedése során észlelt tények alapján hivatalból; a bántalmazott, illetve a bántalmazottnak a Ptk.-ban meghatározott közeli hozzátartozója és hozzátartozója, valamint bejegyzett élettársa bejelentésére, továbbá a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben, valamint a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személynek a – feladatai ellátása során tudomására jutott, a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények miatt tett – bejelentése; valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó egészségügyi szolgáltatást nyújtóknak, személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatónak, közoktatási intézménynek a – gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében törvényben meghatározott feladatai ellátása során tudomására jutott, a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények miatt tett – bejelentése alapján.⁵⁸⁵ Amennyiben a jogalkotó ragaszkodik a személyi kör pontos meghatározásához és azon belül is a hozzátartozói, rokoni viszony meglétéhez, érdemes lenne a személyi kört bővíteni és a Btk.-beli hozzátartozó fogalmából⁵⁸⁶ beilleszteni a Hke. tv. hozzátartozó fogalmába az egyeneságbeli rokon élettársát, az élettárs egyeneságbeli rokonát és testvérét, valamint a testvér élettársát. Összehasonlítva a Ptk., a Btk. és a Hke. tv. hozzátartozó-fogalmát, a Hke. tv.-é a legtágabb, így teremt viszonylag széleskörű lehetőséget az ideiglenes megelőző-, és megelőző távoltartás elrendelésére. Véleményem szerint azonban a gyors segítségnyújtás azzal valósulna meg elsődlegesen, ha a jogalkotó a személyi kör (bántalmazó, bántalmazott) szigorú keretek közé szorított meghatározását eltörölné, és nem kizárólag hozzátartozók, rokonok között kerülhetne sor a Hke. tv. hatálya alá tartozó távoltartás elrendelésére. Amennyiben erre nem kerül sor, akkor a fogalmak fentebb említett bővítésével a jelenleginél nagyobb kör remélhető azonnali és a büntetőeljárásen kívüli beavatkozást.

⁵⁸⁵ Hke. tv. 6. § (2) bekezdés.

⁵⁸⁶ Btk. 459. § 14. pont.

Megelőző távoltartás elrendelésére irányuló nemperes eljárás indulhat kérelemre, melyet a bántalmazott nyújthat be, azonban ha a bántalmazott nincs abban a helyzetben, hogy jogait érvényesítse, akkor a bántalmazottnak a Ptk.-ban meghatározott közeli hozzátartozója és hozzátartozója, valamint bejegyzett élettársa⁵⁸⁷ is kérelmező lehet. Az eljárás azonban hivatalból indul az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelését követően, ugyanis azt a rendőrség az iratok megküldésével az arra illetékes járásbírósnál kezdeményezi. Ez a momentum biztosítja a pillérek közötti átjárhatóságot, ami helyeselhető, azonban a kényszerintézkedésként elrendelhető távoltartás felé még mindig nem nyílt meg ez az út és így nincs meg a sértettek számára könnyebb elérhetőséget és gördülékenységet biztosító kapcsolat az igénybe vehető segítség között. Indokolt lenne ezen kapcsolati híd megteremtése, ugyanis sokszor a családon belüli erőszak áldozatai nincsenek abban a helyzetben, hogy alapvető emberi jogaik védelme érdekében saját jogukat érvényesítsék és a hatósághoz forduljanak segítségért. Részleges megoldást jelent, hogy az ügyészt a megelőző távoltartásra irányuló eljárásban a Pp. 9. §-ában foglalt korlátozás nélkül megilleti a fellépés és az indítvány megtételének joga.⁵⁸⁸ Azaz nem érvényes az a rendelkezés, mely szerint az ügyész a felek rendelkezési jogának tiszteletben tartása mellett indíthat keresetet, amennyiben a jogosult jogainak védelmére bármely okból nem képes. Tehát a sértettek jogainak védelme érdekében az ügyész önálló indítványtételi jogosítvánnyal bír. Ennek továbbvitele lenne, ha megelőző távoltartást rendel el nemperes eljárásban a bíróság, úgy folyamatban lévő büntetőeljárás esetén az ügyészt – ha erről nincs tudomása – értesíteni lehetne, aki a megelőző távoltartás idejének leteltekor a büntetőeljárásban kezdeményezhetné a távoltartást, amely megszegéséhez súlyosabb szankciókat fűz a törvény. Ha pedig még nincs folyamatban a büntetőeljárás, de megelőző távoltartás már elrendelésre került, akkor a sértett számára folyamatos segítséget jelentene, ha a megelőző távoltartás elrendelését az ügyészség felé lehetne jelezni, s az ügy összes körülményének vizsgálata után lehetősége nyílna a büntetőeljárás hivatalból történő megindítására.

A büntetőeljárásban kényszerintézkedésként elrendelhető távoltartás indítványozói között az ügyészen kívül teljes cselekvőképesség esetén megtaláljuk a sértettet, a

⁵⁸⁷ Hke. tv. 14. § (1) bekezdés.

⁵⁸⁸ EBH2012.P.3 és 3/2012. számú polgári elvi határozat.

magánvádlót, illetőleg a pótmagánvádlót, aki mint tudjuk, eredetileg a sértett. Amennyiben cselekvőképtelen a sértett, úgy kizárólag a törvényes képviselője lehet indítványozó. Korlátozottan cselekvőképes kiskorú sértett esetén törvényes képviselője is, személyes ügyei vitelében vagy a bíróság, hatóság előtti eljárás jogának gyakorlása vonatkozásában cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú sértett pedig a törvényes képviselője hozzájárulásával kérheti a távoltartás elrendelését.⁵⁸⁹ Nem sértettként nevesíti a törvény, de álláspontom szerint e kategóriába sorolandó a terhelttel közös háztartásban élő kiskorú személy, akinek védelme érdekében a törvényes képviselője kapott indítványozási jogot.

Amennyiben büntetőeljárás során a nyomozási bíró ülésén a sértett nem jelenik meg, és nem menti ki magát, akkor úgy kell tekinteni, mintha az indítványát visszavonta volna. Az általam a Budai Központi Kerületi Bíróságon vizsgált esetek mintegy harmadánál azért nem került elrendelésre a távoltartás, mert a sértett nem jelent meg és előzetesen nem mentette ki magát, illetőleg visszavonta az indítványát. A nyomozási bíró ilyenkor a mögöttes ok vizsgálata nélkül a távoltartásra irányuló indítványt elutasítja. Nem feladata a sértetti meg nem jelenés indokának vizsgálata, azonban véleményem szerint a sértett védelmének érdekében lehetőséget kellene arra biztosítani, hogy a sértett egy hozzá közelebb álló, ám mégis a hatósághoz köthető személynek – például a családsegítő szolgálat, vagy az áldozatvédelmi központ munkatársának – jelezhesse, ha azért nem tud részt venni az ülésen, mert a terhelt megfenyegette. Ez esetben mérlegelni lehetne, hogy a sértett indítványának fenntartása mellett, de jelenléte nélkül is sor kerülhessen a távoltartás elrendelésére, továbbá indokolt lehet ilyenkor annak átgondolása, hogy a sértett védelme megkívánja-e távoltartás helyett az előzetes letartóztatás elrendelését (erre irányuló indítvány megléte esetén).

Enyhébb a Be. e rendelkezésének szigoránál – s így a sértett akaratát fokozottabban szem előtt tartja – a Hke. tv, mely szerint ha a hivatalból indult eljárásban a megelőző távoltartásnál nem jelenik meg a személyes meghallgatáson egyik fél sem, az nem akadály a döntéshozatalnak. E szabályt támasztja alá az a közzétett bírósági határozat is, mely szerint a rendőrség által hivatalból kezdeményezett megelőző távoltartás iránti nemperes eljárást nem lehet megszüntetni, ha a bántalmazott a meghallgatáson nem

⁵⁸⁹ Be. 138/B. § (2) bekezdés.

jelenik meg és a távolmaradását sem menti ki.⁵⁹⁰ Ennek magyarázata, hogy az ideiglenes távoltartás iránti közigazgatási eljárásban a rendőrség rendszerint széleskörű bizonyítási eljárást folytat le, például meghallgatja a bántalmazót, a bántalmazottat, látleletet vetet fel, tanúmeghallgatást foganatosít, stb. Ezen dokumentumokat az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelése során a bíróság rendelkezésére bocsátja, melyeket a bíróság figyelembe vesz a tényállás megállapítása során. Éppen ezért nem akadályozza a döntéshozatalt, amennyiben valamelyik fél, vagy akár egyikük sem jelenik meg. A kérelemre indult eljárásban ettől eltérő szabály érvényesül, ugyanis amennyiben a bántalmazott kérelmező nem jelenik meg és távolmaradását alapos indokkal nem menti ki, a bíróság az eljárást megszünteti, hiszen a bántalmazott által előadottak alapozhatják meg a megelőző távoltartás elrendelését, így jelenléte nélkül a döntés meghozatalának feltételei nem állnak fenn, s azokat a rendőrség eljárásának hiánya okán nem pótolhatja. A döntéshozatálnak ugyan ez esetben sem akadálya, ha a bántalmazó nem jelenik meg, azonban az esetlegesen megfélemlítés, vagy fenyegetés miatt távol maradó bántalmazott a kérelemre indult eljárásban védelem nélkül marad ugyanúgy, ahogyan az a büntetőeljárás során is történik. Indokolt lenne a kérelemre indult megelőző távoltartás folyamatába szintén bevonni a sértetthez feltehetőleg közelebb álló családsegítő szolgálatot, vagy áldozatvédelmi központot, akik a bántalmazó fenyegetése esetén jelzéssel élhetnének az illetékes ügyészség felé.

Láthatjuk, hogy a hazai jogszabályok egyik legfőbb hiányossága, hogy a bántalmazott, illetőleg sértett számára nem biztosítanak könnyen elérhető segítséget. A távoltartás garantált elrendeléséhez mindig feltételezni kell a hatóság segítségét és gyors közreműködését, hiszen megelőző távoltartás csak akkor kerülhet hivatalból indítványozásra, ha az ideiglenes megelőző távoltartást a rendőrség előtte a helyszínen meghozta; kényszerintézkedésként pedig szükséges hozzá a terhelttel szembeni gyanúsítás közlése, ennek hiányában nem teljesül az elrendelés törvényi feltétele. Amennyiben a rendőrség nem rendel el a cselekmény helyszínén távoltartást, úgy a bántalmazott kérelmezheti a bíróságon a megelőző távoltartás alkalmazását, azonban ha nem jelenik meg a személyes meghallgatáson, az indítványát elutasítják, s mindezt arra tekintet nélkül, hogy esetlegesen a bántalmazótól érkezett fenyegetés hatására tette-e, vagy sem. Hasonló a helyzet a büntetőeljárásban, amennyiben a sértett nem jelenik meg

⁵⁹⁰ BH2013.307.

a nyomozási bíró ülésén, akkor úgy kell tekinteni, mintha visszavonta volna az indítványát, ismét arra tekintet nélkül, hogy mi állhat ennek háttérében. Amennyiben pedig a nyomozási bíró üléséig nem történik meg a gyanúsítás közlése, akkor a sértett hiába is szeretné a távoltartás elrendelését, erre a törvény rendelkezéseinél fogva nincs mód.

Hasznos lenne mind az ideiglenes megelőző-, mind pedig a megelőző távoltartás elrendelése esetén a hatóság tagjának hivatalos észlelése alapján a feljelentés megtétele és a büntetőeljárás megindítása, ahol már mód nyílhat a távoltartás, mint kényszerintézkedés elrendelésének indítványozására és a gyanúsítás közlését követően akár az elrendelésére is. További garanciát jelenthetne a sértettek számára, ha a távoltartó határozatról hivatalból értesítést kapna az illetékes családsegítő szerv. Már a távoltartás bevezetését szorgalmazó első, 2004-es törvényjavaslat⁵⁹¹ is tartalmazta azt, hogy a távoltartó határozatot meg kell küldeni a bántalmazott kérésére, illetve beleegyezésével az illetékes családsegítő szolgálatnak, valamint a gyermekjóléti szolgálatnak, ha a bántalmazott háztartásában kiskorú él. Ez alapján a családsegítő szolgálat huszonnégy órán belül felkeresné a bántalmazottat, segítő kapcsolatot kezdeményezne és intézkedne a kiskorút veszélyeztető helyzet megszüntetésében. E szolgálatok – részben a háttér intézményrendszer funkcióját is betöltve – nemcsak a sértettek lelki támogatásában segíthetnének, hanem a kiskorú védelme érdekében is lehetőségük van olyan további intézkedéseket is kezdeményezni, melyek okára nélkülük nem biztos, hogy fény derülne, sőt, akár a határozat végrehajtásának ellenőrzésébe – pusztán egy jelzéssel a rendőrség felé – is besegíthetnének. Ezzel a bántalmazottak folyamatos védelmet élvezhetnének, mindehhez azonban elengedhetetlen a törvényi szabályozás módosítása és a jogalkalmazói fellépés, melyre az új büntetőeljárás kódex kodifikációja kiváló lehetőséget ad.

A távoltartás a magyar jogrendbe először kényszerintézkedésként – az előzetes letartóztatás alternatívájaként – került beemelésre, s elrendelésének indokai is ahhoz hasonlítanak, ezért véleményem szerint indokolt lenne kényszerintézkedésként az időtartamát, az elrendelését és a meghosszabbítását is az előzetes letartóztatáshoz igazítani. Ahhoz hasonlóan tehát a távoltartás a maximum hatvan nap helyett az első fokú bíróság ügydöntő határozatának kihirdetéséig tartson, s ebben a határozatban

⁵⁹¹ Törvényjavaslat, 6. § (2004. április).

kelljen erről a kényszerintézkedésről külön rendelkezni. A jelenlegi szabályok szerint a maximális tartama túl rövid egy átlagos büntetőeljárás hosszához képest. Akkor lenne védhető a 60 nap, ha az alatt biztosan születne olyan érdemi bírósági döntés, ami véglegesen rendezzi a konfliktust, ítélet születne a terhelt ügyében, illetőleg a konfliktusban érintett gyermek elhelyezéséről. Az időtartam előzetes letartóztatáshoz hasonló szabályozása esetén tehát úgy is dönthetne a bíróság a távollattással kapcsolatban, hogy amennyiben végrehajtandó szabadságvesztésre ítélnék a terheltet, akkor annak tartamát a büntetés végrehajtásának megkezdéséig meghosszabbítja. Az időtartam ilyen fokú növelése azonban a távollattás végrehajtásának megoldatlanságához vezet el, ugyanis nincs törvényi szinten megnyugtató módon rendezve, hogy hová menjen a távollattás hatálya alatt álló személy. Ezért sem tekinthetjük a távollattást az előzetes letartóztatás valódi alternatívájának, ugyanis ez utóbbinál a végrehajtás helye a büntetés-végrehajtási intézet, mely minden körülmények között fogadja a határozat hatálya alatt állót, akár hosszú évekre is. A távollattásnál nem áll fönn ez a helyzet, ezért nem lehet az időtartama sem hosszabb, ugyanis a vonatkozó alapjogok hosszabb tartamú korlátozás esetén aránytalan sérelmet szenvednének, ami egy jogállamban nem megengedhető. Egyes szakirodalmi álláspontok szerint a kirívó eseteket kivéve a családon belüli erőszakkal szemben nem nyújt megfelelő védelmet a távollattás, mert a rendőrség és bíróság beavatkozásával kriminalizálja a magánéleti konfliktusokat, ezért az államnak másféle intézmények és szolgáltatások fejlesztésére kellene összpontosítani a probléma megoldása érdekében.⁵⁹² A megfelelő háttér-intézményrendszer kidolgozásával kellene rendezni, hogy hová menjen a távollattott. Nemcsak a sértettek számára kellene krízisközpontokat, hanem a távollattottak számára is kellene menedékházakat létesíteni, ahol a határozat hatálya alatt állva eltölthetik mindennapjaikat.

Álláspontom szerint a távollattás maximális időtartama és a végrehajtása szoros összefüggést mutat. A jogalkotó vélhetően azért nem emeli föntebb hatvan napnál, mert a törvény nem szól a határozat végrehajtásáról, azaz nem rendezi azt a kérdést, hogy befogadó család és rokonok hiányában hová menjen a távollattott terhelt. Alátámasztja a fentebb állítottakat, hogy az előzetes letartóztatás – melynek alternatívájaként a jogalkotó beillesztette a távollattást – végrehajtása rendezett, s így az akár több éven át

⁵⁹² SOMLAI *i.m.* 69.

is tarthat. A maximális időtartam felemelésének záloga az lenne, ha a jogalkotó kidolgozna és felállítana egy olyan szociális intézményrendszert, amelyhez bizalommal fordulhatna a távoltartás hatálya alatt álló személy, és ezzel a határozat végrehajtásának jelentős részét megnyugtatóan rendezné. A jogalkotó e speciális intézményrendszert felruházhathatna a rendőrség felé jelzési kötelezettséggel, hiszen a távoltartás ideje alatt ott lakó terheltet figyelemmel tudná kísérni, s ez akár a határozatban megjelölt sértett védelmét is szolgálhatná. Hozzájárulhatna a sikeres végrehajtáshoz az elektronikus nyomkövető eszköz alkalmazása a távoltartott személy bokáján, csuklóján, amely műholdas GPS rendszeren, vagy telefonon keresztül állandó összeköttetésben áll a rendőrséggel. Könnyűszerrel ellenőrizhetővé válna a távoltartás hatálya alatt álló terhelt mozgása, helyváltoztatása, s ezzel együtt a határozat betartása, és a sértett védelme is, ugyanis a modern készülékek már beprogramozhatóak úgy is, hogy jelezzen, ha a terhelt megadott helytől eltávolodik, vagy épp fordítva, ha megközelíti azt.⁵⁹³ Ezt a technikai vívmányt éppen a távoltartás betartásának ellenőrzéséhez lehetne használni, de sajnos költséges megoldás, így nem érhető el e kényszerintézkedés végrehajtása során. Törvényben nem szereplő, de azt nem is sértő, bírói kreativitás szülte rendelkezés a távoltartást elrendelő határozatban, hogy a távoltartott terhelt köteles bejelenteni az új lakcímét, számos problémát megelőzve és a sértett nyugalma megteremtve ezzel. E módosítások csupán egyetlen mondat beillesztését követelnék a jogalkotótól, emellett azonban a jogintézmény valódi céljához igazodva a sértett védelme érdekében komoly lépéseket jelentenének.

A terhelt alapjog-korlátozását enyhítené valamelyest, ha az osztrák távoltartás rendszerében is megjelenő lehetőséggel élhetne a távoltartott személy, azaz ha a távoltartottnak az azt elrendelő bíróság módot adna arra, hogy összepakolhassa, és magával vihesse a legszükségesebb tárgyait. Álláspontom szerint a közös otthonból való távoltartás esetén mindenképp szükséges volna arra törvényi lehetőséget teremteni, hogy az eljáró bíróság a távoltartást elrendelő határozatban kijelölhesse azt az időpontot és időtartamot, amikor a bántalmazó a határozat megsértése nélkül elviheti a személyes szükségleteit biztosító használati tárgyait, ruházatát. Indokolt esetben célszerű lehet ehhez rendőri segítség biztosítása is, ugyanis amellet, hogy a bántalmazónak sokszor nehéz tudomásul venni a bíróság döntését, a személyes holmik elvitele nemritkán újabb

⁵⁹³ RÓTH Erika, *Elektronikus felügyelet*, Kriminológiai Közlemények 68, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010, 196.

konfliktusok forrását képezi. Mivel a bíróság határozata azonnal végrehajthatóvá válik, így ha a bíróság nem jelöli ki az időpontot a személyes holmik elvitelére, a bántalmazó megsérti a határozatot, amennyiben a bíróság döntése után visszamegy a közös lakásba, még ha a határozat betartásának legerősebb szándékával csak a legszükségesebb dolgaiért térne is vissza.

Amennyiben a jogalkotó valóban az előzetes letartóztatás egyik alternatíváját (is) látja a távollattásban, akkor ahhoz hasonlóan indokolt lenne a távollattás idejének beszámítása az elsőfokú bíróság ítéletébe, ahogy az előzetes letartóztatás és házi őrizet esetében ez jelenleg működik. Semmi nem indokolja az alternatívák közötti ilyenfajta különbségtételt. Ennek szellemében az új Be. módot adhatna a kártalanításra is, ahogyan az az előzetes letartóztatásnál lehetséges a felmentő ítélet esetén.⁵⁹⁴ Nem zárható ki még a legalaposabb hatósági és bírói munka esetén sem, hogy a távollattás elrendelése utóbb visszatekintve indokolatlannak minősül, s így a hatálya alatt állt személyt megilleti a kártalanítás az alapjogai gyakorlásában ért korlátozások miatt. Különösen igaz lehet ez akkor, ha alaptalanul kezdeményezte az indítványozó a távollattás elrendelését. A jogalkotó szabálysértésként a megelőző távollattás alaptalan kezdeményezését szankcionálja, azonban lehetővé kellene tenni, hogy valamennyi távollattás alaptalan kezdeményezése szankcionálásra kerüljön, továbbá hogy amennyiben a távollattás alaptalan kezdeményezését jogerős bírósági döntés mondja ki, úgy a távollattott kártalanításra tarthasson igényt. Az Alaptörvény megteremtette ennek lehetőségét, hiszen az Alkotmányban írt törvénytelen letartóztatás vagy fogva tartás áldozatai mellett immár az alaptalan szabadságelvonás esetén is lehetővé teszi a kárigény előterjesztését.⁵⁹⁵

Véleményem szerint a jogintézmény működését sokkal hatékonyabbá tenné, ha a távollattás jogintézményének logikája az anyagi jogba is beemelésre kerülne. Azaz a Btk.-ba a büntetések sorába is be lehetne illeszteni a távollattást szankcióként egyes bűncselekményeknél – elsősorban olyanoknál, ahol fontos az elkövető kiléte és személyes viszonya a sértetthez –, így például a zaklatásnál, vagy a testi sértés olyan eseteinél, amely már hosszabb időn át tartó haragos viszony kicsúcsosodásaként történt,

⁵⁹⁴ RÓTH Erika, *Az elítélés előtti fogvatartás dilemmái*, Osiris, Budapest, 2000, 105.

⁵⁹⁵ Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdés: „*Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénytelenül korlátozták, kárának megtérítésére jogosult*”. 1949. évi XX. törvény 55. § (3) bekezdése: „*Az, aki törvénytelen letartóztatás vagy fogva tartás áldozata volt, kártérítésre jogosult.*”

továbbá egyes szexuális bűncselekmények esetén. Részben ezt valósítja meg a Btk. azzal, hogy intézkedésként a pártfogó felügyelet keretében a távollattáshoz hasonló magatartási szabályokat lehet előírni a terheltnek, továbbá, hogy a kitiltást már a település egy részéről is elrendelheti a bíró. A kitiltás azonban csak a törvényben meghatározott bűncselekmények elkövetőjével szemben alkalmazható, s amennyiben egy bűncselekmény nem tartozik e körbe, úgy az elkövetővel szemben nincs mód e büntetés kiszabására. Ezt a problémát orvosolná, ha a kitiltás bármely bűncselekmény elkövetőjével szemben elrendelhető lenne, vagy ha a távollattás büntetésként kerülne a Btk.-ba. Ez utóbbi megvalósulása esetén amennyiben nem végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik a terheltet, abban az esetben büntetésként lehetne kiszabni számára bizonyos személyek, vagy helyek megközelítésének tilalmát. Végrehajtandó szabadságvesztést követően pedig például a járművezetéstől eltiltáshoz hasonlóan a büntetés jogerős végrehajtását követően kezdődne a távollattás időtartama, s az elítélt szabadulásáról és a távollattás hatályba lépéséről – igazodva az új sértetti jogokat tartalmazó irányelvhez⁵⁹⁶ is – a sértettet értesíteni kellene. A távollattásnak a büntetőjogi jogkövetkezmények körébe történő beillesztése kapcsán is el kell ismerni, hogy a bűnözés, mint társadalmi jelenség elleni küzdelemben a büntetőjogi szankcióknak nem lehet elsődleges szerepe, de lemondani róluk semmiképpen sem szabad.⁵⁹⁷ A lehetséges szankciók nagyobb választéka eleget tehetne annak a követelménynek is, hogy a tényleges szabadságelvonással járó szankciók köre háttérbe szoruljon, továbbá a távollattás szankcióként történő Btk.-ba illesztése mindenképp nagyobb előrelépést jelentene a sértett védelme érdekében. Amennyiben a büntetőeljárás jogerős ítélettel lezárult, úgy ezt követően már a büntetőeljárásban távollattási indítvány nem terjeszthető elő, (az előzetes letartóztatásban lévő terhelttel szemben pedig fogalmilag kizárt). Ha a sértett a megelőző távollattás iránti indítványát a büntetőeljárás végén elő is terjeszti, azt a büntető bíróság nem bírálhatja el, csupán átteszi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező polgári bírósághoz, így azt mondhatjuk, hogy a jogerős ítélet után a végrehajtandó szabadságvesztés kivételével nincs más szankció, amely a sértett nyugalma – és terhelttől való távollétét – biztosíthatná. A római jogi hagyományokat követő magyar jogrendszerben is lehetne

⁵⁹⁶ Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL 315/57 2012.11.14.

⁵⁹⁷ GÁL, *Gazdasági ...*, i.m. 55.

helye, hiszen már az ókori Rómában is létezett az önkéntes száműzetésbe vonulás,⁵⁹⁸ amelynek keretében a bűnös elhagyta az addigi megszokott környezetét, lakóhelyét és így büntetlenséget nyerve szabadult meg a büntetőjogi igénytől és hatalomtól.

Nemcsak a távoltagegrehajtása, hanem az új sértetti jogokról szóló irányelv megfelelő implementálása érdekében is meg kellene alkotni azon háttér-intézményrendszert is, amely a sértetti oldalon állóknak nyújtaná a lehető legszélesebb körű – mind a fizikai, mint a jogi – segítséget. Szükséges volna egy ehhez tartozó központi, éjjel-nappal hívható telefonszám működtetése és egy internetes oldal, ahol minden lényeges információ megtalálható lenne, amire a bántalmazottaknak szüksége lehet. A krízisközpontokba vetett bizalmat növelhetné, ha nem állami, hanem civil fenntartásúak lennének, hiszen a bántalmazottak nemritkán attól félnek, hogy a segítségkérésüket minden esetben büntetőeljárás fogja követni.⁵⁹⁹ Szélsőséges esetekre felkészülve a lakhatási lehetőséget is meg kellene teremteni, hiszen nem biztos, hogy a távoltageg határozat ellenére a bántalmazó hagyja őt élni a korábbi otthonában. Előfordulhat, hogy a határozat mellett is menekülnie kell a sértettnek, adott esetben akár gyerekekkel együtt, s fontos, hogy ne az anyagotthonok túltelített világának kiszolgáltatva kényszerüljön erre e speciális helyzetben.

A büntetőeljárás távoltageg sikerét és a hozzá fűzött bizalmat tovább növelhetné, ha rendszeresen működne az ideiglenes megelőző, illetve a megelőző távoltageg. Ennek első lépéseit tette meg a Hke. tv., amikor kimondta, hogy az ideiglenes megelőző, illetve a megelőző távoltageg, akár a határozatban elrendelt időtartam előtt is véget érhet, amennyiben a bántalmazó ellen a bíróság büntetőeljárásban távoltageg rendel el.⁶⁰⁰ Egyetértve Matusik Tamással⁶⁰¹ úgy vélem, hogy a bántalmazottak hatékonyabb és elérhetőbb védelmét teremtené meg, ha büntetőeljárásban is megnyílna annak lehetősége, hogy ha a sértett kérte, de a távoltageg feltételei nem állnak fenn (mert például még nem történt meg a gyanúsítás közzlése), akkor úgy tekintene a bíróság a sértett indítványára, mintha megelőző távoltageg indítványozott volna, s azt

⁵⁹⁸ SÁRY *i.m.* 50.

⁵⁹⁹ A családon belüli erőszak visszaszorítása érdekében hasonló javaslatot tett Dr. Hegedűs András, a Belügyminisztérium bűnmegelőzési államtitkára is. Lásd: BORBÉLY László, *A családon belüli erőszak és a jogalkalmazás lehetőségei, Interjú Dr. Hegedűs Andrással, a Belügyminisztérium bűnmegelőzési helyettes államtitkárával*, Börtönügyi Szemle, 2003/4, 105.

⁶⁰⁰ Hke. tv. 5. § (7) bekezdés.

⁶⁰¹ MATUSIK, *A büntetőeljárás távoltageg...*, *i.m.* 25.

hivatalból tenné át a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz, amely nemperes eljárásban határozná róla a vonatkozó szabályok szerint. Ezzel a megoldással a gyanúsítás közléséig sem maradna védelem nélkül a sértett, s talán a megelőző távoltartás 60 napja alatt a nyomozó hatóság döntési pozícióba kerül és megtörténik a gyanúsítás, amelyet követően lehetőség nyílik a távoltartás büntetőeljárásbeli indítványozására.

Prejudikál a jogalkotó a Hke. tv. szóhasználatával, amikor bántalmazóról és bántalmazottról beszél, és ezzel mintha azt sugalmazná, hogy már jogerős ítélet mondja ki valamely testi épség elleni bűncselekmény elkövetését. Helyesebb és az ártatlanság véelmét is tiszteletben tartó fogalomhasználatot valósítana meg a törvény, ha kérelmező és kérelmezett⁶⁰² lenne a résztvevő személyek státuszának megnevezése.⁶⁰³

Nem elegendő ugyanakkor a leghatékonyabb technikai feltételek biztosítása sem, ha a terhelt szemléletében nem következik be változás, hiszen ekkor alappal következtethetünk a bűnisméltésre. A távoltartó határozat megszegésétől nem a szankciótól való félelemnek kellene őt visszatartania, hanem az értékrendjében bekövetkezett változásnak,⁶⁰⁴ melyhez a bírói határozatban elrendelésre kerülő, kötelezően igénybe veendő pszichológus, illetőleg konfliktuskezelő szakember jelentős segítséget nyújthatna számára, ahogyan az a Duluth-modellben is kidolgozásra került. Ezzel lehetne igazán hatékonyá tenni a jogintézmény működését, legyen szó akár megelőző távoltartásról, akár a kényszerintézkedésről.

Nem szabad elfelejtenünk azonban, hogy a krízishelyzetek sokfélék, eltérő súlyosságúak, mélységűek, ezért többféle módon kezelhetőek és kezelendők. Éppen ezért a segítségnyújtásnak is sokféle formája lehet, melyek közül nem is kell mindegyiket mozgásba hozni. Következésképpen az állam feladata az lenne, hogy egy egységes, ugyanakkor többszintű segítségnyújtó rendszert hozzon létre, melyet szakemberek működtetnek. Szükséges a rendszerhez hasonlóan egymásra épülő és

⁶⁰² GERÉBY *i.m.* 9.

⁶⁰³ <http://ugyvedvilag.hu/rovatok/életmod/a-karteritesi-biztositasi-jog-valamint-a-tavoltartas-gyakorlati-problemai> (letöltés ideje: 2015. január 5.), valamint OCSKÓ Katalin, *A távoltartásról*, Kriminológiai Közlemények 67, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010, 51.

⁶⁰⁴ CSEMÁNÉ VÁRADI *i.m.* 70.

egyeztetett képzési rendszer, tananyag, amelynek köszönhetően felkészült és szakképzett munkatársak foglalkoznak a családon belüli erőszak problémájával.⁶⁰⁵

Akármennyire is törekszünk a jogalkotás keretében a szabályokon módosítani, javítani a távoltartás hatékonyabb működtetése érdekében, véleményem szerint alapvető fontosságú, s talán a leghamarabb megvalósítható előrelépés lenne a közgondolkodás tovább formálása az erőszak elutasításáról, ennek érdekében elérhető, világos célokot kell megjelölni, melyek eléréséért az érintett hatóságoknak összefogva, egymást támogatva kell dolgozni.⁶⁰⁶

Talán minden segítségnyújtásnak az alapja az lehetne, hogy az emberek gondolkodását kellene abba az irányba terelni, hogy a családon belüli erőszak nem tekinthető a sértett magánügyének és már az sem lehet elfogadott, hogy a házastársak rendszeres megaláztatásban részesülnek. Ez a szemlélet vezette az osztrák távoltartás reformját is amellet, hogy hirdették az erőszaktevővel szemben tanúsítandó zéró toleranciát és az intézményeken átívelő eszközök szükségességét.⁶⁰⁷ A családon belüli erőszak közügyként kezelése alapjaiban változtathatná meg a társadalom témához való hozzáállását, melyben nagy segítséget jelentene a témával kapcsolatos nyílt kommunikációs csatornák megteremtése, ahol a családon belüli erőszak helytelenítésének egyértelműsítése széles publicitást kaphatna. A témában készült felvilágosító kampányok, workshopok, kiállítások, nyilvános előadások a tudomány és a gyakorlati élet jeles képviselőivel, ismeretterjesztő kiadványok készítése mind-mind előrébb vinné a társadalmat, még akár a kevésbé hatékony szabályozás mellett is.

Szükség lenne kormányzati támogatással jogászok, kriminálpszichológusok, civil szervezetek képviselőinek, családsegítő szolgálatok munkatársainak részvételével elérhető, ingyenes előadások, vitaestek szervezésére, valamint a témában készített tájékoztató brossúrák, társadalmi célú hirdetések kiadására, s egy áldozatsegítő honlap működtetésére, amely egybefoglalva tartalmazná a legfontosabb információkat és programokat.

⁶⁰⁵ HERCZOG *i.m.* 83.

⁶⁰⁶ KAVEMANN *i.m.* 129.

⁶⁰⁷ DEARING, *The Austrian Act on the Protection ...*, *i.m.* 8.

X. Záró gondolatok

A dolgozatban törekedtem hipotéziseim igazolására, vagy cáfolatára.

Ennek során áttekintettem a családon belüli erőszak elleni küzdelemre sarkalló és annak keretében a távoltartást eszköznek tekintő nemzetközi jogi és európai uniós dokumentumokat, köztük az Európai Parlament és a Tanács irányelvét az európai védelmi határozatról, valamint az Európai Parlament és a Tanács Rendeletét a polgári ügyekben hozott védelmi intézkedések kölcsönös elismeréséről. Részletesen ismertettem az Európai Unió Bíróságának kapcsolódó ítéletét, amely a sértett akaratával szembenő, azzal ellentétesen távoltartást elrendelő spanyol bírósági döntést vizsgálta előzetes döntéshozatali eljárásban. Ebben rávilágított a luxembourgi bíróság, hogy a távoltartás elrendelését a közérdek indokolja és nem kizárólag a sértett kívánalma.

Egyik külföldi kitekintés keretében az Amerikai Egyesült Államokban kidolgozott Duluth-modellt, majd pedig az egyes államokra jellemző főbb szabályozási sajátosságokat vonultattam fel.

A kezdeti javaslatok rendszerben kívánták megteremteni a távoltartás jogintézményét, azonban az elfogadásra került törvény csak mint büntetőeljárás kényszerintézkedést emelte be a magyar jogba. Működésének hiányosságait tapasztalva született meg a hozzátartozók közötti távoltartásról szóló törvény, mely már deklarálta az osztrák példát szem előtt tartva igyekezett rendszert alkotni az ideiglenes megelőző-, és a megelőző távoltartás megteremtésével. Megkerülhetetlen emiatt az osztrák távoltartás szabályanyagának vizsgálata, s a leginkább hasznosítható javaslatokat akkor fogalmazhatjuk meg a magyar jogalkotás számára, ha ehhez a párhuzamos, összehasonlító elemzés módszertanát választjuk. Így dolgozatomban egymással összevetve elemzem a magyar ideiglenes megelőző távoltartást és az osztrák kiutasítást és belépési tilalmat, a megelőző távoltartást és az osztrák ideiglenes védelmi intézkedést, valamint a büntetőeljárás távoltartást. Kitértem e fejezetben arra, hogy a távoltartás mennyiben felel meg annak a jogalkotói szándéknak, amivel vezérelve a 2006. évi LI. törvény az előzetes letartóztatás alternatívájaként emelte be a

büntetőeljárás törvénybe és így a sértettek számára nyújtandó hatékony segítséget remélve tőle. Arra jutottam, hogy megkérdőjelezhető a távoltartás elhelyezése a büntetőeljárás kényszerintézkedések körében.

Vizsgáltam továbbá, hogy van-e hasonlóság az előzetes letartóztatás többi alternatívájával és hogy a távoltartás az előzetes letartóztatás valódi alternatívájának tekinthető-e. Ez utóbbi tekintetében arra az eredményre jutottam, hogy nem tekinthető valódi alternatívának, hiszen nem reális a jogalkotó által felkínált választási lehetőség. Az előzetes letartóztatás feltételrendszerét veszi ugyan alapul, de attól részben eltér, s más célokat is szolgál a jogintézmény, mint a terhelt személyi szabadságának jogerős bírói ítélet előtti elvonása.

Látható, hogy hazánk az osztrák rendszerhez hasonlóan igyekszik több pillérré építeni a távoltartás rendszerét. Mindkét államban megvan az erőszak – vagy veszélyének – észlelése esetén történő azonnali elrendelés lehetősége, azonban hazánkban – ellentétben az osztrák példával – nem szabályozott megnyugtatóan az ideiglenes megelőző távoltartás végrehajtása, és a határozat megszegéséhez nem fűződnek előre deklarált szankciók.

Az általánosabb, hosszabb tartamú távoltartásra mindkét rendszerben lehetőség nyílik, azonban az osztrák nemcsak hosszabb tartamú – akár egy évet meghaladó is lehet, szemben a magyar büntetőeljárásban elrendelt maximum hatvan napos időtartammal – védelmet biztosít, de épp az úgynevezett „harmadik pillér”, azaz a nővédő és intervenciós központok jelenléte miatt a távoltartás végrehajtása is jobban érvényesül. Az országsherte létrehozott áldozatvédő-, és segítő központok Magyarországon is nagyban hozzájárulhatnak a távoltartás hatékonyabb működéséhez, mely a jogintézmény szempontjából elengedhetetlen lenne. Az osztrák siker egyik kulcsa azonban, hogy főként a témában jártas civil szervezetek bevonásával került kidolgozásra a távoltartás rendszere, így a legmesszebbmenőkig az áldozatok igényeihez idomult, valamint alapvető fontosságú a jogintézmény minden szegmensében az emberi jogokat tükröző személet, szakítva a család egyben tartásának követelményével. Ezzel szemben a Hke. tv. családvédelmi koordinációért felelős szervet említi, ami együttműködést vár el a bántalmazóval és bántalmazottal,⁶⁰⁸ azaz az

⁶⁰⁸ BALOGH, MATOLCSI *i.m.* 100-101.

elkülönítés helyett a család összetartása érdekében csaknem a kibékülés felé orientálja őket.

Fontosnak tartottam a jogintézmény működése során felmerült anomáliáinak részletes elemzését, melyek újabb, a hatékony működés irányába mutató javaslatok megfogalmazásához vezettek.

Áttekintettem a távoltartás alapjog-korlátozó voltából adódóan az érintett terhelti, illetve sértetti alapjogokat. Megállapítottam, hogy helye van e jogok korlátozásának, azonban mindig a célszerűség szem előtt tartásával, és a szükségesség-arányosság tesztjének elvégzése után. Hosszabb tartamú korlátozás pedig kizárólag bírói hatáskörben született döntés eredménye lehet.

A távoltartással kapcsolatos megalapozottabb rendőri, bírói döntéshez elengedhetetlen annak áttekintése, hogy milyen személyiséggel bír a terhelt, aki nem képes a sértett elengedésére és milyen félelmet élhet át a sértett, miközben a ragaszkodó terhelttől szabadulni próbál, így mindkét oldalon vizsgáltam az esetleg felmerülő lélektani helyzeteket és betegségeket is.

Mivel a távoltartás közvetlen büntető eljárásjogi előzményekkel nem rendelkezik, így a büntető anyagi jogban vettem górcső alá a logikájukban megfeleltethető jogintézményeket. Kitértem a kitiltás, a kiutasítás, a sportrendezvény látogatásától való eltiltás, valamint a pártfogó felügyelet körében előírható magatartási szabályok elemzésére.

Dolgozatom végén összegeztem a korábban utalásszerűen is említett javaslataimat, melyek reményeim szerint hozzájárulnak a távoltartás szabályozásának fejlődéséhez, és ezzel együtt hatékonyabb működéséhez.

Összességében azt mondhatom, hogy a dolgozatban bemutatott problémák jelentős része jogszabály-módosítással megoldható, azonban vannak olyanok is (például a határozat végrehajtásának ellenőrzése), amelyekhez már anyagi feltételeket is biztosítani kellene. Szükséges volna a közgondolkodásban egyértelműsíteni, hogy az erőszak nem lehet része egyetlen kapcsolatnak sem. A társadalmi tudatformálás elsősorban nem jogi megoldásokat igényel, ugyanakkor szükséges, hogy a bántalmazó magatartással szemben minden esetben egyértelműen ott álljon a jogalkotó rosszállása

és jogkövetkezmények felvonultatása.⁶⁰⁹ Minden esetre folyamatos törekvést láthatunk mind a jogalkotók, mind a jogalkalmazók irányából a távoltartás hatékonyabbá tételére, ami biztató, azonban a rendszer tökéletes működésétől még messze vagyunk.

⁶⁰⁹ Maradéktalanul osztom e tekintetben dr. Galajda Ágnes álláspontját. Lásd: Dr. GALAJDA Ágnes, *A családon belüli erőszak kérdésének megközelítése és kezelésének lehetőségei bírói szemszögből* <http://kulvarosialdozatsegites.hu/files/docs/A%20csal%C3%A1don%20bel%C3%BCli%20er%C5%91szak%20b%C3%ADr%C3%B3i%20szemsz%C3%B6gb%C5%91l.pdf> (letöltés ideje: 2015. július 30.)

Irodalomjegyzék

Jogsabályok

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- 2014. évi LXXIII. törvény egyes igazságügyi és magánjogi tárgyú törvények módosításáról
- 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- 2013. CCLII. törvény az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról
- 2013. évi CXII. törvény a büntetőeljárások időszerűségének javítása érdekében szükséges egyes törvények módosításáról
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
- 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- Jogtár- [Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (2012)- Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015 08. 24.
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 2011. évi CIV törvény a sporthuliganizmus jelensége elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról
- 2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról
- Jogtár – [Indokolás 2009. évi LXXII. törvény indokolása- a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról] Complex DVD jogtár plusz, a

hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015. 02. 02.

- 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról
- 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról
- 2006. évi LI. törvény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról
- A 2006. évi LI. törvény indokolása a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról (Complex Jogtár)
- 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről
- 2004. évi CXL. törvény közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól
- 1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről a végrehajtásáról szóló 11/2000. (II.23.) BM rendelettel egységes szerkezetben
- 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
- Jogtár- [Nagykommentár Be.- Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015. 08. 24.
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
- 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről
- 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásról
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- Jogtár- [Nagykommentár Btk. Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (1978)- Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényhez] Complex DVD jogtár plusz, a hatályos magyar és európai jog DVD lemezen, Budapest, Complex Kiadó, 2015. 08. 24.
- 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról

- 1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről
- 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
- 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról
- 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról
- 1979. évi 11. tvr. a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról
- 331/2006 (XII. 23.) Korm. rendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről
- 54/2004. (III. 31.) Kormányrendelet a sportrendezvények biztonságáról
- 52/2009. (IX. 30.) IRM rendelet az ideiglenes megelőző távoltartó határozat meghozatalának részletes szabályairól
- 115/2003. (X. 28.) OGY határozat
- 45/2003. (IV. 16.) OGY határozat
- 1004/2010. (I. 21.) Kormányhatározat
- 1071/2003. (VII. 18.) Kormányhatározat
- 13/2003. (III. 27.) ORFK intézkedés
- 34/2002. (BK. 24.) BM utasítás
- 11/2003. (ÜK. 7.) LÜ utasítás a vádelőkészítéssel, a nyomozás törvényessége feletti felügyelettel és a vádemeléssel kapcsolatos ügyészi feladatokról, 23/A. §, e részt beiktatta 11/2007. (ÜK. 5.) LÜ utasítás 1. §.
- 14/2003. (ÜK.7.) LÜ utasítás
- T/9837. számú törvényjavaslat, 2004. április
- IM/BÜNT/2004/681. javaslat
- T/18090. törvényjavaslat a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról, előadó: Dr. Petrétei József, igazságügyminiszter, 2005. október

Az Európai Unió jogforrásai

- Európai Parlament és a Tanács 606/2013/EU Rendelete a polgári ügyekben hozott védelmi intézkedések kölcsönös elismeréséről, 2013. június 12, HL L 181/4. 2013. 06. 29.

- Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL 315/57 2012.11.14.
- Európai Parlament és a Tanács 2011/99 irányelve az európai védelmi határozatról, 2011. december 13, L 338.2 2011.12.21.
- Az Európai Parlament és Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről 2004.4.30. HL L 158/77
- Európa Tanács 2001. március 15-i 2001/220/IB kerethatározata a büntetőeljárásban a sértettek jogállásáról, HL L 82. 2001. 03. 22.
- Európai Parlament állásfoglalása a nők elleni erőszakkal szembeni fellépésről (1986)

Az Európa Tanács jogforrásai

- Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1582 (2002) számú Ajánlása
- Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1450. számú Ajánlása
- Európa Tanács Miniszteri Bizottság R (85) 4. számú Ajánlása
- Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (97) 13. Ajánlása
- Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence
http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/about_en.asp
(letöltés ideje 2014. december 29.)
- Recommendation (2002) 5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence

Osztrák jogforrások

- Exekutionsordnung, Gesetz vom 27. Mai 1896, über das Exekutions- und Sicherungsverfahren, RGBl. Nr. 79/1896.
- Bundesgesetz über die Organisation der Sicherheitsverwaltung und die Ausübung der Sicherheitspolizei (Sicherheitspolizeigesetz - SPG) (SPG) § 38a.
- Strafprozeßordnung BGBl. Nr. 631/1975.
- Das erste Gewaltschutzgesetz, BGBl 1996/759
- Zweites Gewaltschutzgesetz BGBl I 2009/40

Bírósági esetjog

- 53/2009. (V. 6.) AB határozat
- 46/2007. (VI. 27.) AB határozat
- 13/2001 (V. 14.) AB határozat
- 2299/B/1991. AB határozat
- 64/1991. (XII. 17.) AB határozat
- 8/1990. (IV. 23.) AB határozat
- Az Európai Unió Bíróságának negyedik tanácsának ítélete a C-483/09. és C-1/10. sz. egyesített ügyekben, 2011. szeptember 15.
- Emberi Jogok Európai Bíróságának a Kalucza kontra Magyarország ügyben 57693/10. számú ítélete
<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-110452> (letöltés ideje: 2015. február 13.)
- Imre kontra Magyarország 53129/99. számú kérelem az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt
- Ireland v. The United Kingdom, Judgement of 18 January 1978 Series A no. 25.
- Kúria Bkf.I.574/2013/2. számú végzése
- Kúria Bkf.I.846/2013/2. számú végzése
- Kúria Bkf.III.1.477/2012/2. számú végzése
- Kúria Bkf.III.4/2012/2. számú végzése

- Kúria Bfv. III. 818/2010/5. számú végzése
- Legfelsőbb Bíróság Bkf.III.1067/2005/2. számú végzése
- Debreceni Ítéltábla Bel.II.259/2006/2. számú végzése
- Legfelsőbb Bíróság Bkf.III.1067/2005/2. számú végzése
- Legfelsőbb Bíróság Bfv. I. 679/2005. számú végzése
- Legfelsőbb Bíróság Bf. V. 1.247/1999/5. számú végzése
- Debreceni Ítéltábla Bkf.II.838/2013/2. számú végzése
- Debreceni Ítéltábla, Bhar.II.201/2013/5. sz. végzése
- Debreceni Ítéltábla Bhar.II.780/2012/9.sz. végzése
- Debreceni Ítéltábla Bkf. II.16/2012/3. számú végzése
- Debreceni Ítéltábla Bel.II.500.2011/2. számú végzése
- Debreceni Ítéltábla Bkk.I.721/2011/2. számú végzése
- Debreceni Ítéltábla Bkf. II. 636/2010/2. számú végzése
- Debreceni Ítéltábla Bkf.II.23/2010/2. számú végzése
- Debreceni Ítéltábla Bf.III.143/2009/49. számú ítélete
- Debreceni Ítéltábla Bnyf.II.394/2008/2. számú végzése
- Fővárosi Ítéltábla Bkf. 5. 10.437/2010/3 számú végzése
- Fővárosi Ítéltábla Bkf.1. 10.075/2007/3 számú végzése
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 3.Bnyf.369/2010/2. számú határozata
- Debreceni Törvényszék 4.B.111/2013/43. számú ítélete
- Kecskeméti Törvényszék 3.B.201/2013/123. számú ítélete
- Miskolci Törvényszék, mint másodfokú bíróság 3.Bf.1651/2012/4. számú ítélete
- Debreceni Városi Bíróság 43.Bny.586/2011/5. számú végzése
- Debreceni Városi Bíróság 70.Bny.439/2011/4. számú végzése
- Debreceni Városi Bíróság 5.Bny.438/2011/3. számú végzése
- Debreceni Városi Bíróság 61.Bny.398/2011/3. számú végzése
- Debreceni Városi Bíróság 20. Bny.254/2011/2. számú végzése
- Debreceni Városi Bíróság 43.Bny.175/2011/6. számú végzése
- Nyíregyházi Városi Bíróság 36.Bny.36/2010/2. számú végzése
- Vásárosnaményi Városi Bíróság 3.B.98/2010/30. számú ítélete
- BH2013.307.
- BH2012.285.

- BH2011.311.
- BH2011.300.
- BH2010.264.
- BH2009.353.
- BH2009.7.
- BH2007.403.
- BH2007.216.
- BH2007. 211.
- BH2006.383.
- BH2006. 273.
- BH2004.227.
- BH1998. 3.
- BH1994.119.
- EBH2014.B.1.
- EBH2012.P.3
- EBH2009.2025.
- EBH1999.86.
- 15-H-BJ-2011-16. Somogy Megyei Bíróság határozata büntetőügyben B.86/2010/22.
- 9-H-BJ-2011-12. Hajdú-Bihar Megyei Bíróság határozata büntetőügyben 7.B.185/2010/43.
- 11-H-BJ-2011-15. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság határozata büntetőügyben 7.B.925/2010/29.
- 12-H-BJ-2009-25. Komárom-Esztergom Megyei Bíróság határozata büntetőügyben 6.B.312/2009/19.
- A Budai Központi Kerületi Bíróságon megvizsgált 60 lezárt ügy (2013, 2014 januártól szeptemberig)

Monográfiák

- Dr. BALOGH Jenő, *Magyar bünvádi eljárási jog, Első rész, Általános tanok*, Grill Károly Cs. és Kir. udvari könyvkereskedése, Budapest, 1901.
- BELOVICS Ervin, MOLNÁR Gábor Miklós, SINKU Pál, *Büntetőjog II. Különös Rész*, Harmadik hatályosított kiadás, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2014.
- BELOVICS Ervin, TÓTH Mihály, *Büntető eljárásjog*, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013.
- BERECZKEI Tamás, *Evolúciós pszichológia*, Osiris, Budapest, 2008.
- BLASKÓ Béla, *Magyar büntetőjog, Általános rész*, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2013.
- BOTOS Gábor, *A büntetőeljárás jog története*, Pázmány Péter Tudományegyetem Jog-és Államtudományi Kar, Budapest, 2000.
- BUSS, David M., *Veszélyes szenvedély, Szerelem, szex, féltékenység*, Vince Kiadó, Budapest, 2002.
- BLUTMAN László, *A kiutasítás és visszaküldés az alapjogok árnyékában*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatate, Acta Juridica et politica, Tomus LII. Fasciculus 2, Szeged, 1997.
- BLUTMAN László, *A szabadságmegvonás bírói felülvizsgálatának lehetőségei az európai alapjogokban*, Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatate, Acta Juridica et politica, Tomus XLVI. Fasciculus 1, Szeged, 1995.
- DÖME László, *Személyiségzavarok*, Cserépfalvi Psychoeducatio Kiadó, Budapest, 1996.
- DÖME László, *Személyiségzavarok*, Filium, Budapest, 2001.
- EDER-RIEDER, Maria A., *Der Opferschutz, Schutz und Hilfe für Opfer einer Straftat in Österreich*, Springer Praxis & Recht, Wien, 1998.
- *Egyetemes lexikon*, Magyar Könyvklub, 1994.
- ELEK Balázs, *A jogerő a büntetőeljárásban*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntető Eljárásjogi Tanszéke, Debrecen, 2012.

- ELEK Balázs, *A vallomás befolyásolása a büntetőeljárásban*, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen, 2008.
- ELEK Balázs, *Diákcsinny vagy bűncselekmény?* Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2008.
- FANTOLY Zsanett, *A büntető tárgyalási rendszerek sajátosságai és a büntetőeljárás hatékonysága*, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013.
- FÁBIÁN Ferenc, SZEIBERT Orsolya, *Polgári jog III., Öröklési jog, Családi jog*, Novissima Kiadó, Budapest, 2011.
- FARKAS Ákos, RÓTH Erika, *A büntetőeljárás*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft, Budapest, 2012.
- GÁL István László, *Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007.
- HAJDU Lajos, *Az első (1795-ös) magyar büntetőkódextervezet*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1971.
- HERKE Csongor, *A letartóztatás*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2002.
- HERMAN Judit (szerk.), *Miért marad? Feleség és gyermekbántalmazás a családban. Hogyan segíthetünk?*, Kézikönyv segítő foglalkozású szakemberek számára, NaNE Egyesület, Budapest, 2006.
- KEPLINGER, Rudolf, *Sicherheitspolizeigesetz, Polizeiausgabe*, 12. Auflage, proLibris Verlagsgesellschaft mbH, Linz, 2012.
- KLEIN, Melanie, *Irigység és hála*, Animula, Budapest, 2000.
- KÖHALMI László, *A büntetőjog alapproblémái*, PTE ÁJK Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet, Pécs, 2012.
- KUKORELLI István (szerk.), *Alkotmánytan*, Osiris, Budapest, 2000.
- MADNER, Martina, *Bevor der Tod uns scheidet, Frauen, die sich von Gewalt in der Familie befreit haben*, Verlag Carl Ueberreuter, Wien, 2009.
- MARGITÁN Éva (szerk.), *Büntetőjog*, ELTE Eötvös Kiadó Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2010.
- NAGY Ferenc, *A magyar büntetőjog általános része*, HVG ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2010.

- LURF, Mag. Dr. Isabelle, *Opferschutz im Strafverfahren auf internationaler und nationaler Ebene*, Neuer Wissenschaftlicher Verlag, Wien Graz, 2012.
- PAP András László, *Mozgásszabadság, Alkotmányjogi és nemzetközi jogi alapok*, L'Harmattan, Budapest, 2009.
- PETRIK Ferenc, *Tulajdonjogunk ma*, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2007.
- POPPER Péter, *A kriminális személyiségzavar kialakulása*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970.
- POZSÁR-SZENTMIKLÓSSY Zoltán, SOMODY Bernadette (szerk.), *Alkotmányos alapok*, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2012.
- PUSZTAI László, *A modern büntetőeljárás jog kialakulása Magyarországon*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.
- RÓTH Erika, *Az elítélés előtti fogvatartás dilemmái*, Osiris, Budapest, 2000.
- SÁRY Pál, *Előadások a római büntetőjog köréből*, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2011.
- SCHOECK, Helmut, *Az irigység, A társadalom elmélete*, Helikon Kiadó, Budapest, 2007.
- SOMFAI Balázs, *Kapcsolattartás, mint a gyermek emberi joga*, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2009.
- SZABÓ János, *Futballhuliganizmus, Lehetséges-e erőszakellenes társadalompolitika*, PolgArt Kiadó, Budapest, 2003.
- SZABÓ Krisztián, *Tanúvédelem a magyar büntetőeljárásban*, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2012.
- SZEIBERT Orsolya, *Az élettársak és vagyoni viszonyaik, különös tekintettel a magyar ítélkezési gyakorlatra és a házasságon kívüli partnerkapcsolatok szabályozási megoldásaira Európában*, HVG ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2010.
- SZEMESI Sándor, *A diszkrimináció tilalma az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatában*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009.

- TÓTH Mihály, *A magyar büntetőeljárás az Alkotmánybíróság és az európai emberi jogi ítélkezés tükrében*, KJK Kerszöv Jogi-és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2001.
- TÓTH Olga, *Erőszak a családban*, TÁRKI Társadalompolitikai tanulmányok 12, 1999.
- TRINGER László, *A pszichiátria tankönyve*, Semmelweis Kiadó és Multimédia Stúdió, Budapest, 2010.
- VARGA István, *A polgári nemperes eljárások joga*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013.
- VÁRNAY Ernő, PAPP Mónika, *Az Európai Unió joga*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2010.
- VUCHETICH Mátyás, *A magyar büntetőjog rendszere, I. könyv Elméleti büntetőjog*, Budán, A Magyar Királyi Egyetem Nyomdájában, 1819.

Tanulmányok

- ALFÖLDI Ágnes Dóra, *A bűnügyi együttműködés általános kérdései az Európai Unióban*, Európai jog, 2011/2, 13-16.
- ALFÖLDI Ágnes Dóra, *A családon belüli erőszak problematikája a XXI. századi Magyarországon*, Magyar Tudomány, 2011/8, 955-962.
- ALFÖLDI Ágnes Dóra, *Szemelvények az ügyészség ideiglenes megelőző és megelőző távoltartás alkalmazása során kialakult gyakorlatából*, Családi jog, 2011/2, 34-39.
- ÁDÁM Antal, *Az emberi irigységről, ellenszenvről és kajánságról*, Bűnügyi Szemle, 2009/4, 3-23.
- ÁY Mónika, *A családon belüli erőszak ellen készült német törvény*, Ügyészek Lapja, 2005/3, 59-72.
- BALOGH Ágnes, *Fejezetek a kiutasítás egyetemes történetéből*, Tudományos Dialóg, Jogtörténeti Különszám 2000, 26-29.
- BALOGH Lídia, MATOLCSI Andrea, *Vélemények a családon, illetve párkapcsolaton belüli erőszak elleni állami fellépés lehetőségeiről*, Rendészeti Szemle, 2009/12, 81-104.

- BALOGH Zsolt, *Az emberi méltóság: jogi absztrakció vagy alanyi jog*, Iustum Aequum Salutare, 2010/4, 35-44.
- BÁNKI Dezső, *Megjegyzések az 'emberi jog' kifejezés értelmezéséhez*, Fundamentum, 2000/3, 33-42.
- BLUTMAN László, *A kiutasítás és a refoulement egyes jogi kérdései-Magyarország és az európai integráció*, In: TÓTH Károly (szerk.), *Tanulmányok az Európai Unió jogi intézményei és a jogharmonizáció köréből*, József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara Nemzetközi Jogi Tanszékének kiadványai, Szeged, 1998, 7-54.
- BLUTMAN László, *A külföldiek kiutasításának különös akadályairól*, Acta Humana, 1997/27, 72-81.
- BORBÉLY László, *A családon belüli erőszak és a jogalkalmazás lehetőségei, Interjú Dr. Hegedűs Andrással, a Belügyminisztérium bűnmegelőzési helyettes államtitkárával*, Börtönügyi Szemle, 2003/4, 103-106.
- CHRONOWSKI Nóra, *Az alapjogvédelem globális, európai és hazai trendjei*, Iustum aequum salutare, Pázmány Law Working Papers, 2011/26, 13-17.
- CHRONOWSKI Nóra, *Az Alaptörvény európai mérlegen*, Fundamentum, 2011/2, 68-80.
- CSEMÁNÉ VÁRADI Erika, *A megértéstől a megbocsátásig*, Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium 15/1, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2015, 67-89.
- DEARING, Albin, *The Austrian Act on the Protection against Domestic Violence*, http://www2.weisser-ring.at/GeSCHG2002_eng.pdf (letöltés ideje: 2015. április 22.)
- DIÓSZEGINÉ SZOLYÁK Edina, PÁL Szilvia, *„Ne a tükröt törd szét, ha bánt az önarckép!” Családjogi szilánkok: gondolatok a távoltageással kapcsolatban*, Magyar jog, 2012/4, 237-244.
- DOMOKOS Andrea, *A „távoltageás” bevezetése a magyar jogba*, In: IMRE Miklós, LAMM Vanda, MÁTHÉ Gábor (szerk.), *Közjogi tanulmányok Lőrincz Lajos 70. születésnapja tiszteletére*, Budapest, 2006, 86-93.
- DRINÓCZI Tímea, *A tulajdonhoz való jog az Alaptörvényben*, Jogtudományi Közlöny, 2012/5, 227-231.

- ELEK Balázs, *A kihallgatásról készült rendőri jelentés a bizonyítási eljárásban*, Ügyvédek lapja, 2003/4, 25-31.
- ELEK Balázs, *Az életkor jelentősége a gyermekkorú tanúk kihallgatásakor a büntetőeljárásban*, Belügyi Szemle, 2011/3, 93-111.
- ERDEI Árpád, *Büntetőeljárás elgondolások és a jogalkotói megvalósításuk tanulságai*, In: BORBÍRÓ Andrea, INZELT Éva, KERESZSI Klára, LÉVAY Miklós, PODOLETZ Léna (szerk.), *A büntető hatalom korlátainak megtartása: A büntetés mint végső eszköz*, Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014, 107-115.
- FEHÉR Lenke, *Nők elleni erőszak- családon belüli erőszak*, Állam- és Jogtudomány, 2003/3-4, 169-210.
- FINKEL, Eli J, *A párkapcsolati erőszak problémája. Magyarázatok az önszabályozás tudományából*, In: FORGAS, Joseph P. (szerk.), *A párkapcsolatok pszichológiája*, Kairosz Kiadó, Budapest, 2012, 341-367.
- FÖLDESI Tamás, *A magyar büntetőeljárás törvény (1998. évi XIX. tv.) etikája*, Magyar Jog, 2013/8, 479-485.
- FREYER Tamás, *Nép a stadionban- Stadionkatasztrófák*, Belügyi Szemle, 2003/10, 73-88.
- GALAJDA Ágnes, *A családon belüli erőszak kérdésének megközelítése és kezelésének lehetőségei bírói szemszögből*
<http://kulvarosialdozatsegites.hu/files/docs/A%20csal%C3%A1don%20bel%C3%BCli%20er%C5%91szak%20b%C3%ADr%C3%B3i%20szemsz%C3%B6gb%C5%91.pdf> (letöltés ideje: 2015. július 30.)
- GÁL István László, *A büntetések*. In: POLT Péter (szerk.), *Új Btk. Kommentár. 1. Kötet, Általános Rész*, Nemzeti Közsolgálati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013, 9-69.
- GELÁNYI Anikó, *A zaklatás bűncselekményéről a Budapesti X. és XVII. kerületi Ügyészségen szerzett gyakorlati tapasztalatok tükrében*, Ügyészek Lapja, 2011/1, 11-25.
- GERÉBY Zsuzsanna, *A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról, avagy egy jogszabály „sötét oldala” bírói szemszögből*, Családi jog, 2010/4, 6-11.

- GILÁNYI Eszter, *A távoltartás mint új kényszerintézkedés, Beszámoló az Országos Kriminológiai Intézetben 2006. március 23-án megtartott kerekasztal beszélgetésről*, *Ügyészek lapja*, 2006/2, 31-34.
- GILÁNYI Eszter, *Távoltartás- nemzetközi ajánlások és a magyar helyzet*, In: FARKAS Ákos, NAGY Anita, RÓTH Erika, SÁNTHA Ferenc, VÁRADI Erika (szerk.), *Tanulmányok Dr. Dr. H.C. Horváth Tibor professor emeritus 80. születésnapja tiszteletére*, *Bűnügyi Tudományi Közlemények*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2007, 299-320.
- Dr. GYENGÉNÉ dr. NAGY Márta, *A megelőző távoltartás bírósági gyakorlata*, *Családi jog*, 2011/2, 27-33.
- GYÖRGY Júlia, *Az akarat működése ép és kóros viszonyok között*, *Jogtudományi Közlöny*, 1969/11, 572-574.
- GYÖRFI Tamás, *Az emberi méltósághoz való jog dogmatikai problémái*, *Fundamentum*, 2003/1, 142-150.
- HALLER, Birgitt, *Gewalt in der Familie Gewalt in der Familie: Evaluierungen des österreichischen Gewaltschutzgesetzes*, In: DEARING, Albin, HALLER, Birgitt (Hg.), *Schutz vor Gewalt in der Familie. Das österreichische Gewaltschutzgesetz*, Wien, 2005, 269-388.
- HALLER, Birgitt, *The Austrian Legislation against Domestic Violence*, http://www.ikf.ac.at/english/austrian_legislation_against_domestic_violence.pdf (letöltés ideje: 2015. április 22.)
- HASPEL Orsolya, *A családon belüli erőszak rendszetének változásai*, *Magyar Rendészet*, 2011/3, 17-23.
- HERCZOG Mária, *Erőszak a családban*, *Fundamentum*, 2004/3, 82-85.
- HERKE Csongor, *Az apokrif letartóztatási okok*, *Belügyi Szemle*, 2001/12, 83-92.
- HERKE Csongor, *Az előzetes letartóztatás elrendelése a terhelt várható magatartása alapján*, *Jogtudományi Közlöny*, 2002/1, 13-26.
- HESSION, Gregory A, J. D., *Restraining orders out of control*, *The New American*, August 4, 2008, 12-17.
- HEUN, Werner, *Az emberi méltóság- a filozófiai koncepciótól a jogi garanciáig*, In: HAJAS Barnabás, SZABÓ Máté (szerk.), *Emberi méltóság korlátok nélkül, A*

gyermek, a hajléktalanok és a gyülekezők jogai, Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2009, 84-99.

- HORVÁTH Dóra, *Alapjogok kollíziója a távoltartásról szóló alkotmánybírósági határozat tükrében*, In: KOCSIS Miklós, ZELLER Judit (szerk.), *A köztársasági alkotmány 20 éve Tanulmánykötet*, Kódex Nyomda Kft., Pécs, 2009, 287-302.
- JOBBÁGYI Gábor, *Jogi káosz felsőfokon- az élettársi kapcsolat hatályos magyar szabályozása*, Jogtudományi Közlöny, 2011/2, 117-120.
- KAPOSSYNE DR. CZENE Magdolna, *A távoltartás két éve a bíróságok gyakorlatában*, In: *Rendszerbe zárva, Hogyan kezeli az igazságügyi rendszer a nők és gyerekek elleni férfierőszak jelenségét ma Magyarországon?*, NaNE és Patent Egyesület, Demax Művek, Budapest, 2009, 109-147.
- KARDOS Gábor, *Lakhatás és méltóság*, In: HAJAS Barnabás, SZABÓ Máté (szerk.), *Emberi méltóság korlátok nélkül, A gyermekek, a hajléktalanok és a gyülekezők jogai*, Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2009, 74-83.
- KAVEMANN, Barbara, *Kooperation zum Schutz vor Gewalt in Ehe und Beziehungen, Strafprozess*, In: BARTON, Stephan (Hg.), *Beziehungsgewalt und Verfahren, Mediation, Gewaltschutzgesetz und Schuldfähigkeitsbeurteilung im interdisziplinären Diskurs*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, 123-131.
- KÁRMÁN Gabriella, KISS Anna, KARDON László, *Az emberi magatartásra, viselkedésre alapozott kriminalisztikai módszerek*, Ügyészek lapja, 1999/3, 23-39.
- KOLLÁTH György, *Gyülekezési jog, rendezvénybiztosítás*, Belügyi Szemle, 2003/10, 27-46.
- KÖRÖS András, *Távoltartási ügyek a Kúria gyakorlatában*, Családi jog, 2014/2, 36-42.
- KUTRON Katalin, *A kiutasításról*, Ügyészek Lapja, 1999/1, 21-28.
- LOGAR, Rosa, *The Austrian model of intervention in domestic violence cases*, „Violence against women: Good practices in combating and eliminating violence against women” Expert Group Meeting, 17 to 20 May 2005, Vienna

- MADDoux, John, MA, MCFARLANE Judith, Dr. PH FAAN, Liu, FUQUIN, *Risk for Women from Abusers Violating Protection Orders*, American Journal of Family Law, 2015/1, 32-40.
- MATUSIK Tamás, *A büntetőeljárás távoltartás szabályozásának jogalkalmazásbeli problémái*, Belügyi Szemle, 2013/9, 13-26.
- MATUSIK Tamás, *A személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések a nyomozási bíró eljárásában*, Belügyi Szemle, 2012/4, 5-47.
- MIKOLAY Sándor, *Kriminálpszichológia a magyar rendőrségen a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság példáján*, Belügyi Szemle, 2004/6, 27-41.
- MORVAI Krisztina, *A családon belüli erőszakkal szembeni határozott állami fellépésért, Egy emberi jogi mozgalom története és lehetőségei*, Fundamentum, 2004/3, 144-153.
- MULLER, Henri J, DESMARAIS, Sarah L., HAMEL, John M, *Do Judicial Responses to Restraining Order Requests Discriminate Against Male Victims of Domestic Violence?*, Journal of Family Violence, 2009/24, 625-637.
- NAGY László Tibor, *A futballhuliganizmus jellemzői és helyzete hazánkban*, Kriminológiai Tanulmányok 43, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2006, 117-135.
- NAGY László Tibor, *A magyarországi futballhuliganizmus ténykutatása*, Kriminológiai tanulmányok 44, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2007, 154-189.
- NIKULA János, *A kóros elmeállapotok egyes válfajainak pszichiátriai és büntetőjogi értékelése*, Bűnügyi Szemle, 2009/4, 9-23.
- OCSKÓ Katalin, *A távoltartásról*, Kriminológiai Közlemények 67, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010, 50-52.
- ORELL Ferenc János, *Megjegyzések a családon belüli erőszak megelőzésére irányuló országgyűlési határozathoz*, Ügyészek lapja, 2005/4, 15-19.
- POZSÁR-SZENTMIKLÓS Y Zoltán, *Megismerhető-e az alapjogok lényeges tartalma?*, Magyar Jog, 2013/12, 714-722.
- ROBERTS, James C., WOLFER, Loreen, MELE, Marie, *Why Victims of Intimate Partner Violence Withdraw Protection Orders*, Journal of Family Violence, 2008/23, 369-375.

- RÓTH Erika, *A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések az 1896. évi XXXIII. tc.-ben*, Magyar Jog, 1996/11, 659-662.
- RÓTH Erika, *Elektronikus felügyelet*, Kriminológiai Közlemények 68, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010, 194-200.
- RÓTH Erika, *Eljárásjogi garanciák a szabadságtól történő megfosztással kapcsolatos ügyekben, a kényszerintézkedések*, In: FARKAS Ákos, GÖRGÉNYI Ilona, LÉVAI Miklós (szerk.), *Ünnepi tanulmányok II. Horváth Tibor professzor 70. születésnapjára*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 1997, 214-235.
- SÁRI János, *Az új magyar Alaptörvény-egy újfajta alkotmányosság lehetősége*, Magyar közigazgatás, 2011/1, 16-22.
- SOMLAI Péter, *Erőszak a családban*, Fundamentum, 2004/3, 69-71.
- SORGO, Marina, *Was sind Interventionstellen?* In: Birgitt HALLER, Albin DEARING (Hg.), *Schutz vor Gewalt in der Familie, Das österreichische Gewaltschutzgesetz*, Verlag Österreich, Wien, 2005, 199-230.
- STRAUSS Zsolt, *A rendőrség szerepének változása a hazai futballbotrányok kapcsán*, Belügyi Szemle, 2003/10, 58-72.
- SURÁNYI Szilvia, *A nyomozási bíró*, Rendészeti Szemle, 2010/4, 103-123.
- SZABÓ Erika, *Áldozatvédelem a rendőrség és a rendőrségi pszichológus szemszögéből*, Belügyi Szemle, 2004/6, 81-95.
- SZABÓ Ferenc, *Az elektronikus monitoring (EM) rendészeti alkalmazási lehetőségei*, Börtönügyi Szemle, 2011/1, 20-36.
- SZABÓ Károly, *Néhány gondolat a megelőző távoltartásról*, Magyar jog, 2012/7, 436-438.
- SZABÓ Krisztián, *Gondolatok az előzetes letartóztatás gyakorlatáról*, Magyar Jog, 2014/12, 725-729.
- SZATHMÁRY Zoltán, *Gondolatok a zaklatás bűncselekményéről*, Magyar Jog, 2009/12, 726-734.
- SZEMESI Sándor, *A diszkrimináció tilalma az emberi jogok európai rendszerében és a magyar jogrendben*, Kül-Világ, 2010/4, 2-13.
- TAKÁCS Albert, *Az emberi méltóság elve a filozófiában és az alkotmányjogban* In: HAJAS Barnabás, SZABÓ Máté (szerk.), *Emberi méltóság korlátok nélkül, A*

gyermek, a hajléktalanok és a gyülekezők jogai, Országgyűlés Hivatala, Budapest, 2009, 21-42.

- TALLÓDI Zoltán, *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteiből*, Fundamentum, 2005/1, 125-131.
- TAMÁSI Erzsébet, *Erőszak a családban*, Fundamentum, 2004/3, 75-82.
- TAMÁSI Erzsébet, BOLYKY Orsolya, *A távoltartás gyakorlati alkalmazásának körülményei*, Iustum, Aequum, Salutare, 2014/4, 51-84.
- TECHET Péter, *Érvényesség, érvényesülés és az akarat*, *Az akarat szerepe az alkotmányozásban és a jogéletben*, Közjogi Szemle, 2010/2, 51-56.
- TÓTH Andrea Noémi, HÁGER Tamás, *A terhelt vallomása a büntetőeljárás bírósági szakaszában, egyes eljárási szabálysértések megítélése*, Miskolci Jogi Szemle, 2013/2, 78-91.
- TÓTH Éva, „Szabadíts meg a Gonosztól!” *A távoltartás dilemmái*, Ügyészek Lapja, 2011/4, 15-33.
- TÓTH Gábor Attila, *Az emberi méltósághoz való jog és az élethez való jog*, In: HALMAI Gábor, TÓTH Gábor Attila (szerk.), *Emberi jogok*, Osiris, Budapest, 2003, 255-361.
- Dr. VÁRADI Erika, Dr. GILÁNYI Eszter, *A családon belüli erőszak és a magyar szabályozási törekvések*, In: STIPTA István (szerk.), *Miskolci Doktoranduszok jogtudományi tanulmányai*, 12. kötet, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola kiadványsorozata, Gazdász Elasztik Kft, Miskolc, 2013, 497-530.
- VÉGH József, *A futballhuliganizmus pszichológiai kérdései*, Belügyi Szemle, 2001/12, 36-47.
- VIRÁG György, *Családon belüli erőszak*, In: GÖNCZÖL Katalin, KEREZSI Klára, KORINEK László, LÉVAY Miklós (szerk.), *Kriminológia-Szakkriminológia*, Complex Kiadó, Budapest, 2006, 377-399.
- VIRÁG György, *Erőszak a családban*, Fundamentum, 2004/3, 71-75.
- WIENERS, K., HELLBERND, H., JENNER, S. C., OESTERHELWEG, L., *Häusliche Gewalt in Paarbeziehungen, Intervention und Prävention*, Notfall+Rettungsmedizin, 2012/1, 65-78.

- WINDT Szandra, *A családon belüli erőszak jellemzői a statisztika tükrében*, Belügyi Szemle, 2005/9, 60-76.
- ZAKARIÁS Kinga, *Az élethez és emberi méltósághoz való jog az alkotmánykoncepció tükrében*, Iustum Aequum Salutare, 2011/11, 2-8.
- ZELLER Judit, *Az Alkotmánybíróság határozata a távoltartásról*, JeMa, 2011/1, 11-19.
- ZLINSZKY János, *Iktassák Alkotmányba a lakhatáshoz való jogot?* Magyar Jog, 2010/11, 669-673.
- ZSÉGER Barbara, *Az áldozatsegítő szolgálat elmúlt négyévi működésének áttekintése, értékelése*, Kriminológiai Közlemények 67, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2010, 119-127.

Egyéb források

- ÁRVA Zsuzsanna, *Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez*, Közigazgatási és Jogi Kiadványok, 2013.
- JAKAB András (szerk.), *Az Alkotmány kommentárja I-II.*, Századvég Kiadó, Budapest, 2009.
- BKv. 93.
- 2/2013. (VII. 8.) BK vélemény
- 3/2012. számú polgári elvi határozat
- Legfelsőbb Bíróság Civilisztikai Kollégiumának emlékeztetője a civilisztikai kollégiumvezetők 2010. február 17-19. napján megtartott országos tanácskozásán megvitatott kérdésekről
- Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiumának összefoglalója a 2006. évi LI. törvény alkalmazásáról, Összefoglaló a 2006. március 27-29. között tartott tanácskozásról
- Szegedi Ítéltábla Büntető Kollégiumának 2006. évi 4. számú véleménye
- Kommentár a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényhez, Bodony István, Hack Péter, Herke Csongor, Ignác György, Kadlót Erzsébet, Mohácsi Barbara, Első rész
- Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének előterjesztése a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollattartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény módosítására, 30.022.-21/2013. OBH
http://www.birosag.hu/sites/default/files/tavoltartas_jogalkotasi_javaslat_2009_evi_lxxii_tv.pdf (letöltés ideje: 2013.06.04.)
- Ügyészségi statisztikai tájékoztató (Büntetőjogi szakterület) 2013, <http://www.mklu.hu/repository/mkudok2832.pdf> (letöltés ideje: 2015. január 19.)
- http://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/RegV/REGV_COO_2026_100_2_475005/REGV_COO_2026_100_2_475005.html (letöltés ideje: 2013. május 28.)
- <http://www.frauen.bka.gv.at/site/7253/default.aspx> (letöltés ideje: 2013. május 5.)

- <http://ugyvedvilag.hu/rovatok/eletmod/a-karteritesi-biztositasi-jog-valamint-a-tavoltartas-gyakorlati-problemai> (letöltés ideje: 2015. január 5.)
- <http://www.ksh.hu/szamlap/eletunk.html> (letöltés ideje: 2015. január 19.)
- <http://16akcionap.org/nehany-adat-a-csaladon-beluli-eroszakrol> (letöltés ideje: 2015. január 19.)
- <http://www.egeszsegtukor.hu/noi-tukor/nok-bantalmazasa.html> (letöltés ideje: 2015. január 19.)
- http://www.gewaltinfo.at/recht/rechtliche_hilfe/ (letöltés ideje: 2015. február 2.)
- <http://www.ncsszi.hu/kriziskezelo> (letöltés ideje: 2015. február 2.)
- patent.org.hu/Hova_fordulhatnak_%20az_aldozatok.pdf (letöltés ideje: 2015. február 4.)
- <https://www.kaposvar.hu/eloterjesztesek/et20130228/documents/e23.doc> (letöltés ideje: 2015. február 6.)
- Budapest Főváros Kormányhivatala Szociális és Gyámhivatal <http://www.kormanyhivatal.hu/download/2/74/71000/B%C5%B1nmege%C5%91z%C3%A9si%20Jelent%C3%A9s%20a%202013%20%C3%A9vr%C5%91.doc>. (letöltés ideje: 2015. február 6.)
- http://www.bekescsaba.hu/download.fcgi/26752_0_0_1_Rendors%E9gi_besz%E1mol%C3%A9si.pdf (letöltés ideje: 2015. február 6.)
- Bírónők Egyesülete 2010. június 25-én a távoltartás, mint a családon belüli erőszak áldozatainak megvédésére szolgáló eszköz új szabályainak alkalmazásáról, hatékonyságának vizsgálatáról rendezett konferenciája. www.bironokegyesulete.hu/csaladijog.doc (letöltés ideje: 2015. február 6.)
- http://aoef.at/images/06_infoshop/6-2_infomaterial_zum_downloaden/Infoblaetter_zu_gewalt/STATISTIK%20Wegweisungen%201997%20bis%202013.pdf (letöltés ideje: 2015. február 10.)
- <http://www.interventionsstelle-wien.at/images/doku/statistik2013web.pdf> (letöltés ideje: 2015. február 9.)
- <https://www.weisser-ring.de/internet/> (letöltés ideje: 2015. február 10.)
- A Magyar Helsinki Bizottság megjegyzései a büntetőeljárás törvény módosításának 2005. májusi tervezetéhez, 2005. május 25. <http://helsinki.hu/wp->

- [content/uploads/MHB_velemen_y_Be_20050525.pdf](#) (letöltés ideje: 2015. április 16.)
- <http://www.assembly.coe.int//main.asp?link=http://www.assembly.coe.int/documents/adoptedtext/TA00/EREC1450.HTM> (letöltés ideje 2014. december 29.)
 - <http://www.coe.int/en/web/commissioner/-/fighting-violence-against-women-must-become-a-top-priority> (letöltés ideje 2014. december 29.)
 - <http://www.birosag.hu/media/aktualis/megelozo-tavoltartas-szigoritasat-javasolja-az-obh> (letöltés ideje: 2014. január 4.)
 - http://www.aof.at/images/06_infoshop/6-2_infomaterial_zum_downloaden/Infoblaetter_zu_gewalt/Formen%20von%20Gewalt%20gegen%20Frauen.pdf (letöltés ideje: 2014. január 4.)
 - <http://www.aof.at/material/AOEF-Statistiken/A%C3%96F%20Statistik%202012.pdf> (2013. május 20.)
 - http://www.aof.at/images/06_infoshop/6-2_infomaterial_zum_downloaden/statistiken_der_aof/Statistik%202013.pdf (letöltés ideje: 2015. április 4.)
 - <https://www.vodafone.hu/sajto/kozlemlenyek/20140305-1.pdf> (letöltés ideje: 2015. július 13.)
 - <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/kockazatfelmero-kerdoiv-26.pdf> (letöltés ideje: 2015. július 30.)
 - http://aof.at/images/06_infoshop/6-2_infomaterial_zum_downloaden/statistiken_der_aof/Statistik%202014_barrierefrei.pdf (letöltés ideje: 2015. augusztus 1.)
 - National Center for Injury Prevention and Control of the Centers for Disease Control and Prevention, National Intimate Partner and Sexual Violence Survey: 2010 Summary report, Atlanta, Georgia, 2011. http://www.cdc.gov/ViolencePrevention/pdf/NISVS_Report2010-a.pdf (letöltés ideje: 2015. augusztus 8.)
 - Domestic Violence Civil Protection Orders By State, American Bar Association Commission on Domestic Violence, 2007/8. <http://ww3.lawschool.cornell.edu/avondocuments/20081226-aba-dv-001.pdf> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)

- <http://nnedv.org/policy/issues/vawa.html> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)
- <http://www.theduluthmodel.org/about/index.html> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)
- <http://www.theduluthmodel.org/about/whats-new.html> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)
- <http://www.batteredmen.com/batdulut.htm> (letöltés ideje: 2015. augusztus 9.)
- http://www.menszt.hu/informaciok/emberi_jogok (letöltés ideje: 2015. augusztus 23.)
- <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml> (letöltés ideje: 2015. augusztus 23.)
- Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994, Title IV: Violence Against Women <https://www.congress.gov/bill/103rd-congress/house-bill/3355> (letöltés ideje: 2015. augusztus 23.)
- Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgálat 2012. évi beszámolója
<http://kih.gov.hu/documents/10179/16078/K%C3%B6zigazgat%C3%A1si%20%C3%A9s%20Igazs%C3%A1g%C3%BCgyi%20Miniszt%C3%A9rium%20Igazs%C3%A1g%C3%BCgyi%20Szolg%C3%A1lata%202011.%C3%A9vi%20besz%C3%A1mol%C3%B3ja> (letöltés ideje: 2015. augusztus 26.)

I. Melléklet: A Budai Központi Kerületi Bíróságon végzett kutatás eredményei

Összesen: 60 vizsgálattal érintett ügy

2013: 23 ügy

2014: 37 ügy

Elutasítás				Elrendelés (16)
<i>Nincs terhelti pozícióban (14)</i>	<i>Nem állnak fenn a feltételei (8)</i>	<i>Sértett visszavonja az indítványát (szóban vagy írásban) (14)</i>	<i>Sértett nem jelenik meg (4)</i>	
13.Bny.1606/2013 13.Bny.1268/2013 13.Bny.1229/2013 17.Bny.1099/2013 18.Bny.1013/2013 13.Bny. 772/2014 13.Bny.1057/2014 39.Bny.1129/2014 13.Bny.1179/2014 40.Bny.597/2014 (2x) 13.Bny.414/2014 13.Bny.145/2014 18.Bny.1362/2014 13.Bny.1765/2014	13.Bny.238/2013 13.Bny.1492/2013. 13.Bny.1212/2013 13.Bny.718/2013 13.Bny.1090/2014 39.Bny.530/2014 (nincs Be. folyamatban) 13.Bny.31/2014 37.Bny.1317/2014. (OKAFOGYOTT)	17.Bny.251/2013. 13.Bny.310/2013 13.Bny.1702/2013 13.Bny.1444/2013 13.Bny.1443/2013 13.Bny.1367/2013 13.Bny.746/2013 37.Bny. 799/2014 13.Bny.1057/2014 13.Bny.1169/2014 37.Bny.548/2014 39.Bny.529/2014 18.Bny.124/2014 (FAX) 37.Bny.1339/2014	17.Bny.329/2013. 13.Bny.1434/2013 36.Bny.522/2014 18.Bny.32/2014	13.Bny.354/2013 13.Bny.238/2013 (30 nap) 13.Bny.940/2013 13.Bny.910/2013 39. Bny.640/2014 37.Bny.700/2014 37.Bny.895/2014 (30 nap) 37.Bny.912/2014 38.Bny. 1106/2014 40.Bny1260/2014 (30 nap) 36.Bny.614/2014 38.Bny.570/2014 39.Bny.527/2014 13.Bny.254/2014 36. Bny.1804/2014 38.Bny.1643/2014.

Bűncselekmények szerint I.				
<i>Zaklatás</i>	<i>Garázdaság</i>	<i>Kiskorú veszélyeztetése</i>	<i>Súlyos testi sértés</i>	<i>Könnyű testi sértés</i>
13.Bny.940/2013 13.Bny.910/2013 13.Bny.718/2013 18.Bny.1013/2013 13.Bny.1212/2013 13.Bny.1229/2013 13.Bny.1268/2013 13.Bny.1367/2013 13.Bny.1434/2013 13.Bny.1492/2013 13.Bny.238/2013 13.Bny.354/2013 39.Bny. 640/2014 37.Bny.700/2014 13.Bny. 772/2014 40.Bny.886/2014 37.Bny.895/2014 39.Bny.1129/2014 13.Bny.1169/2014 13.Bny.1179/2014 36.Bny.614/2014 40.Bny.597/2014 36.Bny.522/2014 13.Bny.414/2014 18.Bny.124/2014 18.Bny.32/2014 13.Bny.31/2014 37.Bny.1317/2014. 13.Bny.1765/2014	13.Bny. 994/2013 13.Bny.1129/2013 13.Bny.1090/2014 36.Bny.614/2014 13.Bny.254/2014 36.Bny.1804/2014 (felfegyverkezve)	13.Bny.746/2013	kísérlet:13.Bny.1443/2013 Védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett sts kísérlete: kísérlet: 13.Bny.1702/2013. kísérlet: 13.Bny.310/2013 kísérlet: 13.Bny.1057/2014 kísérlet: 38.Bny.570/2014 kísérlet: 37.Bny.548/2014 13.Bny.1444/2013 39.Bny.529/2014 13.Bny.145/2014 37.Bny.1339/2014 13.Bny.1765/2014.	17.Bny.251/2013

Bűncselekmények szerint II.			
<i>Kapcsolati erőszak</i>	<i>Személyi szabadság megsértése</i>	<i>Zsarolás</i>	<i>Lopás vétsége</i>
38.Bny. 1106/2014 36.Bny.614/2014 18.Bny.1362/2014	37.Bny. 799/2014 39.Bny.527/2014	37.Bny.912/2014	17.Bny.1099/2013 13.Bny.1606/2013

Bűncselekmények szerint III.			
<i>Tartás elmulasztása</i>	<i>Sikkasztás</i>	<i>Szexuális kényszerítés</i>	<i>Szexuális erőszak</i>
17.Bny.329/2013	39.Bny.530/2014	40.Bny1260/2014	38.Bny.1643/2014.

Egyéb szempontok:

Másodfokra került fellebbezés folytán:

- 13.Bny.238/2013 (Helybenhagyja)
- 40.Bny.597/2014 (Helybenhagyja)
- 39.Bny.527/2014 (Helybenhagyja). Fontos, hogy kimondásra kerül, hogy a lakhatáshoz való jogot megelőzi a magánélet sérthetlensége.
- 40.Bny1260/2014

Nincs határozat:

- 13.Bny.1129/2013
- 13.Bny. 994/2013
- 40.Bny.886/2014
- 37.Bny.973/2014
- 13.Bny.190/2014

Volt az ügyben megelőző távoltartás: 40.Bny.1260/2014

Résumé

Dans ma thèse, je voudrais analyser l'injonction d'éloignement comme une institution juridique complexe – en rapprochant le titre de la thèse –, alors, comme une mesure coercitive du code de procédure pénale et comme une ordonnance référé par la police et par le tribunal. L'un part, les situations sont complexes, l'autre part, le système hongrois voulait suivre un système connexe, tout parfait, qui se construit des piliers. C'est indispensable d'analyser ensemble et de réfléchir comme un système.

Sans antécédents, l'injonction d'éloignement était portée au code de procédure pénale en 2006 comme une mesure coercitive inconnue, qui devenait une alternative de l'arrestation provisoire. Selon les considérants de la loi : *«Le but de l'injonction d'éloignement est assurance d'une système de protection vite et adéquate pour les victimes, même si la procédure s'allongait, avant la décision sans appel, en facilitent le succès de la preuve. Pour ce but, l'injonction d'éloignement soit le plus apte.»*⁶¹⁰

Après les premières déficiences, on a aperçu très rapidement, qu'on a besoin encore des mesures de la protection, parce que le but de la loi 2006 *«une système de protection vite et adéquate pour les victimes»* n'a pas pu réaliser.

En 2009, la loi de l'injonction d'éloignement en raison de la violence parmi les parents est mise en vigueur,⁶¹¹ qui a introduit l'ordonnance référé par la police pour 72 heures et l'ordonnance référé par le tribunal pour 60 jours au maximum. Cette loi voulait créer les points communs parmi les piliers de l'injonction d'éloignement.

Mes hypothèses de la recherche:

L'injonction d'éloignement a désaffilié de l'idéal préalable, parce qu'elle n'est entrée en vigueur qu'une alternative de l'arrestation provisoire. Cette institution juridique devenait assez loin de l'exigence du support immédiat, vite et efficace pour les victimes. Pour statuer une injonction d'éloignement, il est nécessaire une procédure pénale en cours et l'informer la personne mise en examen de suspicion fondée de perpétration d'une

⁶¹⁰ Considérants de la loi 2006. LI., 3.

⁶¹¹ 2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról (továbbiakban: Hke. tv.).

infraction.⁶¹² On ne peut pas considérer l'injonction d'éloignement comme un support inconditionnel, vite, parce qu'il est possible d'ordonner pour 60 jours au maximum, qui est vraiment court par rapport à la durée de la procédure pénale. Peut-être, les causes cachées sont le caractère, qui limite les droits fondamentaux et l'autre part, l'exécution non-réglée, parce qu'on ne trouve pas une réponse satisfaisante de l'hébergement de la personne assujettie à la décision de l'injonction d'éloignement. Cette institution juridique pourrait être plus efficace, si le législateur mettait en ordre et après, la jurisprudence statuait à ses décisions, où la personne mis en examen peut habiter pendant l'effet de la décision. Maintenant, les règles n'assurent pas du tout et ne peut pas assurer du tout le support vite et efficace pour la victime et pour cela, il n'est pas une réponse adéquate de la violence familiale, alors, on peut mettre en question sa place parmi les mesures coercitives de la procédure pénale.

Contre les problèmes évidents, en 2009 la loi de l'injonction d'éloignement en raison de la violence parmi les parents est mise en vigueur, mais une grande partie des déficiences pratiques restent contre la nouvelle loi. Un des problèmes plus frappants que s'il ne s'agit pas des personnes qui est brutalisées quelqu'un qui est réglé par cette loi (par exemple parmi quelqu'un qui sont connus indirectement, voisins où colocataires), alors, ils ne sont pas parents, ni la police et ni le tribunal ne peuvent pas statuer une ordonnance référé. Pour eux, il ne reste que la dépôt d'une plainte, le lancement de la procédure pénale et l'injonction d'éloignement comme une mesure coercitive, qui peut donner ses résultats après plusieurs mois. S'ils étaient des parents, on pourrait statuer une ordonnance référé par la police ou par le tribunal aussi.

Ensuite, j'ai supposé au début de la recherche, que le système parmi l'injonction d'éloignement et les ordonnance référés n'est pas cohérent. On ne trouve qu'à peine des points communs ou mesures prises d'office ou notifications parmi les autorités. C'est un des plus grandes problèmes de la structure aussi. Il n'y a aucun autorité pour l'exécution des décisions, qui seraient une grand pas avant à l'efficacité de ces institutions juridiques. Maintenant, on ne trouvent pas des maisons transitoires pour les personnes assujetties à la décision de l'injonction d'éloignement ou pour les victimes, qui sont contraintes de se sauver et elles auraient besoin d'un centre de la crise accessible.

⁶¹² MATUSIK Tamás, *A büntetőeljárás távoltartás szabályozásának jogalkalmazásbeli problémái*, Belügyi Szemle, 2013/9, 13-14.

Mon hypothèse plus important que l'injonction d'éloignement ne remplit pas ses obligations et ses attentes dans la lutte contre la violence familiale ni comme une mesure coercitive de la procédure pénale ni une ordonnance référé par la police ou par le tribunal.

Il était appliqué comme une méthode de la recherche des visites des bibliothèques et leur bases de données à l'Université de Debrecen, au Cour suprême et en cadre de la bourse Campus Hungary, à la bibliothèque universitaire à Vienna. J'ai utilisé tout d'abord les documents historique, les règles du droit pénale, ensuite la comparaison les règles hongroises et autrichiennes : la loi de procédure pénale et les autres. J'ai lu la littérature juridique en droit de procédure pénale et en criminologie aussi, ensuite j'ai fait l'adaptation de la littérature de l'injonction d'éloignement et la violence familiale de langue allemande et anglais. J'ai examiné des dossiers des matières pénales aux tribunaux différents avec la permission du président du tribunal et du Cour suprême. Pour obtenir les informations du « Program pour la Sécurité des Femmes Vodafone », j'ai rendu visite à « la Fondation Vodafone Hongrie » dont collaboratrice a donné leur réponse en accordant l'Association NaNE. A la rédaction de la thèse, je me suis servie de l'avis de mes collègues qui travaillent comme juge ou avocat aussi.

Mes hypothèses de la recherche, qui étaient rédigé à l'introduction de la thèse, étaient vérifié, donc l'injonction d'éloignement n'est pas apte de protection vite et adéquate pour les victimes ni comme une mesure coercitive dans la procédure pénale, ni comme une ordonnance référé par la police ou par le tribunal. En 2009, la nouvelle loi de l'injonction d'éloignement en raison de la violence parmi les parents voulait traiter les problèmes, mais il restait beaucoup d'anomalie après l'entrée en vigueur de cette loi aussi. Un des problèmes plus frappants que s'il ne s'agit pas des personnes qui est brutalisées quelqu'un qui est réglé par cette loi (par exemple parmi quelqu'un qui sont connus indirectement, voisins ou colocataires), pour eux, il y a l'injonction d'éloignement, mais comme une mesure coercitive pendant la procédure pénale.

Car les crisis sont assez variantes, le devoir de l'état serait créer une structure de la support, qui aurait plusieurs degrés avec les spécialistes. Il est nécessaire d'une structure de la formation, où les spécialistes s'occupent du problème de la violence familiale.⁶¹³

⁶¹³ HERCZOG Mária, *Erőszak a családban*, Fundamentum, 2004/3, 83.

Ce serait d'une importance capitale de former la façon de penser publique, que la violence soit refusée par la publique. Pour cela, il y aurait besoin des buts compréhensible, pour lesquels les autorités travaillent en unissent ses efforts.⁶¹⁴

⁶¹⁴ KAVEMANN, Barbara, *Kooperation zum Schutz vor Gewalt in Ehe und Beziehungen, Strafprozess*, In: BARTON, Stephan (Hg.), *Beziehungsgewalt und Verfahren, Mediation, Gewaltschutzgesetz und Schuldfähigkeitsbeurteilung im interdisziplinären Diskurs*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004, 129.